

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 29109

Inventar 32062

Carol I. C. Erbiceanu 1906. Marf

BIBLIOGRAFIA GREACA

Inr. 6902

SAŪ

Cățile Grecești imprimate în Principatele Române în epoca fanariotă

ȘI DEDICATE

Domnitorilor și Boerilor Români

STUDIÎ LITERARE

634283

DE

CONSTANTIN ERBICEANU

(Extrasă din Jurnalul «Biserica Ortodoxă Română»)

32062

BUCUREȘȚI

—
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘȚI

1903.

CONTROL 1955

1961

L

1956

29109
32062

cc 327/108

B.C.U. Bucuresti

C32062

P R E F A Ț Ă.

Când am început a aduna, a ceti și a studia cărțile grecești, imprimate ori publicate în țările noastre și dedicate Domnitorilor și unora dintre marii noștri boeri, în ambele foste Principate de altă dată, Moldova și Valachia, și apărute în epoca Fanariotă, gândul meu a fost de a răspunde cu temei, unora dintre ómenii noștri cărturari, cari fără a aprofunda cestiunea, conduși numai de nobilul sentimentului național prea peste măsură, pretind a susține că pe timpul Fanarioților în țările Românești nu se învêța nimica. Acesta-î adevêrat numai pentru masa de jos a poporului Românesc, adică pentru țărani, nu însă și pentru târgoveți. La țară n'a străbătut în adevêr, nici odată limba grécă, după cum nici cea slavonă anterioră, dar în orașe devenisă o necesitate și mai toți o știa. Mai dic apoi că Români în genere nu s'aú folosit de loc de la școlele grecești. Ușile școlilor publice erau deschise Românilor, probă că dintre orașeni fôrte mulți aú scris în grecește, ba unii chiar într'o limbă escelentă, precum fiii Domnitorului Constantin Brâncoveanu etc. Acum însă avênd sub ochi acéstă lucrare literară, tótă pretinsa argumentare a acelora s'aú spulberat chiar din basa ei. Invêțămîntul ori

sciință, în genere, nu atârnă de loc de felul limbei în care să propune și se ascultă, prin urmare este indiferent dacă adevărurile științifice se propuneau în școlile grecești la noi în grecește. Scopul școlilor este de a civiliza și a înnobila pe om, fie expuse științele în grecește, latinește ori și chinezește. Cel ce a studiat este constatat, că s'a folosit și s'a înnobilit. Alt-fel trebuie să admitem ipoteza că între Români timp de un secol și jumătate aproape nu era picior de Român învățat. Această ipotesă cade față cu datele pozitive. Limba greacă ori latină fiind limbi clasice, a fost lucru firesc să le servescă literațiilor noștri de basă pentru creșterea, dezvoltarea și perfecționarea treptată a graiului românesc; pentru că și la noi, ca și la toate celelalte popoare moderne, cei ce se ocupa de limbă cunoscău bine una din limbile clasice, fiind perfect cultivată, și-li servea de normă, și atunci celor învățați li era și mai ușor și devenea mai capabil în a perfecționa limba sa modernă națională. Priviți la fazele prin care a trecut până acum limba noastră și tot încă nu ș'a ajuns culmea desăvîșirii. Suntem fără o unitate *Ortografică*. În literatura noastră veche, în cărțile scrise cu litere cirilice nu exista o normă sigură de scris, pe când la Greci și Latini da. Să intrăm în cestiune: Grecii găvind aici la noi, în acea tristă epocă istorică pentru ei, un liman providențial, pot dice, de scăpare, au continuat a și cultiva mereu simțul lor național, iubirea de *Patrie și limbă*, și unde ș'aun pregătit pe încetul terenul din timp spre a și desrobi *Patria-Ellada*, ce avea un trecut atât de glorios și valoros pentru ei, prin ne număratele opere poetice și în prosă, rămase de la genialii lor strămoși și în fine neîntrecuți în arte, științi ba și pentru eroismul lor. Pentru redobândirea perdutei lor Patrii luptău Grecii! Acum

dacă predarea cursurilor se făcea la noi în grecește, în școlile domnești și nu în românește, cauza a fost că grăca era o limbă cultă și apoi Domnitorii români erau înrăuțiți prin influințele Grecilor învățați; pe când limba română pe atunci era saracă în expresiuni și în cuvinte naționale, pe când acestea în cea grăcă supra-bonda. Pentru interesul Grecilor și desvoltarea limbei lor neo-grecești s'a scopului ce urmărea acele școli, s'a preferit limba grăcă și s'a întârziat desvoltarea limbei Românești-naționale. Dacă Românul iubitor de carte asculta pe profesorul grec explicând în clase ce însemnă *Patrie*? Ce este *Națiune*? Ce este *iubire de neam*? Ce-i sacrificiū pentru *Patrie*. Óre acel român nu aplica aceste idei la neamul său, s'a la țara sa? Óre nu-și amintea școlarii Români că și România are un trecut măreț și glorios prin bravii și neîntrecuții săi vechi luptători? Eū admit că da, lecțiile profesorilor greci aū adus un folos ideal și Românilor și pe care l'a și realizat atunci în Tudor Vladimirescu. Óre fiii Românilor ascultând asemenea idei patriotice, ce izbucnea din mi de pepturi profesionale, care erau înăbușite de tirania turcască peste Dunărea, óre acei fi de Români nu se aprindea și ei de acel sentiment patriotic? 'Mī aduc aminte ce se întâmplă chiar cu mine în școlă și cu colegii mei, pe timpul Unirei Principatelor, ascultând pe unii dintre profesorii Unioniști! Lucru este natural și trebuie să admitem că așa s'a întâmplat și cu Românii cei înainte de noi. Noi știm că mult timp a fost în întrebuintare în Biserica noastră națională limba slavonă, și că multe cuvinte slavone cu timpul s'a botezat și s'a romanizat, primindu-și, cu timpul împămîntenirea românească; așa că, de s'ar încerca cine-va astă-đi de a le alunga din limba noastră acele cuvinte și ale esclude, ar fi o imprudență. Urmarea ar fi: Că

multe din cuvinte și espresiuni, mai ales din cele mai vechi, din cronicarii noștri, nu le vom mai înțelege. Credeți că prin acésta am face un progres real? Ore este amenințată în existența ei națiunea Română, când în limba sa are vorbe străine, mai ales de la popórele cu care a fost în atingere seculi întregi? Eü, dic că nu este nici un pericol pentru națiune, existența acestor cuvinte de origină străină. Óre nu sunt bun Român, când mă exprim: *Milostive Dómne*, saü aï *milă* de mine, saü *slavă* ție Dómne că mai *izbăvit* din *nevoi*=în loc de *glorie* ție Dómne că mai *eliberat* dinanaghe. Poporul în veci, așa va dice cum a apucat a învăța. Sunt exemple, că multe popóre moderne, aü mult mai multe cuvinte străine de cât noi, și pentru acésta nu se îngrijesc de loc de esistența lor. Este chiar cerut de bunul simț de a introduce în limbă terminologia științifică, care este o convențiune tacită, cum terminii vechi și cei noi etc. etc. Pentru că pe lângă că aï un cuvînt universal, apoi acel cuvînt mai arată și însemnarea lucrului numit. Nu trebuie să uităm că Grecii pe când s'aü respândit între noi erau din Bizanțul vechiü, erau educați și deprinși în moravurile Imperiului Bizantin, erau cu drept cuvînt mai culti și mai făloși de cât noi, ca urmași aï Imperiului-Romei-Noi! Apoi perđându-și *Patria*, căutaü ca niște rătăcitori un loc pentru ei mai prielnic, de cât a trăi în *Patria* lor, nesiguri de viață, onóre și familie și ca sclavi, espuși bunului plac al stăpânului lor—Sultanului. Dacă pentru acésta ei sunt de condamnat, atunci mai întâiü sunt cei ce le-aü cucerit *Patria* lor! Atunci tóte cuceririle rezboinice, anexările involuntare, hrîpirile și încorporările popórelor mai mici de cătră cele mai mari este în adevër o *hoție*. Și este de regretat că în realitate așa s'aü mărit mai tóte Statele mari, înghițînd pe

cele mici. Unde este *dreptatea*? Grecii relativ fiind puțini, dar având scopuri mari, de a'și revandica drepturile lor, când a venit timpul ș'a'au desrobit Patria lor și s'a'au retras din Principate, populându-și iarăși țara lor—*Ellada*, preferind'o ori căreii alte localități, pentru că acolo erau mormintele marilor lor eroi, cari cu sângele lor a'udat pământul grecesc! Ce am făcut noi? După neîncetatele lupte vechi cu vecinii, mai ales de la tron, Domnitorii timpurilor vechi nu s'a'au îngrijit de organisarea țarei, de școle, de industrii, de arte, de buna stare a locuitorilor; așa că venind Grecii Bizantini a'au găsit la noi tocmai locurile trebuitoare lor vacante și le-a'au ocupat. Slăbiți dar noi și sărăciți timp îndelungat de tirania turcască și de biruri nesfârșite, impuse arbitrar, sub diferite numiri, apoi moleșiți prin obiceiuri abile și viclene ale negliuiților preinși creștini din Fanar, am perdut mai întâiu frumosa Bucovina, grădina Moldovei, plină de bunătăți, sub viclenul pretext al Austriei de a'și îndrepta hotarele; mai apoi și Rușii ne-a'au rîpit fără îndurare jumătate din Moldova, Basarabia, tot sub pretextul inventat că adică în Basarabia ar fi mormintele eroilor ruși morți în lupte cu turcii. Dar noi ore pentru ce să perdem la 1812 țara Basarabiei, pe când Turcii trebuia să plătescă cu teritor de al lor dauna de răsboi, iar nu cu teritor străin, ce nu participasem în răsboi! După o îndelungată suferință și cîuntii în fine, ne-am recăpătat drepturile țarei, am scăpat de tutela Turcască, grație ómenilor noștri politici, și ultim in 1877 prin eroizmul soldaților Români, conduși cu vrednicie și înțelepciune de bravul și meritosul nostru Domn pe atunci, am învins și am câștigat neatárnarea țarei noastre, visul de aur al strămoșilor noștri! Am ajuns ultim prin abilitatea politică a Marelui nostru Capitan să avem astă-đi un Regat, o

țară organizată din toate punctele de vedere, comparându-se cu țările civilizate ale apusului Europei. Ce suntem, suntem prin noi și trăim din al nostru, având la ocazie puțința de a da și altora existență la nevoi. Trebuie însă să fim în viitor mai precauțioși, mai economi și mai severi în moravurile noastre, dacă voim să trăim în veci.

Să dăm dar uitărei învinovățirile aruncate asupra Grecilor, Bulgarilor și Sârbilor pentru faptele petrecute; căci împrejurările au adus acele evenimente. Nu cade totă vina situației numai asupra străinilor vecini; Situația lor era atunci mai primejdiosă de cât a noastră. Unde au găsit loc vacant, acolo s'au așezat! Fiind că noi pe atunci dormitam, acum când ne-am deșteptat și străinii vecini s'au înpuținat. Să ne îngrijim de cei mari, căci ei pot înghiți nemestecat. Celor mici înghițitura le sta în gât și-i sugrumă. De aceea nici n'am întâlnit asemenea fapte în Istorie. De cei mai mari și mai tari dar să ne păzim, pentru că la ei nu dictază în politică rezonul, ci interesul.

C. Erbiceanu

BIBLIOGRAFIA GREACĂ.

Cuprindând cărțile Grecești dela 1682 până la 1830 imprimate în țară sau în străinătate, și în care se vorbește despre Români, estrăgând din ele locurile privitoare la Istoria Românilor.

Am întreprins încă de mai mult timp adunarea și analisarea cărților grecești, tipărite în țară și afară din țară, și care sunt imprimate cu ajutorul bănesc al Românilor. Din aceste publicațiuni, în majoritatea lor, după ce le dau titlul complect în grecește și-l traduc și în românește, am extras din prefețele și dedicațiile lor, din conținutul lor, toate părțile privitoare la Istoria noastră națională, laică și bisericească, în scopul ca aceste materiale positive să pótă fi cunoscute și întrebuințate de către cei ce se ocupă cu Istoria noastră. N'am făcut publicarea tuturor cărților Grecești chiar din țară, când acelea nu cuprindeau nici un interes pentru noi; fiind-că ori-cine le pótă vedea în autorii Greci, ca Zavira, Papadopul Vretos, Satha, Paranica etc. Scopul meu a fost de a dovedi cât de mult au sacrificat Românii pentru popóarele din Orient, de sub jugul turcesc, grece ori grecizate și cât de tare era răspândită între Români limba

grécă, mai ales în pătura mai înaltă socială. Aceste publicațiuni au fost toate și în mâinile Românilor și s'au folosit cultivându-și mintea și îmbogățindu-și cunoștințele. Materialul extras are o mare valoare și pentru istoria generală a culturii la Români în sec. al XVII, XVIII și parte din al XIX. Multe din aceste cărți le-am găsit în fosta Bibliotecă a Statului, alipită astăzi la Biblioteca Academiei Române, apoi la Academie și o parte din ele sînt proprietatea mea. Sper că această publicație va interesa cu deosebire pe bărbații ce se ocupă cu literatura Bisericească, pentru că mai toate sînt de cuprins religios, polemic și moral.

Publicarea o fac cronologic, cât e posibil, spre a se putea surprinde mai bine mișcarea culturală din secolii trecuți.

Primiți vă rog, iubiți cititori, cu dragoste creștină aceste mici ostenele ale mele, ce le am depus în orele libere, pentru desgroparea materialelor învechite, privitoare la *Istoria Țării Nostre*, și fiți sănătoși.

Din Dositeiù despre tiparul grecesc în Iași.

Ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑξακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ ὄντες εἰς Γιάσιον καὶ ἰδόντες τοὺς μὲν Μολδαβοὺς τύπον ἔχοντας, τοὺς δὲ Ἕλληνας οὐ, καίόμεθα τὴν καρδίαν. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ τῶν καλῶν ἀρχηγός, καὶ τελειωτής, φέρει ἡμῖν Βλάχον τινὰ ἱερομόναχον τοῦνομα Μητροφάνη, καὶ δίδομεν αὐτῷ ἑξακόσια γρόσια καὶ κατασκευάζει τύπον κινδόν. Καὶ δὴ δίδομεν αὐτῷ ἀναλώματα καὶ χερτῖα καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Νεκταρίου κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Παπα πέμπομεν, καὶ παρ' ἐλπίδα τυποῦται ὁ καὶ διενείμαμεν τοῖς πᾶσι ἀδωροδοχῆτως. Ὄφθη δὲ ἡμῖν γλυκὺ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν Ἀδριανοπόλει εὕρισκόμενος τῷ χι-

λιοστῶ εξακοσιοστῶ ὀδοηχοστῶ τρίτῳ ἔτει ἀπέστειλαμεν χαρτία εἰς Γιάσιον καὶ ἐδώκαμεν τῷ τύπῳ καὶ τὸ τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης βιβλίον, γράψαντες ἐπιστολάς καὶ τῷ Δούκα βοεβόδα¹⁾.

«In anul una mie șase sute opt-deci fiind în Iași și vēdēnd, ca Moldovenii aū tipar, iar Grecii nu, ne ardea la inimă. Iar Dumneḃeū con lucētorul celor buni și sāvīrșitorul ne adusă un Vlah Ieromonah cu numele Mitrofan și i-am dat șase sute de lei și pregătește un tipar nou. Și i-am dat lui de cheltuială și hârtie și cartea lui Nectarie asupra începătoriei Papei i-o trimitem și peste nădejde (așteptare) se tipărește, pe care o am împărțit tuturor în în dar. Ni s'a părut nouă plăcut lucrul și aflându ne în Adrianopol la anul una mie șase sute opt-deci și trei, am trimis hârtie la Iași și am dat la tipar și cartea lui Simeon al Tessalonicului, scriind epistole și lui Duca Vodă». In acēstă pericopă ni se dă data pozitivă a înființării tipografiei grecești la Români.

Iată cea întâiū carte grecēscă tipărită în Moldova, la Monastirea Cetățuia.

1) Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, Κυρίου Νεκταρίου, πρὸς τὰς προσκομισθείσας Δέσεις κατὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Φρτῶρων, διὰ Πέτρου τοῦ αὐτῶν Μαίστορος περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα Ἀντίρρησις.

Τυπωθεῖσα νῦν πρῶτον ἐν τῇ σεβασμίᾳ Πατριαρχικῇ καὶ Ἀυθεντικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ Τζετατζούια, κατὰ τὸ 1682 ἔτος τὸ σωτήριον. ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἐν Γιάσιῳ τῆς Μολδαβίας.

«A prea fericitului și prea înțeleptului Patriarch a marelui și sfinteii cetăți a Ierusalimului, Domnul Nectarie, la propozițiunile propuse contra fratorilor din Ierusalim de cătră Petru Magistrul lor, despre primatul Papei, Combatere.

Tipărită acum întâia oră în respectata Patriarchicēscă și

1) Dositeiū Patriarchul Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχεσσάντων. Cart. XII. capit. XII, pagina 1237.

Domnăscă Monastire a Sfinților slăviți și întâi corifei ai Apostolilor, ce se numește Cetățuța, la anul 1682 al mântuirii. în luna Iuliu, în Iașul Moldovei».

După acest titlu al cărței urmăză câte-va poesii și pericope din sf. Părinți fără valoare pentru Români; iar în prefața cătră cetitori se cetește:

...«Iar noi ca și această carte a lui să se respândescă pretutindenea în lume, prin harul lui Christos, am publicat'o prin tipar (pe care din nou l'am alcătuit) spre mărirea lui Dumnezeu și întrebuițarea noastră a credincioșilor, pentru că formarea tiparului este dintre bunurile cele mai mari a nemului nostru. Noi însă ceea ce datoream am făcut. Să dăm mulțămire lui Dumnezeu celui ce lucrează toate prin toți, cu a cărui ajutor și altele, netipărite până acum, din ale părinților, cărți de ale noastre și despre mărturisirea credinței noastre ortodoxă și despre ori ce schismă și erezie de acum înainte se vor tipări». Apoi urmăză dedicația:

«Prea strălucitului, prea blagocistivului și prea măritului Domn și Egemon, Domnului Domn Ion Duca Voevod a totă Moldovlahia și prea mărețului locoșitor a totă Ucraina și acelor din jurul ei mântuire de la Dumnezeu.

Fiind că Filip Regele Macedonenilor învingea și își făcea tot mai mare stăpânirea sa, se intristă Alexandru, dîcînd că părintele său are să cucerească tot, iar mi-e nu'mi va rămănea nici un lucru ca să mă disting. Ambiția lui însă nu era potrivită, căci era despre lucruri deșarte, care înainte de ale obținea se duc și înainte de ale organiza dispar. *Iar cugetarea ta cea înaltă nu numai guvernămîntul în Dumnezeu a tericitului și pururea pomenitului părintelui (?) tîu Vasilie Voevod îl vei clironomisi legal spre mai bine, nerîvnind nimica în totul aceluia; ci îndeplinind porunca evangelică, servind bine și cu bună voință și darurilor sufletestî ale aceluia, îmmulțind cele ale noastre (căci cele sufletestî pre-*

date se înmulțesc, și mereu adăugându-se devin nenumărate și îmbelșugate), dintre care și numai acestea ajung spre un bun nume de-apurare: acela fiind iubitor de Dumnezeu cu îngrijire și bună voință adunând Sinod local în Iași, a tăcut să tacă scandalele ivite atunci în Rosia mică asupra credinței apostolice și surprinzând calomniile Calvinilor prin numitele capitule ale lui Ciril, le-a împrăștiat. Iar tu ca Elisei luând de la Dumnezeu îndoite chipuri de teosevie și împodobit cu bine-facerea și înțelepciune, luptând, apoi ca și Ilie învăpăeat de zel, ai ambiționat la săvârșirea tiparului grecesc, îndreptând nu numai pe Ortodoxii Ruși, și nici numai scăpând de calomnia parțială Biserica; ci ori cărui Ortodox, ca o lumină a credinței evangelice și ale sfintelor tradiții Apostolicești și ale părinților, opunându-le scrierile și contra ori-cărei schisme și eresii, le-ai procurat armă neînvinsă. Acesta-i dovada sinceră a Ortodoxiei tale, acesta-i capitulul virtuților tale, și arătarea în adevăr bine-voitoare a lui Dumnezeu cătră tine. Și în viața prezentă vei fi păzit de tot protivnicul până la bătrânețe adânci, iar în cea viitoare vei câștiga fericirea Cerului.

Dositei, cu mila lui Dumnezeu Patriarh a sfintei Cetăți Ierusalimul și rugător al strălucirei Văstre».

După dedicație urmăzează viața Patriarhului Nectarie, în care sunt următoarele locuri ce ne interesază:

«Fiind de 50 de ani, am fost de două și de trei ori la Vasilie Voevodul Moldovlahiei pentru înțelepția lui Ioanichie al Alexandriei, care oprea pe Sinaiți a liturgisi în o casă de rugăciune ce o aveau în Egipt..... Apoi la 1664 m'am dus în Moldovlahia pe timpul lui Ioan Eustratie Dabija Voevod și am așezat monastirile Sfintului Mormint de acolo și fiind dăruit îndeajuns am aflat îngrijire mare din partea tuturor

și primire și din partea marelui Vistier Boerul Duca, care a fost apoi Domn acolo și care cu măreție domnește și acum. Apoi la Martie venind în Ungrovlahia, pe timpul lui Grigorie Voevod, unde saū nimica saū puțin luând ajutor, apoi de la acela trecând Dunărea și umblând prin orașelele dinprejur pentru milă, am ajuns în Decembrie la Târnova....»

La sfârșitul cărței se ȳice: 'Ετυπώθη παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Μητροπάνου—*S'a tipărit de cel între ieromonahî Mitrofan*. Acesta-î vestitul Mitrofon fost Episcop de Huși și Buzău.

Cartea este folio, litera foarte frumoasă cicero și cuprinde 255 de pagini.

Acăsta-î întâia carte imprimată la Cetățuța, în Moldova, în limba grăcă.

II) Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Ὀυγκροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀρχομένη ἀπὸ Σερμπάνου βοεβόδα μέχρι Γάβριηλ βοεβόδα, τοῦ ἐνεστῶτος Δουκός. Ποιηθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Ἀρχιερεῦσι Πανιερωτάτου Μητροπλίτου Μυρεών, Κυρίου Μιτθίου, τοῦ ἐκ Πογωνιανῆς. Καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ ἐνδοξοτάτῳ Ἀρχοντι Ἰωάννη τῷ Κατριτζῆ. Ἐν Ἐνετιῆσι παρὰ Ν. Γ. 1683 In Oct.

«Istoria celor săvârșite în Ungrovlahia, începută de la Șerban Voevod până la Gavriil Voevod—a Ducelui present. Lucrată de cătră cel între Arhierii, Preasfințitul Metropolit al Mirelor, Domnul Mateiu, din Pogoniana și afierosită prea gloriosului boer Ioan Catrigi. În Veneția de N. G. 1683, în Octobrie».

Acăstă scriere este tradusă și în românește de cătră Maxim, Directorul Gimnasiului Sf. Sava din București, la 1863 și imprimată în Tesaurul de Monumente istorice de A. Papiu Ilarion vol. I, pag. 327—384 inclusiv.

III) Ἀνδραγαθίαις τοῦ εὐσαβεστάτου καὶ ἀνδρειοτάτου Μιχαήλ βοεβόδα. Ἐπι δὲ καὶ τὰ ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Ὀυγκροβλαχίαν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἀφέντεψεν ὁ Σερμπάνος βοεβόδας, ἕως Γαβλιήλ Μογύλα βοεβόδα. Ἐπι δὲ περιέχει καὶ τὰς παραγγελίας πρὸς τὸν Ἀλέ-

λέξανδρον Ἡλιάσι βοεβόδα καὶ εἰς ὄλους τοὺς διαδόχους τῆς Αὐθεντίας καὶ Θρήνος περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνετίησι, παρα Ν. Γ. 1683.

«Bravurile prea piosului și prea bravului Mihail Voevod. Încă și câte s'a întâmplat în Ungrovlahia din timpul de când a Domnit Șerban Voevod până la Gavrii Movilă Voevod. Mai cuprinde încă și sfaturile către Alexandru Iliș Voevod și la toți următorii domniei și plângerea despre Constantinopol. În Veneția, la N. Gh. 1683».

Ambele scrieri sînt în Octavo, și s'a u imprimat întâia dată în tipografia lui Niculae Glichî, care ș'a pus numai inițialele la începutul cărților.

Traducerea în românește și a acestei cărți este făcută tot de Maxim și imprimat iarăși în Tesaurul de Monumente a lui A. Papiu Ilarian pag. 279—326 inclusiv vol. I.

IV) Ἀκολουθία τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάχχου. Ἐτυπώθη ἐν Γιάσιφ τῆς Μολδαβίας παρα Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Χουσίου, Κυρίου Μητροφάνους, ἐν ἔτει 1685.

«Serviciul sfinților martiri Sergiū și Vach. S'a tipărit în Iașul Moldovei de cătră prea iubitorul de Dumneđeū Episcop al Hușilor, Domnul Mitrofan, în anul 1685».

Formatul 4°, cuprinde 22 pagini.

Estragem din prefața acestei cărți, după Emile Legrand Biliothèque grèque, v II, pag. 425, următoarele:

«..... Cunoscem-l foarte acurat acest adevăr deosebitor dintre starea lumescă și Evanghelică, prea Mărețul, cu mila lui Dumneđeū, prea Înălțatul și prea piosul Domn și Egeon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Șerban Voevod Cantacuzin, ca urmaș a celor vechi de Dumneđeū încoronați împărați, a preferat mai ales partea cea bună, și a voit a se presenta cu înțelepciune solomonică și spre continuarea prea măreță a vestitului său neam, strălucită, împodobită și urmată cu multe și variate virtuți, pe care timpul le va

arăta până la marginile pământului, prejudecând (προκρίνουσ) să albă onórea acelei Domnii, despre care đicerea profetică strigă: «Pe mine fórte m'aũ cinstit prietiniĩ tãĩ, și Dumneđeũ fórte a împuternicit stăpânirea lor», *dar și acum a îndemnat' o ne'ncetat pentru đidirea caseĩ de rugăciuni (Biserică) adică a clădit Strălucirea sa, în țara sa, din temelie o monastire domnescă și prea frumoasă, în localitatea Cotroceni, împreună cu tóte așăzerile sale și a celor ce contribuesc la îmfrumusețarea templului și acelor trebuitoare pentru chivernisirea monahilor, în cinstea Adormirei Născetőrei de Dumneđeũ. La aceeași monastire a sa a regulat Strălucirea sa să se prăznuiască sfinții Serghie și Vach în điaua lor cu prăznuire strălucită, cu ospețe și cu primirea celor ce vor veni la sərbătórea lor, pentru că în timp de nevoe a aflat scăpare la Dumneđeũ, puternicul Mântuitor, apoi la nefntinata și neapărata trebuitoare în rugăciuni, la Născetőrea de Dumneđeũ și al treilea la marii martiri Serghie și Vach, fiind-că điaua fugei lui a fost điaua sfinților, Octombrie 7. Acéstă prefață este scrisă în Iași la 1685».*

V) Ἡ Θεία Γραφή, δηλαδῆ. παλαιᾶς καὶ Νέας διαθήκης ἅπαντα.

Divina Scriptura, nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia.

A viro doctissimo et liquarum peritissimo deligenter recognita et multis in locis emendata, variisque lectionibus ex diversorum Exemplarium Collectione decerptis et ad Hebraicam veritatem inverti Testamento revocatis aucta et illustrata.

ἄλλαι μὲν ἐτέρωθι τυπωθεῖσα καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα. Ἐνετίησι, παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ. 1685.

Prefața de la acéstă operă fiind prea însemnată o traduc tótă, luată din Emile Legrand, pag. 440, opul citat.

Prefață la Biblie.

«Prea luminatului, prea gloriosului și prea creștinului Egemon, Domnul Domn Ioan Șerban Cantacuzin, Voevod a toată Ungrovlahia, Craiova și a celorlalte, Neculași Glichii εὐδαιμόνως διάγειν—să petreci în fericire.

Cele bune, prea renumite Dómnne, neglijate ajung la ruină cu timpul și se dau uitărei. Căci timpul, răsărind și cele necunoscute (după tragedii) și ascundând cele vechi, nimic în nici o parte nu le-a păstrat neschimbate, ci prin natură unele să întunece (ἀμαυροῦν), iar altele cu totul se prăbușesc în neștiut. Iar de n'ar fi cineva care să întrerumpă acest mers al timpului, de demult ar fi lipsit cele bune de la ómeni. Acesta ce alt ar fi, denu reînnoirea celor învechite, așezându-le cu puterea timpului, și nelăsând cele ce odată există să se pǎrdă ușor, ci să rămăie în toate vécurile succesiv, ca din ele să se foloséscă și strămoșii și să nu se priveze și urmașii. Acésta și eū, prea mărite de Dumneđeū și prea înălțate Domn, cunoscând, m'am întristat nu puțin și în cât-va am putut să aduc lucrurilor un ajutor óre care, pentru că dǐlnic multe sînt cele ce s'aū făcut și s'aū stricat. Decǐ se cuvine, am socotit, dacă nu la toate, cel puțin la cele mai de nevoe, câtă-i posibil se le vin în ajutor. Și dar védând dumneđeésca în adevér și Sfințita Scriptură tipărită grecește nu odată saū de douė ori, ci de multe ori, în timp ce și grațul grecesc înflorea și la mulți la cei din răsărit și din apus renăștea; iar acum (fugi sórtă) acésta prețuin lu-se de puțină onóre de către unii, și căci stnt prea puțin la număr, cari gustă din ea și din nenorocire neglijată și ne mai reînnoindu-se nici de cum prin alte retipărituri, ci primejdie fiind ca în scurt învechindu-se să nu ajungă cum-va (ceea ce să feréscă Dumneđeū) la o nimicire desăvirșită, ca o raritate mare, precum și alte (cărți) aū pățit de ale filosofilor și teologilor; pe de o parte alegând

pe cea mai bună dintre toate cele tipărite de demult până acum, nu m'am lenevit a o reedita cu tiparul meu.

Am întâlnit foarte multe greutăți la această întreprindere a mea, mai ales între toate și cheltuiala de bani, pentru că mi trebuia o mare sumă, plus nesiguranța vieții. Căci a trebuit să cheltuesc mai doi ani pentru acesta, ca nu cum-va începând ținerea turnului să mi vie de odată și morțea și se rămână lucrul neterminat! Dar acesta nu mi-a înfrânt de loc dorința mea spre bine; chemând pe Dumnezeu în tr'ajutor la lucru, l'am și început și cu ajutorul său n'am fost privat de ceea ce doream. Mulțămita lui Dumnezeu cel ce ajută la bunele întreprinderi. Pe mine (dacă trebuie să spun adevărul) nu alt ceva m'a mișcat foarte și m'a împins la acesta, de și, cum am șis, multe sînt motivele, *de cât că această lucrare se săvîrșaste în zilele de Dumnezeu cinstitei vostre Egemonii. Fiind-că a câștigat de la voi mii de bunuri nu numai Mysia și Panonia, dar și totă Grecia, am alergat și eu cu totă dispoziția prea căldurosă ca și acest har să-l adscriu bunătăților tale, ca și pe cele-lalte, prea mărite de Dumnezeu și prea strălucite. Trebuie, prea mărețe Egemon, să dedic cui-va această carte. Și eu socot că nu s'ar cuveni altuia de cât strălucirii tale, pentru că ești participătorul și împărțitorul mai ales a bunurilor din ea celor mai mulți.*

Căci curând și la această întâia temelie, țin a cuvintelor Dumnezeescelor scripturi, vedem o genealogie admirabilă a protopărinților și demnă de mii de laude. Iar dacă cine-va ș'ar îndrepta atențiunea asupra genealogiei tale, cum cine-va închidendu-și ochii și stringându-se buzele, nu s'ar spăimânta de șirul cel mai frumos, odraslă împărătească și înfrumusețat cu mii de podobe de tot felul? Și nimeni nu mă poate acuza că mințesc. Căci toți cunosc prea nobila casă a renumiților Cantacuzini câte bunătăți au răspândit și cel

întâi și cei mai de pe urmă și se vorbește până la marginile lumii despre ei, adică de nobleța și de fama admirabilă a lor. Ce însă s'a întâmplat după aceea? Nu un Cataclism? Și sămînța cea veche a neamului lui Noe, după explicările dumnezeiești, ș'a conservat în chivot în timpii mai de pe urmă. Tot asemenea și pe timpul luminării tale tot așa se consideră, *salvându-se în tine, ca într'un camin, prea bun caracterile divine, nestrămutate, ale vestitului vechi neam al Grecilor, și pe când altele saū înegrit, neamul tău însă vestit a rămas și va rămânea în vecie mai presus de furtune, de atacurile și ispitile ce i se opun.* Apoi pe Avraam cum îl volū trece cu vederea și împreună cu el pre prea iubitul de Dumnezeu fericitul tău părinte, pe cel cu sufletu! în adevăr avramian? Care cu dreptul (după cum altă dată și Avraam) a audīt de la Dumnezeu, conducătorul a tōte, cu totul bine: «Eși din pămîntul tău și din sămînța ta și vin'o în pămîntul ce'ți volū arăta. Și dar cedēnd cu supunere chemarei Dumnezeiești părăsăște acea mare cetate, ș'a ajunge la pămîntul în care singur acum stăpânești, nu în afară în adevăr de Pronia dumnezească, *iar acēsta, ca din acela să rămână stăpân și hrănitor și îngrijitor prea bun, fiul prea vestit a aceluia, tu însuși dic, Domnul Ioan Șerban Cantacuzin Voevod. De aceea pe tine cu dreptul te-am recunoscut și numit și Moisi și Iisus, conducēnd și administrānd nu un popor cu cerbice tare, ca cel iudaic, ci creștin, blānd și supus Domnului la jugul Dumnezeesc, popor sfint și preoție împērătēscă. Ce dar? N'ai suferit ca profet—impēratul David de necređut de la cei ce se împrotiveaū vrăjmășește cu îndărăt-nicie la ceea ce era bun? apoi de cătră Pronia divină nu numai te-ai salvat întreg, dar încă ai stăpānit și pe cei ce te vrăjmășueaū și ai ridicat*

rușinea dintre fiii lui Istrail. De aceea te-ai și învrednicit de cătră Dumneșeu de darurile și harurile cele mai mari, mergând din glorie în glorie. Iar pe Solomon, pe care l'ai și imitat în virtuți, mărturisește dreptatea de la început și adevărătatea Strălucirei tale, cei suprabondente, între cele dintăiū. În cât este vreme a țice cu Scriptura, «adevărul din pămînt a răsărit și dreptatea din ceruri a privit», ca odinióră în timpurile lui Solomon. Dar acela a țidit templu Domnului a tot Stăpănitó, iar tu ai trecut cu vederea acésta? Nicî de cum. Ai învins de Dumneșeu mărite și în acésta în parte pe Solomon și l'ai întrecut, după cum toți spun și nimeni nu se împotivește. S'a clădit propoveduitó infocat a unei asemenea întreceri renumitul, mare și dumneșeesc templu a pururea lăudatei Născetőrei de Dumneșeu și lui Serghiū și Vach, acoperitorilor tēi și apărători, lângă București, țidit din temelie și rîdicat la cel mai înalt grad al artei, cu învoirea și ajutorul lui Dumneșeu, iar cu cheltuiála ta regală și mărețá. Las acum de a povesti lăcașurile dumneșeesți și sfințite din deosebite localități și sate, ce nu sînt puține la număr, pe care le-ai înălțat prin zel dumneșeesc, neeconomisind nimic de loc. Fiind că fie-care în ce și complace în acelea și onorându-se se veselește, după proverb. De aceea și eū am voit a cinsti Măreția ta prin acésta a mea dedicație. Iar a te veseli pentru dedicare este acurată socolință, că prin tine sfințele Scripturî s'au explicat și s'au tradus din limba grécă în limba Mysilor și a Dacopeonilor, care arată iúbirea ta către sfințitele și dumneșeesțele cărți și evidentă se face dorința cea prea înferbântată. În cât și cu acésta ai întrecut și pe confratele Plotomeū ce a stăpănit în Egipt. Căci și acela traducend sfințita Scripturá, o au

așezat în propria sa Bibliotecă. *Iar tu prea înțelepte și de Dumnezeu respectate Cap, afierosești cărțile în dar la sfințitele Biserici. Ție dar, prea renumite eroi, coiôna Domnitorilor din vécuri, îți dedic această carte, numită Vechiul și Noul Testament.* De aceea, de trei și de multe ori fericite și bine cuvântate, nu te abștinea, înprotivindu-te, a primi acest dar al meu, având în vedere dorința ardentă și respectuoasă ce o am către tine în parte, și nu la obștimea darului.

Să trăești fericit, Lauda Grecilor, Gloria Bizanțului, dorul Cantacuzinilor și Stăpânitorul a tótă Mysia. In Veneția“.

VI) Τοῦ μακαρίτου Μελετίου Συρίγου, διδασκάλου τε καὶ πρωτοσυγγέλου τῆς ἐν Κωνσταντινοπόλει μεγάλης Ἐκκλησίας. Κατὰ τῶν Καλδαικῶν κεφαλῶν καὶ ἐρωτήσεων Κυρίλλου τοῦ Λυκάρεως Ἀντιρρήσις.

Καὶ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐγχειρίδιον κατὰ τῆς Καλδαικῆς φρενοβλασίας.

Τυποθέντα διὰ δαπάνης καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ ἐκλαμπροτάτου. εὐτεβεστάτου καὶ γληνοστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροδλαχίας, Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοεβόδα. Ἐπιμελεῖα δὲ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Νοταρίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Μανουὴλ Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν τῇ περιφήρῃ πόλει Μπουκουρέστη τῆς Οὐγκροδλαχίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1690, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

«A fericitului Meletie Sirig, dascalul și Protisinghelul Bisericeii mari din Constantinopol asupra capitulilor Calvinești și a întrebărilor lui Ciril Lucaris, Combatere. Și a lui Dosoteiū Patriarhul Ierusalimelor, manual înprotiva greșalelor Calvinice.

Tipărite cu cheltuiala și cu îndemnul prea strălucitului, prea piosului și prea luminatului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voe-

vod, prin îngrijirea și corectarea orea învățatului Notar a marelui Bisericii Chir Mihail Macri din Ioanina. În renumitul oraș Bucureștii Ungrovlahiei. În anul mântuirii 1690, în luna Septembrie».

Pe contra pagină este marca țăr-î foarte frumos lucrată, corbul cu Crucea în cioc. Dedesuptul stemei sînt în grecește versurile următoare: «Din Ungrovlahia singur acest Constantin este, care conduce frânele acestia, acum cu fericire. Ramură prea renumită fiind, din părinte Basarabă, iar după mămă din Împărații Cantacuzini. Caracterisază visul sufletului iubitorilor de dragoste, pentru că este simbolul piosității, a Patriarhului Ierusalimului celui sincer iubit de Dumnezeu, cu numele Dositeiu».

Cartea este în folio și cuprinde pe lângă scrierea lui Sirig și Expunerea Credenței de la Sino-ul din Ierusalim, scrisă de Dositeiu Patriarhul Ierusalimului. În această lucrare ni s'a păstrat practicalele Sinodului din Iași de sub Varlaam Mitropolitul Moldovei și Domnitorul Vasilie Lupu, cum și o epistolă din partea Sinodului din Iași către Domn, prin care-l mulțamește de ospitalitatea ce a avut acolo, de interesul ce pune pentru apararea Ortodoxiei, declarându-l de apărător și protector al Ortodoxiei. Iată această Epistolă:

«Prea strălucitul și prea marele Duce, iubitorului de Dumnezeu Domn și Egemon a totă Moldovlașia, Domnului Domn Ioan Vasilie Voevod, mântuire de la Dumnezeu».

Ție ți-a fost dat, cu adevărat Duce prea mărețe, a răspândi prin tipar și aceste scrisori Sinodice, fiind că ție ți-a oferit Domnul semnul de a fi sprijinitorul Bisericii Sale, și brav nimicitor al ereziilor. Pe tine numai, dintre toți Egemonii pămîntului, alegându-te ca bine plăcut Lui, cui altuia i s'ar cădea a proscribe și stigmatiza opiniile false, dacă nu în adevăr minței tale geniale, cei iubitoare de Dumnezeu? Carea vedînd Bisericile lui Christos

perturbate din cauza Capitulilor de curând ivite. cu cuprins Calvinic, preținzând a fi ale noastre, sub titlu: Mărturisirea Orientaiă a credinței creștine. Nu te-ai lenevit de loc, ci făcând toate chipurile, nu te-a lăsat de ostenelă până a nu chema pe locoșitul Preasf. și apostolicului tron Ecumenic și pe întregul Sf. Sinod de pe lângă el, cum și din Rosia pe reprezentanții Bisericii de acolo; și așa cu aceștia ai sfâșiat toate dogmele false, admitând și întărind prin cărți publice dogmele curate ale Bisericii Orientale; și ast-fel descoperind veninul cel ascuns în acele capitule către toți fiii Ortodoxi ai Creștinilor. ai ordonat a se face cunoscut în public socotința ce o are despre aceste dogme Biserica noastră cea mare a lui Christos. Pentru că așa să pot cunoște oile Domnului de pretutindenea, de care mîncări trebuie a se feri și spre ce pășuni sigure a se apropia. De aceea mulțămind lui Dumnezeu de cele economisite nouă prin tine de El, 'L rugăm din tot sufletul de ați dărui viață prezentă, îndelungată și pacinică, intrumusețând cu harul sevă tronul Egemoniei până la sfârșit, și a te permuta în viața viitoare de la cele pămîntești la Impărăția Cerescă».

(Urmază subsemnăturile membrilor Sinodului).

Acest doct teolog, a cărui viață i-o descrie în introducere Patriarhul Dositeiū, a stat mult timp în Iași. El a scris această carte mai întâiu în limba veche grecescă, ș'apoi a tradus-o în cea vulgară. În ea combate toate ereziile și alunecările de la ortodoxism, atât a le Catholicilor cât și mai ales ale Calvinilor, combătân punct cu punct scrierea dată sub numele lui Lutaris, imprimată în Apus sub titlu: *Mărturisirea Bisericii Răsăritului*. Motivul imprimării acestei cărți ni-l descrie ast-fel Dositeiū Patriarhul Ierusalimului:

.....«Să se știe că pe la 1670, anul mântuirii, Consulul din Constantinopol al Franciei a cerut de la unii Arhieriei și chiar de la Patriachi socotința Bisericii Răsăritului înscris

despre cele privitoare la credință și i-au dat mulți și chiar și sfințitul Sinod din Constantinopol, când am compus și noi un manual combătând aiurările Calvinice, pe care aflându-le, veți cunoște cauza pentru care căutați ast-fel de scrieri Galii. Apoi venind în anul mântuirii 1680 în Vlahobogdania, ne-au rugat pe noi Ortodoxii din Ardeal ca să le dăm câte-va scrieri pentru ca să pôtă să răspundă Calvinilor, cari li suparați foarte mult. Și așa aflându-ne în împrejurare de a-i ajuta, mulțămită lui Dumnezeu, am găsit presenta carte a reposatului Sirig, cum am spus mai înainte, și cătănd o de multe ori, am găsit-o indeajunsă la tótă întrebarea unor ast-fel de eretici. Mai întâi pentru că este Ortodoxă și în totul conformă cu Biserica Răsăritului. Al doilea pentru că răspunde la tóte cele de nevoe și cu cuvint bisericesc spulberă ori ce propoziție eretică și o sfarăămă ca pe o țesetură de paenjen. Al treilea, că reposatul acela scriiod-o la început în gréca veche, o a prefăcut însuși în limba vorbitóre și pôte ori-ce creștin să aibă din ea mare ajutor și mai ales mulți nobili din Vlahobogdania, care eliniză (vorbesc grecește) cele mai a lese ori în limbă, o vor traduce ușor în limba valacă, în cât să devină de folos obștesc în tótă Biserica. Am alăturat pe lângă ea și manualul nostru într'un singur volum. Și voind s'o punem sub tipar în noua noastră tipografie, n'am putut din destrăbălările vremii și din sărăcia noastră. Intre acestea Mirele Bisericeii, cel Unul născut Fiú a lui Dumnezeu, îngrijind de poporul seú, a bine-voit de a domnit prea strălucitul, prea piosul și prea înălțatul Domn a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevođ, atât de mare fiind, și de neam creștin și cu educația religioasă, cum și de o purtare virtuoasă și mai ales rivnitor al credinței Ortodoxe. In-dată ce i-am amintit de acésta, ca reprezentant a lui Christos, a primit cu bucurie cerirea și a hotărít să se imprime cartea cu cheltuéla Strălucirei sale și să se împartă Ortodoxilor în dar, din partea Înălțimei Sale....»

Acest Meletie Sirig a mai adus și alte servicii neamului nostru. Iată ce ne spune despre el tot Dositeu Patriarhul în viața sa:

....«A scris presenta carte asupra capitulilor lui Ciril (Lucaris) și a întrebărilor și Omiliilor la toate Duminicile de preste an. Și trei tomuri la diferite texte ale Sf. Scripturii și vieții de martiri la mulți martiri din timpul său. Apoi și numita mărturisire Ortodoxă, pe care au scris-o Rușii și Petru al Chievului, acesta a îndreptat-o, după îndemnul Sinodului din Iași. A tradus și interpretarea lui Origen la Epistola către Romani din limba latină în cea greacă. Și a lui Ioan Cantacuzin Împăratul cea contra etnicului. Apoi și *Institutele lui Iustian, și prescurtarea de legi a împăraților Leon și Constantin le-a tradus din limba veche greacă în cea vulgară prin îndemnul lui Vasilie Voevod.....*».

Acest cult bărbat învățată și românește cât a stat în Moldova și presupun că pe lângă materialul de drept civil ce ne-a lăsat, nu puțin l'a ajutat și pe Eustratie Logofetul la alcătuirea codicelui lui Vasilie Lupu, cum și la scrierea dată pe numele lui Eustratie: Cele șapte taine. Cartea este în folio.

VII) Ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν Παπιστῶν.

Συντεθὲν μὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου ἱερομονάχου Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου. Νῦν δὲ τυπωθὲν διὰ προστάγματος τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ Γαληνοτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κύριου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοεβόδα τοῦ Μπραχκοβάνου. Ἐν τῇ αὐθεντικῇ τυπογραφίᾳ τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1690, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον—
in quarto.

«Manual în contra schismei Papistașilor.

Compus de prea înțeleptul Ieromonach Maxim Peloponisia-nul. Tipărit acum prin porunca prea piosului, prea strălucitului și prea luminatului Domn și Egemon a totă Ungrovlahia

Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod Brâncovénu, în tipografia domnescă din București, în anul mântuirii 1690. în luna lui Ianuarie».

Din cauză că mulți dintre papistași aruncau epitete desplăcute ortodoxilor, s'a imprimat acesta care, spre a le putea răspunde. În Introducere se citește:

«De aceea și această cârticică a reposatului Maxim mulți au voit s'o împedice ca să se tipărească, pentru că spune pe față și curat adevărul. A predominat însă adevărul și a bine-voit Dumnezeu să se tipărească spre amintirea celor înțelepți și spre învățătura și întărirea tuturor Ortodoxilor...¹⁾).

VIII) Βασιλείου Μακεδόνος, αὐτοκράτορος Ῥωμαίων, κεφάλαια παραινετικά ἐξήκοντα ἕξι, πρὸς τὸν αὐτοῦ υἱὸν λέονθα τὸν σοφὸν καὶ αὐτοκράτορα ὁμοίως Ῥωμαίων, ἔχοντα ταύτην τὴν ἀκροστιχίδα: Βασίλειος ἐν Χριστῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων, Λέοντι τῷ πεποθημένῳ υἱῷ καὶ συμβασιλεῖ.

Ἄτινα ἐπιτροπῇ τοῦ ἐκλαμπροτάτου, ὕψηλοτάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου Ἀυθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαραμπα βοεβόδα, νῦν πρῶτον εἰς τὴν ἀπλήν τῶν Ῥωμαίων γλῶσσαν, οἷον παραφαστικῶς μετηνέχθησαν παρὰ Χρυσάνθου ἱερομονάχου τοῦ Πελοποννησίου καὶ Ἀρχιμандрίτου τοῦ Παναγίου καὶ δεσποτικοῦ Τάφου τοῦ Νοταρά, καὶ ἐτυπώθησαν δαπάνητε καὶ κελεύσει αὐθις τῆς αὐτοῦ ὕψηλότητος καὶ διορθώσει τοῦ αὐτοῦ διαληφθέντος Χρυσάνθου.

Ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει Μπουκουέστη τῆς Οὐγκροβλαχίας, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1691. κατὰ μῆνα Ὀκτόμβριον, παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου.

«Ale lui Vasilie Macedon, autocratorul Romeilor, capitule sfătuitoare șase-deci și șasă, către fiul său Leon înțeleptul și de asemenea autocrator al Romeilor, care au acest acrostih: Vasilie în Christos Impărutul Romeilor către Leon prea iubitului fiu și contmpărat.

¹⁾ Veđi Bibliografia Românească veche de I. Bianu și N. Hodoș, Fasciculul III, pag. 297.

Care prin îndemnul prea strălucitului prea înălțatului și prea măritului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, acum întâiū în limba apla a Romeilor, adică, peritlastic saū tradus de Hrisant Ieromonahul Peloponisianul, și Arhimandrit al Preasfintului și stăpânescului Mormint Notara și s'aū tipărit și cu cheltulala și cu porunca Iarăș a Înălțimei Sale și cu corectarea aceluī amintit Hrisant.

În renumitul oraș Bucureștiū Ungrovlahiei, în anul mântuirei 1691, în luna tuī Octobrie. De Antim Ieromonahul».

Pe contra pagină este stema țarei corbul, iar sub stemă în grecește stihurile următoare: «Cătră prea strălucitul, prea piosul și prea înălțatul Domn și Egemon a tótă UngroVlahia Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod.

Ast-fel a fost Constantin Basarb renumit și admirat între toți Domnitorii până la marginile pământului, O Părinte al Cerului rădică-l mai presus de toți și-l fă fericit și renumit». Hrisant Ieromonahul. În Grecește sînt aceste stihuri.: Τοῖος ἔην πάντων Κωνσταντίνος βοεβόδας, ἔξοχος ἡγεμόνων, θάμβος ἐπακρα γένης. ὃ πάτερ ὑψιμέδον μεγ' ὑπέροχε φέρτατα πάντων ὄλβιον αὐτὸν ἀγοίς, καὶ περιφαινόμενον.

După scară urmăză textul care-ī imprimat pe două colóne, deși cartea este în 4°. Pe o colónă este imprimat textul vechiū—ἐλληνικόν, grec vechiū, iar pe cea-l-altă colónă κοινόν—limba vorbitóre. Cartea tótă constă din 96 de foi, și observ că traducerea făcută din textul grec vechiū în limba apla este fórte exact și într'o limbă curată și elegantă. Se înțelege de la sine că eșa a trebuit făcută, pentru că era menită de a fi citită de fiil Domnitorilor și de boerii țarei, carī vorbeaū și scrieaū fórte corect și bine limba grécă vorbitóre pe acele timpuri, fiind că aici la noi în mare parte s'aū făurit limba cultă vorbitóre astă-đi de greci. Dacă mai ținem sémă și de traducător, care-l vestitul Patriarh al Ierusalimului Hrisant Notara și care a fost om fórte erudit și

genial. El ș'a făcut studiile în grecește mai întâi la Dositeiul Patriarhul Ierusalimului, iarăși om învățat și acela, apoi a fost trimis în Patavia și în urmă la Paris, unde a învățat științele și s'a perfecționat în Astronomie și matematici, ascultând pe cei mai erudiți bărbați ai Europei. A încetat din viață la 1731. Acest Prelat erudit, pe când era încă diacon, venit din străinătate, a fost profesor la fiii lui Constantin Brâncovenu. De aici se explică pentru ce a fost îndatorit de Domnitor ca se traducă această carte politică, plină de învățăminte prudente pentru Guvernământ și pentru modul purtării Șefului Statului față de supuși. Constantin Brâncovenu făcea educația copiilor săi în scopul de a fi buni Domnitori și oameni patrioți, nu știa sormanul că atât el cât și fiii lui se vor stinge de sabia turcască, suferind martirul! Cine voește să cunoscă mai mult despre acest Chrisant se consulte scrierile noi, editate de curând de Dl. Emile Legrand, apoi pe Satha, Papadopol și 'Ελληνικὸν Διάκτρον de Zavira.

Pentru întâia oră am cunoscut această carte rară imprimată în București la 1691. Ea este proprietatea Academiei și e catalogată la No. 489/21.

Aceste sfaturi sînt de o mare însemnătate pentru orîce Guvernator de popore și care socot c'aũ fost mult citite de toți oamenii noștri de guvernământ din seculii trecuți. Se pare a fi o ediție proprie pentru Românii ce erau în afacerile de stat, orî guvernaũ țara.

Pe ultima pagină citesc în grecește o notișă, dar fõrte greșit scrisă, ceea ce de notă cã-i pusă de un român nu prea cãrturar, o citez numai în românește: «1719. Ziua Sãmbãtã a venit prea fericitul (Patriarh), April 25. «1719 April 26 în ziua de Duminicã a venit și Domnul Nicolae Vodã; pentru cã și Patriarhul și Domnul amãndoi aũ venit din Constantinopol, și unul a venit Sãmbãtã, iar altul Duminicã și s'a fãcut mare bucurie și veselie în București».

Acéstă scriere deja de atunci imprimată, devenită foarte rară, nu prea este cunoscută nici literaților greci. De aceea mai nici nu se amintește de ea în vre-o literatură grecăscă.

IX) Ἀκολουθία τῆς τε ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Πικρασκεδῆς τῆς Νεάς καὶ τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.

Ἄμα δὲ τῶν προεορτίων τῆς ἐν τῷ Ναῶ εἰσόδου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου διὰ τὸ συμπύπτειν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν εορτὴν τοῦ ἁγίου, τυπωθεῖσαι προστρυγγὴ καὶ δαπάνη τοῦ ἐκλαμπροτάτου, ἐνδοξοτάτου καὶ χριστιανικωτάτου Ἰωάννου Κωνσταντίου Μπασαράμπζ βοεδόδα πάσης Οὐγκροβλαχίας, διὰ τὸ ἐορτάζεσθαι λαμπρῶς τὴν μνήμην αὐτῶν κατ' ἔτος ἐν τῇ Θεοφιλῇ ταύτῃ Ἀθηνεΐᾳ Οὐγκροβλαχίας, ἐν τῷ Μπουκουρεσίῳ, τῆς Οὐγκροβλαχίας. 1692. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰδιρίας.

«Slujbele și a Cuviosei maicei noastre Parascheva cea Nouă și a Cuviosului Părintelui nostru Grigorie Decapolitul, împreună cu înainte prăznuirea Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, a Intrării în Biserică, pentru că cade în aceeași zi și srbătorea Sfintului, tipărite cu porunca și cu cheltuēla prea strălucitului, prea slăvitului și prea creștinului Ioan Constantin Basarabă, Voevod a totă Ungrovlahia, ca să se serbeze strălucit amintirea lor anual în acéstă de Dumnezeu iubită Domnie a Ungrovlahiei, în Bucureștii Ungrovlahiei, 1692. De cel mai mic între ieromonahii Antim din Ivir».

Pe contra pagină are emblema țerei corbul și d'asupra titulatura Domnescă în grecește: «Ioan Constantin Basarabă Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn și Egemon a totă Ungrovlahia». După acésta urmăzează o dedicație către Domnul Constantin Brâncovēnu prin care-l laudă meritele și arată însemnătatea acestor servicii naționale. Acéstă dedicație este scrisă de eruditul Șerban Cantacuzin, al II logofēt.

Cartea este un quarto, 120 de foi. De la pagina 71 este pe larg imprimată viața Sf. Grigorie Decapolitul.

Móștele Sf Cuvioase Parascheva fiind aduse în Iași încă de către Vasilie Lupu, și așezate în Biserica Sf. Trei Ierarhi

din Iași, de atunci anual se serbătorea cu mare pompă numele ei la 14 Octobrie în tótă Moldova și Valahia și a devenit sêrbătore națională. Despre sprijinul ce puneau Românii în mijlocirile ei cătră Dumneșeū, vorbește fôrte pe larg Constantin Daponte (în grecește). Iar poporul de jos, din tótă țara, făcea și face un adevêrat pelerinagiu în fie-care an, sârutând cu multă evlavie sfințele ei mōște, care sînt întregi. Cum de s'a imprimat în Valahia mai întăiū în grecește serviciul ei, de și este compus și scris în Iași de cătră eruditul teolog Meletie Sirig, ce a luat parte ca reprezentant al Patriarhului și la Sinodul din Iași? Nu'mi pot explica lucrul, de cât așa: Și în Valahia ca și în Moldova Sf. Cuvioșa Parascheva era sêrbătorită cu acelaș respect, în Iași însă până la acêstă dată 1692 nu era, cel puțin eū nu cunosc urme de o tipografie grecescă a Statului. Grecii însă aveau la Cetățuța lângă Iași. În Valahia însă exista pe atunci o tipografie domnescă în grecește, condusă de Antim Ivirénu. Acêsta mai însémnă că greccitatea era mult mai respândită în Valahia de cât în Moldova. Ast-fel se explică lucrul.

X) Τόμος Κατὰ λαχῆς, ἐν ᾧ περιέχονται συγγραφαὶ ἀνωνόμων τινῶν καὶ Ἰωάννου τοῦ Νομοφύλακος καὶ Γεωργίου τοῦ Κορροσίου καὶ Μακαρίου τοῦ Ἱερομονάχου τοῦ Μακρῆ, καὶ συνέλευσις ἐν τῇ ἀγίᾳ Σωφίᾳ, τυπωθεὶς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1692. Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίῳ Παδοῦρσι ἐν Γιασιφτῆς Μολδαβίας, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1694, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον,

«Tomul Impăcării în care se cuprind scrierile anonime ale unora, ale lui Ioan Nomofilaxul, ale lui Gheorghie Coresie și ale lui Macarie Ieromonahul Macri și adunarea din Sf. Sofie, tipărit în anul mântuirei 1692. S'a tipărit la Dimitrie Pădure în Iașul Moldovei, în anul mântuirei 1694, în luna lui Februarie».

XI) Τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι εὐσεβοῦς Νομοφύλακος Ἰωάννου διακόνου τοῦ Εὐγενικοῦ, λόγος ἀντιρρητικὸς τοῦ βλασφήμου καὶ ψευ-

δοῦς ὄρου, τοῦ ἐν Φλωρεντία συντεθέντος κατὰ τὴν πρὸς λατίνους σύνοδον. Ἐκδοθεὶς δὲ παρὰ ἱερομονάχῳ τινὶ καλουμένῳ Ἰωακὲμ. Μεταγραφεὶς ἐκ διαφόρων πρωτοτύπων, διαρθρωθεὶς τε καὶ διαιρηθεὶς εἰς κεφάλαια καὶ τμήματα παρὰ Δοσιθέῳ Πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων. Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίου Παδοῦρσι ἐν Γιασίῳ Μολδαβίας, κατὰ μῆνα Ἰούνιον 1694. in octavo.

«Cu harul lui Dumnezeu a evzeviosului Noimofilax Ioan diaconul Eugenie, cuvînt combătător a hotărârei blesfemice și minciunose, compus în Florența, în timpul Sinodului de cătră latină, s'a compus de un ieromonah ôre-care numit Ioachim, transcris din deosebite manuscripte, îndreptat și împărțit în capitule și părți de Dositeiu Patriarhul Ierusalimului. S'a tipărit la Dimitrie Pădure, în Iașul Moldovei, în luna lui Iunie 1694».

De aici rezultă că la acest an, era o tipografie greacă în Iași, dirigiată de Dimitrie Pădure, de sigur Român.

XII) Ἐγχειρίδιον. Περί τινων ἀποριῶν καὶ λύσεων, ἢ περὶ ἐξετάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεως ἀναγκάσιων τινῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων.

Πονηθέν μὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου Κυρίου Ἰωάννου Καρυοφύλου, μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Κατὰ αἴτησιν τοῦ πανευγενεστάτου καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος Κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζινῦ. Καὶ ἀφιερωθέν τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡγεμόνῃ, Κυρίῳ Κυρίῳ Κωνσταντίνῳ Μπασχάμπα, βοεβόδα πάσης Οὐγκροβλαχίας. Ἀρχιερατένοντος τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου.

Ἐτυπώθη ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τοῦ Συναγόδου, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 1697.

«Manual, despre unele nedomeriri și deslegări, sau despre cercetarea și întărirea unor dogme necesare Bisericei. Compus de prea înțeleptul și prea învătăatul dascal, Domnul Domn Ioan Cariofil, a marelui Bisericii a lui Christos. După

cererea prea nobilului și prea învățatului boer Domnul Domn Constantin Cantacuzin. Și afierosit prea Înălțalului și prea piosului Domnitor, Domnul Domn Constantin Basarabă, Voevod a totă Ungrovlahia, pe căn:l era Arhiereu Preasfințitul și alesul de Dumneđeu Metropolit Domnul Domn Teodosie.

S'a tipărit în respectata Monastire Znagovul, la anul de la Christos 1697.

Pe contra pagină este imprimată marca țării corbul, cu insigneile domnești, sabia și buzduganul. Iar deasupra următórea inscripție:

«Ioan Constantin Basarabă, Voevod cu mila lui Dumneđeu, Domn și Egemon a totă Ungrovlahia». După acesta urméză o dedicație a cărței cătră Domnitor, scrisă de Ivireanul tipograf, în următórea cuprindere:

«Prea piosulul, prea strălucitului, prea luminatulul și de Dumneđeu păzitului Domn și Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod, mântuire, bună-vietuire, bună sortire de la Dumneđeu și desăvîrșită fericire. Nu vor lipsi se ție, soldații, lui Dumneđeu, trebuitorii Biserice; (Sinesie Epist. 5) adică n'aũ lipsit și nici vor lipsi vre-o-dată în orí-ce timp soldați ai Impărăției Cerești, apărătorii Sfințelor Biserici a lui Dumneđeu și apărătorii zeloși ai adevărului, și în contra a totă falanga eretică și contra orí-cării altei păgânești și a înșelăciunei ateești învingători și triumfători, nu numai cu arme spirituale și cu mărturii din Scriptura sfintă și însuflată, dar și cu socolinți logice și omenești sigure și necombătute. Având în tóte refugiũ și apărare însuși adevărul, care s'a așezat să fie tot-de-auna cu credincioșii și ortodoxii până la sfirșitul vécului, după hotártrea acea evangelică: Și iată eũ cu voi sînt, în tóte țilele până la sfirșitul vécului (Mat. 25. v. 28).

Fiind-că fără de ajutorul lui Dumneđeu nimic nu se desăvîrșăște, după cum ne încredințază însuși Domnul în Evangeliu, ca fără de mine (ție) nu puteți face nimic.

Dupre cum și în timpurile noastre s'aũ aflat și să gădesc de ast-fel de apărători și luptători ai mărturisirei și ai credinței noastre Ortodoxă; de aceea după pronia lui Dumneđeũ prea învęțatul și prea piosul între boeri, marele Stolnic Constantin Cantacuzin, vędęnd pe unii credincioși și ortodoxi în adevęr, însă necercați și neinvęțați, pôte că și puțin învęțați, cari scandalisindu-se de unele dogme păgânești, ca de exemplu se ȑicem: Sórta și norocul, și mai ales despre predestinarea atee și calvinică, și despre alte întrebări necesare, aũ voit să pună la ostenělă pe prea înțeleptul, prea învęțatul și prea cinstitul marele logofęt a marel Biserici a lui Christos, Domnul Ioan Cariofil, care se afla pe atunci în București, după o economie dumneđeescă, ca se respundă la ast-fel de întrebări cu înțelepciunea și știința ce i-a hărăzit'o Dumneđeũ, conform hotărtirelor sfinților părinți și după socotința sigură și negreșibilă a sfintei noastre Biserici Universale, spre încunoștiințarea ortodoxilor și spre rușinea și combaterea ereticilor și necredincioșilor; și mai ales în limba aplă, ca să se facă tuturor înțelėsă deslegarea unor asemenea nedumeriri și întrebări.

De aceea și prea înțeleptul acesta profesor, primind această bine venită cerire a amintitului boer, avęnd în vedere mai ales folosul ce va avea societatea creștinilor de aicea, cum și deslușirea, a pus multă îngrijire și ostenělă la această învęțătură. Și pe de o parte învęțăturile deșarte ale protivnicilor și suptilitățile cu multă precisiune și pe scurt, ca pe o pânză de paenjen, le-a deslegat și le-a împrăștiat; iar pe de altă socotința sfintei noastre Biserici și hotărirea și judecata adevęrului evangelic fórte puternic le-a lămurit și le-a întărit.

Care scriere întâmplător ajungęnd în mâna mea și citind'o cu multă punere și judecată și vędęnd'o că-i fórte de folos la orĩ ce ortodox, spre combaterea dogmelor contrare și spre întărirea și confirmarea învęțăturilor și sen-

tințelor a însuși adevărului, am dorit cu mult dor, mișcat și însuș de ardórea dumnezeéscă ca se o tipăresc, spre obștésca fericire a neamului și mântuire sufletéscă și spre neștérșă amintire a celor ce s'aũ ostenit și a prea înțelepților acestora eroi, carii îndată aũ apărat cugetarea Ortodoxă.

N'am îndrăznit însă, prea Înălțate Dómnne, să o tipăresc fără corectare și judecata și a altuia din cei ce aũ deajunsă experiență în dogmele drepte ale Bisericei. De aceea am și rugat pe prea înțeleptul și prea învățatul Domn Sevastos Chimenitul din Trapezunda, care este nu numai cunoscător desăvirșit a dogmelor Ortodoxe, dar și un călduros zelos a piosității și fórté religios în cele cătră Dumneđeũ și mai ales ca obștesc profesor a renumitei școle de aicea, pe care Înălțimea ta prea piósă cu cheltueli îndeajuns de îndestulătoare, cu iubirea de Dumneđeũ, ai așezat'o spre obștesc folos a localnicilor și a străinilor iubitori de învățatură. Iar Domnia sa bine și înțelept făcând, nu numai a îndreptat multe din ea, cele trecute cu vederea prin grabă și uitare, dar și pe cele grele de înțeles le a lămurit și a a laus câte erau de trebuință spre o mai bună explicare a nedumeririlor. Pe acésta o și afierosesc, ca serv recunoscător; sub acoperemíntul și adumbrirea luminărei vóstre cei de Dumneđeũ întărite și piósă, a căria pre religiósa măreție va fi fala și sprijinul unei ast-fel de cărți de suflet folositoare, spre lauda și înălțarea Ortodoxilor, rușinea și căderea protivnicilor. Care deși este mică ca cantitate, dar ca calitate este mare. De aceea dar cu bună-voință primește-o prea strălucite și de Dumneđeũ mărite Dómnne, și bine-făcător a acestuĩ present manual de suflet folositor, neprivind atât la cantitatea pe cât la calitatea sa; mai ales pentru bunăvoință și din inimă recunoștință a servilor tēi, pentru multele și nenumăratele bine-faceri de care ȕilnic neimpărtășim din partea vóstră. Pentru aceste daruri ce le reversi cu îmbelșugare cătră noi, rămănem pururea datorĩ să ne rugăm

neîncetat milei cei fără margini a lui Dumnezeu și bună-tății Sale ca să vă țină, să vă păzască și să vă acopere pe strălucirea Văstră cea de Dumnezeu cinstită sub prea puternica sa dréptă și sub umbrirea aripelor ei, mai presus de ori ce lovire a protivnicului și să vă întărescă în prea înalțatul vostru tron întru fericire în totul, până la cele mai adânci și unse bătrânețe, spre desăvîrșirea plinirei cei cu numele de Christos, ce vi s'a încredințat spre mărirea, renumele și fala Ortodoxilor de pretutindenți. Amin.

Al strălucirei tale cel mai mic rugător între ieromonahî, Antim Ivireanul Tipograf».

Din această dedicație cunoștem însemnătatea școlii Domnești, pe care a înzestrat-o Constantin Brâncovénu cu cei mai buni profesori ai timpului, marele cheltueli ce făcea cu întreținerea sa și în care studia atât Românii, cât și străinii; apoi editarea marelui număr de cărți tipărite de Antim Ivireanu, atât la București cât și la Znagov. Din acestea rezultă evident că era între Românii pe acele vremuri un grad însemnat de cultură și educație socială.

Cartea despre care ne ocupăm este dovada cea mai tare despre starea de progres ce era pe atunci. În ea se desbat cestiuni de cea mai înaltă știință a timpului. Și cine sînt cei ce provocă aceste discuții științifice și caută ale da o deslegare cât mai bună, resolvînd fie-care cestiune aparte. Boeril țarei, ca Constantin Cantacuzin, fratele Domnitorului Șerban Cantacuzin, iar cel ce deslégă nedumeririle este unul dintre bărbații cei mai erudiți de pe atunci, Ioan Cariofil. Că în societatea Românescă să se discute asemenea cestiuni, despre τύχη—noroc—sörtă, εἰμαρμένη—destin, προορισμός—predestinațiune, πρόνοια—providență, deosebirea între προορισμός—predestinație și πρόγνωσις—preștiință ect. etc. tóte în număr de 16, aceste cestiuni tratate în această scriere, însemnă că există o clasă cultă și care se interesa de așa da socotelă de credințele lor. Asemenea cestiuni au fost

discutate mai ales între Calvinii, iar acesta mai însemnă că cărturarii Români erau în curent cu toate cestiunile ce se desvoltau și discutau în Occidentul Europei. N'a fost dar pe pământul Românesc un pustiu întins al neștiinței, cum ar vrea unii, nici deșertul Saharei în care călătorul să nu întâlnească un om cult. Monumentele ne staă de față pentru a îndupleca la convingere și pe cel mai prevenit dintre indiviđi, care ar susține că am trăit în timpurile vechi într'o crasă ignoranță. Aceste individe nici nu știu și nici nu vosc să cerceteze trecutul și monumentele vechi ce ne-au rămas, spre ași schimba ideile greșite preconcepute, de cari sînt stăpâniți. Eă afirm, cu doveđi scrise și cu monumente pe cari le cunosc, că între strămoșii noștri au fost și ómenii culți și că în trecutul nostru, de pe la jumătatea secolului al XVII, 1650—1821 am avut școle de valórea cea mai mare din tot Orientul și în care erau cunoscute și se profesa ideile cele mai înaintate și cunoștințele pozitive cele mai noi inventate, în tótă puterea cuvintului. Dacă aceste școle nu era în limba Românescă, acesta a provenit din împrejurările timpului, ș'apoi știința n'are a face cu limba în care se propune, a putut ca limba grécă se fie daunătoare dezvoltării limbei nóstre românești pentru un timp, dar știința ca știință a fost cunoscută la Români în tóte timpurile acestea. Din acele școli ne-au rămas manuale de tot felul de studii literare și științifice, după cari se predau acele cunoscinți în Academiile Domnești. Numaí repulsiunea nóstră contra grecilor celor abusivi și cari ne au alterat mult moravurile nóstre sociale și politice, ne au pornit cu atăt ura ș'am desprețuit și mistuit și distrus multe monumente de însemnătate mare pentru istoria Culturei generale la Români în genere. Astă-đi umblăm se găsım măcar urmele unora, iar câte ni s'au păstrat le datorim Bibliotecelor publice și private. Multe cărți imprimate și manuscrite și mai multe au dispărut, iar lipsa lor se va simți mult pen-

tru timpurile viitoare, când vom voi a spune lumii culte, cine am fost, cum am trăit, ce cultură am avut în trecutul nostru, spre a le dovedi că avem dreptul nediscutabil de a trăi și a ne mări ca popor civilisator. Proverbul românesc țice: «Aî carte aî parte», noi carte am avut, o putem dovedi aprópe an cu an, prin urmare trebuie să avem partea ce ni se cuvine, după tótă dreptatea, cu tótă demnitatea.

Strângeți dar Români tot ce găsiți vechiú pe pămîntul românesc, în orî-ce limbă ar fi scris, pentru că acele monumente aparțin neamului nostru, și numai din ele vom ști cu siguranță cine am fost.

Dar să revin acum la cestiune. Autorul care a deslegat cestiunile din cartea acésta se numește Ioan Cariofil. El era dintr'un sat numit Caries (Καρυαίς) din Eparhia Dercelor, de unde venind în Constantinopol a încercat la început să învețe arta aurăriei. În urmă însă plăcêndu-i învățătura s'a dedat cărței ș'a avut de profesor în Constantinopol pe vestitul Teofil Coridaleú, și în curând a devenit unul dintre cei mai distinși aî timpului, fiind prin firea lui talentat. Dimitrie Cantimir, în Istoria împéraților Otomanî la pagina 144 țice despre el, «că era un teolog escelent și un mare filosof. Dar spiritul seú inventiv și doctrinele lui Coridaleú l'a atras în erorile teologilor luterocalvinî, atácând dogma transubstanțiatiei», pentru care era să fie caterisit sub Partenie al II-lea, Patriarhul Constantinopolului, și din care încurcăturá l'a scăpat un unchiú al seú, om cu multă greutate morală în Constantinopol.

Pe la 1645 anatemisind învățătura sa falsă a fost numit director la șcôla din Constantinopol, unde a stat 18 ani, 1646—1664. Și a fost și mare logofêt al Bisericei patriarhale. Dar om neastâmpărat cum era, tot profesia pe ascuns doctrina sa Calvinistă și surprins a fost chemat sub patriarhul Calinic Acarnan de a se presenta din nou la Sinod spre a se apara, acesta pe la 1691. El s'a purtat

și acum ca și altă dată, a scris hotărîrea Sinodului și a scăpat de condamnare. Din acest timp n'a mai putut sta în Constantinopol, ci a venit în Valahia unde a stat în relație cu toți boierii și învîțații timpului. Cartea lui Cariofil este și un fel de cercetare ori examinare a credințelor sale de către Constantin Cantacuzin, pentru că n'ar fi putut căpata nici intrare, nici ospitalitate în țară când s'ar fi constatat că el încă tot profesază doctrinele luterocalvinistice. Domnitorul Constantin Brâncovénu era apărătorul cel mai aprig și mai devotat al Ortodoxismului și n'ar fi putut suferi pe Cariofil să și propage printre Români erezia sa. Din cuprinsul cărții se constată că Cariofil a deslegat întrebările privitoare la Calvinism cu totul ortodox și în spiritul Ortodoxiei, precum și rezolvirea celorlalte chestiuni ce i s'a propus. Pentru aceea el a fost bine-primit în București și a trăit până la mórtea sa aicea în țară, unde este și înmormîntat.

Patriarhul Ierusalimului Doseteu a scris o carte întregă, combătând părerile greșite a lui Cariofil, a cărei titlu este: 'Εγγερίδιον κατά 'Ιωάννου τοῦ Καρυοφύλλου—Manual în contra lui Ioan Cariofil—și care carte a fost imprimată în Iași, la 1694. Din toate acestea urmază că teatrul ori arena unde se discută cu largeță și unde se hotărâ Ortodoxia erau pe atunci țările Românilor. Cariofil pe lângă această scriere, căci cele cu erori au fost nimicite, a mai lăsat și un număr de biografii de a le sfinților contemporani, dintre anii 1650—1683, în număr de unsprezece.

XIII) 'Ανθολόγιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ λίαν πλουτιώτατον πάντων τῶν νῦν εὕρισκομένων 'Ανθολογιῶν Περιέχει γὰρ οὐ μόνον τὰς ἐν ταῖς εὕρισκομένοις 'Ανθολογιαῖς 'Ακολουθίας, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ψάλτηριον μετὰ τῆς 'Οκτοήχου, 'Ωρολόγιον τε καὶ Πεντηκοστάριον. 'Ετι δὲ καὶ τὸ ψυχροπέστιατον Τριώδιον, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ σῶαν καὶ ανελεειπῆ. 'Ετυπώθη δὲ ἐν τῇ περιφήμῳ καὶ περιφανεστάτῃ Οὐγκροβλαχίᾳ, ἐπὶ τῆς

ἐκλαμπρότητας ἀρχῆς τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐνδοξοτάτου τε καὶ μεγαλοπρεπεστάτου ἡγεμονος καὶ αὐθένδος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βρεβίδα. Εὐθύνοτος τὸν ὕιακα τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγκροβλαχίας τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυ. Κυ. Θεοδοσίου. Σπουδῆ μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ πανευλαβεστάτου ἐν ιερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατρῷσι Κυρίου Γαλακτίωνος τοῦ Βιδάλη, τοῦ ἐκ τῆς περιφήμου νήσου Τινου, καὶ πρώην καθηγουμένου τῆς μεγίστης μονῆς λαύρχς τοῦ ἀγίου Ὄρους τοῦ Ἄθωνοι καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Παναγιώτου τοῦ Συνωπέος, ἐν τῇ σεβασμιά μονῇ τῶν Εἰσοδείων τοῦ Συνχωδίου, παρὰ Ανθίμου ιερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1697, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον. in quarto.

«Antologiă peste tot anul, foarte bogat dintre tóte Antologiile ce se află acum; căci cuprinde nu numai serviciile cele din Antologiile ce să află, dar și tótă Psaltirea cu Octoiul, Orologiul și Pendicostarul. Incă și Triodul cel prea de suflet folositor, și în genere ȕicând tot serviciul de preste an, complect și fără lipsă. S'a tipărit în renumita și prea măreța Ungrovlahie, pe timpul prea strălucitei guvernări a prea gloriosului și prea mărețului Egemon și Domn a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, conducând frânele preasfințitei Metropolii a Ungrovlahiei Preasfințitul și de Dumneȕeu alesul Metropolit D.D. Teodosie. Prin îngrijirea și cheltulală prea evlaviosului între ieromonahi și părinți duhovnicești Domnul Galection Vidali, din renumita insulă Tinu și fost egumen a marelui Monastirii Lavra din Sfintul Munte al Atonului și prin corectarea prea învățatului Domnului Panaghiot Sinopeu, în respectata Monastire a Intrării în Biserică, Snagovul, de Antim ieromonahul din Iviria. În anul mântuirei 1697, în luna Ianuarie.

Despre acest însemnat imprimat, am tratat pe larg altă dată în Biserică Ortodoxă, analisându-l și arătându-ȕi importanța lui.

Acéstă carte are douȕ prefețe și este imprimată mai a-

les pentru Bisericile din Orient, care erau lipsite de cărți ritualistice. În ea se cuprinde tot serviciul bisericesc de preste tot anul, mai prescurtat.

XIV) Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν Θεόσεπτον βασιλέα καὶ ἰσαπαντο-
λον Μέγαν Κωνσταντῖνον ἐκ φωνηθεῖς ἐν τῷ πανσέπτῳ αὐτοῦ ναῶ, τῇ
ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Ὑγκροβλαχίας καὶ ἀφιερικεῖς τῷ Ὑψηλο-
τάτῳ καὶ γαλητουτάτῳ Πρίγγιπυ καὶ Ἡγεμόνι πάσης, ΟὙγκροβλα-
χίας, Κυρίῳ, Κυρίῳ Ἰωάννῃ Μπασαράμπα βοεβόδα. Τύπωθεῖς δὲ
ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῶν εἰσυδίων τοῦ Συναγώθου, εὐθύνοντος
τοὺς ὕακας τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως ΟὙγκροβλαχίας
τοῦ πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου, Κυρίου
Θεοδοσίου, παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχῳ τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. ἐν ἔτει
σωτηρίῳ 1697. Broșură.

«Cuvînt panigiric la de Dumneșeŭ slăvitul Impărat și întocmai cu Apostoliŭ Marele Constantin, pronunțat în intru tot cinstita sa Biserică, în prea sfînta Metropolie a Ungrovlahiei și afierosit prea înalțatului și prea luminatului Principe și Domn a tîtă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Basarab Vovod. Tipărit în respectata monastire a Intrărei Născătoarei de Dumneșeŭ Snagovului, pe cînd conducea frânele a acestei prea sfînte Metropolii a Ungrovlahiei Prea Sfințitul și de Dumneșeŭ alesul Metropoltt Domnul Domn Teodosie, de Antim Ieromonahul din Iviria; în anul mîntuirei 1697».

Acest discurs a fost tradus și imprimat în Biserica Ortodoxă. El a fost compus de fiul cel mai mare a lui Constantin Brâncovénu și pronunțat de al doilea fiu Ștefan.

XV) Τόμος Ἀγάπης—κατὰ λατίνων συλλεγεῖς καὶ τυπεθεῖς παρὰ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντος καὶ Ἡγεμόνος Κυρίου Ἰωάννου Ἀντιόχου Κωνσταντῖνου βοεβόδα, πάσης Μολδοβλαχίας, ἐν ἔτει 1698.

«Tomul dragosteŭ—asupra latinilor—adunat și tipărit de

Dosoteiŭ Patriarhul Ierusalimilor, pe timpul Domniei prea piosului și prea strălucitului Domn și Egemon, Domnul Ioan Antioh Constantin, Voevod a totă Moldovlahia, în anul 1698».

În această carte se cuprind 25 de scrieri ale Ortodoxilor din diferite timpuri și de deosebiți scriitori în contra latinilor, mai ales asupra cestiunei Primatului, purcederei sf. Spirit și de la fiul—filioque—cum și sf. Euharistie și Botezul, diferințele ori mai propriu inovările latinilor.

Tot în această carte este și hotărîrea dată de Sinodul din Constantinopol asupra lui Varlaam Achindinul.

La finele cărței se citește nota următoare:

«S'a tipărit tomul present în Iașul Moldovlahiei cu halcotipia și cheltuēla Sfintului Mormnt, prin Dionisie monahul, fiind îndreptător prea învățatul profesor Ieremia Cavela. Decî deși snt greșeli la unele litere sau cuvinte, acesta s'a întâmplat pentru că halcografal era de altă limbă și care nu știa carte grecescă, și dar să avem ertare. În anul mântuirii 1698. Luna Martie».

Cartea este în folio, și cuprinde 589 de pagini. afară de scară. Prefața scrisă de Dosoteiŭ Patriarhul la 1697 cuprinde 114 pagini și care-î scrisă în Ungrovlahia, pe când stătea aicea.

Parte din această introducere este de însemnătate și pentru noi. Eu am publicat în Revista Teologică o parte din ea.

XVI) Κριτήριον, ἡ Διάλεξις τοῦ σοφοῦ μετὸν κόσμον, ἡ κρίσις, τῆς ψυχῆς μετὸ σῶμα. Διὰ μόχθου καὶ φιλοπενίας Ἰωάννου Δημητρίου Κωνσταντίνου βοεβόδα. Νεοστὶ συντεθὲν, ἔκτε τῆς παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, εἰς δύοσαν καὶ ἕφελος τοῦ τῶν Μολδάβων γένους, εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου τε καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδαβίας Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Ἀντιώχου Κωνσταντίνου βοεβόδα. Ποιμένοντος τὸ εὐσεβεῖς ποιμίμιον τῶν Μολδάβων τοῦ πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Μητροπολίτου τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σουτζάδας Κυρίου

Σαββα. Διὰ ἐπιμελείας δὲ καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενοστάτου Ἀρχοντος Κυρίου Λούπουλου Μπογδάνου, τοῦ καὶ Χατμάνου. Ἐτυπώθη ἐν τῇ περιφῆμῳ πόλει Ἰασιίου τοῦ καὶ αὐθεντικοῦ θρόνου. Ἔτος ἀπὸ κτῆσεως κόσμου 7206 ἀπὸ Χριστοῦ γονίας 1698. Μῆν Αὐγούστου 30.

Ἐτυπώτη καὶ διὰ μόχθου τῶν ἐλαχίστων Αθανασίου ἱερομονάχου καὶ Διονυσίου μοναχοῦ, τῶν ἐκ τῆς Μολδαβίας.

«Divanul saū gîlcéva înţeleptului cu lumea, saū gîudeţul sufletului cu trupul, prin de trudă şi de osteninţă iubirea a lui Ioan Dimitrie Constantin Voevod. Intăiū izvodit de iznónă din Vechiul şi Noul Testament, în slava şi folosinţa Moldovenescului neam. În vremele a Măriei Sale blagocistivului, prea luminatului Moldovei obladiutoriu Ioan Antioh Constantin Voevod alcătuit. Turma pravoslavnicului Moldovenescului Nărod de Preasfinţitul părintele Savva Arhiepiscopul şi Mitropolitul Sucevei otcărmuindu-se. Cu ostrdia şi epitropia cinstitului şi blagorodnicului Boşar Dumnealui Lupul Bogdan Hatmanul, s'aū tipărit în oraşul Scaunului Domniei în Iaşi. Vleat de la Adam 7206, iară de la mântuinţa lumiei 1698 M-ţa August 30.

Şi s'aū tipărit prin ostenéla a celor mai micilor Atanasie Ieromonahul şi Dionisie monahul Moldovenii».

Pe contra pagină este marca țarei Moldovei, iar dedesupt următoarele versuri:

«Herbul țarei, vechiū ș'a fost ales boul,
Numele vestindu-și ca tunul prin noul,
Noi mai pe urmă avēndu-l moșie,
Tot acel vechiū nume, mai vestindu-l șie.
Intr'acéstă vreme, cinne-l stăpânește,
O Dumneđeū Sfinte, tu il ocrotește.
Că mâna ta sfintă, l'aū încorunatu-l,
Și brațul tēū tare, l'aū întemeatu-l.
Părințască scară, și scaunul dându-l,
Ceresca ta armă, Crucea întiđēndu-l.

Spata-î povăţeşte, biruind pre tótă,
 Vêdută, nevêdută, vrăjmăşasca glótă.
 Căruntéţa vadă, bătrínéţa lungă,
 Slăvit fericeşte-l cu viaţă delungă.

După aceste stihuri urmază o precuvîntare a lui Dimitrie Cantemir cătră cetitori, ş'apoi o dedicaţie cătră Dimitrie a lui Ieremia Cacavela, prin care laudă arta oratorică a lui Dimitrie Cantemir în scrierea acésta «pe cât a Moldove-nescului neam limbă a cuprinde póte». Înainte de a începe textul este o iconă, care represintă două figuri cu supra scrierea: Desfrânata lume saŭ trupul; alta, Omul înţelept.

Cartea acésta-î cunoscută bine literaţilor Români şi s'aŭ făcut şi studiul asupra ei de Domnul Petriceicu Hazdeŭ, şi de alţii.

Apoi începe textul care cuprinde împreună cu scara 143 de foi.

Cartea este folio mic, hârtia albă, litera grécă este cicero veneţian, iar cea românescă cirilică este mai mare, tot cicero.

XVII) Ὁρθόδοξος Ὁμολογία τῆς πίστεως, τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς. Καὶ Εἰσαγωγικὴ ἔχθεσις περὶ τῶν τριῶν μεγίστων ἀρετῶν πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης. Τυπωθεῖσαι προτροπῇ καὶ δαπανῇ τοῦ εὐσαβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοεβόδα Μπραγχοβάνου. Πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἀρχιερατενόντος τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Δεσποβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῶν Εἰσοδιῶν τῆς Θεοτόκου τῇ ἐπονομαζομένη τοῦ Συναγώβου. Ἐν ἔτει 1699, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

«Mărturisirea Credinței Ortodoxă a Bisericii Universale și apostolice a Răsăritului. Și Expunerea introductivă des-

pre cele trei mari virtuți: a Credinței, Nădejdei și Dragostei. Tipărită prin îndemnul și cheltuēla prea piosului, prea strălucitului și prea luminatului Domn și Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod Brâncovēnu, pentru folosul Creștinilor Ortodoxi. Pe când era Arhiepiscop a prea Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei Prea Sfințitul și de Dumneșeș alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie. In respectata Monastire a Intrărei în Biserică a Născătoareii de Dumneșeș, ce se șice a Snagovului. In anul 1699, în Luna Februarie. De cel mai mic între ieromonahii Antim din Ivir».

Pe contra pagină este marca țării și sub ea o poesie de laudă lui Constantin Brâncovēnu de «Dascalul științelor a școlei domnești, din Bucureștiul Ungrovlahiei, Sevastos Trapezundiul Chimenitul». După acesta pe pagina alăturată alte cinci poesii tot de Sevastos, două tot cătră Domnitor, două cătră carte și una lui Vlastos Macri din Ioanina. Altă poesie pe întrēgă pagină în folio tot spre lauda Domnului de Ioan Comnen și în fine alta tot pe o pagină întrēgă și tot lăudând pe Domnitorii, compuse de: «Studentii Academiei Domnești din Bucureștiul Ungrovlahiei».

După aceste poesii mai sunt alte trei pe o altă pagină, și ce-ii curios sunt compuse de cătră școlarii «celor două școli din Ioanina».

După aceste poesii urmēză o dedicație cătră Domnitorul Constantin Bassarabă și o alta tot de cătră Dosoteiș cătră cititorii și cari ambele cuprind material istoric, privitor la istoria compunerii Mărturisireii Ortodoxă. (Fiind prea mari, pentru acum nu le mai traduc).

Mărturisirea Ortodoxă cuprinde 86 de pagini folio, apoi trei foi scara.

După Mărturisirea Ortodoxă urmēză cea-l-altă scriere:

Εισαγωγική Ἐκθεσις—Expunerea Introductivă despre cele trei mari virtuți: Credința, Nădejdea și Dragostea. Tot titlul

în colo este acelaș ca și la Mărturisirea Ortodoxă, precum și data imprimărei 1699 și tot la Snagov de Antim Ivi-rénu. Pe pagina următoare are marca țarei și jos o poezie tot de laudă Domnitorului Constantin Basarabă de «Das-calul științelor școlei Domnești, din Bucureștiul Ungrovlahiei, Sevastos Trapezundiul Chimenitul».

Cartea cuprinde 256 de pagine folio. La urmă se citește : «S'a tipărit în Ungrovlahia în respectata Monastire a In-trărei, la Snagov, cu cheltuēla prea strălucitului, prea pio-sului și prea mărețului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod, de cel mai mic între ieromonahī Antim din Ivir, prin îngrijirea și corectarea Domnului Panaghiot de la Sinope din Pontul Euxin. In anul mântuirii 1699. Luna Februarie.

Urméză apoi 19 pagini de scară a cărței și de îndrep-tarea erorilor.

Cartea acésta'î imprimată cu literă garmont și cu multă îngrijire, așa că este cea mai de lux din tóte imprimatele grecești din țările nóstre făcute pe acele timpuri. Imprimatul este executat pe douē colóne și citatele tóte indicate pe margini. Cartea acésta ce o om sub ochi, a fost odinióră proprietate a lui Ioan Bălăcénu.

XVIII) Ψαλτήριον, τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως Δαβὶδ ἔχον ἐπὶ τέλος αὐτοῦ προσθεθεμένον τὸν ἐξέψαλμον καὶ τὸ μικρὸν ἀπόδειπνον. Εἰς πρῶτον νεωστὶ ἐκτυπωθὲν μήκος διὰ προσταγῆς καὶ δαπάνης, τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασ-sαρχα βαεβόδα. Ἀρχιερατάνοντος τῆς αὐτῆς Οὐγγροβλαχίας τοῦ πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου Θεο-δοσίου. Εἰς κοινὴν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ Χρῆσιν καὶ τῶν Ὀρθοδόξων ὠφέλειαν. Ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μονῇ τοῦ Συναγώδου. ἐν ἔτει 1700, κατὰ μῆνα Ἰούνιον παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

»Psaltirea Profetului și Impăratului David având la sfârșitul ei adăus cei șase psalmi și apodipnul mic, întâia dată din nou tipărită în acest format prin ordinul și cheltuēla prea piosului și prea înălțatului Domn și Egemon a tōtā Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod, pe când era Arhiereū al Ungrovlahiei preasfințitul și de Dumneḑeū alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie, spre obștesca întrebuițare a Bisericilor lui Christos și spre folosul Ortodoxilor. In sfinta Monastire a Intrărei în Biserică a Născētōrei de Dumneḑeū, a Snagovului, în anul 1700, în luna Iunie, de Antim Ieromonahul din Ivir».

Acēstă carte de ritual este un imprimat de lux, Psaltirea este în folio mic, de jur împrejur ornată cu flori, de sigur făcute orī lucrute de Antim Ivirénul, și care ornamente se mai găsec și la alte imprimate de ale sale. Figura lui David, ca icōnă, este lucrută de un Iw. m. la 1694, și care diferă de icōnele săpate de Antim Ivirénul.

Jos la pagina I-a se citește: κτήμα Παρθένιος ὑπάρχει Ποζέου.

Observ că acēstă Psaltire nu-i împărțită în catisme, ci la fie-care psalm are numai ὑπόθεσις—subiectul, cuprinde 80 de foi. Litera e frumoasă și cetēță, iar în loc de puncte întrebuițēză steluțe. Este un imprimat de mare lux.

XIX) Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθωνος, συγγραφέν μὲν καὶ τυπωθὲν ἐπὶ τῆς γαλητοτάτης Ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ ὕψηλοτάτου Ἀυθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βησσαράβα βοεβόδα, σφιερωθὲν δὲ τῷ πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ουγγροβλαχίας Κυρίῳ Θεοδοσίῳ, σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ἐξοχωτάτου ἱατροῦ Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ἵνα δίδωται χάρισμα τοῖς εὐσεβέσι διὰ ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Τύποις Ἀνθίμου τοῦ ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβιρίας, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγόδου. 1701. Iar la sfârșit se citeșie: Ἐπιμελεία καὶ διορθῶσι Ἰγνατίου Ἱερομονάχου τοῦ Φωτιανοῦ.

«Proschinitarul sfintului Munte al Atonului, scris și tipărit pe vremea prea luminatei Domniî a prea piosului, prea strălucitului și prea înalțatului Domn a tótă Ungrovlahia, Domnul Ioan Constantin Bassarabă Voevod, afierosit prea sfințitului Metropolit al Ungrovlahiei Domnul Teodosie, cu îngrijirea și cheltuéla prea escelentului Doctor, Domnul Ioan Comnen, spre a se da în dar pioșilor pentru mântuirea sufletului seú. În téscurile lui Antim Ivirénul, în Monastirea Snagovului 1701..... prin ostenéla și corectarea lui Ignatie Fotian ieromonahul».

Acest Proschinitar are o mare însemnătate și valóre pentru noi Româniî, pentru că-î scris de un trimis a lui Brâncovénu în sfintul Munte, spre a descrie și enumera, vedénd și încredințându-se prin cercetări la fața locului, ce anume daruri aú făcut Româniî, Domnitoriî și Boerii țarei la Monastirile din sfintul Munte până la 1701:

Din descrierea Monastirilor de cătră doctorul în medicină Ioan Comnen se constată, că chiar de la început, de la a doua ăisă descălecare, cum o numesc Cronicariî, a Domnilor Români, aú început darurile și lucrările de clădiri de monastiri de cătră Români în sfintul Munte. Pentru a înțelege mai bine lucrul trebuie să vedem cine a fost acest Ioan Comnen, doctor în medicină, cum a venit aicea în țară și cum s'a alipit și împrietenit cu Domnul Brâncovénu și cu Boerii și Mitropolitul țarei, căruța-î dedică și Proschinitarul.

Ioan Comnen, Constantinopolitan de origină, se trăgea din vechia familie împărătescă a Comnenilor, s'a educat mai întâi în școla din Constantinopol, unde a studiat cu pricepere limba veche grécă, apoi cea arabă orî turcă și cea ebraică. După aceea pentru dorul de știință s'a dus în Occident, unde a mai învățat limba latină și italiană ș'a studiat și medicina. Era dar un bărbat luminat, cunoscénd și filologia și medicina și teologia. Neputénd însă trăi în patria lui în libertate, din cauza Turcilor cari nu primeaú nici

priveau bine pe medici, a venit în Ungrovlahia la Constantin Brâncovénul, și acesta vedându-i și apreciându-i meritele sale științifice și literare l'a îmbrățoșat și încurajat în totă viața sa. Constantin Bassarab Brâncovénu tocmai avea nevoie de oameni culti în jurul său, pentru că în acest scop mai adusesse, tot pe aceste timpuri, și pe Sevastos Chimenitul Trapezundianul din Constantinopol cu forțe mari cheltueli spre a-l pune ca profesor în Academia din București; de el a fost adus și Antim Ivirénu, Fotian, Gh. Mațota și mulți alți învățați, pentru că voia a face din Valahia centrul științelor și a artelor pentru Orient. Alt-fel nu'mi pot explica nici clădirea de școli de pe timpul lui, nici chemarea atâtor învățați, nici atâtea cheltueli din partea sa, care de alt-fel era econom, de asemenea înființarea atâtor tipografii și imprimarea atâtor cărți în Românește, Grecește și Arăpește adică și în limba Iberiană. Mai știm că aicea se turna pe atunci și litera și se lucrau și stampele trebuitoare pentru cărți și icône. Așa ne explicăm în mod natural cum de ș'a apropiat Constantin Brâncovénu și pe acest grec străin și l'a încărcat cu timpul de daruri Domnești.

Venind Ioan Comnen în București spre finele secolului al 17, a fost numit mai întâiu profesor în Academie de științele fisico-matematice, fiind în acel timp și doctor primar al Curței Domnești. Pe la 1700 a făcut o preumblare în Orient la Ierusalim, muntele Sinae și al Atonului, când a scris și Proschinitarul sf. Munte al Atonului, de bună sémă indemnăt de Domn de a nota pe la Monastirile din sf. Munte tot ce va găsi dăruit de Domnii Români, în scop, de a face cunoscut și țării și posterității dărnicia Românilor. Inturnându-se din acest pelerinaj iarăși în București, imprimă această carte, ce a fost apoi reimprimată de mai multe ori până la jumătatea secolului nostru, apoi a fost tradusă și în latinește de către Monfaucon în opera sa Palaeographia Graeca (Veđi pag. 441), iar acesta pentru frumuseța stilului,

exactitatea faptelor și a simțului de religiozitate ce transpiră în scrierea sa. Nu mult după acesta, pentru motive necunoscute, se face călugăr în țară și își schimbă numele din Ioan în Ieroteiū și prin influința Domnului Constantin Brâncovenu a fost chirotonit Mitropolit al Dristrei (Δρούστρις) de preste Dunărea, dar stătea în țară și se ocupa mereu cu literatura și mai ales cu scrieri Teologice. De la el mai avem și alte lucrări literare, care privesc direct literatura și Istoria noastră națională. Dintre cele cunoscute citez: a) O epigramă estinsă asupra lui Constantin Bassarab Brâncovenu, și care este imprimată în expunerea introductivă a ediției din 1699 a lui Visarion Macri. b) Alta asupra lui Nicolae Mavrocordat cuprinzând 30 de stihuri, în cartea lui Mavrocordat intitulată τῶν Ἰουδαϊκῶν. c) Un epitimvîu la profesorul și directorul Academiei Sevastos Chimenitul, mort în București. d) O altă epigramă lui Alexandru Mavrocordat. e) Și o epistolă și o poezie iroelegiacă la cartea lui Nicolae Mavrocordat περὶ καθήκοντων—Despre officii ori datorii. În Academia noastră din București se conservă multe notiți asupra acestui erudit bărbat și un manuscript autograf miscilaneu. Iată cine era Comnen.

Acum se mi se permită a extrage pericopele din scrierea sa, Sf. Munte al Atonului, privitoare la Români și pe care fapte și date le-au vădut și studiat pe la 1700 acest Ioan Comnen doctor și care după călugărie a fost numit Ieroteiū, Mitropolit al Dristei. Extractele le fac după catalogul său de monastiri, urmând acelaș șir:

1) Marea Lavră a Sf. Athanasie. Fundatorii acestei Lavre sînt Imperatoriū Nichifor Foca și Ioan Zimischi. «Dar în urmă, învechindu-se, o a reînnoit Domnul Ungrovlahiei Neagoe Basarabă Voevod și a acoperit tótă Biserica cu plăci de cositor, după cum se vede scris în fața marelui uși a Narticului, deasupra acestui cositor a camerei mari....» «Este și altă icónă a Sf. Athanasie Athonianul ferecată cu argint

de prea strălucitul Domn al Ungrovlahiei Neagoe Voevod, și alături este stampat (pe iconă), împreună cu Dómnă lui în argint spre pomenire...» «Capul Sfintului Mihail al Sinadelor, care-î vindecător miraculos de locuste s'a ferecat măreț cu mult aur și petre prețioase, cu toc de argint și minunat, de cătră prea luminatul și prea Înălțatul Domn a tótă Ungrovlahia, Domnul Ioan Constatin Bassarabă Voevod, și este o podóbă de mare valóre și însemnată spre amintirea religiozităței lui». Acestea ne spune Ioan Comnen despre Marea Lavră pe la 1700. Iar în o altă scriere tot asupra bine-facerilor Românilor în sf. Munte, intitulată: *Ευεργεσίαι τῶν Ῥώμοῦνων ἐν τῷ Ὁρει Ἄθω*, publicată acum de curând, iată ce se spune tot despre acéstă Monastire:

«In Marea Lavră a Sf. Athanasie tótă Biserica mare, împreună cu Sfințitul Altar și nartică, a restaurat' o, apoi unind vechiul cositor cu altul nou, o a acoperit' o din nou și a zidit din temelie cimitirul, dăruind și odóre pentru trebuința Bisericeii, de aur și de argint, și o dveră cusută cu sîrmă de aur, prea frumoasă, și a hotărit și un ajutor de 10,000 taleri pe an».

2) La Monastirea Ivirilor se țice: Ctitorii aũ fost Ioan Evthimie și Gheorghe din neamul Ivirilor și sirul împeraților. «...Pardoseala tótă așternută cu marmură frumoasă și purpurie, tótă zugrăvită cu pictură admirabilă de cătră bogatul donator, gloriosul prea strălucit Domn a tótă Ungrovlahia, Domnul Ioan Șerban Voevod Cantacuzin». Iar în scrierea mai nouă citesc: «In Lavra Ivirilor Sfintului Evthimie, făcătorul de minuni, a adus apă pe ȱiduri prin soline (óle de lut) din departare, cam de douē mile, și o a înavuțit cu mari bogății; iar Dómnă sa, Despina, a dăruit o dveră cusută cu sirmă de aur, fórte frumoasă, ca să se pună înaintea Sfintei icóne de minuni făcătoare, în care este țesută figura prea Curatei Fecióre și Născetőrei de Dumneȱeu Maria, care se numește *Portărița*, care a venit pe mare la acéstă Monastire, ca mare minune, cum se scrie» Acéstă donație, noua scriere, o atribue lui Neagoe Vodă la 1502.

3) Monastirea lui Dionisiu. Ctitor a fost Alexie Comnen. «... Acastă Monastire a înfrumusețat'o în urmă, cel, după Radu Voevod, al patrulea Domn al Ungrovlahiei Neagoe Bassarabă Voevod, care a clădit și pîrg de o înălțime foarte mare, la care este și numele Domnului scris grecește pe o placă de marmură. Acesta a făcut și un apeduct și a adus înlăuntru apă, în Monastire, și a hărăzit și cinstitul Cap al Sf. Ioan, înainte mergător, în toc de aur, înfrumusețat cu petre de mult preț. Iar a treia oră s'a renoit după aceea de Domnul Ungrovlahiei, Petru Voevod, care a zugrăvit și Biserica la anul 1580. Apoi iarăși prea strălucita Dómnă Ruxandra, soția fericitului Alexandru Voevod, fiica neuitatului Petru (Rareș) Voevod a ținut spitalul pentru bolnavi, și Trapeza și a zugrăvit'o minunat pe din lăuntru și pe afară». «Móștele Sfîntului Nifon, Patriarhul Constantinopolului, întregi, afară de mîna dréptă și de cap, care's puse într'o raclă de argint prea frumósă, ornată cu aur și petre scumpe, cu cheltuéla prea strălucitului Négoe Bassarabă Voevod, care era și fiu sufletesc a amintitului Patriarh Nifon. Iar prea cinstitul său cap și mîna dréptă se află în Ungrovlahia în renumita Biserică a Monastirei Argeșului...» «.... Ctitori a acestei Monastiri după Împératul Alexie Comnen au fost: Négoe Bassarabă Voevod, cum am țis, și fiul său Theodosie și Petru Voevod, care fiind-că arsese din întâmplare Monastirea, o a restaurat mai tótă cu cheltuelile sale. A făcut și Biserica mai încápétóre, după cum era întăi, și mai înaltă, și a zugrăvit'o tótă cu o pictură minunată. A clădit și partea spre pörtă, tótă, câtă este de la mangipiu (*μαγγιπιον*, loc cu apă și pentru lucru) și până la Vaghenar, *βρυεναρειον*, loc unde se face pânea). După aceștia este ctitor și un Pahomie monahul, care a fost odinioară Domn în Valahia (citește Moldavia) Alexandru (Lăpușnénu) ginerile lui Petru Vodă amintit și Ruxandra Dómnă soția lui, fiica lui Petru Vodă de mai sus, care a clădit

spitalul pentru bolnavi și Trapezarul». Iar în scrierea mai nouă citesc următoarele despre Monastirea Dionisiu: ...«Monastirea Dionisiu situată spre marea deschisă, pe un loc înalt cu un pirg foarte mare, apare foarte frumoasă. A înfrumusețat-o Domnul Ungrovlahiei Négoe Bassarabă Voevod și pe pirg se citește numele lui pe lespede. Petru Voevod a zugrăvit Biserica. Noui ctitori a Monastirei său mai arătat Petru Voevod, restaurând-o cu totul, și ginerele său Alexandru Voevod, care după aceea s'a numit Pahomie, și Dómna Ruxandra și alții...»

4) Monastirea Pantocratorului. Ctitor a fost Alexie Strătopedarhul ce a ajuns și împărat al Grecilor.«Iar Exocasturul (προόστειον—partea dinaintea Bisericeii unde stnt chiliile), fiind-că s'aun dărimat în mai multe locuri, din cauza vechimeii, s'aun restaurat de marele Logofăt Barbul și Gavriil din Valahia, boeri cinstiți și religioși». Iar în scrierea amintită mai nouă se dice: «Cădënd zidul încunjurător de afară l'a restaurat marele Logofăt Barbu și Gavriil din Valahia».

5) Monastirea Xiropotamul. Ctitor este Impăratul Roman, apoi urmază: «Deci prea piosul Domn al Valahiei, mișcat de zelul Dumnezeesc, o a restaurat cu totul cu o cheltuială foarte mare, și a zugrăvit și Biserica și a înfrumusețat-o cum se vede până astă-đi». Tot acésta ne spune și descrierea mai nouă: «După acésta Alexandru Voevod, Domnul Valahiei, a restaurat Monastirea și a zugrăvit și Biserica, se vede la ușă, adică pe pólă, zugrăvit chipul său».

6) Monastirea Cotlomuș, a căria ctitor este Impăratul Alexie Comnen, apoi «Prea strălucitul însă Domn al Valahiei Négoe Voevod, iar, după ani mulți, și Radul Voevod, Basarabii și Mircea Voevod și Vintilă Voevod cu încetul o aun reînnoit; aceștia se află zugrăviți pe rând în Biserică, ca și cum aun fost după întâiul, ai doilea ctitori și înfrumusețători a aceleii sfinte Monastiri». Iar în scrierea a doua citesc: «Iar în urmă prea luminatul Domn Négoe Voevod, Radu Voevod

Basarabă și Mircea Voevod o au rezidit cu totul, se vedă zugrăviți în jurul Bisericei ca ctitori și înfrumusețatori ai ei».

7) Simon-Petru, clădită pe piscul unui munte. «Aci se află și o Evangelie, valoarea de mare preț, afierosită de pururea pomenitul Mihail Voevod (Mihai Bravul)».

8) Monastirea Zograful, ctitori au fost trei boeri frați din Ohrida, rude de ale Impăratului Iustinian și alți împărați: «Apoi cu timpul s'a ruinat și ars de hoști ș'a restaurat-o Domnul Moldovlahiei Ștefan Voevodul în anul 7010, care este și zugrăvit în tinda Bisericei spre amintire». În a doua scriere se dice iarăși: «Așa la 1502 Ștefan Domnul Moldovei a restaurat-o din temelie cu o Biserică prea frumoasă și cu o însemnată pictură, cum se vede acum». Când am vizitat și eu Sf. Munte am văzut ș'am admirat o trapeză alătura cu Biserica spre apus, dar care astăzi e în ruină și de jur împrejurul ei sînt pietre sculptate cu marca Țarei, Zimbrul, și care sunt foarte bine conservate. Tot aicea am mai văzut și o pîlă de icônă cusută în fir de aur cu multă artă de Dîmna lui Ștefan cel mare, și care o presupun unii a fi un stég de ale lui Ștefan cel mare, cu figura Sf. Gheorghe, patronul armatei din Moldova pe atunci. Apoi tot aicea am mai văzut și o icônă, Maica Domnului pe de o parte, iar pe alta Sf. Gheorghe, astăzi fericată cu argint și aur în Rusia, și care-i dăruită tot de marele Ștefan, și se dice că-i icônă pe care el o purta în războe cu dinsul în tot-d'auna. Am mai văzut la portul Monastirei—numit Arsena, un turn zidit din piatră cu marca Țarei, Zimbrul, construit tot de Ștefan cel mare spre a ancora la el corăbiile. Aci sunt și documente Românești vechi și locuiesc între călugării bulgari, cari sunt în majoritate, și mulți Români, pe cari i-am cunoscut atunci ocașional. Biserica este tot acea veche zidită de Ștefan cel mare, dar chiliile sunt făcute din nou de curând, așa că numai trapeza veche a lui Ștefan cel mare stă de o parte în ruină.

9) Monastirea Dohiarul. Acastă Monastire din cauza piraților s'a ruinat cu totul. «In urmă Domnul Moldovei Alexandru Voevod, pentru ca să nu se uite minunile atât de însemnate ale Arhanghelilor, ce i s'au arătat lui, mișcat de buna-voință iubitore de Dumneđeș, prin prevedența Dumneđească, o a restaurat cu totul și Biserica a ridicat' o din temelie la anul 7087 și a zugrăvit' o pe dinlăuntru totă și a înfrumusețat' o măreț, cum se vede, și este zugrăvit acolo cu Dómna și cu fiil sėi». Iar în scrierea mai nouă se ție: «După ruinarea Monastirii saũ adunat iarăși călugării sub îngrijirea lui Gherman, care luând încredințări dela cel întâi al Sf. Munte despre minunile Arhanghelului și istorisindu-le după ce s'au dus în Moldova la Domnul Alexandru și soției lui Dómnei Rucsandra mulțimea minunilor lor și cerënd ajutorul și sprijenul lor spre restaurarea Bisericei ruinate; aceștia ascultând și respectând pe Gherman, prin însuflarea Dumneđească s'au hotărît ca să reclădească Biserica.

Deci la 1568 au trimis împreună cu Gherman și pe Metropolitul Teofan, ca să supravegheze la rezidire și ca Metropolit al Ungrovlahiei după zidirea Bisericei Teofan să o sfințescă și apoi să se reîntórne în Moldavia. Atunci au venit la Sf. Munte Gherman și pe când lucrarea se afla pe la mijloc s'a bolnăvit și a murit, lăsând succesor al sėu pe Ieromonahul Teofil. Iar Metropolitul împreună cu egumenul terminând Biserica și sfințind' o a scris prea Înălțatului Domn, că toate s'au îndeplinit și că Metropolitul nu se mai întórce în Moldova, ci se dimisioneză de Eparhia sa. Apoi acesta trăind ascetic a reposat în Domnul, îngropându-se în tinda Bisericei, după cum se vede zugrăvit purtând veșmintele arhieresti, iar pe piatra mormintală se ved versurile în limba grecască.

Ast-fel a fost amintitul ctitor Alexandru Vodă, care la sfirșitul vieței lui îmbrăcând schima monacală și numindu-se Pahomie a trecut spre Domnul. Apoi Ruxandra Dómna

rescumpărând dela cei ce stăpâneau toate pământurile Monastirei le-au dăruit Monastirei, care le stăpânește».

10) Monastirea Sf. Pavel.... «Acum însă a devenit prea frumoasă și cu mult mai strălucită de cât întâiu, fiind că prea piosul Domn a totă Ungrovlahia Domnul Constantin Bassarab Voevod Brâncovanul a ridicat la ea din temelie, prin multe cheltueli, un pîrg (turn) prea înalt și vrednic de privit și l'a împodobit cu deosebite chilii și cu trapeză admirabilă. A dădit și un Paraclis în el frumos și prea desfătător spre vecinica lui pomenire». Iar în a doua scriere se țice: «Intre ctitori se numără și Domnul Ungrovlahiei Ion Cantacuzin Bassarabă, care a clădit din temelie zidirile cele mai încăpătore, între care și Biserica Sfintului Constantin».

11) Monastirea Xenofon, «are șapte paraclise și la unul sînt zugrăviți aceștia: Boerii Banu Barbu, Nănciulă Vornic, Părvul și Radu. Cel întâiu ctitor a fost Sf. Xenofon, de unde ș'a luat și numirea, apoi pe la 7053 o au reînnoit și Duca Vornicul și fratele lui Radu, boeri a păzitei de Dumneșeu Ungrovlahii, s'a zugrăvit și totă Biserica foarte frumos. După aceea renumitul Domn al Valahiei, acel mare și prea însemnat, Mateiș Voevodă Bassarabă, prin cheltuelile lui a zugrăvit tinda Bisericeii și totă trapeza, unde este și el cu Dămna sa zugrăviți spre vecinica pomenire». În scrierea cea nouă se țice: «După aceea la 1545 Domnul Ungrovlahiei Duca Vornicul și Radu frați și Mateiș Vodă Bassarabă au zugrăvit tinda și trapesa».

12) Monastirea Sf. Grigorie, ctitor este Sf. Grigorie cel tânăr, dela care ș'a luat și numele. «După aceea însă Domnul Moldovei Alexandru, părintele lui Bogdan Vodă o a restaurat măreș la anul 7005 dela Adam». Iar în cea-l-altă descriere cetesc: «După aceea Domnul Moldaviei Ștefan, părintele lui Bogdan Vodă, o au reînnoit, în anul 1500 măreș. Chrisobulul acestuia se află cu hrisóvele celor-l-alti ctitori Domni. În urmă arșend Biserica Ioachim Veșmintariul Mavroghene adunând bani de la mulți Domni ai Valahiei

și de la cei mai însemnați din Constantinopol o a restaurat, cum se vede»

13) Monastirea Caracalu, care este zidire frumoasă cu acest nume. «Apoi Domnul Moldovei Petru Voevod, voind s'o restaureze, a trimis pe Protospatarul său, Petru cu numele, cu mulți bani, poruncindu-i să o rădăce la un loc frumos. Dar spătarul ca să câștige din acei bani a zidit numai un turn lângă mare și s'a întors în Moldova. Aușind despre acésta Domnul l-a părut foarte rău ș'a voit să-l decapiteze. Iar spătarul ca să-și scape viața de mörte s'a făgăduit s'o restaureze cu cheltuiala sa proprie, și ducându-se la Sf. Munte a zidit'o în acel loc unde se vede până astă-đi și s'a întors în Moldova bucurându-se și l'a primit Domnul cu cinste. Apoi înțelegându-se atât Domnul cât și spătarul au venit la Sf. Munte și s'au făcut călugări și s'au numit amândoi Pahomii, ș'au trăit restul vieții lor în acésta Monastire plăcut lui Dumnezeu. Se află afară de Monastire și chilia Spătarului și se numește până acum așa: a Spătarului». Apoi în a doua scriere citesc: «Ctitor a acestei Monastiri este Nicolai Caracala, din orașul Caracal, pe care l'a înființat Impăratul Antonie Caracal în Provincia Daciei, lângă Gurele Oltului și până astă-đi se numește cu numele ctitorului. Ruinată în urmă de barbari, Petru Domnul Moldovei a trimis pe Petru Protospatarul său că să o restabilească. Dar acesta fiind avar a ăidit numai un turn lângă mare, care se vede până astă-đi. Aușind despre acésta Domnul a hotărit să omóre pe Protospatar, dar acesta făgăduind că va termina lucrul s'a întors înapoi și a zidit din temelie Monastirea cu turnul cum se vede».

14) Monastirea Stavronichita, ctitor al ei este Ierimia vechiul Patriarh al Constantinopolului... «Iar apa pe care o bea sf. părinți, cari trăesc încă a adus'o prea strălucitul Domn al Ungrovlahiei, Șerban Vodă Cantacuzin, cu stațiuni, lucrare cu adevărat de mult preț». Tot acésta spune și a doua descriere: «Iar apa a adus'o în Monastire Domnu

Ungrovlahiei Șerban Voevoda Cantacuzin prin soline ori conducte zidite».

Aceste sunt Monastirile pe cari le cuprinde Proschinitarul lui Ierotheiŭ Comnen, Doctor în medicină și Mitropolit al Dristrei. Aceste fapte de dăruiri Domnești și boerești de către Români la Sfintul Munte al Atonului sunt dovezi neperitoare de marea religiositate a Românilor, de bogăția lor și de sentimentul pios ce'l aveau pentru legea lor Români și pe atunci. Nu sunt numai atâtea bine-faceri făcute de Români la Sf. Munte al Atonului, pentru că descrierea Mitropolitului Ierotheiŭ (Ioan Comnen) este făcută la 1700, iar de atunci și până acum saŭ mai găsit multe suflete Române pioșe, cari n'au încetat de a ajuta și cu bani și cu moșii și cu clădirii din temelie acel loc sfințit, paladiul Ortodoxiei noastre. Intre altele mai pot cita în trecut: a) Monastirea Sf. Panteleimon, care după sfărîmare a fost restaurată mai întâiŭ de Domniŭ Valahiei și Boerŭ, apoi la începutul secolului nostru 1812, Domnul Scarlăt Calimah, Moldoven de nēm, a zidit din nou Monastirea Sf. Panteleimon și am vedŭt pe zidurile ei din afară clădită în templu petre cu Marca Țarei, Capul de boŭ ori Zimbrul și Vulturul. La clopotnița se vede data 1819 tot cu Marca Țarei, Zimbrul. A mai făcut și alt paraclis alătura, care poartă data 1820. Acastă Monastire Românească din temelie, este astă-đi Rusescă, de un lux și de o bogăție surprinzătoare, în ea sunt foarte mulți călugări ruși bogați, cumpărând mai jumătate din Sf. Munte care-i proprietatea lor, partea despre Apus a Muntelui. b) Asemenea Monastirea Prodromul, curat Românească și în care petrec peste 120 de monahi, numai Români. Fundatorul acestei Monastiri este Nifon, care prin ostrdia lui și a ucenicilor lui adunând de pretutindenea bani aŭ clădit acest Sf. locaș unde se proslăvește pe românește Dumneđeŭ. Păcat că localitatea este cam sălbatică, expusă și în un pămînt cu totul petros, stâncos,

fără vegetație și apă. c) Mai există și o altă Monastire Românească Protatu, înființată de un Român din Basarabia, din familia Sorocénu și care are vre-o 30 de călugări. Acestă Monastire are o situație mai frumoasă și teren cultivabil. La ambele aceste Monastiri Românesti Guvernul țarei le prevede câte un ajutor anual în budgetul său. Să nu uităm că și la Patriarhatul din Constantinopol și la cel din Ierusalim și din Alexandria și Antiohia s'a dat foarte mulți bani de Domniî țarei ca Vasilie Lupu, Matei și Constantin Basarabii și s'a plătit datoriile lor cu sumi colosale. Apoi și la Muntele Sinaî din Palestina și în alte locuri din Orient s'a dat cu imbelșugare ajutor și în bani și în moșiî.

Aceștia am fost noi Româniî în trecutul nostru.

Liturghia gréco-arabă.

XX) Ἐτυπώθη ἡ ψυχωφελεστάτη αὐτῆ ἱερὰ λείτουργία νῦν πρωτον εἰς Ἑλληνο αρχαικὴν διάλεκτον, ἐπιτάγματι μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροδλαχίης Κυρίου Κυρίου Ἰωάνου Κωνσταντίνου Μπασσαραυπα Βοεβόδα. Περὶ Ἀνθίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. Διορθώσει δὲ κατὰ Φατέρην μόνην τὸν τῶν Ἑλληνίων διάλεκτον, Ἰγνατίου ἱερομονάχου Φιτυάνου τοῦ ἐκ χαλδίας. Ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν ἐισοδίων τῆς Θεοτόκου μονῆ Συναγώβου. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1701. κατὰ μῆνα Ἰκνουάριον.

La sfârșitul cărței se citește acestea (vedi: Bis. Ortodoxă).

«S'a tipărit acésta de suflet prea folositóre sfințită liturgie acum întâiū în limba Elino-arabă, prin ordinul și cheltuéla prea piosului, prea strălucitului și prea luminatului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Constantin Bassarabă Voevod, de Antim Ivirénul ieromonah, prin corectarea unia din cele două limbi de Ignatie ieromonahul, Fitian din Haldea, în sfințita Monastire a Intrărei în Biserică a Născétorei de Dumneđeū, Snagovul. În anul mântuirei 1701, în luna Ianuarie».

XXI) Χειρῶν γίγνεται εἰς τὴν Καλοκαγαθίαν, ἤτοι ἐγχειρίδιον εἰς ἀνάγνωσιν τοῖς σπουδάζουσι νεανίσκοις Ῥωμαίων καὶ Βλάχων. δαπάνη τοῦ τιμιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Τοῦ Διχαρέως. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γεωργ. Βενδότι. ἐν ἔτει 1791.

«Manuducere la buna educație, sau manual de citire titinerilor Greci și Vlahi cari învață, cu cheltuēla prea cinstitului Domn Ioan Nicolae Darvari. In Viena Austriei. In Tipografia Gheorghe Vendoti. In anul 1791».

Acēstă carte de educație generală este de cea mai mare însemnătate pentru Români. In ea sã expun principiile de educație, iar în secția a V și a VI se tratēzã în special despre situația țēranilor și despre iubirea de Patrie. Din acēstă scriere s'aũ luminat mult poporul Românesc și s'a dedat la înțelegerea libertăților cetățanești.

XXII) Ἐορτολόγιον, ἐν ᾧ περὶ τινῶν ζητημάτων προλαμβανόμενων. Περὶ ἀκριβοῦς χρονολογίας. Περὶ πασῶν τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς αὐτῶν θεωρίας. Περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα. Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνιων. Περὶ συντομοτάτου μηνολογίου, ποιηθὲν μὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Αὐθεντικῆς Ακαδημίας, Κυρίου Σεβαστοῦ τοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμινήτου. Ἀφιερωθὲν δὲ, τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ Αὐθέντι καὶ Ἠγεμόνι, πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Βασσάβδῳ βρεβόδῳ. Ἀρχιερατέοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς αὐτῆς Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου. Καὶ νῦν πρῶτον τυπωθὲν, παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας. Διορθωθὲν δὲ παρὰ τοῦ σπουδιστάτου ἐν ἱερομονάχοις Ἰγνατίου τοῦ Φυτιάνου, ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγώδου. 1701, Μηνὶ Ἰουνίου.

«Eortologiũ, in care se tratēzã unele cestiuni: despre certitudinea chronologiei, despre tôte sērbãtorile și teoriile lor, despre sfinta Paschã, despre unele canóne bisericești, despre minologiul cel mai scurt, lucrat de prea înțelegutul dascal a Academiei Domnești din București, Domnul Sevastos Chimenitul și afierosit prea strēlucitului și prea înăl-

țatului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Bassarabă Voevod, pe vremea când arhieratisa Preasfințitul Mitropolit a aceleeași Ungrovlahii Domnul Domn Teodosie, și acum întâi tipărit de Antim Ieromonahul tipograful din Iviria; iar corectat de prea învățatul între Ieromonahi Ignatie Fitianu. In Monastirea Snagovului 1701 în luna Iunie».

După acesta urmăză pe contra pagină marca țerei ș'apoi o dedicație a cărței cătră Domnitor, care după ce laudă importanța scrierei, ȃice:..... «Deci fiind că-i obiceiū acelor ce pun cărți in tipar ca să le âfierosască la câte o persoană însemnată bisericescă ori politică pentru recomandarea și importanța cărței; de aceea și eū prea micul vostru rugător și serv âfierosesc și dedic această carte la înălțimea Vóstră cea de Dumneȃeū prea mărită și măreția cea de Dumneȃeū păzită și cinstită a luminărei Vóstre, pentru nemărginitele bine-faceri și haruri cătră mine cel mai mic spre recoȃmendarea și însemnătatea cărței ...»

După dedicație urmăză o prefață cătră cititori de Sevastos Chimenitul și in urmă o poesie in care se enumără toți scriitorii vechi ce s'aū ocupat cu cestiuni de Calendar.

Cartea tratéză cestiunea Calendarului in Biserica Ortodoxă și susține Calendarul Bisericei Orientale, opunȃndu-se inovărilor greșite ale apusului. Acésta-i dar o carte polemică, ce respunde la atacurile Bisericei Occidentale, care ne inculpă că nu primim Calendarul Bisericei Papale. Mai însemnă că profesorii Academiilor Domnești erau in curent cu tot progresul sciințific al timpului. Cartea-i bazată pe calcule matematice și pe usul consfințit in Biserica Ortodoxă al serviciilor bisericesți. Este de mare însemnătate pentru cei ce se ocupă și acum cu cestiunea Calendarului Bisericei nóstre. Cartea-i scrisă in limba aplă grécă și cuprinde 330 de pagine, afară de scară, introducere și dedicație. Este in quarto.

XXIII) Περὶ ἱεροσύνης λόγος ἐγκωμιαστικῶς σχεδιασθεὶς παρὰ Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ προσφωνηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔνδον ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἀναστασεως, ἦτοι τοῦ ἁγίου Ταφου, ἡνίκα ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης, Καισαρίας τῆς Παλαιστίνης ἐν ἔτει τῷ Σωτηρίῳ 1702, Ἀπριλίου ε, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας λαμπρᾶς. Ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ.

«Despre preoție cuvînt de laudă, compus de Chrisant Patriarhul Ierusalimilor și pronunțat de el înlăuntrul marelui Bisericii a Sfintei Invieri a Domnului nostru, adică a Sfințului Mormînt, cînd s'a hirotonit Mitropolit Chesariei Palestinei, în anul Mîntuirii 1702, April 5. În aceeași și a Sfințelor Paști. S'a tipărit în București».

Acest imprimat n'are data imprimării, ci numai a compunerii, dar presupun ca Chrisant petrecînd mult în Valahia, l'a imprimat acest discurs chiar în acel an, pentru că se constată că a fost în București pe atunci. Scrierea este în quarto și cuprinde 28 pagine¹⁾

XXIV) Λόγος Πανηγυρικὸς εἰς τὸν Πρωτομάρτορα τοῦ Χριστοῦ Στάφενου. Συντεθεὶς παρὰ Στεφάνῳ, Ἰϋϋ τοῦ γαληνοτάτου καὶ φιλοχίστου Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπατσαρμπα. Παρ' αὐτοῦ δὲ, αὐτῷ τῷ ἀηττήτῳ Ἀθλητῇ καὶ τῶν Μαρτύρων Στρατηγῶ ταπεινῶς ἀφιερωθεὶς. Ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ 1702.

Παρὰ Ἀνθίμῳ ἱερομονάχῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας.

Cuvîntul panegiric la cel întâiū Martir al lui Christos Ștefan. Compus de Ștefan, fiul prea luminatului și de Christos iubitorului Domn a tōtă Ungro-Vlahia, Domnul Domn Ión Constantin Basarab. Și de el dedicat cu umilință aceluiași neînvins luptător și conducător al Martirilor. S'a tipărit în București, 1072, de Antim, Ieromonahul din Ivir. Acesta-î tradus de mine și publicat în Biserica Ortodoxă.

¹⁾ Veđi Satha Neosλλφιλ. pag. 434.

XXV) Δογματική διδασκαλία τῆς ἁγιωτάτης ανατολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας, περιέχουσα κατ' ἐξάαιρετον λόγον τρία τινα

Πρῶτον: Πότε μεταβάλλονται τὰ ἅγια σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; Δεύτερον: Ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέκειτο τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι. Καὶ Τρίτον: Ὅτι αἱ μερίδες οὐ μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου Διδασκάλου Κυρίου Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμήνιτου, ἀφιερθεῖσα δὲ τῷ πανιερωτάτῳ Δεσπότη Κυρίῳ Κυρίῳ Δοσιθέῳ Πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Ἠγεμονεύοντες τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασαραβα βοεβόδα πάσης Οὐγγροβλαχίας.

Καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα—ἀναλόμασι τοῦ εὐγενεστάτου καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος Ποστοelnίκου Κυρίου Γεοργίου τοῦ Καστριώτου. Πρὸς τὸ πρέχεσθαι δωρεὰν τοῖς ὀρθοδόξοις.

Ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας.

Ἔτει ἀπὸ θεογονίας 1703 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Παρὰ Ἀνθίμῳ ἱερομονάχῳ τοῦ ἐξ Ἱβηρίας.

«Invățătura Dogmatică a prea sfintei Biserici de Răsărit și Universale cuprindând prin excepțiune trei cestiuni: 1) Când se prefac sfintele în trupul și singele lui Christos. 2) Că Născătoarea de Dumnezeu a fost supusă păcatului strămoșesc și al 3) că părțile nu se prefac în corpul și singele lui Christos

Compusă de prea învățatul profesor Domnul Sevastos Trapezundiul Chimenitul și afierosită Preasfințitului Stăpân Domnului Domn Dosoteiū Patriarhul sfintei Cetăți a Ierusalimului și a totă Palestina.

Pe când era Domn Prea Înălțatul Domnitor Domn, Ioan Constantin Basarabă, Voevod a totă Ungrovlahia.

Și acum întâia dată publicată cu cheltuēla prea nobilului și prea învățatului boer Postelnicul Domnul Gheorghe Castriotu, spre a se da în dar Ortodoxilor.

În Bucureștiul Ungrovlahiei.

In anul de la nașterea Domnului 1703, luna Septembrie.
De Antim Ieromonahul din Iviria.

Acésta ediție are două dedicații. In a doua dedicație cartea-i afierosită lui Petru cel Mare al Rusiei. Altă deosebire nu există¹⁾.

După acésta urmăzează pe contra pagină emblema țerei Valahiei și câte-va versuri asupra lui Constantin Brâncovénu, de laudă, apoi o prefață a Postelnicului Gheorghe Castriotul cătră Dosoteiū Patriarhul Ierusalimului, in care se descrie cuprinsul celor trei tratate cuprinse in carte

Iar la sfârșitul cărței se citește:

Ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας, ἀναλώμασι μὲν τοῦ εὐγενεστάτου καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος Προστελνίκου Κυρίου Γεωργίου τοῦ Καστριώτου.

Παρά τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἱδιρίας.
Ἐπιμελεία δὲ καὶ διορθῶσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου. Ἐν ἔτη Σωτηρίῳ 1703, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

«S'a tipărit în Bucureștii Ungrovalahiei, cu cheltuēla prea nobilului și prea învătătuļi boer, Postelnicul D-nul Gheorghe Castriotu.

De cel mai mic între ieromonahii Antim din Iviria.

Prin îngrijirea și corectarea a prea învătătuļi Domn Ioan Efesanul. In anul mântuirii 1703, luna Septembrie».

Cartea-i quarto mare și cuprinde 400 de pagine.

XXVI) Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν ἐνδοξον Μετάστασιν τῆς Ἀειπαρθένου Θεομήτορος. Συντεθεὶς μὲν παρὰ Στεφάνῳ, Ὑπὸ τοῦ γαληνοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα.

Τῇ δὲ γαληνοτάτῃ καὶ φιλοχρίστῳ αὐτοῦ Μυτρί Κυρία Κυρία Δόμνα Μαρία, ὡς ὑικῆς εὐλαβείας ἐνέχυρον, ταπεινῶν ἀφιερῶθεις.
Ἐκφωνηθεὶς δὲ παρὰ Ῥαδούλῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ.

Ἐν Βουκουρεστίῳ, παρὰ Ἀνθίμῳ ἱερομονάχῳ, τῷ ἐξ Ἱδιρίας 1703.

¹⁾ Veđi Andrei Papadopol Vreću Neoseλληνική φιλολογία, partea I, pag. 51.

Cuvînt panegiric la slăvita adormire, a pururea feciōrei Născătōrea de Dumneḑeū. Compus de Ștefan, fiul prea strălucitului și prea piosului Domn a tōtă Ungro-Vlahia, Domnul Domn Ión Constantin Basarab, și afierosit cu umilința ca o dovadă de fiēscă evlavie prea luminată și de Christos iubitōrei lui mume, Dómna Dómna Maria. Pronunțat inșa de Radu, fratele lui. In București, de Antim Ieromonahul din Iviria.

Și acesta-i tradus de mine și publicat tot in Biserica Ortodoxă.

XXVII) Δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀγιωτάτης ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας. περχουσα κατ' ἐξάιρετον λόγον τρεῖς τινα. Πρῶτον, πότε μεταβάλλονται τὰ ἅγια εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. δεύτερον, ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέκειτο τῷ προπατορικῷ ἀμαρτήματι καὶ τρίτον, ὅτι αἱ μερίδες οὐ μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. συνθεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου Κυρίου Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμινήτου, ἀφιερωθεῖσα δὲ τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ δεσπότῃ, Κυρίῳ Κυρίῳ Δοσοθέῳ Πατριάρχῃ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, ἡγεμονεύοντος τοῦ Ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσράβη βεβῶδα πάσης Οὐγγροβλαχίας. Καὶ νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖτα, ἀνκλώμασι τοῦ εὐγενεστάτου καὶ λογιωτάτου ἀρχοντος Ποστελνίκου Κυρίου Γεωργίου τοῦ Καστριώτου, προς τὸ παρέχεσθαι δωρεάν τοῖς Ὀρθοδόξοις. Ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας, ἔτει ἀπὸ Θεογονίας 1703. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. Παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰδιοίας.

«Invēțătura dogmatică a preasfintei Biserici Orientale și catolice, cuprindēnd escepțional trei cestiuni: Intăiū, când se prefac sfintele in trupul și singele lui Christos, al doilea, că Născătōrea de Dumneḑeū a fost supusă păcatului strēmōșesc, și al treilea că particelile nu se prefac in trupul și singele lui Christos, compusă de prea ietēleptul profesor Domnul Sevastos Trapezundiul Chimenitul și afie-

rosită prea fericitului și prea înțeleptului Stăpân Domnul Domn Dosoteiū, Patriarh al sfintei Cetăți a Ierusalimului și a tótă Palestina, pe vremea Domniei prea Înălțatului Domn, Domnul Ioan Constantin Basarabă Voevod a tótă Ungrovlahia, și acum întâiū dată în tipar cu cheltuēla prea nobilului și prea învățatului boer Postelnic, Domnul Gheorghe Castriotu, spre a se împărți în dar Ortodoxilor În Bucureștii Ungrovlahiei, în anul de la nașcerea Domnului 1703. În luna Septemvrie. De Antim ieromonahul din Iviria».

Tot acéstă scriere s'a mai imprimat tot atunci, dar cu altă dedicație care-i următórea: «Ἀφιερωθεῖσα δὲ τῷ Θεο-σέπτῳ, ὀρθοδοξοτάτῳ καὶ μεγίστῳ βασιλεῖ Πέτρῳ Ἀλεξιάδῃ, καὶ αυτοκράτορι πάσης μεγάλῃς, μικρᾶς καὶ λευκῆς Ῥωσίας καὶ ἐτέρων πολλῶν μερῶν, ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, πατρικῶ καὶ προπατορικῶ κληρονόμῳ», încolo titlul este exact acelaș, afară de frasa: «Aferosită încoronatului de Dumneșeū, prea ortodoxului și celui mai mare Impērat Petru Alexiade și Autocrator a tótă Rusia mare, mică și albă și a altor multe părți din Răsărit și din Apus, clironomului părintesc și strēmóșesc».

Este curios cum aceeași carte imprimată în București este dedicată la douē persóne de odată și lui Petru cel Mare al Rusiei și lui Dositeiū Patriarhul Ierusalimului. Nu mai cunosc nici un precedent de asemenea specie. Lucrul se explică numai dacă ne referim la persóna editorului, adică a lui Gheorghe Castriotu Postelnicul, care a căutat să'și a-tragă favórea, prin dedicația cărței atât a unuia cât și a altuia. Nu cunosc dacă există amândouē aceste dedicații în cartea acésta Δογματικὴ διδασκαλία, dar A. Papadopol Vretos în Νεοελληνικὴ φιλολογίᾳ vol. I, pagina 51 spune, că Biblioteca din Athena poselá douē exemplare cu dedicații deosebite. Cartea este în quarto. Cunosc că între manuscriptele Academiei Române există în unul și acéstă scriere a renumitului profesor din Academia Bucureștenă Domnέscă Sevastos Chimenitul. Am citit acel manuscript, pe care-l poseda altă

dată bibliotecă Monastirei Căldărușanii, și unde s'a adus de bună sémă de vre-un călugăr. Manuscriptul este autografa lui Sevastos și scrierea are caracter apologetic și polemic; cu teologii latini.

XXVIII) Ἑρμηνεία καὶ ἀκολουθία εἰς ἐγκλίνια νοῦ. Ἀπiero-θεῖσα τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ Δεσπότη Κυρίῳ Κυρίῳ Γαυ-ιῆλ τῷ οἰκουμεικῷ Πατριάρχῃ. Ἡγεμονεύοντος τοῦ Ὑψηλότατου Αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοε-δόδα πάσης Οὐγγροβλαχίας, καὶ νῦν τύποις ἐκδοθεῖσα ἀναλώμασι τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου πρώην Σωφίης Κυρίου Κυρίου Αὐ-ξεντίου. πρὸς τὸ παρέχεσθαι δωρεὰν τοῖς Ἀρχιερεῦσι. Ἐν Βουκου-ρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1703, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον, παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰδριῖς. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου.

«Explicarea și serviciul la sfințirea Bisericej, afierosită preasfințitului și prea divinului Stăpân, Domnului Domn Gavriil, Patriarh Ecumenic. Pe când Domnea prea Înălțatul Domnitor Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod a totă Ungrovlahia. Și acum dată în tipar cu cheltuēla prea sfințitului Metropolit fost al Sofiei Domnul Domn Auxentie, spre a se împărți în dar Arhierilor. În Bucureștiul Ungrovlahiei, în anul mântuirei 1703, în luna lui Decembrie, de Antim Ivirēnu ieromonah, prin îngrijirea și corectarea prea învęșatului Domn Ioan din Efes».

XXIX) Τῶν Π. οὐτάρχου Χαϊρονέως Ἑλληνικῶν καὶ Ῥω-μαϊκῶν παρχλλήλων μετάφρασις ἀκριβεστάτη εἰς ἀπλήν διάλεκτον.

Τοῦ ἐκλμπρωτάτου λογίου καὶ ἐν λογοῖς ἐλλογιμωτάτου Κυρίου Κυρίου Κωνσταντίνου, υἱοῦ τοῦ Γαληνοτάτου καὶ φιλοχρίστου Ἡγε-μόνος Πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντί-νου Βασσαραβα Βραγχοβάνου.

Ἐν Βουκουρεστίῳ, παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχῳ, τῷ ἐξ Ἰδριῖας 1704.

«Din Plutarh Hironeu traducere forte exactă in limba apla a paralelilor Grecești și Romane, de prea strălucitul învățat și între învățați prea învățat, Domnul Domnul Constantin, fiul prea luminatului și iubitorului de Hristos Domnitor a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncovanu.

In București, de cătră Antim Ieromonahul din Ivir 1704.
(Prefața scrisă de Antim Ivirenu).

Prea iubitorilor de învățatură cetitori, Antim Ieromonahul din Iviria și tipograf Tipografiei domnești din București, sănătate de la Dumneđeu și indeplinirea dorințelor.

Zelul înăscut a iubirei de învățatură mă îndatorește (o iubitorilor de învățatură cetitor) să fiu tot-de-una cu îngrijire și nelenevos la aflarea vre unei osteneli seriósă pentru respândirea cunoștinței cei iubitoare de învățatură a Vóstră. De aceea înștiințându-mă că dintre prea străluciții, învățații și păziții de Dumneđeu fi ai prea luminatului și iubitorului de Hristos Domnului nostru, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncovanu, prea învățatul, cuvântărețul și adinc cugetătorul Domnul Constantin a tradus paralelele Grecești și Romane ale lui Plutarh in limba apla grecescă, de loc n'am întârziat să întrebuintez mil de chipuri ca se induplec pe strălucirea sa, să le dea in tipar. Ceea ce abea reușind prin mijlocul deselor și neincetatelor rugăminți; disprețuind strălucirea sa, ca modest, înțelept și cuminte svonorile deșarte și laudele ușore, ca propriu celor ce voesc să se arate înțelepți și nu celor in adevăr înțelepți. Iată dar că le proaduc înțelepciunei Vóstre prea geniale și cugetărei prea înțelepte. Dar ca să admirați din ce in ce mai mult exactitatea prea strălucitului traducător, încă și prea marea învățatură, luați vă rog textul grecesc a lui Plutarh, când veți și vedea că nici de cum n'a neglijat unde era cu lipsă Plutarh să indeplinescă cu mare osîrdie, deslușind, strălucirea sa, pe larg acea istorie, unde scriitorul cu repejune o atinge. Mărturi-

sesc în adevăr, că îndată ce am citit'o, am fericit pe Prea luminatul nostru Domn, că între alte haruri dăruite de Dumneđeū, Ia hărăzit Dumneđeū Frea Înălțimei sale și fi, cari pentru prea marea lor virtute prematură sînt rîvniți în lume și invidiați. Acésta o asigură acei cu cari împreună petrec, îi vęd și convorbesc localnici și străini. Se ferește pe sine prea înțeleptul Dascal a Sfintei Evangelii a Marei Bisericii, Domnul Domn preotul Gheorghe Maiota, nu atât pentru că a fost învęșător la ast-fel de nobili și măriți fi ai Domnitorului atât de lăudat în lume, ci pentru că a hărăzit Dumneđeū sfințeniei Sale învęșate ast-fel de ucenici prea geniali, cari ca să fie icóne însuflețite a prea genialului prototip, fără osteneță, și cu o mică judecată logică atrag admirabil spre ei flórea învęșătorei, după cum chilimbarul cu o ușoră frecare îndată 'și desvălește puterea naturală atractivă. Primiți dar cu tótă plăcerea strălucita scriere ce vi se proaduce, ca dovadă de cele mărturisite de mine, și ca o mică garanție a iubirei nefalșe, neviclénă și sinceră. Fiți sănătoși.

Prefață.

Cei mai mulți ce se ocupă cu citirea istoriilor, presupun că vechile istorii să fie plazmuiri de ale ómenilor și mituri ridicule, pentru faptele curioase ce citesc în ele. De aceea găsind Plutarh multe evenimente și fapte ce saū întâmpat pe timpul Romanilor asemenea cu cele ale vechimei, a cređut de cuviință se facă o culegere, punënd în ordine sub fie-care eveniment vechiū alte istorisirii fórte asemenea cu acel eveniment, amintind nominal și pe acei istoriografi, de la cari aū extras acel fapt.

De aici urméză paralelismul în 40 de capitule în 82 de pagini. Cartea este în octavo mic, iar litera cicero, cu care sînt imprimate mai tóte cărțile de tipografii din Snagov și București pe timpul lui Antim. Litera de bună sémă era

turnată în București, pentru că este cam puțin estetică. Acest imprimat a fost odată proprietatea Metropolitului Ungrovlahiei Cozma. Se mai citește pe ultima foie o notă scrisă în Grecește ș'apoi Românește, în următoarea cuprindere: «Acastă bună și Istoricească Carte este a lui Neculai Gramaticul Scopelit, și cel ce o va înstrăina să fie aforismenos». Prin urmare pe acele vremi și secretarii de la Metropolie erau dintre Greci, dar știeau și Românește.

Importanța acestei scrieri atât de rare, constă în calitatea limbei vorbitore pe care o scrie uă pe atunci Românii și care poate servi de model până astăzi pentru limba vorbitore. Apoi se mai constată că educația și instrucția fiilor lui Constantin Brâncovanu era foarte îngrijită și variată, că fiii lui erau și studiosi și chiar geniali, după cum ne spune Antim în prefața sa. Pentru a ne convinge pe de o parte de valoarea calitativă a limbei grece scrise de un Român, iar pe de alta de a face cunoscut și altor cititori acest fapt, transcriu aicea câte-va paralele din această carte tradusă din limba veche Grécă în cea vorbitore, alăturându-se și traducerea Română.

PARALELA I.

Pentru Date și Chinegir.

Ἐλθὼν Δάτις ὁ Περσῶν ἀρχηγὸς μὲ τριακοσίους χιλιάδας στρατιῶτας εἰς Μαραθῶνα τῆς Ἀττικῆς πεδιάδας, κ'έκει σκηνώσας ἐμήνυσε τὸν πόλεμον τοῖς ἐντοπίοις. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ ὁποῦ ἐκκαταφρόνησαν πάντα τὸ ἄμετρον πλῆθος τῶν βαρβάρων, καταστήσαντες ἀρχηγούς τὸν Κυναίγειρον, Πολύζηλον, Καλλίμαχον καὶ Μιλτιάδην, τοὺς ἐπεμψαν κατ' αὐτῶν μὲ ἐννέα χιλιάδας μόνον. Συγκροτηθεῖσης δὲ τῆς μά-

Venind Date generalul Persilor cu trei sute mii de soldați la Maratona câmpia Aticeii și acolo staționând a vestit războiului localnicilor. Iar Atenienii cari disprețeauă tot-de-una numărata mulțime a barbarilor, numind generali pe Chinegir, Polizil, Callimah și Miltiade și-au trimis asupra lor, cu nouă mii numai. Încăerându-se lupta Polizel vedând felul, ca fiind supra

χης ὁ μὲν Πολύζηλος ἰδὼντα ὑπὲρ ἄνθρωπον εἶδος ἔχοντα, ἔχασεν εὐθύς τὴν ὄψιν τοῦ καὶ ἐμεινε τιφλὸς· ὁ δὲ Καλλιμαχος ὄλον τοῦ τὸ σῶμα τραυθεὶς ἀπὸ τῶν βαρβάρων τὰ κοντάρια, καὶ Θανὼν ὀρθὸς ἐστάθη ἐπὶ ποσὶ. Κυνάγειρος δὲ κρατῶντας μέτα χερί τῶ ἐνα κηράδι τῶν Περσῶν, ὁποῦ λύση τὰ πρυμνήσια διὰ τὰ γλυκύωτη πλέοντος τῶν χεῖρῶν ἐστερήθη.

Διὰ τὸν Ἀσδροῦβα καὶ λεύκιον Γλαῦκον.

Ἀσδροῦδας Καρθαγένων βασιλεὺς, υποτάξας τὴν Σικελίαν, ἀποράσισε νὰ κήμη πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων, Κάποιος δὲ Μέτελλος, τ'ὀνόμα, ψηφισθεὶς στρατηγὸς ἀπὸ τὴν Σύγκλητον τῆς Ῥώμης κατὰ κράτος τὸν ἐνίκησε. Λεύκιος δὲ τις Γλαῦκον ἀνὴρ τῶν ἐπισήμων τῆς Ῥώμης, κρατῶντας τὸ κηράδι ἀποῦ ἦτον ὁ Ἀσδροῦδας ἔχασε τὰ δύο τοῦ χερία. Καθὼς γράφει Ἀριστείδης ὁ Μιλήσιος, εἰς πρῶτον βιβλίον τῶν Σικελικῶν

uman, a perdut îndată veșerea sa și a rămas orb; iar Callimah tot trupul lui rânit de săgețile barbarilor și murin la stat crept pe picior. Chinegir însă ținând cu mâinile lui o corabie de a Perșilor, ce deslegase prora ca să se salveze plutind ș'a perdut mâinile.

Pentru Asdrabal și Leuciū Glavcon.

Asdrubal regele Cartaginenilor supunând Sicilia a hotărât să facă războiū asupra Romanilor. Un ore-care, Metell cu numele, numit General de Senatul Romei cu totul ia invins. Apoi un ore-care Leuciū Glavcon, bărbat din cei însemnați ai Romei apucând corabia în care era Asdrubal ș'a perdut amândouă mâinile sale. După cum scrie Aristide Melesiū în întâia carte a Sicelioților.

PARALELA II.

Διὰ τὸν Ξέρξην καὶ Ἀγησίλαον.

Ξέρξης ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ἀρχίας με πεντικοσίους μυριάδας στρατιῶτας εἰς τὸν λιμένα τῆς Εὐβοίας, Ἀρτεμισιον καλούμενον, ἐφοβέριζε σφοδρὸν πόλεμον τῶν Ἑλλήνων. Συγχυσμένοι λοιπὸν διὰ τοῦτο, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν Ἀγησίλαον τὸν Θεμιστοκλέους ἀ-

Pentru Xerxe și Agesilaū.

Xerxe regele Perșilor staționând cu cincî sute de mii de soldați în limanul Ebiei, numit Artemisiū, amenința forte cu război pe Greci. Neliniștiți dar de acēsta Atenienii au trimis pe Agēsilaū, fratele lui Temistocle ca să cerceteze pe as-

δελφόν νά ἐξετάσῃ κρυφίως τῶν ἐχθρῶν τήν γνώμην καί σκοπόν. Μὲ ὄλον ὁποῦ Νεοκλῆς ὁ πατέρας τοῦ εἶδε κατ' ὄναρ πῶς εἶθελε γάσῃ τὰ δύο τοῦ χέρι·. Φθάσας δὲ ὁ Ἀγῆσίλαος μὲ περσικὸν σχῆμα, ὁποῦ ἦτο τῶν βαρβάρων τὸ στρατεύμα, ἐφόνευσε κάποιον Μαρδώνιον ὁ ὁποῖος ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας τοῦ βασιλέως, νομίζων πῶς εἶναι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ὅθεν πιασθεὶς ἀπὸ τοὺς περιεστώτας καὶ δεδεμένους παρασταθεὶς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὁποῦ τότε ἐμελλε νά θυσιάσῃ τοῦ Ἥλιου, ἔβαλε τήν δεξιάν του ἐπάνω εἰς τὸν ἀναμένον βομὸν, ὑπομένων ἀνδρείως πολλήν ὥραν τήν μεγάλην τούτην βίασνον, χωρὶς ἢ νά πέμψῃ ἀναστεναγμὸν, ἢ νά χύσῃ δάκρυον, ἢ καὶ νά δεῖξῃ παρμικρὸν σημεῖον πόνου.

Διὰ τὸν Ἀσδρουῖβα καὶ Λεύκιον Γλαῦκον.

Ἀσδρουῖδας Καρθαγένων βασιλεὺς ὑποτάξας τήν Σικελίαν, ἀποφάσισε νά κάμῃ πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Κάποιος δὲ Μέτελλος τ' ὄνομα ψηφισθεὶς στρατηγὸς ἀπὸ τήν σύγκλητον τῆς Ῥώμης, κατὰ κράτος τὸν ἐνίκησε. Λεῦκιος δ' τις Γλαῦκον ἀνὴρ τῶν ἐπιτήμων τῆς Ῥώμης κρατῶντις τὸ καράβι ὁποῦ ἦτον ὁ Ἀσδρουῖδας. ἔχασε τὰ δύο τοῦ χέρι, καθὼς γράφει Ἀρηστείδης ὁ Μελήσιος, εἰς τὸ πρῶτον β.βλίου τῶν Σικελικῶν.

cuns cugetul și scopul vrăjmașilor. Cu τότε că Neocles, părintele lui a vădut în vis că va perde amândouă mânil sale. Ajungând Agesilaū în haină persană, unde era armata barbarilor, a ucis pe un ôre-care Mardoniū, care era unul dintre păzitorii trupului Regelui, socotind că este chiar Regele. Deci prins de cei dinprejur și legat l'a prezentat înaintea împăratului, atunci când era se jertfescă Sôrelui, a băgat mâna sa dréptă de asupra jertfelnicului aprins suferind bărbătește mult timp acéstă mare tortură, fără să scôță suspin, saū să verse lacrimă, saū să arâte cel mai mic semn de durere.

Pentra Asdrubal și Leuciū Glavcon.

Asdrubal regele Cartagineșilor supunând Sicilia, a hotărît să facă războiū asupra Romanilor. Un ôre-care Metellū cu numele, votat general de Senatul Romei, l'aū învins cu totul. Iar Leuciū Glavcon bărbat dintre cei însemnați ai Romei ținând corabia unde era Asdrubal, a pierdut amândouă mânil sale, precum scrie Aristide Melisianul în cartea întâia a Sicelienilor.

ULTIMA PARALELĂ ESTE A 40.

Διὰ τὸν Ἠγησίστρατον καὶ τὴν Ἐλαιούντα πόλιν.

Ἠγησίστρατος ὁ Ἐπίσιος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ νὰ φρονέσῃ ἕναν ἄνθρωπον, καὶ φθάσας εἰς τοὺς Δελφούς ἠρώτησε τὸν Θεὸν τὸν Ἀπόλλωνα σὰν ποῦ ἠμπούρει νὰ κάμῃ καταικίαν. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦ ἀπεκρίθη, ἐκεῖ νὰ μένῃ ὅπου ἰδῆ ἀγροίκους χορεύοντας ἐστεφανωμένους μὲ κλάδους Ἐλαίας. Φθάσας λοιπὸν εἰς κάποιον μέρους τῆς Ἀσίας εἶδε γεωργῶν πλήθος, οἱ ὅποιον μὲ Ἐλαίας ἐστεφανωμένοι ἐχόρευον. Ὅθεν ἔκτισεν αὐτοῦ μίαν πόλιν, τὴν ὀνομάσαν ἀπὸ τῆς ἐλαίας τοὺς κλάδους Ἐλαιούντα ὠνόμασεν. Ὡς ἔχομεν εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τῶν γεωργικῶν Πυθοκλέους τοῦ Σαμίου.

Διὰ τὸν Τηλέγονον καὶ Πρίνιστον πόλιν.

Τηλέγονος Ὀδυσέως καὶ Κρίκης υἱός, πεμφθεὶς εἰς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς τοῦ, θεόθεν ἤκουσεν ἐκεῖνα κτήση νιὰν πόλιν ὅπου ἰδεῖ γεωργούς ἐστεφανωμένους χορεύοντας. Περνῶντας δὲ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἶδεν εἰς κάποιον μέρος μερικὸς ἀγροίκους, οἱ ὅποιοι τακτικὰ καὶ εὐμορφῶς ἐχόρευαν μὲ Πρίνου κλάδους ἐστεφανωμένοι. Ὅθεν ἐκεῖ ἔκτισε τὴν πόλιν ὀνομάζοντας τὴν ἀπὸ τοῦ Πρίνου τὸ δένδρον Πρίνιστον, τὴν ὀνομάσαν οἱ Ῥωμαῖοι μεταλλάξαντες τὴν φωνὴν Πρίνεστον καλοῦσι, ὡς σχεδιάζει Ἀριστοκλῆς εἰς τὸ τρίτον τῶν Ἰταλικῶν.

Pentru Igisistrat și Orașul Eleunda.

Igisistrat Efesanul s'a exilat din patria lui pentru că ucisese un om, și ajungând la Delfi a întrebat pe Zeul Apollone unde ar putea să-și facă locuința. Iar Zeul i-a răspuns: acolo să rămână, unde va vedea țărani jucând incununați cu ramuri de maslin. Ajungând dar în o parte óre-care a Asiei, a vădit mulțime de muncitori de pământ, cari incununați cu maslin jucau. De aceea a zidit acolo o cetate pe care de la ramurile de maslin a numit-o Eleunda, precum avem în cartea a treia a Georgicilor lui Pithocleu Samianul.

Pentru Telegon și Orașul Prinista.

Telegon a lui Odiseu și fiul Criceii, trimis în căutarea părintelui său, a auzit de la Dumnezeu că acolo să zidescă un oraș, unde va vedea țărani incununați jucând. Trecând din Italia a vădit într'o parte câștiva lucrători, cari jucau regulat și frumos cu ramuri de Prin incrunați. De aceea acolo au zidit orașul numindu-l de la Prin arborile, Prinist, pe care Romanii schimbând vocala îl numesc Prenest, după cum presupune Aristocles în cartea a treia a Italicilor.

Și numai din aceste bucăți aduse, citindu-le un elinist își poate forma o idee exactă de cunoștința întinsă și instrucția serioasă ce au fost căpătat numai aicea în țară, în școlile ori Academiiile noastre fiii lui Constantin Brâncovenu. Ei avea și profesori particulari renumiți ca pe Chimenitul bărbat savant, Chrisant, ce a devenit Patriarh, recunoscut prin erudiția lui filologică studiat în apus, mai ales în Franța, apoi pe Gheorghe Maiota etc. Dacă nu s'ar fi întâmplat nefericirea de a fi executați, decapitați toți fiii săi împreună cu tatăl lor, încă de tineri, de bună seamă că ei ne-ar fi lăsat încă multe lucrări literare nu numai în limba grăcă, dar poate și în cea națională. Scrierea acesta a Paralelilor este un simplu exercițiu literar a lui Constantin Brâncovanu, fiul cel mai mare a Domnului Constantin Brâncovanu Basarabă, după cum ne spune Antim Ivirénul și ne dă a înțelege că el avea în mai multe manuscrite lucrări de felul acesta, dar că Constantin Brâncovanu pentru modestia lui nu le publica; așa că abia l'a înduplecat, după multe stăruinți pe lângă el Antim Ivirénu de a-l îngădui imprimarea acestei lucrări. După compararea ce am făcut cu prototipul autorului Plutarh aceste Paralele erau exerciții de școlă, traduse din limba veche Grăcă în cea apla vorbitore pe atunci de Greci, pentru că ast-fel se învăța limba Grăcă veche ca și până în present între Greci, făcând parafrase din limba veche în cea vorbitore. Cunosc din experiență lucrul, pentru că după acest metod am studiat și eu la Atena între anii 1864—1869. Resultatul practic este, că pe lângă cunoștința limbii grece vechi se deprinde studentul a-și forma o limbă elegantă, erudită și abundentă și în limba vorbitore și se evită multele barbarisme și cuvinte străine ce cu timpul se introduseseră și la Greci: Turcești, Slavóne, Macedone și mai ales Albaneze și Italiene, precum s'a întâmplat și la noi. Ast-fel cu încetul Grecii au alungat din limba lor vorbitore astă-dî multe străinisme și ș'a format o limbă

frumósă vorbitóre bazată numai pe cuvinte de origina Grécă veche. Constantin Brâncovénu scria ca străin, pentru că era Român, pe la începutul secolului al 18 într'o limbă Grécă elegantă, literară și frumósă, așa că ea putea servi ca model chiar pentru Greci, fiind-că Brâncovénu nu era influențat de nici o înrêuire străină, învășasă limba Grécă în țara Românescă, de la ómenii erudiți, și nu fusese în contact cu Grecii din deosebite localități, cari aprópe vorbeau alt jargon grec, ci numai cu societatea ómenilor greci învățați dintre cari unii îi erau și profesori. Ast-fel îmi explic cum de Constantin Brâncovénu ș'ia și cunoștea atât de bine și limba Grécă vorbitóre și întrecea în curățania dicțiunei și a frașei, chiar pe mulți dintre Greci. Iată cum se exprimă în acéstă cestiuine și eruditul literat grec C. N. Satha, în opera sa *Νεοελληνικῆς φιλολογίης παραρτημα*—Aduș la filologia noua grécă (Athena 1870) la pagina 106: «Arhieriei și boerii cu un zel frățesc înferbîntați de acea tendință nobilă chemaū de pretutindenii profesori și cu maritimie cheltuiaū pentru înființarea de școli, a căror uși erau fără excepțiune deschise și la bogat și la sărac. În special însă învățămîntul elenic a înflorit în țerile Dunărene, gâșind înalta protecțiune a înțelepților și iubitorilor de greccitate Domni. Din tipografiile grecești înființate atunci în Iași și București s'aū editat multe și diferite scrieri, între cari nu puține și în limba nouă grécă». După acéstă apreciere aduce D-nul C. N. Satha ca model pentru limba grécă vorbitóre chiar acéstă lucrare a lui Constantin Brâncovénu, *Paralelile Grece și Române* și laudă frumuseța limbei în care sunt traduse¹⁾. Resultă dar că Românii pe timpul influinței limbei Grece din secolul al 16 și 17, 18 și jumătate din acest present, studieau cu multă punere limba veche Grécă, apoi cultivaū pe cea vorbitóre ș'o vorbeau și

¹⁾ Veđi opera citată, pag. 109 și 110.

scieau ca și Grecii erudiți, întrecând cu mult pe cei ordinari prin puritatea expresiunelor. După mine limba Grecă veche, cum și cea vorbitore în parte, a influențat foarte mult la dezvoltarea noastră intelectuală și la cultivarea grafului Românesc, mai ales asupra păturei culte din societate și asupra Clerului nostru Național. Incepând cu Teodosie și Antim Ivirénu în Valahia și terminând cu Neofet Mitropolitul Ungrovlahiei mort la 1850; iar în Moldova cu Dositei și Mitrofan și terminând cu Metropolitul Veniamin Costache 1842. Toți Metropoliții și Episcopii noștri cunoștea foarte bine limba Grecă veche și vorbeau pe cea apla, ba unii din ei erau renumiți prin abilitatea cu care o scieau. A fost dar în trecutul nostru foarte respândită cunostința limbii Grece vechi și noi.

Să nu ne mirăm dar dacă scrierea tinerului principe Constantin Brâncovénu, mort ca martir, se citează ca model de limbă vorbitore chiar de către cei mai culti literați greci ca Dl. C. N. Satha. Trebuie să mai știm că în țerile noastre pe timpul influinței școlilor Grecești nu se studia numai Grăca, ci și alte limbi, ca Latina, Italiană și Franceză. Despre aceste ne-au rămas probe suficiente. Iar lucrul se explică prin faptul că profesorii Greci din Academiile din Iași și București erau studiați în Apus pe la universitățile din Italia, Germania și Franța și cunoștea pe deplin acele limbi, pe care în urmă le profesau și în țară. Iată ce întâlnesc într'un discurs compus tot în Grecește în limba vorbitore la 1701 tot de Constantin Brâncovénu, fiul Domnului cu acelaș nume și rostit la Sfinții Impărați Constantin și Elena în Metropolia Ungrovlahiei în fața Domnului de către fratele său Radu Brâncovénu, mort și acesta martir, împreună cu fratele și tatăl lor. Acest discurs este imprimat tot de Antim Ivirénu, în București, dedicat Tatălui său și la începutul Cuvintului o iconă reprezentând pe Sf. Constantin, iar jos o sentință în poezie Grecă, care-i tradusă apoi în

Latinește. Ιατ'ο: Εἶπα τέην ἀρετήν οὐκ ἄδδην. δεχνησο τόνθε Κων-
 .σταντίνε λόγην μείονα σῶν χαρίτων. Apoi cuvintele: Versio ad
 literam: Exposui tuam virtutem non satis. Accipe hanc Con-
 stantine Orationem minorem tuis gratiis De aici se constată
 că se studia în paralel limba Grécă veche și cu cea Latină,
 alt-fel nu se explică acest fapt. Eū am întâlnit și posed
 chiar exerciții de a le studenților din Academiile Grecești
 în limba Grécă și Latină, așa că nu mai rămâne nici urmă
 de îndoelă asupra acestui punct. Dacă pôte se da prefe-
 rință limbei Grece, acésta-i lucru firesc, dar nu se neglija
 în totul și cunoștința limbei Latine. Doctorul Demetrie Ca-
 racaş, macedonean de origină, și medic al spitalului Pan-
 teleimon de la jumătatea ultimă a seculului trecut, scriea
 tot cu atâta ușurătate și în limba Latină ca și în cea Grécă.
 Dovadă scrierea sa: Demetrii Carakasse Medicinae Doctoris,
 Urbs Bukurestensis atque Nosocomii, quod in eadem sancti
 Panteleimonis nuncupatur. Medici Poëmata Medica, quae
 ad ipse et in latinum sermonem soluta oratione transtulit.
 Acéstă scriere, în poesie Edilică, este imprimată la Viena
 în 1795.

Din acestea rezultă că noi Români nu eram nici în se-
 culii trecuți așa de ignoranți în ale cărței, ba încă s'aū
 găsit bărbați din neamul nostru ce aū scris și în limba
 Grécă cărți ce aū servit de model literar chiar Grecilor.

XXX) Λογίδιον εις τὸ Κοσμοσωτήριον πάθος τοῦ Θεανθρώπου
 λόγου. Ἐκφωνηθέν καὶ προσφωνηθέν τῷ Μακαριωτάτῳ Κυρίῳ
 Κυρίῳ Δοσιθέῳ Πατριάρχῃ τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ
 πάσης Παλκιστίνης.

Παρά Ῥαδούλῳ Ἰγῷ τοῦ γαληνοτάτου καὶ φιλοχίστου Ἠγεμόνος
 πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπα-
 σαράμπα. Ἐν Βουκουρεστίῳ, παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομονάχῳ, τῷ ἐξ
 Ἰβιρίας.

Cuvântul la patima cea mântuitoare a lumii a cuvântu-
 lui lui Dumnezeu-omului; pronunțat și afierosit prea fe-

ricitului D. D. Dosithei Patriarh a Sfintei Cetăți a Ierusalimului și a tótă Palestina. De Radu fiul prea luminatului și de Christos iubitorului Domn a tótă Ungro-vlahia, D. D. Ioan Constantin Bassarab. In București, de Antim Ieromonahul din Iviria.

Acest discurs este tradus și publicat de mine in Bis. Ortodoxă.

XXXI) Τόμος Χαράς, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ἐπιστολαὶ Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ὀγδοῦ Σύνοδος, σημειώσεις τινὲς εἰς ταύτην τὴν ἀγίαν σύνοδον. Τὰ ἀντιρρητικὰ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα τῆς Ῥώμης, Νικολάου τοῦ ἱατροφιλοσόφου. Λόγος Μελετίου Ἀλεξανδρείας κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα. Διάλογος ἱερομνήμονος μοναχοῦ κατὰ τινος ἐτέρου Μοναχοῦ κατὰ Λατίνων.

Τυπωθεὶς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου.

Ἡγεμονεύοντος τοῦ εὐσχεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ ὕψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Βοεβόδα.

Διὰ ἐξόδου καὶ ἐπιμελείας τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης Κυρίου Κυρίου Δοσιθέου, παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ῥημνίκου Κυρίου Ἀνθίμου, τοῦ ἐξ Ἰβιρίας.

Ἐν ἔτει 1705, κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

«Tomul Bucuriei, în care se cuprind epistolele lui Fotie Preasfințitul Patriarh al Constantinopolului. Sfântul și Ecumenicul Sinod al optulea, unele însemnări la acest Sinod. Cele împotrivitoare la primatul Papei Romei ale lui Nicolae Doctorul filosof. Cuvîntul lui Meletie al Alexandriei asupra primatului Papei. Dialogul ieromonimonului monah asupra altui ôre-care monah contra Latinilor.

S'a tipărit în Episcopia Rimnicului.

Pe când era Domn prea piosul, prea strălucitul și prea înălțatul Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod.

Prin cheltuéla și îngrijirea prea fericitului și prea sfin-
tului Patriarh al Ierusalimilor și a tótă Palestina, Domnul
Domn Dositeiú, de cătră prea iubitorul de Dumneđeú și prea
înălțatul Episcop al Rîmnicului, Domnul Antim din Ivir.

In anul 1705, în luna Septembrie».

Pe contra pagină este emblema țerei, Corbul, și sub ea
cinci poesií mici exametrice făcute în onórea Domnitorului
Constantin Bassarabă de cătră studenții Academiei domnești
din Ungrovlahia, în București. Aceste poesií cuprind laude
asupra Domnitorului ca încurajator al cărței în genere.

După aceste poesií urméză o prefață pe larg a lui Do-
siteiú Patriarchul Ierusalimului asupra scrierilor imprimate
în carte, din care estragem urmétóarele pericope ce ne in-
tereséză istoricește:

....«Intrebare. Și care sînt acele ce fac în timpurile nós-
tre Papolatrii asupra Bisericei Orientale (Ortodoxă)?

Rěspuns: Multe și mari. Dintre cari noi estragem pe unele
în limba vorbitóre, pentru ca toți să le cunóscă, credincio-
șií, înțelepțií și știutorii. La Liov în Polonia avéú ortodoxii
o singură Biserică la care îndrăzneții Iezuiți a împins pe
Hatmanul Corónei și s'a dus cu bătăuși (*μαχαίρων και ξύ-
λων και με λουμπάρδας*) și a luat'o și a dat'o papistașilor. Al
doilea la Lutza, țara leșască, s'aú dus Iesuiții și aú poruncit
ca preoții Ortodoxi să se facă Uniați și se priméscă aceste
patru: Să spună Simbolul cu adausul, și câți se vor face
de acum preoți să nu se însóre, și proscomidie la liturgie
să nu facă și să aibă de cap al Bisericei pe Papa Romei,
fără de păcat și a tot puternic. Al treilea la Beciu, adică la
Viena unde este scaunul împěratului Nemților, este Cardinal
un óre-care Colonitz, care a scris din Viena că Serbií, Vlahii
și Grecii cari sînt în Ungaria, Ardelia (Transilvania) Serbia
și Horvația (Croatia) să citéscă Simbolul cu adausul filioque
să priméscă azimile, să mărturiséscă Purgatorul și pe Papa
Romei să'l proclame infailibil și a tóte puternic, păstor preste

tótă Biserica Același scrie în aceeași epistolă că Orientalii țin schizma cea mai nepioasă și pe noi Ortodoxii ne numesc cei mai nepioși, cari scrieri ale Cardinalului le-au întărit Cavalerul (Ἰπποκόμος) Papei Romei, după cum mărturisește Ioan Chinnam, adică Cesarul ori împăratul Nemților Leopold declarând mie, fiind-că a silit și tiranisit în amintitele provincii pe Ortodoxii atât hirotoniți cât și laici să urmeze papismul, ori rumperea de la Dumneđeū, căci papismul, cum s'a ȃis și ațurea, nu este alt-ceva de cât rumperea de la Dumneđeul cel adevărat. Și Unira cu papistașii nu este alt-ceva, de cât unirea vădită cu dracul. Deci despre aceste și alte multe blasfeme ale Romanilor ce spun a parte despre Biserica Răsăritului și ale spune lămurit, o vom face-o vrënd Dumneđeū în altă carte, iar acum ȃicem că temelia blasfemelor lor Latinii le supun patru, duple cum declară Silvestru marele Ecclesiarh în Capitolul al optulea a părței a cincea prin gura Cardinalului Iulian, la Sinodul din Florența. Intăiū despre purcederea Sfintului Duh, al doilea, despre azime și jertfa enzimă; al-treilea, despre focul curățitor și al patrulea despre primatul papal. Tot acēsta a scris și Colonitz în Transilvania. Iar noi socotim că douē sînt cauzele și temeliile cele mai rēle a multora și variatelor inovări ale latinilor, una blesfema despre ființa Sfintului Duh și adausul ei în Simbol, alta monarhia cu care să laudă Papa....»

Altă pericopă: „...«Despre a doua, adică despre scrierea fericitului filosof și doctor Nicolae Cherameus ȃicem: că pururea pomenitul Atanasie Patelar, pe cānd era Patriarch în Constantinopol la anul 1651, a vorbit în Patriarchat, în sērbătōrea Sfintilor Apostoli, contra primatului Papei interpretānd: Tu ești Petru etc. Un Atanasie ōre-care, Cipriū de neam, latin cu cugetarea, fiind față la didahie, a scris după aceea multe pentru primatul Papei și a insultat în scrierea lui tōtă Biserica Răsăritului; iar pe cānd era Patriarch în Constantinopol fericitul Paisie, a venit din Veneția la Constantinopol

Nicolae Cherameus numit, care se trăgea din Ioannina și a studiat în Veneția la un Prohor renumit învățat, avea apoi multă experiență în cele bisericești și în științele laicești, în cât despre totă Teologia și știința filosofiei vorbea cu ușurință cele necesare și grecește și latinește. Acestula Preasf. Patriarch Partenie, ce să numea și Partenache, și care a fost și martur, cum am spus în cartea XI despre cei ce au fost patriarhi la Ierusalim, acésta era la 1657, el și Sinodul din jurul său a dat filosofului doctor amintit Atanasie blasfemie ca să le combată, iar el luându-le a scris indeajuns, dar nimeni nu i-a mai căutat în urmă scrierile. Intre acestea venind în Vlahobogdania doctorul filosof, a murit în Iași la 1672 și i s'a pus trupul cinstit al său în Monastirea Sfinților Apostoli, pe care o a ținut fericitul Domn Duca Voevod, fiind-că Monastirea este așierosită la sfântul Mormint. Moștenind noi biblioteca cinstitului bărbat, am găsit în ea și de scrierea acésta, și fiind-că a fost prietin foarte bun și a bătrînului nostru, apururea pomenitului Patriarch Chir Nectarie și noi întru cât-va am fost ucenic al său, de aceea pentru iubirea cătră el am transcris cartea odată și de două ori, ca să fie caligrafică și corectată, pentru că fericitul scriea greu (rău) și contopite literile și încă și scară generală am făcut'o și în sfârșit cu mila lui Dumnezeu am tipărit-o...»

Cartea este folio, hârtie albă și litera cicero de aici turnată din țară. Cartea I cuprinde 134 pag., iar a II 640 pag.

XXXII) Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν τοῦ Βησσαριῶνος Ἀρχιεπισκόπου Λαρίσσης τοῦ Θαυματουργοῦ, νεωστὶ τυπωθεῖσα ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα. παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ρημνίκου, Κυρίου Ἀνθίμου, ἀνακλώμασι μὲν τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Κυρίου Ἰγνατίου καὶ Καθηγουμένου τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Νουτζέτου. Ἐπι-

μελεία δὲ καὶ ἐπιδιορθώση Μητροφάνους Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδώνης.
'Ἐν Βουκουρεστίῳ 1705, Ἀπριλίου 2. in quarto.

«Slujba celui întru sfinți părintelui nostru Visarion, Arhiepiscopul Larisei, făcătorul de minuni, din nou tipărită pe timpul Domniei prea piosului și prea strălucitului Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab, de cătră iubitorul de Dumnezeu Episcop al Rimnicului, Domnul Antim, cu cheltuēla prea cuviosului între ieromonahī, Domnul Ignatie și Egumenul sfințitei Monastiri Nucetu. Cu îngrijirea și cu corectarea lui Mitrofan-Grigoras din Doda. In București 1705, April 2».

Acéstă carte s'a imprimat și a doua oră la 1797 sub titlu:
'Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησαριῶνος τοῦ Θαυματουργοῦ, ἡ τὸ πρῶτον εἰς φῶς φανεῖσα ἐπὶ τοῦ αἰοδίου αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγροβλαχίας, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Σκαρλάτου Γκίκα βοεβόδα. Τὰ νῦν τὸ τρίτον ἐκδίδεται εἰς τύπον δαπάνη καὶ ἀναλώμασι τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος Κυρίου Ἰωάννου Φλωρέσκουλου μεγαλου βορονίκου τῆς Βλαχίας. Προστεθέντων ἐν αὐτῇ τῶν τροπαρίων τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Παρακλητικοῦ κανόνος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησκριῶνος, ψαλλομένην εἰς πάσαν ἀνάγκην δεινῶν, ἐπειρίας καὶ λοιμοῦ καὶ τοῦ ἐγκωμίου πρὸς τὸν ἅγιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρὰ τοῦ ἁγίου δειχθέντα Θαύματα. Βιέννη 1797, παρὰ Μαρκίδων Πουλίου.

Serviciul celui întru sfinți părintelui nostru Visarion făcătorul de minuni, care întâia dată a vădut lumina pe timpul pururea pomenitului Domn și Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Scărlat Ghica Voevod. Iar acum a treia oră se dă în tipar cu ostenēla și cheltuēla prea nobilului boer Domnul Ioan Florescu marele vornic al Valahiei. S'a adaus la ea troparele Înălțarei Crucēi, canonul paraclitic a celui întru sfinți părintelui nostru Visarion, ce se cântă la totă nevoia în suferinți, ispitiri și ciumă și o laudă la sfinți, ori mai bine ȃicēnd minunile săvırșite de sfinți, în Viena 1797 de Macri de Puliu. Cartea este în quarto.

XXXIII) Λόγος πανηγυρικός εις τὸν ἐν ἱεράρχοις θαυματουργὸν μέγαν Νικόλαον, προσφωνηθεὶς τῷ αἰωνίῳ μνήμης Βρέδα Βραγχοβάνῳ, παρὰ Ριδούλου Ἠγεμόνος Οὐγκροβλοχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβ Βραγχοβάνου. Καὶ τυπωθεὶς ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Ρημνίκου παρὰ Μηχαῆλ ὑποδιακόνου τοῦ Ἰσφάνοβιτς ἐν ἔτει 1707. In octavo.

«Cuvînt panegiric la cel între Ierarhî de minuni făcător marele Nicolae dedicat vecînicei amintiri a lui Preda Brâncovénu de Radul, fiind Domnitor Ungrovlahiei, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncovénu și imprimat în prea sfînta Episcopie a Rîmnicului de cătră Mihail ipodiatconul Istfanovici, în anul 1707».

XXXIV) Λόγος εις τὸ σωτήριον πάθος τοῦ Θεανθρώπου λόγου. Τούτῳ δὲ αὐτοῦ τοῦ πάθους τὸ κείμενον ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, συλλεχθὲν προσετέθη μονοτέσσαρον, ἥγουν τετρασύλληκτον ἐπονυμασθὲν, τοῦ δεδασκάλου τοῦ ἱεροῦ ἐναγγελίου τῆς Μεγαλῆς Ἐκκλησίας Γεοργίου τοῦ Μχιώτα, τῆς τε ἑλληνίδος καὶ λατινίδος φωνῆς Καθηγητοῦ τῶν ἐκλαμπροτάτων ὄψων τοῦ γαλιηνοτάτου Ουγγροβλαχίας Ἠγεμόνος, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα Βραγχοβάνου, τυπωθεὶς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ρημνίκου παρὰ Μηχαῆλ ὑποδιακόνου τοῦ Ἰσφάνοβιτς. ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1707. In octavo.

«Cuvînt la patima cea mântuitoare a Cuvîntului Dumnezeu-omul. Textul însă a patimilor lui adunat din cei patru Evangheliști, numai din aceștia s'aũ pus, adică ce se numește, adunat din cei patru, de dascalul Sfințitei Evanghelii a marelui Bisericii Gheorghie Mațota, profesor de limba Elină și Latină prea străluciților fii a prea luminatului Domnitor ai Ungrovlahiei, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncovénu, tipărit în Episcopia Rîmnicului de Mihail ipodiatconul Istfanovici. În anul mântuirii 1707.

XXXV) Βιβλίον ἐνιαύσεος, τὴν ἅπασαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν ἀνελλιπῶς περιέχουσα, τυπωθεῖσα μὲν καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ

Παναγιωτάτῳ, λογιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, Νεάς Ῥώμης καὶ οἰκουμένικῳ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἀθανασίῳ.

Ἐπὶ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου Αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαραμπα βοεδόδα, τοῦ Μπραγχοδάνου, Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας.

Παρά τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοσεβεστάτου Μητροπολίτου Οὐγκροβλαχίας Κυρίου, Κυρίου Ἀνθίμου, τοῦ ἐξ Ἰβιρίας, ἀναλώμασι καὶ τύποις αὐτοῦ.

Διορθωθείσα δὲ μετ' ἐπιμελείας παρὰ Μητροφάνους πρεσβυτέρου Γρηγορά, τοῦ ἐκ Δωδώνης. ἐν ἔτει 1709, κατὰ μῆνα Αὐγουστον. Ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει τῇ ἐν Τεργοβύστῃ τῆς Οὐγγροβλαχίας.

«Carte de preste tot anul, cuprindënd fără lipsă tot serviciul bisericesc, tipărită și afierosită preasfințitului, prea învțătului și prea înțeleptului Arhiepiscop al Constantinopolului, Roma Nouă, și Patriarh Ecumenic Domnului Domn Atanasie. Pe timpul prea piosului, prea strălucitului și prea luminatului Domnitor, Domnul Domn Ioan Constantin Bassarabă Voevod Brâncovénu, Egemon a totă Ungrovlahia.

De preasfințitul și iubitorului de Dumneșeu Mitropolit al Ungrovlahiei, Domnul Domn Antim din Ivir, cu cheltuēla și cu tiparul său.

Corectată cu îngrijire de Mitrofan Presviterul Grigoras, din Dodona, în anul 1709, în luna lui August.

În Preasfânta Mitropolie a Târgoviștei din Ungrovlahia». (Am analizat această carte în Bis. Ortodoxă....)

XXXVI) Ἀπάνθισμα ποιητικὰ συλλεχθέντα εἰς τὴν ἔδοξον καὶ ὑπέρλαμπρον ἱατροφιλόσοφον δαφνοστεφηφορίαν τοῦ εὐγενεστάτου καὶ λογιωτάτου Κυρίου Γεοργίου Ὑπομενά, εὐπατρίδου Τραπεζοῦντος παρὰ Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Ἀβραμίου, καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθέντα τῷ γαληνοτάτῳ, ἐκλαμπροτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Βασσαράδῃ, Αὐθέντι καὶ Ἡγεμόνι

πάσης Ουγγροβλαχίας και τοῦ δαφνηφοροῦντος προστάτη Μεγαλοπρεπεστάτη. Ἐνετίησι 1709. Παρά Ἀντωνίω τῷ Μπορτόλη.

«Florī poetice adunate spre gloria și strălucita încununa-re doctoro-filosofică a prea nobilului și prea învățatului Domn Gheorghe Ipomena, din patria Trapezundului, de preo-tul Ioan Avramiu și de acesta dedicate prea luminatului, prea strălucitului și prea piosului Domnului Domn Ioan Constantin Bassarab, Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia și protector prea măreț a celui încununat. In Veneția 1709. La Antoniù Bortoli».

XXXVII) Βιβλίον περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας Ἀικατε-ρίνης τὸ τε προσκυνητάριον τοῦ Ἁγίου Ὄρους Συνά μετὰ τῶν περίξ και πάντων τῶν ἐν αὐτῷ και περὶ αὐτὸ, τὴν τε τάξιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μοναστηρίου και τοὺς ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦδε ἀρχιε-πισκοπήσαντας, και ἐγκώμιον τε εἰς τὸ Συνά ὄρος και περὶ τῶν Ἀράβων. Τυπωθέν ἐπὶ τοῦ Αὐθέντου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασ-σαράμπα βοεβόδα, Ἡγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας, παρά τῷ πα-ναγιωτάτῳ και λογιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἀνθίμῳ τῷ ἐξ Ἰδρίας, ἐν τῇ Μητροπόλει τοῦ Τεργοβίστου. Ἐπιμελεῖα και διορθώσει τοῦ ὀσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Μητροφάνους Γρηγοῦ τοῦ ἐκ Δωδώνης. ἐν ἔτει 1710, κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου. In quarto.

«Carte cuprindēnd serviciul Sfintei Ecaterine și proschi-nitarul sfintului Munte Sinaia cu acelor dinprejur și a tóte cele din el și despre el, cum și ordinea serviciului Monas-tirei și a celor din el ce aũ fost până acum Arhiēpiscopi și un Engomiũ la sfintul Munte Sinaia și despre Arabi. Tipãrit pe timpul Domnitorului Ioan Constantin Basarab Voevod, Egemonul a tótă Ungrovlahia, de cătră preasfințitul și prea învățatul Metropolit Antim din Iviria, in Metropolia din Târ-goviștea. Prin îngrijirea și corectarea prea cuviosului între Ieromonahi Mitrofan Grigoras din Dodona. In anul 1710, in luna lui Septembrie».

Acéstă carte s'a retipãrit la 1727 in Veneția de Nicolae

Saru, prin îngrijirea și corectarea lui Marin Picriu din Cercira¹⁾.

XXXVIII) Πανοπλία δογματικῆ Ἀλεξίου Βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ, περιέχουσα ἐν συνόψει τὰ τοῖς μακαρίοις καὶ Θεοφόροις Πατρᾶσι συγγραφέντα, εἰς τάξιν δὲ καὶ διεσκευασμένην ἁρμονίαν παρὰ Εὐθυμίου Μοναχοῦ τοῦ Ζιγαδηνοῦ τεθέντα, ἐπὶ ἀνατροπῇ καὶ καταθορᾷ τῶν δυσεβεστάτων δογμάτων τε καὶ διδαγμάτων τῶν ἀθέων Ἄιρεσιάρχων, τῶν κακῶς κατὰ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν Θεολογίας λυττησάντων. Ἀφιερωθείσα, ἐπὶ τοῦ εὐσεβεστάτου, Ὑψηλοτάτου καὶ Θεοστέπτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαραμπα βοεβόδα τοῦ Μπραγκοβάνου, τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ ἐξοχωτάτῳ ὑφ' αὐτοῦ Κυρίῳ Κυρίῳ Στεφάνῳ βοεβόδα τοῦ Μπραγκοβάνῳ, παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου Μητροπολίτου Δρύστρας Κυρίου Κυρίου Ἀθανασίου, οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι νῦν πρῶτον τετύπεται παρὰ τῷ πανιερωτάτῳ λογιωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἀνθίμῳ, τῷ ἐξ Ἰδιρίας. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Μητροφάνους τοῦ ἱερομονάχου Γρηγοῦ τοῦ ἐκ Δωδώνης, ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει τῇ ἐν τῷ τῆς Οὐγγροβλαχίας Τεργοβίστῳ. Ἐν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας 1710, κατὰ μῆνα Μάϊον. In folio.

«Panoplia dogmatică a Impăratului Alexie Comnen, cuprindând în scurt scrierile fericitilor și de Dumne-deu purtătorilor părinți, puse în ordine și în o armonie cugetată de Evtimie monahul Zigaden. Spre răsturnarea și sfărțimarea și a dogmelor celor impiose și a învățăturilor Eresiarhilor ateï, acelor răi infuriați contra sfințitei lor Teologii, afierosită pe timpul prea piosului, prea înălțatului și de Dumne-deu încoronatului Domnitor și Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod Brâncovenu, prea strălucitului și prea escelentului fiului său Domnului Domn Ștefan Voevodă Brâncovenu, de preasfințitul și prea învățatul Metropolit al Dristrei, Domnul Domn Atanasie, cu

¹⁾ Veđi Νεοελλ. φιλολογ. Α. Papadopol Vretu. Vol. I, pag. 55—56.

a cărui cheltuélă s'a tipărit acum întâiū de preasfințitul, prea învățatul și de Dumneđeū alesul Mitropolit al Ungrovlahiei Domnul Domn Antim din Iviria. Prin îngrijirea și corectarea lui Mitrofan ieromonahul Grigoras, din Dodona, în prea sfînta Mitropolie cea în Târgovistea Ungrovlahiei, în anul de la Nascerea Domnului 1710 în luna Maiū».

XXXIX) Βαρίνου τὸ μέγα λεξικόν, ἢ ὁ Θησαυρὸς πάσης τῆς Ἑλληνικῆς γλῆσσης εἰς τὴν τῶν σπουδαίων χρῆσιν πάνυ ὠφέλιμος ἐκ πολλῶν δὲ ἄλλων βιβλίων συλλεχθεὶς, παρὰ Βαρίνου Φωδωρίνου Κομητήρος τοῦ Νουκερίας ἐπισκόπου.

Νεωστὶ μετὰ πλείστης ἀκριβείας τε καὶ ἐπιμελείας ἐκ πολλῶν τῶν ἐν τοῖς προτυπωθεῖσι σφαλμάτων ἐκκαθαρθεὶς. Καὶ μετὰ τινος ἀναγκαίας προσθηκῆς ὡς χάριν τῶν φιλολόγων μετατυπωθεὶς. Τῷ δὲ γαληνοτάτῳ πανύπερτάτῳ τε καὶ θεοσεβεστάτῳ Πρίγγιπι Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασαραμπα βοεβόδα τῷ Βραγκοβάνῳ, Αὐθέντι καὶ ἡγεμονι πάσης Οὐγγροβλαχίης εὐλαυῶς ἀφιερωθεὶς.

«Varini Phavorini Camertis Nucnerini Episcopi Magnum Dictionarium sive Thesaurus universae Linguae Graecae studiosorum usui valde perutilis ex multis variisq̄ Autoribus collectus. Nova hac editione per Antonio Bortoli typografum venetum diligentissime castigatus et copia Dictionum auctus. Atque serenissimo, Celsissimo ac Piissimo Principi ac Domino totius Wallachiae D. D. Ioanni Constantino Basarabae Woevodae Brancovano dicatus, ano 1712».

Ἐνατίησι, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Ἀντονίου Βορτόλι.

Pe fața întâia este portretul lui Constantin Brâncovénu foarte frumos executat, și are mare valóre, pentru că-i contemporan; iar jos este marca țerei, Corbul, cu crucea în cioc. În jurul portretului este în grecește inscripția: Κωνσταντίνος Μπασαράμπας Μπραγκοβάνος βοεβόδας. Αὐθέντης καὶ ἡγεμῶν πάσης Οὐγγροβλαχίης.

Cartea-i dedicată acestuī celebru protector al culturei Ortodoxe în genere și în care se citește:

«... Μεμαρτύρηται ταῦτα ὑπὸ τοῦ σου βίου καὶ τῆς ἀληθείας. Ἄλλ' ἐξέστω πιστοτάτην μάρτυρα ἐπαναγάγεσθαι τὴν Ἑλλάδα, πάντα γὰρ τρόπον φιλέλλην πεφυκώς, ὧ βέλτιστε καὶ Κράτιστε Ἡγεμῶν, ἔκοντι καὶ μεγαλοπρεπώς, καὶ οὔτε περιμένων λίτας, οὔτε ἴσα ἀντι ἴσων ἀντικαταλλάττεσθαι προσδοκῶν, τὰ μέγιστα εὐποιεῖς τὸ Γένος, ὡς εὐδιος λιμὴν τὰ λείψανα τῆς νυαγησάσης Μητρὸς ἀποδέξασθαι καὶ περισῶσαι, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπιμελούμενος. Πανταχοῦ παραμιχρὸν καταπεφρονημένου, καὶ ἐν μηδενὶ σχεδὸν τιθεμένου τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐντε βοθητῶν ἐρημιά ἀθλιώτατα διακειμένου, μῖνος τὴν σωτήριον δεξιάν παρέχεις. Οὐ μόνον τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ τιμὴν δωρούμενος, ἀλλὰ καὶ μηδὲν ἐλλείπων, ἐξ ὧν οἰοντέ ἐστὶ πάλιν τυχεῖν τῆς ἀρχαίας καὶ θαυμασίας ἀποκαταστάσεως τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν. Κράτιστε καὶ πάντα ἔπαινον ὑπερβαίνων Δυνάστα, ὑπὲρ ὧν εἰς κοινὴν ἀπάντων, μάλιστα δὲ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίαν ἐπιχειρεῖς καὶ διαπράττεις, ἄξια σοὶ χάρις παρὰ τοῦ Θεοῦ γένοιτο, καὶ εἰς αἰεὶ τὴν ἡγεμονικὴν εὐτυχίαν εὐτοχοίεις Ἔστω δὲ ἐπιτελής ἡ ἡμετέρα εὐχή.

Dedicația este scrisă de Antonie Bortolis.

«... Se mărturisesc aceste de cătră viața ta și de adevăr. Dar să mi fie permis a chema pe Grecia, martura cea mai de credință, că prin tot modul din fire ești fil-elin, o Egemone prea puternice și prea bune, de la sine și cu măreție, și fără a aștepta rugămintă și nici nădăjduind a fi se răsplăti deopotrivă, foarte mult bine faci neamului, dupre cum ca un liman liniștit, îngrijindu-te cu multă ostredie ai redat și ai salvat rămășițele naufragiului Mamei. Pretutindenea cu incetul desprețuit elinismul și mai întru nimica considerat, și ajutându'l când era lăsat în părăsirea cea mai grozavă, singur i-ai întins mâna de mântuire. Dăruindu-î nu numai cele de folos și de cinste, dar întru nimic având lipsă, întru cât este cu puțință, învățămîntul grec iarăși ș'aū aflat restabilirea sa veche și minunată. Prea bune și puternice, întrecînd ori-ce laudă, pentru cele ce săvîrșăști spre fericirea obștăscă a tuturor și mai ales cele ce întreprinđi pen-

tru norocirea Grecilor, să-ți fie ție dăruire vrednică de la Dumneșeu și deapurarea să te bucuri, bucurie domnască. Fie ca cererea noastră să se plină».

Dedicația este adresată Domnitorului Constantin Basarab Brâncovanu Voevod, Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia.

XL) Γνωμικὰ παλαιῶν τινῶν φιλοσόφων, ἐκ τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον μεταφασθέντα καὶ εὐλαβῶς ἀφιερωθέντα τῶ εὐσεβεστάτῳ καὶ Ὑψηλότατῳ Αὐθέντι καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας, Κυρίῳ, Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασσαράμπα βοεβόδα, Ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας, παρὰ τοῦ Κυρ Μάνου Ἀποστόλη, οὗ καὶ τῆς ἀναλώμασι νεωστὶ ἐτυπώθησαν, ἐν Τεργόβουσι. Ἐτει ἀπὸ Χριστοῦ 1713.

«Sentinți ale unor filosofi vechi, din Italienește traduse în limba noastră apla și aferosite cu evlavie, prea evseviosului și prea înălțatului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn, Ión Constantin Bassarabă Voevod, pe când era Metropolit Preasfințitul Domn Antim din Ivir, de Domnul Manu Apostolu, cu a căruși cheltueli s'au tipărit din nou în Tirgoviște, în anul dela Christos 1713».

Aceste sentinți sint imprimate în românește de atunci—
Pilde filosoficești.

XLI) Νουθεσίαι Χριστιανικοπολιτικαὶ πρὸς τὸν εὐσεβεστάτον καὶ Ὑψηλότατον Αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας, Κυρίον, Κυρίον Ἰωάννην Στέφανον Καντακουζηνὸν βοεβόδα.

Τοῦ πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου Ἀνθίμου, τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. Νεωστὶ τυπωθεῖσαι, μετὰ τινῶν ψυχοφελῶν εὐχῶν ὅλης τῆς Ἑβδομάδος.

Ἐν τῇ Ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει, τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1715.

Sfaturi creștine-politice către prea piosul și prea înălțatul Domn și Egemon a tótă Ungro-Vlahia, Domnul Domn

Ioan Ștefan Cantacuzin Voevod, de Preasfințitul și de Dumneșeș alesul Mitropolit, Domnul Domn Antim din Iviria Tipărite din nou împreună cu ore-carî rugăciuni de peste totă săptămâna de suflete folositoare.

In Preasfințita Mitropolie din București.

In anul mântuirei 1715.

Aceste sfaturi sint traduse de mine in Românește.

XLII) Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ—Ἐκδοσις τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων.

Τυπωθέντα διὰ δαπάνης τοῦ Ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου καὶ σοφωτάτου Ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Νεκολάου Ἀλεξάνδρου βρεβόδχ.

Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ ἁγίου Σαββα, τελουμένη ὑπὸ τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ.

Ἀδεία τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης Κυρίου Κυρίου Χρυσάνθου.

Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου.

Ἐν Ἰασιῶ τῆς Μολδαβίας. 1715 Μηνὶ Σεπτεμβρίου.

Ἐκ τῆς τυπογραφίης τοῦ ἁγίου Τάφου.

«Ioan Damaschin. Expunerea credinței ortodoxe. A aceluiași despre cei adormiți in credință.

Tipărită cu cheltuēla prea Înălțatului, prea piosului și prea Învēțatului Egemon a totă Moldovlahia Domnul Domn Ioan Neculaî Alexandru Voevod.

In respectata Monastire a Sfintului Sabba, supusă sub prea sfințitul apostolic tron patriarhal a sfintei cetăți Ierusalimul. Cu învoirea prea fericitului și prea Înălțatului patriarh al Ierusalimului și a totă Palestina Domnul Domn Christiant.

Prin îngrijirea și corectarea prea ivēțatului Ioan din Efes. In Iașul Moldovei 1715, luna Septemvrie.

In tipografia sfintului Mormint».

Pe contra pagină este marca țerei Zimbrul, apoi urmăză două poesii, una la adresa Domnitorului, fără valoare pentru noi, alta la stema țerei pe care o traduc:

«A stat dedemult un Taur in isvorul Siciliei aruncând din gură rēuri frumos curgētore; iar acum revarsă ape de înțalepciune în Moldavia, de fapte curate și pioșe, tot odată și de pârae abundente și bune făcētore, desfătând numele și inima pioșilor. Prin îngrijirea ilustrului în virtuți și fapte dumneșești, a Domnitorului iubit de Dumneșeu a Moldovei cei admirate, nepot al Eroilor, Necolai cu înțelepciune sfințită și canon sigur a tōtă știința».

La sfârșitul cărței se cetește: «Ingrijitorul artei tipografiei la presenta carte a fost Constantin Vizantie».

Carte este un quarto, hârtia este albă de lux și cuprinde pe lângă scară și tabela alfabetică a conținutului, 253 de pagine. Litera este frumoșă și formatul cicero. Până la pagina 231 cuprinde Teologia lui Damaschin, carte de școlă, după care se învățau dogmele credinței noastre în trecut, precum și de pe Panoplie care-i imprimată în Valahia. Aceste cărți dogmatice n'aũ fost traduse în românește, prin urmare studiile religioșe să făcea de Români pe atunci, până la începutul seculului nostru pe textele grecești. Abia numai mici Catihise aũ fost scrise ori traduse în românește și imprimate pentru cunoștința sumară a dogmelor pentru cei ce se destinaũ carierei preotești. Tot clerul Român mai procopsit in cele religioșe învăța cunoștința credinței pe cărți grecești din vechime și slavonești; de aicea se explică pentru ce clericii Români mai învățați știaũ toți limba grécă, fără deosebire, începând cu seculul al XVI.

Acastă teologie a lui Damaschin a fost tradusă în românește și imprimată la Monast. Neamțului de talmăcitorii Gherontie și Grigorie fost Metropolit al Ungrovlahiei. Dela pagina 231 până la sfirșit cuprinde cartea: discursul lui Ioan Da-

maschin, despre cei adormiți în credință, și care a avut foarte mare influență asupra noastră a Românilor, pentru că conform vechilor obiceiuri creștine s'a înrădăcinat foarte tare în țerile noastre pomenirile pentru cei reposați, precum praznicile de preste an, ce se fac la țară mai ales toamna, pomenirile de trei, de nouă și de 40 de zile la reposați, liturgiile ce le dăm la Biserică pentru ei și în fine parastasele ce le facem anual.

Aceste obiceiuri vechi religioase nu se păstrează mai nicăeri în ortodoxism așa de riguros ca în țerile noastre, poate și pentru cuvintul că pe acele locuri articolele de hrană nu sînt așa de abundente ca la Români.

XLIII) Ἱστορίχ περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, διηρημένη μὲν εἰς δώδεκα βιβλίους, ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφεοῦ καὶ πρώτου ἱερέως τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τοῦ παρόντος ἔτους, περιέχουσα τὰς τε θείας συνελεύσεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τὰς ἀναπάσαν τὴν οἰκουμένην συναθροισθείσας ἐπιφανεστέρας συνόδους, ὀρθοδόξους τε καὶ κακοδόξους, εἰκουμηνικάς τε καὶ τοπικάς, καὶ πᾶν δόγμα τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἧ γίνεται καὶ μνήμη κατὰ τέξιν πάντων τῆς Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν πέντε Πατριαρχῶν σὺν ταῖς πριξέσι αὐτῶν καὶ ὧν ἔλαχον διοικήσεων καὶ πρεσβειῶν καὶ πολλῶν ἄλλων πατέρων, Ἀρχιεπισκόπων τε καὶ Ἀρχιεπισκοπῶν, ἀρσιάρχων τε πάντων καὶ πισῶν ἀρέσεων καὶ τῆς καθιρέσεως αὐτῶν, ἐθνῶν τε καὶ ἀρχηγῶν τινῶν Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐθνῶν, ἐφόδων τε ἐθνῶν καὶ πολέμων, πόλεων τε ἀλώσεων καὶ Ἱεροσολύμων καὶ πολλάκις ἀναίρεσεως Ἑβραίων, ἀποικίας τε καὶ ἐξορίας αὐτῶν, ἀπαριθμήσεως τε πάντων τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν κατὰ πασῶν τῶν ἀρέσεων ἀγωνισαμένων, Σχίσματος τε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν ἁπῶν Ῥώμης καὶ καθιρέσεως τῆς μοναρχίας αὐτῶν καὶ ἀναμαρτησίας διὰ πολλῶν ἀντηρητῶν ἀποδείξεων, περὶ τε τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, συμφορῶν καὶ πολιορκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν καὶ αἰχμυλωσίας αὐτῆς ὑπὸ τε Λατί-

νων και ειτα 'Οθωμανων, και απαριθμησεως μετα την αλωσιν αυτης των σοφων ανδρων της 'Ανατολικης 'Εκκλησιας, επιδουλων τε και ζημιων υπο Λατινων και 'Αρμενιων εις τον αγιον του Κυριου Ταφου και τους ιεροους εν αυτω Πατριαρχει, και ετερων πολλων αξιομνημονευτων υποθεσεων. Συγγραφεισα μεν παρα του εν μακαρια τη λειπει γενομενου αγιωτατου και αοιδιμου Πατριαρχου, η Κυριου Κυριου Δοσιθεου, κοσμηθεισα δε και εν τάξει αριστη τεθεισα παρα του Μακαριωτατου Πατριαρχου των 'Ιεροσολυμων κυριου κυριου Χρυσανθου, ου και τοις αναιωμασι, μαλλον δε του αγιου Ταφου, ταυτον ειπειν, τη ελεημοσυνη των 'Ορθοδοξων Χριστιανων, ετυπωθη εν ετει της αρχιερατειας αυτου ογδωφ. 'Επι του τελους της 'Ηγεμονιας του ευσαβεστατου και εκλαμπροτατου αυθεντου κυριου κυριου 'Ιωαννου Στεφανου βροβοδα του Καντακουζηνου, εν Βουκουρεστιω τω της Ουγγροβλαχιας αυθεντικω Θρονω, επιμελεια και διορθωσει Μητροφανους ταπεινου ιερομοναχου Γρηγορα του εκ Δωδωνης, επιστατουντος τη τυπογραφια Στοικα ιερωεω του 'Ιακοβιτζη, εν ετει χιλιοστω επτακκοσιοστω δεκατω πεμπτω, κατα μηνα Οκτωβριον. 'Ωρισθη δε παρ' αυτου του μακαριωτατου Πατριαρχου των 'Ιεροσολυμων Κυριου Κυριου Χρυσανθου διδοσθαι την βιβλον τοις ευσεβεσι δωρεαν.

«Istorie despre cei ce au fost Patriarhi în Ierusalim, despărțită în două-spre-zece cărți, începând dela Iacob fratele Domnului și cel întâi Ierarh al Ierusalimului până în anul present, cuprindând și dumnezeestele adunări ale Sf. Apostoli și Sinodele cele mai însemnate adunate din totă lumea ortodoxă și neortodoxă, ecumenice și locale și ori-ce dogmă a sfintei catolice (universale) și apostolice Biserici a lui Christos, în care se face amintire în ordine a tuturor autocratorilor Apusului și Răsăritului și a faptelor lor și a celor cincî Patriarchate și a lucrărilor lor și a administrațiilor și a prerogativelor ce au avut, și a multor altor din Părinți, Arhiepiscopi și Arhiepiscopi și a tuturor Ieresiarhilor și a tuturor eresurilor cum și a condamnărilor, a popórelor și a unor conducători ai Creștinismului, a popórelor bisericesti.

a invaziunelor popórelor și a rezbelelor, luarea orașelor și a Ierusalimului și a desei ucideri a Evreilor, a colonisării și a exilării lor, a enumerării tuturor sfinților părinți a celor ce s'aũ luptat contra tuturor eresurilor, a Schismei Papilor din Biserica Romei și a condamnării monarhiei lor și a infailibilităței, combătute prin multe argumente (doveđi), și despre războiul numit sfințit, a nenorocirilor și a impresurării Constantinopolului de deosebite neamuri, și a sclaviei lui de către Latini și apoi Otomanii și a enumerării după căderea lui a bărbaților înțelepți ai Bisericei Orientale, a vicleniilor și păgubirilor de către Latini și Armeni a Sfințului Mormint al Domnului și a Patriarhilor sfințiți din el și a altor multe cestiuni demne de amintit. Scrisă de către cel ce a fost întru fericire săvârșit, Preasfințitul și pururea amintitul Patriarch Domnul Domn Dositheiũ; iar înfrumusețată și pusă în cea mai bună ordine de către prea fericitul Patriarh al Ierusalimului Domnul Domn Chrisant și cu a căruĩ cheltueli, mai ales a Sfințului Mormint, adică cu mila creștinilor Ortodoxi s'a tipărit în anul al optulea al arhieriei sale, pe la sfirșitul Domniei prea evlaviosului Domn, Domnul Domn Ioan Ștefan Voevod Cantacuzin, în București, Scaunul Domniei Ungrovlahiei, prin îngrijirea și corectarea smeritului Ieromonah Mitrofan Grigora din Dodona, fiind supraveghetor tipografiei preotul Stoica Iacoviță, în anul una mie șapte sute cincisprezece, în luna Octombrie. Și s'a hotărit de prea fericitul Patriarh al Ierusalimului Domnul Domn Chrisant să se dea în dar cartea evsevioșilor».

Acéstă carte este în folio și foarte voluminosă și în ea se cuprinde un material nespus de însemnat și variat. Pe lângă materialul privitor la istoria Bisericească și Universală în genere, apoi pentru noi Români mai cuprinde și date și fapte foarte vechi și de mare preț, privitoare la Creștinarea noastră, la istoria noastră politică și religioasă, cum și în cestiunea Monastirilor și se închinat.

Mult material a fost extras din această carte de cătră repositatul Episcop Ghenadie al Rîmnicului, relativ la Creștinarea Românilor, mult material am extras și publicat și eu în Biserica Ortodoxă Română, Revista Sf. Sinod, dar mult este încă neexplorat. Această carte, devenită foarte rară este un monument ori un tesaur de evenimente bisericești puse în legătură cu cele politice. Mai ales lupta înverșunată a pa-piștilor, cum și inovările lor, sînt toate descrise pe larg și dovedite toate abuzurile și inovările papale, de la 1053 până spre finele secolului al XVII. De bună sémă că mulți dintre boerii Români, din Ungrovlahia mai ales, vor fi contribuit cu bani spre a se imprima. Cât va fi durat imprimarea nu știm, cunoscem însă când s'a terminat¹⁾.

XLIV) Χρυσάνθου τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Συναγμάτιον. Περὶ τῶν ὁφικίων, Κληρικᾶτων καὶ Ἀρχοντικῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, διαιρέσεως τε καὶ τάξεως τῆς πάλαι καὶ νῦν, καὶ ἐτέρων τινῶν πᾶνυ ἀνογγαίων τοῖς ἐγκαταλεγόμενοις τῷ Κλήρῳ καὶ αὐτοῖς Ἀρχιερεῦσι.

Καὶ περὶ τῶν πέντε κατ' ἐξοχὴν ἁγιωτάτων Πατριαρχικῶν θρόνων καὶ τῶν Μητροπόλεων τῶν κατὰ συνοδικὴν διάγνωσιν αὐτοῖς ὑποκειμένων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπισκοπῶν.

Περὶ τε τῶν αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκόπων μετὰ τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων θρόνων διαλαμβάνων.

Ἐκ διαφόρων μὲν τακτικῶν καὶ τῶν σποράδην εὑρισκουμένων, μάλιστα δὲ τῆς κατὰ περιήγησιν αὐτοῦ ακριβοῦς ἐρεύνης τῶν πραγμάτων συλλεγόν, ἐπὶ δὲ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ ὕψηλοτάτου ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Στεφάνου βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, παρὰ τῷ πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Ἀνθίμῳ τῷ ἐξ Ἰδριάζ. Μετὰ τῶν ἐγχειριδίων τῶν περὶ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Γαβριὴλ Φιλαδελφείας καὶ Ἰοβ ἁμαρτωλοῦ, σὺν ὁμιλίᾳ τινὶ Θεοπεσίᾳ Γεναδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τοῦ Μυστηριώδους σώματος

¹⁾ Veđi Δοσίθεος Πατριάρχης σὶ Χρῦσανθος Πατριάρχης ἰν Α. Παπαδόπουλος Βρετὸς Νεοελληνικὴ φιλολογία, vol. I, pag. 196 σὶ 256. Idem Satha.

τοῦ Κυρίου, τὸ τέλος αἰσίως ἐπισφραγιζούση. Τυποθὲν ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Μητροφάνους ταπεινοῦ Ἱερομονάχου τοῦ ἐκ Δωδώνης, ἐν τῇν κατὰ τὸ Τεργόδυστον τῆς Ουγγροβλαχίας ἀγιωτάτη Μητροπόλῃ Ἐτεὶ ἀπὸ Θεογονίας χιλιοστῶ ἐπτακοσιοστῶ Δεκατῶ πέμπτῶ. Κατὰ μῆνα Μάρτιον.

«Sintagma a prea fericitului Patriarh al Ierusalimului Chrisant. Despre oficii, clerici și boeriile Sfintei Biserici a lui Christos și însemnarea lor, a împărțirei și a rândului celui vechi și de acum, și de alte ore-care prea de nevoe celor numărați în cler și celor ce sînt Arhieri și despre cele prin escelentă cinci preasfințite tronuri Patriarhale și a Metropoliilor lor, după hotărîrea sinodală lor supuse și cu Episcopiile de sub ele.

Despre Arhiepiscopiile autocefale, cuprinzînd tronurile supuse lor. Adunat din diferite praxe regulate și acelor aflate împrăștiat, mai ales în vizitarea unei cercetări scrupuloasă a sale; iar pe timpul prea piosului, prea strălucitului și prea înalțatului Domn a tîntă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Ștefan Voevod Cantacuzin, de Preasfințitul Metropolit al Ungrovlahiei chir Antim din Ivir. Împreună cu manualele despre cele șapte Taîne alui Gavriil al Filadelfias și Iob păcatosul. cu o vorbire ore-care legislativă a lui Ghenadie Patriarhul Constantinopolului, despre trupu' misterios a Domnului, care pecetluește cu bine sfârșitul. Tipărit prin îngrijirea și corectarea smeritului ieromonah Mitrofan din Dadona. La Târgoviște prea sfînta Metropolie a Ungrovlahiei. În anul de la Nașterea Domnului 1715. Luna Martie».

Pe contra pagină este Marca țarei Vulturul or Corbul și sub ea o poezie la adresa Domnitorului de Ieromonahul Mitrofan.

La pagina 82 este un capitol: ὅτι οὐχ ὑπέκειντο τῶ Ἀρίδος Βλαχία καὶ Μολδαβία. (Acéstă descriere este tradusă de mine și publicată în Bis. Ortodoxă).

«Că n'aũ fost supuse Valahia și Bogdania celui al Ahridei».

Carte este folio, litera cicero, imprimat de lux și cuprinde 143 de pagine.

XLV) Ἱστορία ἱερὰ ἦτοι τὰ Ἰουδαϊκὰ κατ' ἐπιτομὴν συγγραφέντα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ σφωτάτου Αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ Μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγαλῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξ Ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς Βασιλείας τῶν Ὁθωμανῶν. Καὶ διὰ δαπάνης τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὕψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Νικολάου βρεβόδα, τοῦ σφωτάτου υἱοῦ αὐτοῦ, νεωστὶ τυπωθὲν ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν ἁγίων Πάντων, ἀρχιερατένοντος τοῦ Παιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας, πρὸς τὸ διανεμεσθαι δωρεὰν τοῖς εὐσεβέσι διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν. Ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Πεστελνίκου. Ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκαυ Οἰκονομίας 1716 κατὰ μῆνα Αὐγουστον, πορὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις Διονυσίου τοῦ Φλώρου. In folio.

«Istoria Sfințită saū cele Iudaice scrisă în resumat de prea nobilul, prea strălucitul și prea înțeleptul Domn, Domnul Domn Alexandru Mavrocordat, marele logofăt a Marei Biserici a lui Christos, și Exaporit a puternicei împărății Otomanilor. Și prin cheltuēla prea piosului și prea Înălțatului Domn și Egemon a tōtă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Niculae Voevod, prea înțeleptul sēu fiū, din nou tipărită în respectata monastire a Tuturor Sfinților, pe când era Arhiereū preasfințitul și de Dumnedeū alesul Mitropolit Domnul Antim din Iviria, spre a se împărți în dar pioșilor spre mântuirea lor sufletescă. Prin îngrijirea și corectarea prea învățatului Domn Ioan Postelnicul. In București, în anul de la întruparea economiei 1716, în luna August, de cel mai mic între ieromonahī Dionisie Floru».

XLVI) Χρυσανθου Νοταρᾶ, πρεσβυτέρου καὶ Ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἁγιωτάτου Παιτριαρχικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων. Εἰσαγωγή εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ σφαιρικὰ, ἀξιώσει τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ περιδλέπτου Κυρίου Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου

υιοῦ ἀξιοπρεπεστάτου καὶ σοφωτάτου Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας. Ἐν Παρισίοις 1716. In folio

«A lui Chrisant Notara, presviterului și Arhimandritului al preasfințitului patriarhicesc și apostolicesc Scaun al Ierusalimului, Introducere în cele geografice și sferice, prin cerearea prea strălucitului și renumitului Domn Scarlat Mavrocordat, fiul vrednicului de respect, a luminatului și prea evseviosului și prea înțeleptului Domnului Ioan Nicolae Alexandru Mavrovordat, Domnitor și Egemon a toată Ungrovlahia. La Paris, 1716, în folio».

În această carte sînt rezumate toate descoperirile astronomice și științifice din apusul Europei, cu deosebire din Franța, unde s'a perfecționat studiile sale Chrisant Notara, nepotul Patriarchului Dositeiū.

Ἱερὶ τῶν καθηκόντων.

XLVII) Βίβλος συγγραφείσα παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου Ὑψηλτάτου καὶ σοφωτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου Βεβόδα. Νῦν πρῶτον τύποις Ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς ἡγεμονίης τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος.

Ἀρχιερατενότος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Κυρίου Δανίηλ. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κύρ Γεωργίου Τραπεζουντίου, διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῆ ὦν ἁγίων πάντων τῇ ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἔτη ἀπὸ Θεογονίας 1719. Κατὰ μῆνα Δεκέμβριον.

Despre Officiū.

«Cartea despre Officiū, scrisă de prea piosul și prea înălțatul și preaințeleptul Domn și Egemon a toată Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Nicolai Alexandru Mavrocordat Voevod. Acum întăia^o oră dată în tipar sub Domnia celuiși prea Înălțat, fiind Arhiereū Preasfințitul și de Dumnedeū păzitul Metropol Chir Daniil. Prin îngrijirea și corectarea prea înv-

țatului Domn Gheorghe Trapezundénul, profesorul școlii Domnești din București. În respectata Monastire a tuturor sfinților din București, în anul nașterii Domnului 1819 în luna Decembrie».

Pe contra pagină este stema ambelor țări, capul de zimbru și corbul. pentru că Neculai Alexandru Mavrocordat a domnit preste amândouă țările succesiv. După marca țărilor urmăzează o poezie exametrică la adresa Domnului Mavrocordat, compusă de Gheorghe Trapezundeanul, profesorul școlii Domnești din București. După acesta o apreciere plină de laude asupra cărții despre Officiu a lui N. Al Mavrocordat, scrisă de cătră Ioan Comnen Doctor în medicină și filosofie și care acum era ca Metropolit al Dristrei, numindu-se Ieroteiū. Apoi tot de acest erudit mai este și o epigramă lui Mavrocordat și între altele cetesc în ea:.....
 τόνδε καὶ ἔχδομενον τοιήν βιβλὸν εἰς φῶς ἄρτι, Ἑλλάς θειάζει,
 Αὐσονίητε σέβει. . Și dând acum ast-fel de carte la lumină, Grecia se înzeeste, și Ausonia (Romania) se onorează... Această însemnă ca Ieroteiū Comnen ne cunoștea origina noastră după cronicari, că țara acesta se poate numi Ausonia și locuitorii Ausoni, care-i tot atât cât ai dice România și Români. După Iroteiū vine un Dimitrie Georgula Notara medic și face iarăși o poezie exametrică tot la cartea lui Mavrocordat și în fine profesorul Gheorghe Trapezundénul compune o poezie iambică, în care cântă viața și calitățile Domnului Neculai Mavrocordat. După aceste poezii și introducerea în prosă a lui Irotei al Dristrei urmăzează scara materiei, ș'apoi textul în 176 de pagini. La finele cărții cetesc imprimat:
 Ὁ ἐπιστάτης τῆς κατὰ τέχνην ἐντυπώσεως τῆς παρούσης βιβλίου
 Στωϊκᾶ ἱερεὺς ὁ Ἰακωβίτζης. «Ingrijitorul artei de imprimare a acestei cărți, preotul Stoica Iacovitză». Această însemnă că șeful tipografiei era un preot român și care se știe că învățase arta tipografiei de la Antim Ivireanu, care a lăsat după el o școlă în această meserie. Mai este de însemnat

că această operă este imprimată la Biserica Antim, cum se
 ȋdice astă-ȋi, prin urmare a fost și în această monastire o
 tipografie, care nu putea să fie particulară, pentru că bi-
 serica Antimului tot-d'auna a stat sub dependența Metro-
 poliei, comform actului testamentar a lui Antim. Așa dar
 pe lângă tipografia Metropoliei, mai era și o alta în Antim,
 dacă nu admitem că cea a Metropoliei s'ar fi mutat la Bi-
 serica Tuturor Sfinților. Mai notez că în această lucrare se
 amintesc doi profesori de ai școlei Domnești, ce se numea
 Academie, adică Gheorghe Trapezundeianul succesorul lui
 Sevastos Chimenitul tot Trapezundeian, și a lui Ión Com-
 nen filosof și doctor și care a fost și profesor la Acade-
 mia din București, înainte de a fi hirotonit ca Metropolit
 al Dristrei. Și această carte este proprietatea tot a Biblio-
 tecei Statului, catalogată sub No. 522/21. Și este însem-
 nată pentru că-î întâia ediție a scrierei lui Neculai Alexan-
 dru Mavrocordat, fiul lui Alexandru Exaporitul. Să știe că
 acest Domn fanariot era un om foarte cult și capabil, apoi
 scrierea despre Oficii a fost foarte bine apreciate în lumea
 învățată din Germania. Cartea acesta a fost de mai multe
 ori reimprimată, și tradusă și în limba latină. Este scrisă
 în limba veche bizantină, are un stil ușor și cursiv, ideile
 clare și frazele cu multă artă întocmite. Să mai constată
 că autorul era foarte versat în Sf. Scriptură, în Sf. Părinți
 ca și în autorii greci vechi. Tot ceea ce propune probéză cu
 doveđi clasice, așa că cartea sa este o lucrare de valóre
 și un codice de morală creștină neîntrecut de mulți chiar
 până în ȋiua de astă-ȋi.

XLVIII). Βιβλίον περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Μεγαλο-
 μάρτυρος Νεοφύτου, καὶ τοῦ ἁγίου Μαρξίμου, τοῦ ὁμολογητοῦ.
 Ἐτυπώθη ἐν Βυκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας. Παρὰ Στοιχα-
 ἱερεῖ τυπογράφῳ Ἰακωβίτζη. Ἐν ἔτει ἀπὸ θεογονίας 1723. Κατὰ
 μῆνα Ἀπρίλιον.

«Carte cuprindënd slujba Sfintului Marelui martir Neofet și a Sfintului Maxim mărturisorul.

S'a tipărit în Bucureștiul Ungrovlahiei, de preotul Stoica tipograful Iacovitză, în anul de la nașterea Domnului 1723, în Luna April.

XLIX). 'Εγχειρίδιον περι τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπερῶχῆς τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἁγίου ζωοδόχου Τάφου. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1728.

«Manual despre superioritatea prin eselență a Sfintei Cetăți Ierusalimului și a dătătorului de viață Sfint Mormint. În București 1728».

L) Ἐγχειρίδιον περι τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦτοι Ἀπολογία πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον Κυρίον Νικόλαον Κομνηνὸν Παπαδόπουλον, συντεθεῖσα παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἱεροδεδασκάλου Χριστοφόρου Εμποροκομήτου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐτυπώτη ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν ἔτει 1728 κατὰ μῆνα Φεβρουάριον ἰn quarto.

«Manual despre purcederea Sfintului Spirit saŭ Aptologie cătră prea respectatul Domn Nicolae Comnen Papadopol, compusă de prea respectatul între ieromonahi și sfințiți învătători Christofor Emberocomitu din Ioanina. S'a imprimat în București, în anul 1728, în Luna Februarie».

LI) Χρυσάντου τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ὅμιλῖαι ὀλίγαι ἐτ τῶν πολῶν εὔρεθεισαι, νῦν πρῶτον τυποις ἐκδοθεισαι, σπουδῆ καὶ δαπάνῃ Μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίου, Κυρίου Μελετίου.

Προσφωνηθεῖσα δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ ἀφιερωθεισαι τοῖς Ὑψηλοτάτοις καὶ Θεοσεβεστάτοις Αὐθένταις καὶ Ἠγεμῦσι Ὀυγγροβλαχίς τε καὶ Μολδαβίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Γρηγορίῳ Γίκα βρεβόδα, Καὶ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ Νικολάου Ἀλεξάνδρου βρεβόδα. Ἐνετίησιν 1734.

«Ale lui Hrisant prea fericitului Patriarh al Ierusalimelor puține Omilii, din cele multe, aflate, se edaū acum întâiu în tipar, prin îngrijirea și cheltuiala prea fericitului și prea sfințitului Patriarh al Ierusalimelor Domnul Domn Meletie.

Dedicate de dînsul și efierosite prea înalțaților și de Dumne-deū iubitorilor Domni și Egemoni ai Ungrovlahiei și Moldovei, Domnului Domn Ioan Grigorie Ghica Voevod, și Domnului Domn Ioan Constantin Nicolae Alexandru Voevod. In Venetia 1734».

Acastă carte este dedicată ambilor Domnitori ai Principatelor Romănești de cătră Meletie Patriarhul Ierusalimului, care carte cuprinde discursuri de ale lui Chrisant Notara, fost Patriarh al Ierusalimului.

In dedicație între alte laude ce aduce Domnitorilor fanarioți se dice....: «Vouă vi se dedică această carte, Domnitori iubitori de Christos, vouă, pe care ca părinte v'a iubit compunătorul cartei, ca unor fii iubiți v' aduce dar părintesc, ținend între acestea și loc de mulțămire pentru marele bine-faceri pe care dîlnic le primește mormîntul cel de viață dătător alui Iisus Christos Domnul nostru, din mâniale vóstre cele iubitoare de miluire....»

LII) Βιβλίον περιέχον τὰς ἱεράς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους τοῦ Θαυματουργοῦ, τῆς ὁσίας Ματρώνης τῆς χιοπολίτιδος, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Τρυμυθοῦντος τοῦ Θαυματουργοῦ, νεωστὶ χάριν εὐλαβείας τυπωθῆν, ἐπὶ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὕψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Νικολάου βοεβόδα, Ἀρχιερχτενόντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κυρίου Στεφάνου. Ἀναλώμασι καὶ δαπάνῃ τοῦ τιμιωτάτου καὶ λογιωτάτου δευτέρου λογοθέτου τῆς λαμπροτάτης αὐθεντίας Κυρίου Κωνσταντίνου Γεωργίου Ζ τοῦ ἀπὸ Σωτῆρος τοῦ Ζαγορᾶ, ἵνα δίδωται δωρεάν. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Κωνσταντίνου Δαπόντε ἀναγνώστου τοῦ ἐκ νήσου Σχοπέλου. Ἐν τῇ κατὰ τὸ Βουκουρέστιον ἀγχοτάτῃ Μητροπόλει. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1736, παρὰ τοῦ αἰδεσι-

μωιάτου ἐν ἱερεῦσι Στοῖκα Ἰαχοβίτζη τοῦ τυπογράφου. Cartea este in quarto.

«Carte cuprindënd sfințitele servicii ale Sfintului sfințit martir Haralambie de minuni-făcătorul, a Cuviosei Matrona din orașul Hio, a celui întru sfinți părintelui nostru Spiridon Episcopul T्रimitundiei de minuni-făcătorul, tipărit din nou pentru evlavie, pe timpul prea piosului și prea Înălțatului Domn și Egemon a totă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Niculai Voevod, pe când era arhiereu preasfințitul Mitropolit Domnul Ștefan, cu cheltuiala și ajutorul prea cinstitului și prea învățatului al doilea logofăt a strălucitei Domnii, Domnul Constantin Gheorghiu Z. din Sotiro-Zagora ca să se împartă în dar. Prin îngrijirea și corectura lui Constantin Daponte anagnost, din insula Scopelu, în prea sfânta Metropolie din București, în anul mântuirii 1736, de cătră prea respectatul între preoți Stoica Iacovitz tipografu!».

LIII) Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νεᾶς Διαθήκης με εἰκόνας πικῶν τῶν ὑποθέσεων χαλκογραφικᾶς καὶ με ἐξηγήσεις ἐδγαλμέναι ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας πανυ ὠφέλιμαὶ διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἡθῶν καθε χριστιανικοῦ προσώπου. Μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν διάλεκτον παρὰ Ἀντωνίου Κατηφόρου τοῦ Ζακυνθίου καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ εὐσεβεστάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μαυροκορδάτῳ, Ἡγεμόνι καὶ Πρίγκιπι πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἐνετησι 1737.

Cartea este in 12, ca de școlă

«Istoria Vechiului și Noului Testament cu icône halcografice a le tutulor subiectelor, și cu explicări scóse din sfinții părinți prea folositoare, pen'ru îndreptarea moravurilor a orî cărei persóne creștine. Traduse din limba Italiană de Antoniu Catifor din Zachint și afierosită prea Înălțatului prea piosului și prea luminatului Domnului Domn Ioan Constantin Mavrocordat, Egemon și Principe a totă Ungrovlahia In Veneția 1737».

LIV) Ὁ Μετανοῶν διδασκόμενος-σύνταγμα μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἡμετέραν κοινὴν διάλεκτον, παρὰ Μανουὴλ Ῥωμανίτου τοῦ Κρητός, καὶ ἀφιερωθὲν τῷ Ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μυροκορδάτῳ, Ἀθέντι καὶ Ἡγεμόν, πασῆς Μολδοβλαχίας. Ἐνετίητι 1742. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

«Cel ce se pocăește se învață. Lucrare tradusă în limba noastră comună de Manuel Romanitu Criteanul și afierosită prea înălțatului, prea piosului și prea luminatului Domnului Domn Ioan Constantin Mavrocordat, Domnul și Egeomonul a toutei Moldovlahiei. În Veneția 1742. La Nicolae Glichii din Ioanina. Formatul 8°.»

Dedicația este scrisă de însuși Nicolae Glichii, renumitul tipograf Grec din secolul al XVIII-lea. Justificând pentru ce-i dedică cartea Domnului Constantin Mavrocordat, între altele dice: «Am socotit că este bine ca să dedic luminărei Tale, ca unuia ce ține cea mai întâi și cea mai înaltă autoritate acum în neamul nostru lumescă și politică. Privind la generositatea mărețā a sufletului Vostru, nu pot să mă îndoesc, că va primi cu bună-voință și amabilitate un dar, care deși este mic la privire, este însă foarte mare prin întrebuițare, cuprindēnd un tezaur nesecat pentru suflet. Nu e de trebuință se mă întind la laudele Înălțimei Tale, pentru că și a strămoșilor Tăi gloriile și a persoanei Tale calități sînt respândite în atât de mult în tōtā Europa, în cāt insuficiența cuvintelor mele se periclitēzā de a nu înșosi mărețā laudelor Tale». Lucrul se înțalege de la sine, pentru că Constantin Mavrocordat este succesori al familiei Mavrocordăteștilor, cari cel întâiū au înlăturat pentru jumătate de secul pe Domnitorii pămēntenii prin marea lor influință la Pōrtā. Apoi Grecii pretutindenii în Turcia erau considerați ca robi, pe cānd în Principate, punēnd mēna pe Guvernāmintul Țārilor Romānești, ș'au făcut din ele adevēratul lor asil și pepiniera de desvoltare politică și na-

țională, subjugând și înlăturând prin tot modul pe indigenii de la afacerile țării, favorisând numai și numai pe compatrioții lor greci. Ceea ce Turcii făceau Grecilor în tot imperiul Turcesc, interdicându-le ori-ce dezvoltare intelectuală, ori-ce libertate politică ba și religioasă, tot așa au făcut și fanarioții în totă domnia lor în Principate, înlăturând pe Români de la trebile directe ale țării și lăsându-i numai la cultura pământului, de care tot ei beneficiau. Numai indirect s'au putut folosi Românii de cultura greacă, întru cât nu putea interdice claselor mai înalte din societate, boerilor, de a nu frecuenta și ei la școlile grecești din țară. Aceste școle, propriu vorbind, au fost înființate și susținute de fanarioți nu pentru noi Românii, ci pentru cultivarea neamului lor, pentru că în Turcia toți erau opriți ori supraveghiați de aproape și nu puteau să desvolte idei de naționalitate, de libertate, de viață socială. Apoi mai știm că erau și lipsiți de mijloace materiale. De aceea cu mare grăbire, de la începutul secolului al XVIII-lea au năvălit, ca locustele, asupra acestor țări, ce se bucurau încă de unele prerogative vechi, spre a se putea cultiva și prepara cu timpul pentru revendicarea drepturilor lor naționale. Nu le păsa fanarioților de loc de miseria și starea înjosită în care aduseseră pe locuitorii aborigini ai acestor Principate, din contra căutau tot chipul de a-i desnaționaliza, a-i face sclavii și birnicii lor și a profita numai de munca brațelor lor. Aveau și visul lor de aur, de a preface aceste țări în provincii Grecești desnaționalisând pe indigenii, ceea ce au și reușit în parte cu clasa mai înaltă, cu boerii, cari se rușinau și de a vorbi și de a scrie pe atunci unui Românește. Numai Biserica mai era păstrătoarea limbii naționale în aceste grele vremuri în masa poporului românesc.

LV) Γραμματικὴ περὶ συντάξεως τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ σοφωτάτου Αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ

Μεγάλου Λογοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς κραταιᾶς βσιλείας τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁμοῦ καὶ ἑτέρα Μιχαὴλ τοῦ Συγγέλλου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ εὐσεβεστάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Πρίγκιπι Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ Μαυροκορδάτῳ, αὐθεντι καὶ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἐπιμελεία καὶ δεορῶσει Ἀλεξάνδρου Καρχελλαρίου τοῦ Ἱατροφιλοσόφου. Ἐνετίση. 1745. Cartea este in quarto.

«Gramatică, despre Sintexă a prea piosului și prea înțeleptului Domn, Domnul Domn Alexandru Mavrocordat, marele logofăt a marelui Bisericii Răsăritene a lui Christos și Exaporit a puternicei Împărății a Otomanilor. Împreună cu alta a lui Mihail Singhelul a scaunului apostolic al Ierusalimelor; dedicată prea înălțatului, prea piosului și prea luminatului Principe, Domnului Domn Ioan Constantin Mavrocordat. Domn și Egemon a toată Ungrovlahia. Prin îngrijirea și cercetarea lui Alexandru Cancelariul Doctor-filosof In Venetia 1545».

LVI) Σύνοψις εὐχῶν ἐκ τοῦ ψαλτηρίου, συλλεγῆσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου Γενναδίου Σχολαρίου Πατράρχου Κωνσταντινουπόλεως Ετυπώτη ἐν τῇ τυπωγραφίᾳ τῇ αφιερωθείσῃ παρὰ τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ Θεοσεβεστάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου Γρηγορίου Γκίκα β.εβόδα, τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Οὐγγροβλαχίας, ἐν Βουκουρεστίῳ. 1749. Παρὰ Στόικα πρεσβιτέρῳ τῷ Ἰακοβίτζῃ.

«Prescurtare de rugăciuni din Psaltire, adunată de prea înțeleptul Ghenadie Scholarul, Patriarhul Constantinopolului.

S'a tipărit în tipografia afierosită de prea înălțatul și prea evseviosul Domn și Egemon a toată Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Grigoriu Ghica Voevod prea sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei. În București 1749. De Stoïca preotul Iacovitză».

Pe contra pagină este icóna hramului Mitropoliei, Sfinții

Impărați, foarte bine lucrată de un român, cu inscripție Românăscă: «Sfântul Constantin, Sfânta Elena». După această urmăză o dedicație către Domn scrisă de Mitropolitul Ungrovlahiei Neofit și care spune că-î grec de neam, din Creta: Ὁ ἐκ τῆς Κρήτης Οὐγγροβλαχίης Νεόφυτος. În dedicație laudă calitățile religioase ale Domnului, după care apoi are și o mică prefață către cititor arătând scopul imprimatului, că nu-î pentru usul bisericesc, ci pentru trebuințele particulare ale Ortodoxilor. După psalmii ce-î cuprinde, în număr de 36, urmăză rugăciuni pentru cel ce merge să se culce, și apoi un canon de rugăciune către Născătoarea de Dumnezeu. Cartea este un octavo, cu litera cicero și nenumărată.

LVII) Τὸ Ἀποστολικὸν δυκτιον, ἦτοι λόγοι ψυχοφελεῖς εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρχοστήν καὶ εἰς τὴν τεσσαρακονθήμερον Νηστείαν των Χριστοῦ γεννῶν.

Συντεθέντες καὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ τοῦ ταπεινοῦ ἱεροκέρυκος Νεκουλᾶου Μάυροειδῆ τοῦ Κεφκληνώως.

Ἰδίᾳ δαπάνῃ τῶ τριῶ ἐκδοθέντες πρὸς ὠφέλειον τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ἀφιερωθέντες τῶ Ὑψηλοτάτῳ καὶ Γαληροτάτῳ καὶ Θεοσεβεστάτῳ Αὐθέντι Κυρίῳ Κυρίῳ Κωνσταντένω Μιχαήλ Παροβίτζα βοεβόδα καὶ Ἡγεμῖνι Μεγαλοπρεπεστάτῳ πάσης Μολδοβλαχίης. Ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαβίας, ἐν Ἐτει σωτηρίῳ 1756.

«Mreja apostolică, alică cuvinte de suflet folositore în sfinta și marea patru-decime și în postul de patru-deci de zile al nașterii lui Christos.

Compuse și pronunțate de smeritul predicator Nicolae Mavrodi Cefalonianul. Cu propria sa cheltuială date în tipar pentru folosul creștinilor și afierosite prea Înălțatului prea luminatului și de Dumnezeu cinstitorului Domnitor, Dompul Domn Constantin Mihail Racovitză Voevod și Egemon prea măreț a totă Moldovlahia, în anul mântuirii 1756».

După acesta are o dedicație la Domn, dar fără nici o

valore istorică, apoi alta către cititorii, prin care justifică de ce a imprimat în viață încă fiind predicile sale, ca adică trebuitor, fiind-că lipsesc asemenea cuvântări. În această prefață dice «că a predicat în Constantinopol pe timpul Patriarhilor a pururea pomenitului Chir Serafim, a Preasf. Chir Paisie și a fericitului intru amintire Chir Neafit, asemenea la Galata, Ungrovlahia și Moldova în timpul diferiților Domnitori și în multe alte locuri». Acesta a predicat timp de 40 de ani».

Cartea cuprinde 402 pagini, în quarto mare, pe două colone.

LVIII) Λεξικὸν τετραγλωσσον, περιεχὸν δηλαδὴ τὰς τέσσαρας ταύτας διαλέκτους Ἑλληνικὴν πεζὴν ἤτοι ἀπλὴν Ῥωμαϊκὴν, λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν. Νῦν τὸ πρῶτον συλεχθὲν, φιλοπονηθὲν καὶ εἰς φῶς ἀχθὲν σπουδῇ καὶ πονῶ Γεωργίου Κωνσταντίνου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, εὐλ-βῶς τε προσφωνηθὲν τῷ Γαληνοτάτῳ, Ὑψηλοτάτῳ καὶ Θεοσεβεστάτῳ Πρίγκιπι, Κυρίῳ Κυρίῳ Κωνσταντίνῳ βρεβόδα τῷ Μαυροκορδάτῳ, Διὸθέντι καὶ Ἠγέμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας. Τόμος πρῶτος, περιέχον πλουσιώτατον ἀμέλει τετραγλωσσον Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, ὅπερ ἀρχόμενον ἀφ' ἐκάστης λέξεως αὐτῆς καὶ προχωροῦν εἰς τὰς ἄλλας τρεῖς, ἀναπτύσσει ἐκάστην λέξιν ἑλληνικὴν εἰς τὴν ἀπλὴν ἤτοι πεζὴν Ῥωμαϊκὴν, λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν μετὰ τῆς τεχνολογίας καὶ συντάξεως αὐτῆς, καθ' ἃ καὶ ὑπέρτερον, ἔστι τῶν μέχρι τοῦ νῦν εἰς φῶς ἀχθέντων Λεξικῶν. Ἐνετίησι. 1757.

Cartea este în quarto mare.

«Lexicon în patru limbi, cuprindând adecă aceste patru limbi grécă proză saũ apla Romaică, Latină și Italiană. Acum întâiu compus, lucrat și dat la lumină prin îngrijirea și cheltuiala lui Gheorghe Constantin, din Ioanina și dedicat respectuos prea luminatului, prea înălțatului și prea piosului Principe, Domnului Domn Constantin Voevod Mavrocordat, Domn și Egemon a totă Ungrovlahia. Tomul I

cuprindând cu siguranță lexiconul cel mai bogat în patru limbi, a limbei Grecești, care începând de la un cuvânt al ei și înaintând la cele-lalte trei, dezvoltă fie-care cuvânt grec în vulgar sa în apla Romaică, Latină și Italiană cu tehnologia și sintaxul său, de aceea este și cel mai bun din lexiconele cele publicate până acum. În Veneția 1757».

LIX) Ἐπιτομή τῆς Ἱεροκοσμικῆς ἱστορίας εἰς πέντε μερισθεῖσα τμήματα. ὧν τὰ μὲν πρῶτα ἐν συντομίᾳ διαλαμβάνουσι, οὐμόνον τὰ τοῦ ἁγίου Θεοδοῦστου Ὁρους Σινᾶ, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἐκείθεν ὠκυδομηθέντος Θεοδοῦστου Μοναστηρίου. Τῶν δ' ὑστέρων, τὸ μὲν περιέχει τὰ τῶν Βασιλεῶν πάσης γῆς Ἀιγύπτου μέχρι Μωάμεθ. Τὸ δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ Σελήμ, καὶ περὶ τῆς μάχης ἦν ἡγεῖρα κατὰ Περσῶν. Ἐτι δὲ περὶ τῆς ἀίρέσεως Τεχῆλ, νέου προφήτου τῶν Περσῶν πραγματεύεται. Ἐκαστον τῶν τμημάτων ἔχει τὸν αὐτοῦ πίνακα. Προσέτι ἕτερος τις πίναξ τῶν ἀναγκαίων σειμειώσεων ὑπάρχει πρὸς περιέργειαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγνωστῶν. Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πρώην Ἱεροσολύμων Πατριάρχου, Νεκταρίου τοῦ Κρητός. Νεωστὶ μετατυπωθὲν καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας διορθωθὲν παρὰ τοῦ λογιωτάτου ἱεροδιδασκάλου Σπυρίδωνος Μήλια. Ἀφιερωθεῖσα τῷ γαληνοτάτῳ πάσης Μολδοβλαχίας Καθηγεμόνι Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Ἀντωνίῳ τῷ Θεοσεβεστάτῳ βοεβόδα. Ἐνετίησι 1758.

Cartea este în quarto, a fost mai întâi tipărită la 1677, apoi retipărită încă în 1783 și 1805.

«Prescurtare din Istoria bisericească-politică, împărțită în cinci părți; din care cele dintâi pe scurt cuprind nu numai cele din sfântul munte Sinaî, de Dumnezeu umblat, ci încă și cele din monastirea de Dumnezeu mărită de acolo aflată; iar cele din urmă, una cuprinde cele ale împăraților atot pământul Egiptului până la Mohamet. Iar ceilalți despre același Selim și despre războiul ce a ridicat contra Perșilor. Încă și despre erezul lui Tihil tratéză, noul profet al Perșilor. Fie-care parte are tabla sa. Pe lângă acesta are

și o altă tabelă de însemnările trebuitoare pentru curiositatea și folosul cetitorilor. Scrisă de Prea fericitul fost al Ierusalimelor Patriarh, Nectarie din Creta. Tipărită din nou și cu totă îngrijirea cercetată de prea învățatul sfințit profesor Spiridon Milia. Afierosită prea luminatului a totă Moldovlahia egemon Domnul Domn Ioan Antonie, prea piosului Voevod. In Veneția 1758».

LX) Παγκόσμιος ιστορία τῆς Ὀθωμανικῆς, περιγράφουσα κάθεν ἑκαστον βασίλειον κατὰ τὴν παροῦσιν αὐτοῦ κατάστασιν, ἡγουτάς ἐπαρχίας αὐτοῦ, τὰς πολτείας, τὰ ἤθη, τοὺς νόμους, τὰς πραγματείας, τὰς τέχνας, τὴν ἑρησκείαν, τὴν διάλεκτον καὶ ἕτοι ἄλλο περιέργον καὶ ἀξιολόγον, ὡς ἐν τῷ πεναχι φαίνεται, μετὰ καὶ τῆς γεωγραφικῆς χάρτας. Νῦν πρῶτον συλλεχθεῖσα ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων ιστορικῶν Ἀγγλογαλλοῖταλῶν, καὶ εἰς φῶς ἀχθεῖσα εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλήν διάλεκτον παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Εὐλαβῶς τε ἀφιερωθεῖσα τῷ ἐκλαμπροτάτῳ εὐγενεστάτῳ τε καὶ περιφανεστάτῳ ἄρχοντι Κυρίῳ Κυρίῳ Κωνσταντίνῳ Μπραχκοβάνῳ, συνδρομῇ καὶ ἀναλώμασι τοῦ Κυρίου Πολυζῶη λαμπανιτζιώτη ἐξ Ἰωαννίνων. Τόμος Α. περιέχων τὸ βασίλειον τῆς Μεγάλης Ρουσίας ἦτον Μοσχυβίας. Ἐνετίησι 1759. In octavo.

«Istoria Generală a Otomanilor cuprinzând fie-care împărăție după starea sa de acum, adecă provinciile sale, orașele, legile, comerțul, artele, Religia, limba și ori-ce alt curios și de însemnătate, după cum se arată în tabelă, împreună cu harta geografică. Acum întâiu adunată din istoricii cei mai siguri Englezi și Francezi și dată la lumină în limba noastră apla de Gheorghie Constantin din Ioanină. Și afierosită respectuos prea luminatului, prea nobilului și prea mărețului boer Domnul Domn Constantin Brâncoveanu, cu concursul și cheltuiala Domnului Polizoe Lambanitioti, din Ioanina. Tom I. Cuprinzând Impărăția marelui Rosii său a Moscvei. In Veneția 1759».

LXI) Νέον Ἐπιστολάριον, περιέχων διαφόρους χαρακτήρους καὶ ὑποδείγματα ἐπιστολῶν πρὸς ὁποιονδήποτε πρόσωπον ἀξιοματικόν, Ἐκκλησιαστικόν, καὶ Κοσμικόν μὲ τοὺς τίτλους τῶν αὐτῶν, κατὰ τὸν κοινὸν τρόπον, ὡς σήμερον συνηθίζεται. Ἐν Λιψία τῆς Σαξονίας 1764.

«Noŭ Epistolar, cudrinđend diferite caractere și exemple de epistole cătră ori-ce persoană oficială Bisericescă și lumescă cu titlurile lor, după cum se obicinuește astăzi. In Lipsca Saxoniei 1764».

Accest Epistolar este însemnat pentru noi Români, pentru că cuprinde atât titlurile Domnilor și Dómnelor din țerile noastre cum și ale Metropoliților și ale unora dintre boeri în genere. Era dar o carte pe care o avea în vedere la scrierea titlurilor din Biserica Ortodoxă, atât la clerici cât și la civili. Iată titlurile ce ne interesază:

Titulatura cum se adresa care-va dintre Mitropoliți Domnului Valahiei.

Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ, γαληνοτάτῳ τε καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ Αὐθέντι καὶ Ἠγεμόνι πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ βοεβόδα, σωτηρίῳδῃ προσχύνησιν ἀπονέμῳ.

«Preastrălucitului, preablagocistivului (piousului) prea luminatului, prea mărețului Domn și Egemon a tótă Ungrovlahia. Domnul Domn Ioan Constantin Voevod vë aduce închinăciune mântuitoře».

Iar la Domnul Moldovei se punea titulatura acésta:

Τῷ ἐκλαμποτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ, γαληνοτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Αὐθέντι καὶ Ἠγεμόνι πάσης Μολδοβλαχίας, Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη, σωτηρίαν, ὑγειαν, εὐημερίαν καὶ πᾶν ἄλλο ἀγαθὸν οὐράνιον, μετὰ τῆς προσηκούσης προσκυνήσεως.

«Prea strălucitului, prea blagocistivului, prea luminatului și prea înțeleptului Domn și Egemon a tótă Moldovlahia, Domnului Domn Ioan Constantin mântuire, sănătate, bună sporire și ori-ce alt bun ceresc, cu datorită închinăciune».

Titlul Dómei Soției Domnitorului.

Εὐσεβεστάτη, ἐκλαμπροτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη Κυρία Κυρία Δομνα Μαρία πάσης Ουγκροβλαχίας ἢ Μολδοβλαχίας, τὴν σὴν ἐνδοξὸν καὶ θεοφροῦρητον ἐκλαμπρότητα δουλικῶς προσκυνῶ, τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων δεόμενος νὰ τὴν διαφυλαττῆ ὑγιαίνουσαν καὶ εὐδαιμονοῦσαν ἐκτὸς παντὸς ἀνικροῦ καὶ πονηροῦ συναντήματος.

«Prea blagocistivei, prea luminatei, prea măritei Dómnă Dómnă, Dómna Maria a tótă Ungrovlahia, saũ Moldovlahia cu supunere mă închin prea slăvitei și de Dumneđeũ pá-zitei tale străluciri, rugându-mă lui Dumneđeũ a tóte ca să te păzască sănătósă și ferită de tot réul și vicléna întâmplare.

Cum să se adreseze la boerii Valahiei și a Moldovei.

Τῷ εὐδοξοτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ Ἀρχοντι Μεγάλῳ Ποστελνίκῳ τῆς ἐκλαμπροτάτης Αὐθεντίας Μολδοβλαχίας. Κυρίῳ Ἀντονίῳ σω-τηριωδῶς καὶ πανευδαιμίνως.

«Prea slăvitului, prea nobilului boer Marelui Postelnic a prea strălucitei Domniî a Moldovlahiei, Domnului Antonie cu mântuire și cu tótă fericirea.

Alt titlu la Domniî Valahiei și Moldovei.

Τὸ ὕφος τῆς ὑμετέρας θεοσεβεστάτης καὶ περιβλέπτου μεγα-λειότητος, μεθ' ὅσης δουλικῆς ὑποκλήσεως καὶ ταπεινοφροσύνης προσκυνῶ.

«Inălțimea măreției Vóstre cei blagocistive prevēdátore, cu tótă supunerea servilă și cu umilință o închin». (De aceste titlaturi sînt multe, dar variază puțin, de aceea nu le mai transcriu.

Cum se adresa la profesorii ori dascăli de școlă.

Σοφώτατε, λογιώτατε, πανεντιμώτατε καὶ ἐν διδασκάλοις Ἀ-ριστε Κυρίε Κυρίε τὴν ὑμετέραν σοφολογιότητα προσκυνῶ, καὶ τὴν τιμίαν αὐτῆς ἀσπάζομαι δεξιάν.

«Prea înțelepte, prea învățate și întru tot cinstite și între profesorii cel mai bun Domnule Domn, mă închin înțelep- cîunei tale și sărut cinstita vóstră dréptă».

Respectiv de situația tronurilor Metropolitane față de Patriarhatul Constantinopolitan citesc următoarele: (daș numai în traducere textul).

«Al Moldovei (mai înainte acesta se numea al Sucevei și a totă Moldovlahia) prea cinstit (ὀπέρτιμος) și Exarh al Plașurilor. Are și trei Episcopi: Al Romanului, al Rădăușului și al Hușului.

Al Ungrovlahiei prea cinstit și Exarh al Plașurilor. Are doi Episcopi: Al Rîmnicului și al Buzeului.

Al Transilvaniei sau Ardealului (se găsește despre acesta tipărit în Chiriadromiile Valahiei acestea: Cutare Arhiepiscop al Bolgradului, Vadului, Maramureșului, Silvașului, Făgărașului și a tot Ardealul și a altor părți a Ungariei, Vidicu, Chivaru, Sulagiu și Crasna), acesta are relații cu Metropolitul Ungrovlahiei cu drept cuvînt de Patriarh și Exarh. Are și Episcopi supuși lui trei: Al Maramureșului, Al Silvașului și al Banatului».

După acestea mai raportază starea decădută a Clerului Ortodox, strămtorirea Patriarhatelor de către Turci și desființarea a o sumă de Metropoli și Episcopi din Asia și Africa. În fine vorbește și de situația Bisericii Ortodoxe din imperiul Austro-Ungariei după pacea de la Carlovitz, dar toate sînt lucruri știute, de aceea nu le mai reproduc.

LXII) Καθρέπτης τῶν γυναικῶν, ἐν ᾧ περιεχόνται γραφικῶς αἱ ἐν τῇ παλαιᾷ γραφῇ περιεχόμεναι πσοράδην ἱστορίαι κακῶν τε καὶ καλῶν γυναικῶν. Συντεθεῖσαι μὲν καὶ στιχουργηθεῖσαι παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετονομασθέντος Κεσαρίου, προσφωνηθεῖσαι δὲ τῇ ἐκλαμπροτάτῃ καὶ εὐσεβεστάτῃ Δόμνῃ πάσης Μολδοβλαχίας Κυρία Κυρία Ἑλένη Μαυροκορδάτῃ. Τανῶν πρώτων τύποις ἐκδοθὲν δαπάνῃ τοῦ τιμιωτάτου Κύρ Κωστῆ Αβράμη Νεοχωρίτου. Ἐν Λειψία 1766. 2 volume in octavo.

«Oglinda femeilor, în care se cuprind din Scriptură istoriile semanate conținute în Scriptura Veche despre femeile

rèle și bune. Compusă și în versuri lucrată de Constantin Daponte, ce s'a numit Chesarie, dedicată prea strălucitei și prea pioșei Dómnne a tótă Moldovlahia Dómnna Dómnă Elena Mavrocordat. Acum întâiū dată la tipar cu cheltuiala prea onoratului Domn Costi Avram Neohoritu. In Lipsca 1766.

Λ LXIII) Θέατρον πολιτικόν μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ σοφωτάτου αὐθέντου τῆς Οὐγγροβλαχίας Νικολάου τοῦ Μυροκορδάτου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν. Ἐν Λειψία παρὰ Βερνάρδῳ Χριστοφόρῳ Βρεϊτκοπφ 1766.

«Teatrul politic tradus din latinește în limba noastră apla de cătră prea Înălțatul și prea înțeleptul Domn al Ungro-Vlahiei Nicolae Mavrocordat, Acum întâia oară edidat în tipare. In Lipsca la Bernard Christofor Breitcopt 1766. Formatul 8°.

LXIV) Στοιχεῖα φυσικῆς ἐκ νεωτέρων συγγραμμάτων ὑπὸ Νικηφόρου Ἱερομονάχου τοῦ Θεοτόκου, ἐκ δοθέντα σπουδῆ καὶ φιλοτίμου δαπάνης τοῦ ἐλλογιμωτάτου καὶ ἐξοχωτάτου ἐν ἰατροφιλοσόφοις Θωμᾶ Μανδακάσου τοῦ ἐκ Καστορίας, διορθωθέντα δὲ ὑπὸ Ἀμβροσίου ἱερομονάχου τοῦ Παμπερέης τόμ. II. Ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας 1766.

«Elemente Fisice adunate din cei mai noi de Ieromonahul Nicifor Teotoche, editate cu îngrijirea și cu cheltuiala de cinstite iubitoare a prea învățatului și prea escelentului între Doctorii filosofi Toma Mandacaș din Castoria, corectate de Ieromonahul Amvrosie Pamper. Două tomuri. In Lipsca Saxoniei. 1766».

Aceste Elemente de Fizică, foarte erudite și basate pe calcule matematice, au servit ca carte de studiu în Academia de Iași între anii 1759—1800, pe care Nicifor Teotoche, vestit erudit naturalist, matematic și prin escelență Teolog,

le a profestat ca profesor, și Director al Academiei din Iași, adus înadins din Constantinopol de către Domnul țarel Grigorie Alexandru Ghica Voevod. Din Iași acest erudit s'a dus în Lipsca și ș'a imprimat scrierea sa, pentru că era foarte anevoe studenților săi de a scrie textul corect și a executa precis mai ales figurile necesare și calculile trebuitoré, după cum însuși mărturisește în introducerea sa către cititorii. Intre altele el țice în introducere: «Având purerea în ochi greutatea și transcrierea laborioasă a manuscriptelor, precum și executarea variatelor figuri, din care cauză și unii dintre studenți ce cu dragoste 'mă urma studiul, oprindu-se în cale și obosindu-se și părăsind știința acésta și deveneau ne desăvârșiți, pentru care se întristau; apoi cu bună-voință reluau studiul, dacă puteau...» Prin urmare imprimarea acestei Fizici se datorește greutateii ce întâmpinau studenții lui Nicifor Teotoche în Iași la studiul Fizicii, pentru că n'aveau o carte imprimată. Elementele de Fizică ale lui Teotoche sînt scrise în limba veche grécă ($\epsilon\lambda\lambda\eta\nu\acute{\iota}\delta\iota\delta\epsilon\alpha\lambda\acute{\epsilon}\kappa\tau\omega$). Acésta mai probéază că studenții ce-l ascultau cunoșteau perfect limba veche pentru că în ea se propunea unele studii, precum acesta.

În ambele volume la finele lor sînt imprimate figurile trebuitoré studenților și despre care se făcea vorbă în lecții. Aceste figuri sînt executate admirabil și asociate de calcule matematice. Mai observ că în elementele de Fizică ale lui Teotoche intră mare parte din mecanică, toate basate pe calcule. De aici rezultă că în academiile din Iași și București nu se preda numai limba grécă în nesfârșita-i Gramatică, cum spun unii, ci se propunea și științi, ca Matematicile, Științele Fisico-naturale, Teologice, Filosofice etc.

Probe reale ne-au rămas destule, existența cărților imprimate după care se studieau asemenea științi. Cartea ce o analizez a fost proprietatea Bibliotecii Statului, catalogată la No. 148-a și a fost odinioară proprietatea unui Rîmni-

ceanu—*Bibliotique de C. Rîmniceanu*, apoi a marelui Logofăt Nestor, care a dăruit'o Bibliotecei școlei Sf. Sava din București: Ἐπιερωθὲν παρὰ τοῦ ἀρχοντος μεγάλου λογοβήτου Κυρίου Νέστορος τῷ σχολείῳ τοῦ ἁγίου Σάββα — «Dăruită de boerul marele Logofăt Domnul Nestor școlei Sfintului Sava». Dacă mă ocup cu aceste vechi cărți grecești, rămase din școlile ori Academiile grecești ce au existat în țările Românilor, Moldova și Valahia, scopul ce-l urmăresc este, ca să se constate pe probe reale, ce cultură aveau strămoșii noștri pe atunci sub influința școlilor grecești și ce calitate și quant de cunoștinți puteau trage Românii din acele școli străine grafului nostru, precum și care era nivelul de cultură al societății înalte Ieșene și Bucureștene? Numai ținându-se sémă de aceste condiții se póte forma cu timpul o literatură națională generală a Românilor. N'am fost, după câte cunosc eu, cu mult inferiori altor neamuri în cultura generală, pentru că toate cercetările și invențiile științifice ce se făceau afară din țară, le respândeau curând și la noi profesorii Academiilor noastre, deși în limbă străină. Dar óre n'a avut loc acest fapt pe acele timpuri și la alte popóre, ca și la noi, în seculii trecuți? Nu și la Ruși și la Poloni și la Unguri și la Nemți limba oficială în care se propunea știința în universitățile lor nu era cea latină? Dacă la noi a predominat limba Grécă în școle, apoi acesta a provenit din influința mare a Orientului ortodox asupra noastră. Aici s'au refugiat mulți ómenii culți greci din Răsărit, când n'au mai putut resufla liber în țările lor subjugate. Dacă mai considerăm că încă înainte de epoca Grécă—era fanariotă așa numită—mulți din fiii boerilor noștri mai ales din Valahia 'și făceau educația și instrucția între Greci și grecește, că toți fiii de Domni se instruiseră în Constantinopol; apoi dacă mai luăm în considerare și pe Domnii din epoca Fanariotă cari, Greci de neam mai toți, alții grecizați, nu puteau să îngăduie a se propune în școle în altă

limbă, de cât în a lor; Dacă mai considerăm și influința credinței noastre Ortodxe, ce ne legă strâns de limba Grecă, fiind-că numai în ea erau fântânile din care se adăpau clericii noștri cu cunoștința exactă a Ortodoxismului și a se înarma contra atacurilor nesfârșite ale Romano-Catolicilor; atuncî ne putem explica cum de s'a însădit atât de adînc și puternic în secolile trecute între Români limba grecă.

Eû. cu tôte presupunerile ce fac uniî asupra daunelor și întârzierii desvoltărei noastre naționale din cauza limbei Grecești, eû, dic, profesez alt princip și anume: Limba grecă și școlele grecești a avut o influință mare asupra Românilor, făcîndu-le cunoscută cultura apusului, aû alungat treptat influința Slavonă dintre Români, ce era neaptă de progres, a ținut la adăpost naționalitatea noastră de amestecul și predominarea orî contopirea noastră cu alte popóre, a modulat graiul bisericesc Românesc, după construcția limbei grece vechi, și în fine a înrêurit la cultivarea sentimentului național, fără voia Grecilor, căci ei nutrind pe ai lor cu idei patriotice, hrănea pe Români în acelaș timp cu ura asupra lor. De Greci nu ne am temut și nu ne vom teme nici în viitor că ne vor absorbi în grecismul lor, pentru că știeam că ei erau și trecători și puțini, iar noi stabili și mai mulți. Dacă astă-đi stntem Ortodoxi, conservându-ne credința strămoșască, acêsta o datorim în parte cunoștinței și influenței limbei grecești din care ne adăpam. Când ôra reinvierei popórelor Orientale a sunat, noi de greci ușor am scăpat, ș'am rêmas tot Români. Ôre dacă ar fi rêmas influința Slavismului, orî a Austriei cu Ungurii ei, tot așa de ușor ne am fi scuturat de ei ca și de Greci? Eû inclin a đice că nu. Dovadă am faptele pozitive: Unde-i Pocuția? Unde-i Basarabia? De abea mai auđi pe acolo câte un cuvînt din dulcea limbă stremoșescă! Unde-i Bucovina? S'a rutenit, nemțit și aprópe chîiar jidovit. Ce se mai đic despre Transilvania, câte n'aû suferit și sufér și astă-đi

spre ași apara limba și naționalitatea lor, deși sînt și mulți și culți și gata a se jertfi!

Nu trebuie să admitem extremile în judecățile noastre, dacă voim să facem știință și să ne cunoștem real ce am fost și prin ce peripeții am trecut din seculi îndepărtați. Dar să vin iarăși la Elementele de Fizică ale lui Teotoche.

Acastă carte este dedicată Domnitorului Moldovei Alexandru Ghica Voevod de cătră autor. Dedicăția cuprinzînd câte-va date pozitive asupra activității Domnitorului, spre cunoștința tuturor o traduc aicea în tot cuprinsul. Iat-o:

«Prea piosului și prea Înălțatului Domnitor, Domnului meu Domn Ioan Grigorie Alexandru Ghica Voevod, prea mărețului Egemon a tótă Moldovlahia.

Un lucru din câte desvoltându-se înfrumusețază cu mândrie vechimea și care s'a stabilit neîndoios, este și aceea de a afierosi și a dedica cui-va cărțile lucrute și în public respândite. Și cu atît este mai de respectat și mai de admirat acesta, cu cît ar fi mai rădicat la o înălțime mai mare acela căruia i se dedică. Deci pe măreția ta cea în adevăr superiôră, îmbogățită de bunuri fizice, câștigate și de la fire, de care nu multora, și nici precum sînt acele multe lucruri, ci unora, de care câte odată 'i face pârtași; te-am cunoscut înveșmintat, *Prea puternice Egemon*, și n'am preferat altula, de cît stăpînirei tale cei de Dumnezeu păzite să-ți proaduc închinându-ți această carte lucrată de mine. Renumele mare al neamului tîu și strălucirea familiei Ghiculeștilor, numindu-te ôre cine fiu a acelui mare și însemnat Eroù, care de cătră toți pururea se admiră și se respectă cu nume frumos în amintirile tuturor de pretutindenți, đic a acelui prea renumit Alexandru Exaporitul. Manifestând odată cu cuvîntul *nobleța* și *renumele*, cu care prea respectatul tîu nume se înfrumusețază strălucit. Iar bunurile cele de mult preț căștigate și preferințele ce ți le-au dat, sînt demnitățile marelui Curți ale Impêratului, celebrul tron al

Domniei Dacilor (Romănilor), și sceptra îngrijirei Stăpânirei și Domniei, acestea sînt dovezi asemănătoare și prea apropiate cu cele ne false ale Geometrilor. Ce ar dice cine-va și despre virtutea cu prisosință eșind din admirabila bună voință a de Christos dispusului tău suflet? Căci tu pe cînd erai încă în demnitatea de interpret, te-ai arătat protector și sprijinitor a tot neamul Ortodox, precum și însumi te-am cunoscut pe deplin săvirșind cele mai de folos și din alte multe și deosebite bine-faceri și dintre care și pe mine, cînd Preasfințitul Ioanichie mî-a ordonat ca se primesc Direcția învățămîntului școlii obștești din Athos, scriindu mî m'ai în lemnat, oprindu-mă de întreprindere pe timpul Preasfințitului Serafim, chemându-mă cu ordin Sinodal ca să complac Legii naturii—Mamei. Pentru că mai și garantat de buna și plăcuta executare a lucrului îngrijindu-te de cele de obște, precum de ale tale. O dispoziție atît de liberă și plină de spiritul lui Christos, pe care și atunci și acum și în totă viața admirînd'o nu mă satur! Apoi prin conducerea variată a Stăpânirei domnești încredințată ție, a-î răsărit lumina bine-facerii în totă Dacia, pe care pentru a o renasce curînd, tot ce-î rău ai aruncat, tot ce-î bun ai conservat. Nu este nimeni nedreptățind, sau nedreptățindu se, pentru că s'a aruncat departe nedreptatea, întorcînd practicarea dreptății în toate, tot-deauna și pretutindeni; toate alegerile boerilor se fac prin merit, iar nu prin avuție, și meritului i se însușește și nu altuia prioritatea celor ce sînt de trebuința mulțimei. Temple, semnele religiozității se înalță cu măreție; Școlile pentru fericirea omenilor și celor străini și supraveghetorii se chiamă cu iubire, și cu multe și variate lucrări de artă se înfrumusează din nou orașul; Din bine-faceri cu toții de pretutindenea se îndulcesc cu îndesulare. Căci toate cele ce sînt de folos obștești, acestea sînt ocupația și îngrijirea sufletului tău vrednic de iubire și glorie continuă. Pentru aceea nu ești nu mai sprijinul cel

mai tare al Domniei, ci și a tuturor ómenilor din present și viitor prin viața ta, iar faptele tale devin statuul de Dumneđeu clădite. *Prudența*'ți procură religiozitatea care'i limanul binelui și frumosului. *Iubirea* și *Dreptatea* înfloresc în tine și tot corul celor-lalte virtuți l'ai adunat, lanțul în adevăr de aur și ne'npletit multora, pe care tu împletindu'l mai bine de cât toți l'ai produs la o armonie admirată. Toți doresc să se eternizeze bunătatea ta, despre care deja și speranțele bune s'aũ arătat. Căci, cel ce dă clironomia celor ce se tem de numele lui, și-a dat fiu, cari din prima lor ivire a trebuit să-i caracterizeze cei născuți din ast-fel de părinte. Deci unui bărbat împodobit cu atâtea și cu ast-fel de grații cu cuviință se va convinge fie-care pentru ce i s'a închinat de mine acéstă carte. Mai ales că era o datorie obligatóre pentru mine să dau o probă óre-care de preferință făcând dedicarea, de la care și din vechime și de curând m'am învrednicit a mă bucura întâmplător de la el Bine-voește dar a o primi, Egemone prea liniștite și de Dumneđeu mărite, și cu ochiũ plăcut privește asupra ei, ca luminând și strălucind cu strălucirea cea prea renumită a gloriósei tale măreții și fie spre lauda stăpânirei tale cei de Dumneđeu păzite, care ai putut să săvirșești niște asemenea lucrări și bucurie mie și glorie și laudă celui ce m'am învrednicit de prea mărețul har a celei mai puternice înălțimi.

Al Înălțimei tale prea piósă serv prea supus

Nichifor Ieromonah Teotoche.

In Lipsca 1767. Septemvrie 1.

Cine este acest Ieromonah Nichifor Teotoche? El este de loc din Cercira și s'a născut la 1736. Studiile începátore le-aũ făcut în patria sa, apoi s'a dus în Italia ș'a studiat în universitátile din Bolonia și Pataria filosofia și matematicele în special. Intorcându-se în patria lui la 1756 a fost numit profesor de filosofie și matematici. Fiind dotat cu

calități esecționale în predicatorie a fost și mare predicator în Patriarhatul din Constantinopol, apoi era să fie trimis profesor la Muntele Atos, dar pe atunci legând prietenie cu familia Ghica din Constantinopol, mai ales după ce a pronunțat și un discurs funebru la mórtea mumei lui Grigorie Ghica în Patriarhie, când a lăudat meritele răposatei și a familiei Ghiculești, Domnul ș'a propus să-l aducă cu el în Iași ca profesor și Director al Academiei, ceea ce s'a și făcut curând. Cât a fost ca Director și profesor se bucura de cea mai strălucită reputație. D-l Papadopol, în cartea sa Filologia Nouă, în volumul I, la pagina 199 se exprimă ast-fel despre meritele sale: *Αὐτόθι δὲ ἔγινε σχο ἀρχὴς τῆς Ἀθηνετικῆς σχολῆς, ἐνθα συνηθροίσθη μέγας ἀριθμὸς ἀκροατῶν—* «Aicea (în Iași) a fost Director al școlii Domnești, unde s'a adunat un număr mare de ascultători». Apoi constat că s'a dus în Lipsca spre a'și imprima scrierile sale. De la acest timp 1765 nu s'a mai întors în Iași, ci s'a ocupat mereu, cu studiul. După aceea fiindu-i pretutindenea răspândit numele pentru credința sa, a fost chemat de Ortodoxii din Veneția de a le fi Arhiereu, dar a refuzat. La 1779 însă Nicifor Teotochi a fost hirotonisit în Rosia ca Arhiepiscop al Astrahanului, în locul lui Eugeniū Vulgaris ș'a păstorit acea Eparhie cu mult succes și merit. Pe la 1796 a demisionat și din această demnitate și s'a retras la Moscva, ocupându-se ne'ncetat cu diferite scrieri religiose și cu imprimarea lor, unde a încetat din viață la 1800. Nicifor Teotoche a lăsat multe scrieri științifice, Teologice și polemice. Eu voiū cita numai pe cele ce ne interesază mai mult: 1) Elemente de matematică în 3 volume. 2) Elemente de Fizică 2 vol. 3) O geografie, ce se păstra încă în manuscris la Iași de către Arhimandritul Teodoret, pe la începutul seculului. 4) Despre meteori și electricitate etc. Aceste sînt cărți de școlă, pentru că el era special în științele Fisico-matematice. După acestea sînt însemnate scrierile

lui Teologice, care aŭ rămas până acum ca prototipe în Biserica Ortodoxă: 1) Cuvintele lui la Postul cel mare; 2) Chiriacodroniul orî interpretări și explicări morale la tôte Duminicile de peste an, tipărite grecește și în București la 1803.

Dintre scrierile polemice amintesc epistola sa, intitulată: *Respunsul unui Ortodox despre stăpânirea Catholicilor și în care combate Unia din Transilvania*. Nicifor Teotoche era și un mare filolog, cunoștea limbele: Grecă, latină, italiană, francesă, germană și rusască.

LXV) Θεοδώρου Γραμματικῆς, εἰσαγωγῆς τῶν εἰς τέσσαρα, εἰς τὸ τέταρτον ὑπόμνημα, ἐκ πολλῶν συναρισθὲν ὑπὸ Νεοφύτου Ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου, καὶ νῦν πρῶτον τύποις παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐπὶ τῆς Θεοσηρίτου Αὐθεντίας τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ Θεοσεβεστάτου Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Γκίκα βοεβόδα, ᾧ καὶ προσεφωνήθη, καὶ προτροπῆν τοῦ Μακχιρωτάτου καὶ σοφωτάτου Ἱερωσολύμων Κυρίου Ἐφραΐμ, Ἀρχιερατέοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Γρηγόριου. Ἐν Νεουργηθείᾳ τυπογραφία ἐν Βουκουρεστίᾳ 1768.

«Gramatica lui Teodor, introducere în cele patru cărți, comentar la a patra, adunat din mulți de Neofet Ierodiaconul Peloponisianul, și acum întâi dată în tipar pe vremea păditei de Dumneșeu Domnil a prea înalțatului și prea piusului Domn a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Alexandru Ghica Voevod, căruia s'a și dedicat, și prin indemnul prea fericitului și prea înțeleptului Domnului Efraim al Ierusalimului, pe când era ca Arhiereu Preasfințitul Mitropolit al Ungrovlachiei Domnul Grigorie. În tipografia din nou înființată, în București 1768».

LXVI) Ἰωσήφ μοναχοῦ τοῦ Βρυεννίου τὰ εὐρεθέντα, ἀξιώσει τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου πρῶην ἡγεμόνος Μολδοβλαχίας Κ. Κ. Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γκίκα βοεβόδα, ἐπιμελεία διακόνου τοῦ Βουλγάρειος. ἐν Λειψία 1768.

«Iosif Brieniū monah, cele aflate, după cerirea prea înalțatului, prea piosului fost Domn al Moldovlahiei D. D. Grigorie Alexandru Ghica Voevod, cu îngrijirea diconului Vulgaris. în Lipsca 1768».

LXVII) Διδακκαλία Χριστιανική τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως. Περιέχουσα τὰ ἀναγκαιότερα ἄρθρα. Τὰ ὅπεια κάθε χριστιανός ἔχει χρέος νὰ ἤξεύρη διὰ νὰ σωθῆ. Καὶ μάλιστα οἱ Παιδαγωγοὶ ὀφείλουσι νὰ διδάσκωσι δι' ἔρωταποκρίσεως τὰ τῶν Χριστιανῶν παιδία.

Ἐπὶ τῆς Θεοσηρῆκου Ἡγεμονίας Τοῦ Ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου, καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίης Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Σκαρλάτου Γκίκα βοεβόδα.

Ἀρχιερατενόντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἀγίου Οὐγγροβλαχίης Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου. Νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα διγλωττος εἰς ἀπλήν Ῥωμῆϊκὴν Γλῶσσαν καὶ Τουρκικὴν

Ἐν τῇ Νέᾳ τυπογραφίᾳ τοῦ ὀρθοδόξου γένους τῶν Ῥωμαίων τῇ συσταθείσῃ ὑπὸ τὴν Ἑκλαμπρον Ἡγεμονικὴν Προστασίην καὶ ὑπεράσπισιν τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος.

Ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἐτει 1768.

«Invătătură Creștină a credinței noastre Ortodoxă.

Cuprindend articulele cele mai de nevoie, pe care orice creștin are nevoie să le știe ca să se mântuiască. Și mai ales Pedagogii datoresc să învețe pe copiii cele ale Creștinilor prin întrebări și răspunsuri. Pe timpul păditei de Dumnezeu Domnii a prea înalțatului nostru Domn și Ege-mon a totă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Alexandru Scarlat Ghica Voevod.

Pe când era Arhiereu Preasfințitul Mitropolit Sfințitul Ungrovlahiei Domnul Domn Grigorie, acum întâia dată tipărită în două limbi, în limba Grecescă apla și Turcescă.

În noua tipografie a neamului Grecesc Ortodox, înființată prin luminată protecție și sprijinirea domnăscă a Înălțimei Sale. În București, în anul 1768».

Pe contra pagină există marca țarei apoi două poesii sub emblemă, una la emblemă, alta la adresa Domnului. Pe pagina din față este acelaș titlu ca și în grecește în turcește, cu adaosul că să spune cine a corectat textul turcesc. După acésta urmăză o prefață în limba turcescă ș'apoi textul unui Catihis pe scurt (publicat de mine în Românește după un manuscris de la Argeș, în Biserica Ortodoxă).

După Catihis, care cuprinde 42 de pagine, urmăză:

Εἰδήσεις διὰ τὰς ἡμέρας ὄλος τοῦ χρόνου ὅπου χρεωστέϊ ὁ χριστιανὸς νὰ νηστεύῃ ἢ νὰ καταλύῃ. «Inștiințare pentru Țilele anului întreg ce datorește Creștinul să postescă sau să mănânce de dulce».

În fine alt tratat tot în grecește și turcește:

Περὶ τῆς σεβασμίας βασιλικῆς καὶ Πατριαρχικῆς Μονῆς τῆς Παναγίας του Σουμελιᾶ. Ὁραία διήγησις. «Despre respectata Monastire împărătesca și patriarhicescă a Născătoarei, din Sumela. Istorisire frumoasă».

Acésta istorisire ține până la pagina 64 de la 45, cât e Catihisul.

Altă carte aprópe identică ca conținut.

LXVIII) Ἐκλογή τοῦ ψαλτηρίου παντὸς, εἰς τε δοξολογίαν καὶ Ἄιτησιν, συλλογεῖσθαι μὲν παρὰ Νεοφύτου ἱεροδιακονοῦ τοῦ Πελοποννησίου, νῦν δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσθαι, ἀνετέθη τῇ Παναχράντῳ τοῦ Θεοῦ λόγου Μητρὶ. Ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τοῦ Γαληνοτάτου Δούθεντου πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Ἰωάννου Γρηγορίου Γλίχα βρεβόδου. Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Οὐγκροβλυχίας Κυρίου Γρηγορίου, παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Παρθενίου Σουμελιώτου Τραπεζουτίου τοῦ Μεταξοπούλου. Ἐν τῇ κατὰ τὸ Βουκουρέστιον νέᾳ τυπογραφίᾳ, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1769.

«Alegere din totă Psaltirea, adunată de Neofet ierodiaconul din Peloponez. Acum întâi dată în tipar s'a aferosit prea curatei Maiceii Cuvîntului lui Dumnezeu, pe vremea Egemoniei prea luminatului Domn atótă Ungrovlahia Domnul

Ioan Grigorie Alexandru Ghica Voevod, pe când era Arhiereu Preasf. Mitropolit Ungrovlahiei Chir Grigorie, de cel mai mic între ieromonahii Partenie Sumeliotul din Trapezunda de la Metaxopol.

În tipografia nouă din București. În anul mântuirii 1769».

După acest titlu urmează dedicația către «Prea curata Maria, Maica Cuvintului lui Dumnezeu», și în care se spune că în Muntele Sumela se conservă icóna zugrăvită de Sf. Apostol Luca. Dedicatia este făcută tot de Partenie editorul. După acesta are o precuvintare de Neofet Ierodiaconul Peloponisianul din Ebrei, care a fost profesor însemnat și director Academiei din București și comentator al marelui Gramatic al lui Teodoru și alte scrieri de valoare, era un bărbat cult și a fost profesor și în Iași; știa foarte bine și limba românească. El este și autorul cărții Românești numită Praștia, în contra evreilor. El a murit la Monastirea Cernica la adânci bătrânețe.

Cartea la început are icóna lui David și apoi urmează o serie de psalmi, de doxologii ori Mulțămiri către Dumnezeu, cuprinzând 10 psalți, altă parte—Cereri—cuprinzând 12 psalmi din psaltiri și termină cu o doxologie.

Cartea este un octavo mic și cuprind numai 48 de pagini.

LXIX) Ὁρθόδοξος διδασκαλία. Συγγραφείσα μὲν παρὰ τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου Πατριάρχου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, Κυρίου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ. Πάνυ ὠφέλιμος τοῖς Ὁρθόδοξοις χριστιανοῖς καὶ ἐσκεμμένως ταύτην ἀναγνώσκουσι. Νῦν δὲ δεῦτερον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς Θεοφρουρήτου ἡγεμονίας τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ φιλοχρίστου Αὐθέντου, πάσης Οὐγκροβλαχίας, Κυρίου Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γκίικα βοεβόδα.

Ἐπιμελεία καὶ δαπάνη τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφολογιωτάτου τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχου, Κυρίου Ἐφραῖμ.

Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου Μητροπολίτου Κυρίου Γρηγορίου ἤδη ἀρχιερατεύοντος.

Δι' ἐπιδιορθώσεως τοῦ πανοσιολογιωτάτου Πρωτοσυγγέλλου Κωνσταντίνου. 1769. Παρὰ Γρηγορίου ἱερομοιάχου τυπ.

«Invătătura Ortodoxă, compusă de prea fericitul și prea înțeleptul Patriarh a marelui Cetății a Alexandriei, Domnul Meletie Piga. Prea folositore creștinilor Ortodoxi și celor ce o vor citi cu luare aminte. Acum a doua oră editată în tipar pe vremea păzitei de Dumncedeu Domnii a prea înălțatului și de Christos iubitorului Domn a tătă Ungrovlahia, Domnul Grigorie Alexandru Ghica Voevod.

Prin îngrijirea și cheltuțala prea fericitului și prea învățatului Patriarh al Ierusalimelor, Domnul Efrem.

În tipografia Preasfințitului și prea învățatului Mitropolit Domnul Grigorie ce acum arhieratisește.

Prin cercetarea prea cuviosului învățat Protosinchelul Chesarie 1769. La Grigorie ieromonahul Tipograf».

Pe contra pagină stnt la un loc ambele steme ale Principatelor, Corbul și Zimbrul, ceea ce însemnă că Ghica fusese Domn și în Moldova. Sub stemă sînt următoarele versuri, pe care le traduc:

«Și crucea decorativă, semnul piosității, iubite Domn al muselor, lauda Egemoniei, purtată de Corb, aū mișcat spre zel pe Domnul Efrem, Patriarh înțelept și zelos ca să tipărescă cartea ce cuprinde cele ale religioșității, pe vremele cînd Domneai strălucit în Valahia».

După acéstă poesie și o alta mică în două rînduri, urméză o prefață cătră cetitori, scrisă de ierodiaconul Neofet Peloponisianul.

Acéstă prefață este fôrte erudită, și în care se dau date positive asupra vieței literare a lui Meletie Piga, renumitul învățat Patriarh al Alexandriei. Meletie Piga era un aprig apărător al Ortodoxiei contra înrăurilor papistășăști prin locurile nôstre și în Polonia, și care se făceau de cătră Iesuiți. El a scris multe epistole polemice, apărând Ortodoxismul pretutindenea. În unele de bună sémă că se vor

găsi și materiale privitoare la Români, din punct de vedere religios. Traduc aci numai o parte din această prefață ce se raportă la localitățile vecine Romanilor: «.....Se pörtă și alte deosebite epistole de ale lui imprimate; dintre care una cătră Sigismund al treilea Regele Poloniei, trimisă din Egipt la 1600, în care mai ales combate escelent primatul Pontificiului Romei și cu diferite argumente constată purcederea Sf. Spirit numai de la Tatăl; apoi lăpădă unirea pe care o hotărisă Sinodul în Florența cum și dogmele lui. După aceea primește pe lângă el pe Ciril Lucaris, pe care l'a trimis cătră Grecii și Rușii din Litvania, și la alții de aceeași credință, după cum spune Rinald și alții, cari au publicat această epistolă, ca Exarh al Tronului Alexandriei, având Ciril Lucaris și dreptul de Exarh al Scaunului Constantinopolului, neusând de loc de titlul său propriu al administrației. Apoi alte două epistole scrise din Egipt și pe care le-a publicat amintitul Rinald, una cătră Martini Vronieniū, iar alta cătră Simeon, iubitorul de Dumnezeū Tor-nuviū președintele Bisericii religiei Boemice din Polonia mică, respundend la cele ce i s'a scris de acolo. Mai enumera Riginuolsiu (Ριγινουολσιος) și alte două scrisori, dintre care una din Egipt, s'a scris Consulului Pochiei celui întâlū Stăpân a tötă Rosia, descriind cu jale nepăsarea aceluia, ca adecă prin legatul pontifiaciului el și tötă Biserica s'a supus și Bisericele răsăritului s'au unit cu ale apusului, ceea ce a lovedit că-l fals; iar în alta se dice că este într'o carte poloneză, avend titlu: Apologie asupra Grecilor uniți, edată în anul 1632. A scris și Regelul Cneaz și Rușilor și Hioților, luptându-se pretutindenī, cum dice Alațiu, însădind dogmele Grecești și combătând superstițiile latinilor. Epistolile lui s'au publicat grecește la Londra....»

Acest mare apărător a mai scris și alte tratate între care și cea prezentă, ce-i în formă de dialog, între profesor și ucenic. Apoi mai știū că acest Meletie Piga a stat în co-

respondențe diplomatico-religióse și cu Marele nostru Vitez Mihail Vodă. Eă am vėđut cu ochiul un manuscript, în Biblioteca Seminarului din Halchi, în care se cuprindea și acestă corespondență. Astă-đi Academia nóstră posedă acestă corespondență, ce se va publica la timp.

Cartea este scrisă în limba veche și într'o frasă elegantă, ceea ce probéză că Meletie Piga, ce-și făcuse studiile și în apus și cunoștea pe deplin situația religiósă din apus, avea destule puteri și mijlóce de a combate proselitismul apusenilor și încercările lor de a vina spre unire cu Apusul pre Ortodoxi. După Efesanul, acesta-i cel mai aprig apărător al Ortodoxismului, cum spune și Alatiu. Acestă carte a fost imprimată întâia dată în Viena, pentru a fi citită de Ortodoxii amenințați de uniație, iar acum s'a imprimat în tipografia Metropoliei din București. Cartea este un quarto mare, pe hârtie albă, litera garmond. Cuprinde 320 de pagini. Acestă Teologie are spirit apologetic, dar și polemic tot de odată.

LXX) Μηνὶ Αὐγούστου λ. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀλεξάνδρου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, συνταθεῖσα ἐν ἔτει 1767, δι' ἀξιώσεως τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου Αὐθέντου πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Σκαρλάτου Γκίκα βοεβόδα, καὶ Θεορηθείσα ὑπὸ τοῦ μακαριωτάτου, Σοφωτάτου ἡμῶν Πατριάρχου τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης Κυρίου Ἐρριμ, Ἀρχιερατενόντος του Πανιερωτάτου, λογιωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Ουγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου.

Nūn δὲ τυπωθεῖσα σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἀρχοντος ἐκ Βλαχίας Κυρίου Ἰωάννου Βικαρέσκολευ Μεγάλου Βιστιάρη καὶ μεγάλου δικαιοφύλακος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστολικοῦ πατριρχικοῦ θρόνου. Ἐν Ἐνετίῃσι 1771. (iscălit grecește: Μιχαὴλ Δ. Γκίκα, și pecetea sa).

«Luna August în 30. Slujba celui întru sfinți părintelui nostru Alexandru Arhiepiscopul Constantinopolului, compusă în anul 1767 după cererea prea înălțatului și prea piosului Domn a tătă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Alexandru Scărlat Ghica Voevod, și revădută de prea fericitul și prea înțeleptul nostru Patriarh al sfintei Cătăi Ierusalimul și a tătă Palestina Domnul Efrem, pe când era ca Arhierieșu prea sfințitul, prea învățatul și de Dumneșeu alesul Mitropolit al Ungrovlahiei Domnul Domn Grigorie.

Iar acum tipărită cu osîrdia și îngrijirea prea cinstitului și prea nobilului boer din Valahia Domnul Ioan Văcărescu Marele Vistiari și mare Dicheofilax a marelui Bisericii a tronului patriarhal apostolic din Constantinopol. În Veneția 1771».

După acêsta urmêză o dedicație de Nicolae Villara cătră Domnitorul Alexandru Ghica, prin care-l laudă. Stihirile de la vecernie sînt scrise în grecește de Ioan Văcărescu după prosomia ὁ ἐξ ὑψίστου κληθεῖς... Aceste la Vecernia mică; iar la cea mare stihirile sînt tot de Ioan Văcărescu după prosomia: τῶν οὐρανόων ταγμαίων. Stihirile la Litie sînt de un Ieromonah Dosoteșu.

Stihirile de la Stihovna sînt scrise de Nicolae Vilara. Cântările de diminêșă sînt scrise și de Ioan Văcărescu și de N. Vilara. Canonul este scris tot de Ioan Văcărescu.

LXXI) Σειρά ἐνὲς καὶ πεντήκοντα ὑπερμνηματιστῶν εἰς τὴν Ὀκτάτευχον καὶ τὰ τῶν Βασιλέων. Ἦδη πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἀξιῶσει μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου Ἡγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου Ἀλεξάνδρου Γίκα, ἐπιμελεῖα δὲ Νικηφόρου Ἱερομονάχου τοῦ Θεοτόκου. ἐν Λειψία 1772.

«Sirul a cincî-deci și unul de comentatori în Octateuh și în cele ale Impêrațiilor. Acum întăișu dat în tipar, după cererea prea piosului și prea luminatului Domn a tătă Ungrovlahia, Domnul Domn Grigorie Alexandru Ghica, prin

ingrijirea lui Nicifor ieromonahul Teotochi. In Lipsca 1772».

Cartea cuprinde două volume în folio.

LXXII) Ἱερῶν Ἀπάνθισμα περιέχον τέσσαρας καὶ ἑκατὸν ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς καὶ Νεᾶς Διαθήκης, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς γερμανικῆς εἰς τὴν κοινοτέραν τῶν νῦν Ἑλλήνων διάλεκτον, πρὸς ῥίθιον προεισαγωγὴν τῶν παιδῶν εἰς τὰ θεῖα, ὑπὸ Πολυχρονίου Δημητρίου τοῦ Θρακῆς. Ἐν εἰψία τῆς Σαξονικᾶς ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Σομμερ. ἐν ἔτει 1775.

«Adunare de lucruri sfinte, cuprindând una sută și patru Istorii a Vechiului și a Noului Testament, tradusă din Nemțește în limba obștească de acum a Grecilor pentru ușora introducere a copiilor în cele Dumnezești de Polihrone Dimitrie din Tracia. In Lipsca Saxoniei, în tipografia lui Sommer, în anul 1775».

Cartea este dedicată Domnitorului Grigorie Ghica și sub portretul seǖ din carte citesc: Γρηγόριον Γρίκα τῶν Δακῶν Ἰδε Κῦδιμόν ἄρχον, αἰῶνα χρυσοῦν πᾶσι δίδοντα εοῖς. «Privește pe Grigorie Ghica al Dacilor Guvernator vigilant, dându-le tuturor seculul de aur». Cartea este imprimată de lux și cu portrete din Vechiul și Noul Testament foarte multe. Octavo.

LXXIII) Σῦλλογὴ διαφόρων ποιημάτων ἐγκωμιαστικῶν, πρὸς τὸν Ὑψηλότατον καὶ εὐσεβέστατον Ἀθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίον Κυρίον Ἰωάννην Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, συλλεχθεῖσα παρα Νικολάου Βελλαρᾶ οὗ τῇ δαπάνῃ τύποις ἐξεδόθη, ἐπιμελεῖα δὲ καὶ διορθῶσει τοῦ ἰατροφιλοσόφου Κυρίου Θομᾶ Μαντακάση. ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1777. ἐν Δειψία.

«Adunare de diferite poezii de laudă către prea înălțatul și prea piosul Domn și Egemon a toată Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Alexandru Ipsilant, adunate de Nicolae Vellara cu a căruǖ cheltuială saǖ dat în tipar, cu ingrijirea însă și corectarea doctorului filosof Domnul Thoma Mandacaș. In anul mântuirei 1777, în Lipscă».

Cartea este o Broșură în 4° mare, cuprinzând 36 de pagini, numai poesii grecești, esceptându-se introducerea de la început, care-î scrisă în proză în limba veche Grecă de către Nicolae Vellara, ce fusese Secretar și lui Nicolae și Constantin Mavrocordați. Introducerea n'are nici un interes istoric pentru noi, de aceea n'o mai traduc, ci intru direct în cercetarea și examinarea poeziilor scrisă la adresa Domnitorului Ipsilant, extrăgând din unele și traducând pe altele ce ne interesază. Cea întâiău poezie sînt niște versuri iambice de N. Vellara, Curtea Domnăscă, pe care a șidit' o din nou Ipsilant. Intre altele citesc:....

Δομή τεταχώς δ' ἔμμελεις ἐπιστάτας
 Νοεῖν τε δεινοῦς, καὶ ποιεῖν δραστηρίους,
 Δομῆτριον τε τὸν Γλῖκα Μπάνον μέγαν,
 Καὶ Νικόλαον τὸν μέγαν ἐν Βορνίκοις
 Δουδέσκουλον τὸν πέλοντα ἀρχαῖον γένος,
 Τούτοις συναρῶν προστίθησι καὶ τρίτον,
 Ὅξῆρτα ἐφρευρεῖν, συλλαβοῖν τε παγκάλως
 Μεδελνισιάρην Βελλαρὰν Ἰωάννην.

A așezat membri observatorii capabilii și de a pricepe și energicii, de a stărui, pe Dimitrie Ghica marele Ban și pe Nicolae Marele Vornic și pe Dudescu ce este de neam vechiū, la aceștia a adaus de conlucrător și un al treilea, dibaciū a afla și bine a conajuta, pe Medelnicerul Ioan Vellara.

Prin urmare cunōștem din aceste versuri cine aū fost supraveghetorii la clădirea Palatului Domnesc din București pe timpul lui Alexandru Ipsilant Voevod.

După acēstă poezie mai urmēză alte 6 poezii eroice din cāte douē și patru versuri și una carcivică. Tot acest Vellara mai face și alte poezii cu ocazia facerei unei cișmele noi de Ipsilant în București. Iată acēstă poezie:

Τῶν Ὑψηλάντων Ἀλέξανδρος ὁχ' ἄριστος
 Ἡγεμόνων τὸ κλέος, γηγενέων τ' ἀκρότης,
 Πλειστοῖς καλλήνας τὸ δ' ἀγαθοῖσι πο-
 λιδρον
 Οὐδεὶς ὡς ἄλλος τῶν προτέρων πονέσας,
 Μουσειοῖς, ἀρχαῖοις, σύνομιᾳ, γερύρῃσι,
 Πτωχοτροφεῖς ἰς τε (πρῶτος ὡς ταῦτα
 ἔδρασε)
 Καὶ τὴν δ' ἴστησι κρήνην καλλιρροὴν ὠδὲ
 Ψόχων τοὺς πολίτας ὕδασι κροσχοῖς.

Alexandru cel mai bun dintre Ipsilanți, fala Domnilor, superiorul celor născuți, înfrumusețând cu mulțime de bunătăți orașul, ostinind ca nimene altul din înaintași la școle, judecătoria, legislație, poduri și ospiciū de săraci (cel întâiū care a făcut acestea) și a zidit și acēstă cișmea ce curge frumos, răcorind pe cetățani cu ape răci curgătoare.

Mai sînt și alte trei poezii cuprinzînd tot acîstă materie. Urmîză apoi o altă serie de poezii, care încep cu cuvintele, cu una din literile cuvîntului Alexandru și Ecaterina Dîmna Sa; apoi un iamb la chioșcu făcut de Domnitor la Herăstrău și în care cuvintele se încep treptat cu una din literile Alexandru. O altă poezie în limba apla tot la chioșc între altele citesc: «Grațiile naturale, frumuseța tehnică, varietatea desfătătoare a vederilor, aceste trei care atrag, unde aū întăetatea, frumosul, verdéța, apa, darurile naturei...» în o altă poezie tot în limba apla se descrie deliciositatea situației de la Herestrău ast-fel: «... Frumusețele se arată, de le ai și ascunde, orî le ai descrie pe scurt, pe de o parte încet curg izvórele cu murmure, de altă parte paserile cîripesc intonînd cîntări. Acum vînturile plécute răcoresc căldura, acum florile minunate totul coloréză, dupre cum și peștii cu bucurie se jócă în lac, ca și cum ar fi învățat și ei să trăiască cu ómenii...» Se vede că Herestrău, unde Ipsilant făcuse și un chioșc, era locul de petrecere al Bucureștinilor pe acele timpuri. Tot odată poetul n'a uítat să ne spună și de lacul cu pește de la Herestrău de unde mâncaū și ei pește próspăt ca și noi acum. După aceste poezii variate urmîză niște cuvinte de laudă în prosă scrisă, la ocaziuni și sêrbătorile mari, ca la Paști și Crăciun de Ieromonahul Amvosie Pamber, de loc din Maschopol. Aceste n'aū nici o însemnătate istorică, de nu, póte modul cum se felicitaū Domniî la sêrbătorile mari. Tot acest Pamber are și câte-va poezii erologice, fără valóre. După acestea urmîză Epigrame Ero-elegiace a Profesorului Teodor a școlei Domnești din București, apoi o altă Ero-elegie de Constantin Hagi Gheorghiu Cohan la adresa Domnului și a Dîmnei. Broșura termină cu o Ero-elegie lui Ipsilant Voevodul cu ocazia clădirei Academiei din București. Iat-o:

Κατὰ τὸ ἕβδομον χρόνον τῆς Θεοστηρίτου αὐτοῦ Αὐθεντείας. Ἱεραρχοῦντος τοῦ Πανιερολογιωτάτου Μητροπολίτου, Κυρίου Κυρίου Γρηγορίου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν εἰς Ῥωμαϊκὴν καὶ πατριον Γλωτταν. Ἐκ τῆ τυπογραφία τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ὀυγγροβλαχίας. Ἐν ἔτει σωτηριῶ 1780. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

«Colecțiune de legi. Despre buna ordine și datorია fie-cărui din judecătōri și a officiilor Principatului Valahiei ce aparțin la politie.

Conducere a hotărîtrei de acum înainte a pricinelor în-tâmplate, adunate acum ca normă (tip), cu dispozițiile basilicalilor. Pentru susținerea certă a dreptului și spre neasuprirea celor săraci prin ori-ce chip.

Lucrată de cătră prea piosul, prea înțeleptul și prea mărețul Egemon a tōtă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Alexandru Ioan Ipsilant Voevod.

În al șaptelea an al păzitei de Dumneḃeḃ Domniei sale, pe cānd era Arhiereḃ prea învḃḃatul Sfinḃitul Metropolit Domnul Domn Grigorie. Acum întăta dată, dată la tipar în limba grecḃscă și a Ṭărei. În tipografia prea sfinḃitei Mitropolii a Ungrovlahiei. În anul mântuirei 1780, în luna Septemvrie.

LXXVI) Μανασσḃ τοῦ Ἡλιάδου—λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ὑψηλότατον καὶ Θεοσεβḃστατον Αὐθέντην Κυρίον Κυρίον Ἰωάννην Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην τὸν μεγαλοκεπέστατον Ἡγεμόνα πασḃς Ὀυγγροβλαχίας, ἐτάθη δὲ ἐν ἀρχῇ καὶ ἡ προσφωνηματικῇ Ἐπιστολῇ.

«Manassis Eliadis Oratio panegyrica, ad celsissimum ac serenissimum principem Dominum Dominum Ioannem Alexandrum Hypsilantam, serenissimum Ducem totius Valachiae. Positum etiam in principio Epistola dedicatoria».

Lipsiae. Ex officina Breitkopfia 1781.

După titlul acestei cărți urmḃză, imprimat pe ambele pagini fōrte frumos, efigia ḃărei, o aquilă ḃinḃnd în gură o cruce și deasupra o corōnă, apoi o ghirlandă de stejar.

Gravura este admirabil executată. Epistola dedicatorie ne având nici o importanță istorică pentru noi Români o trec netradusă, pentru a ajunge la discursul de laudă pe care l'a scris acest Manassi Iliade, care a fost un profesor renumit și Director al Academiei din București.

Din discurs traduc totă partea ce ne interesează, și care descrie cu multe amănunțimi tot ceea ce s'a făcut cu deosebire în București pe timpul lui Alexandru Ipsilant Voevod. Intre altele citesc la pagina 52, după ce-i descrie origina lui Ipsilant, educația și instrucția alésă ce a primit, căsătoria sa și funcțiunile în care a fost investit la Pórtă, până a ajunge la Drăgomănie și apoi la Domnia Valahiei, ȕice:

«Ajungând cu cuvintul aicea, nu știu în cotro se mă întorc și ce măi întâi se fac? Cum să nu'mi întind cuvintul mult, și apoi, nu cum-vă din lipsa de timp, să nu ating deajuns calitățile aceluia? Cum, lăsând acele calități, nu cum-vă 'mi voi micșura cuvintul, perđând ceea ce este măi însemnat? Căci imi pare că nu este bine să las de a vorbi despre acestea, deși este cu neputință a le înșira pe tóte. Deci să știu ceea ce am socotit să fac, că voiu ținea calea de mijloc, și alegând pe unele fapte din ale aceluia, cât imi va fi cu putință pe scurt, le voi supune privirei, nu că dóră prin aceste îi împletesc tótă lauda, ci că aceste vor fi ca o amintire și a celor-lalte și, cum se ȕice, din umbră să arăt statua sa de pe unghi pe leu. Și măi întâi acea împrejurare atáta de mare: cunoscând el deci că afacerile publice snt în mare turburare și invăluire, pentru că atunci încetase resboiul, apoi că tulburările vor crește din acéstă caúsă. Dupre cum vedem că se întâmplă pe mare în timpul ernei, când vânturile ce o agitá încețéză deodată, că s'a luminat eterul și liniștea a cuprins totul, că nu există măi mult vijelia și încă se ved valurile mării sbuciumându-se și lovindu-se cumplit de maluri; acésta se întâmplă natural și în aceste vremi, deși s'a ter-

minat deja turburările resboiului, sînt încă inferbântate socotințele tuturorora și se agită cumplit respectiv de noile urmări, apoi afară de miile de individe deprinse a trăi sub arme, împrăștiați în totă țara, dar și toți cei ce se socoteau cuminiți, sau că lucrurile se vor termina în ceva de nesuferit, sau că se vor stabili în cât-va numai cu timpul prin pedepse aspre (carî fără de vărsări de sînge și fără de mari tulburări să se liniștescă acestea, nimăruî din cei din timpul nostru nu i s'a părut că ar fi vre-o garanție vrednic de credință); Ast-fel dar fiind lucrurile și ast-fel fiind părerile acelor ómenî, ce au părăsit atunci Valahia, luând Domnul Guvernămîntul, cum și afacerile, le a adus la siguranță și socotințele supușilor le a dirigeat spre regularitate, și nu știu cum combinându-le acele socotinți între dîsele, atárnând tóte de la el și manevrându-i pe toți de a privi cătră un început (conducător) regulat, în cât nici să se credă că s'ar fi întâmplat ceva mai nou în Valahia. Iar acestea le a făcut nu întrebuițînd sila, nici aplicînd pedepse celor răi. Căci știm că pe timpul guvernămîntului său nu s'a vërsat sînge nici lacrimă, iar sabia era purtată mai mult ca o *anathema*, de cât ca o armă: și cei ce pribegiți prin fugă din patrie, carî fusese fôrte puțini, nu știu ce fascinațiune ori ce dibăcie întrebuițînd, pe care nu pot s'o numesc, căci nu-mî este cu puțință ca se găsesc o vorbă pe care s'o aplic faptului, pe toți ca prin o putere Dumneđeescă pe cei răi ce nu pot să fie liniștiți, privindu-i în față îi obliga spăimântându-i și prin acésta uitându-și rëutatea lor proprie, iar pe cei bunî îi îndemna se aibă curaj; frica și sufletul lor neliniștit li-l rîdica prin o inspirație înțălęptă . . .

Acestea dar ast-fel și în acest chip sînt și care altora ar fi de ajuns și obiect sigur spre gloria cea mai mare. Dar faptele aceleia cât de mari? Căci ruinându-se țara de rezboiul de înainte și tinerimea împrăștiată la tóte marginile

pământului, dintre cari unii de tēma ce-l amenința, și în present furișându-se de necazurile de acum; iar alții prin înjurii și nesățiu armatei duși în robie, și acesta era majoritatea și partea cea mai alēsă a locuitorilor de mai înainte (căci nu reușisă să fugă de nenorociri, de cât puțini ș dintr'aceștia cei cari aveau bani), în cât era o privește de jale și de compătimire se vede țara cea mai îmbelșugată ajunsă la o sărăcie cumplită, crescēnd spinii și pălămidă, ca cum ar fi fost blestemată. Nenorocirea se părea că are trebuință de un ajutor mai mare de cât omenesc pentru a fi readusă țara la vechia ei așezare. Atunci apărând Egegonul nostru ca un Deus quidam ex machina, nici la trebuit timp mult pentru a reda țarei vechia ei fericire. Atâta înțelepciune a întrebuițat pentru a aplana nenorocirile și ast-fel de prevedere a depus. Mai întâiu a publicat ertarea dărilor pe timp de doi ani, iar celor ce se reînțorseră în țară cea mai mare umanitate, și găsindu-li totă ușurătatea spre viețuire, nu numai că a adunat pe cei împraștieți nenorociți în rēsboi, dar și celor-l-alți omeni le aș făcut îndemănare să vină cât mai mulți. Apoi și celor ce s'aș resvrătit în timpurile rēsboiului și celor ce ieau făcut ceva rău țerei, pentru că multe se întâmplă în asemenea împrejurări, dându-le ertare celor greșiți și publicând neamintire de cele întâmplate, numai dacă în urmă se vor îndrepta și se vor arăta supuși legilor, a dat voe ca rămânēnd la casele lor să se folosescă cu siguranță, și dacă din cauza fricei pedepselor legiuite s'aș indosit unde-va, să se întorcă în țară ultând rēutatea ori vina, îi îndemnă să devină mai buni cu faptele ori umanitatea. Iar pentru cei ce erau sclăviți câtă umanitate și îngrijire părintescă a depus? Cât ia fost cu puțință a governa în liniște de acum țara, cum am șis, redobândindu-și mulțimea de omeni; nu s'a sfiit nici de ostenēla, nici a socotit mulțimea cheltuelilor, deși nu era lucru ușor de îndeplinit, și nici

spăimântându-se de vrăjmăşia celor avuţi din cauza lipsei de robi ce sufereaă amar, cu sume colosale de bani, smulgându-l din robia nenorocită, i-au adus în iubita patrie, despre care s'ar fi putut face mai multă vorbă de mântuirea lor, de cât de comoditatea şi siguranţa lui.

Ore nu sînt aceste doveşile cele mai mari ale unui suflet înţelept şi generos? Ce documente mai ilustre ar putea să fie de bunătatea părintescă? Cicero fiind consul al Romanilor, pentru că a descoperit complotul lui Catilina şi Lentul nu cu dreptul s'a numit de Senat Părinte al Patriei, pentru că s'a părut că a ferit cu uşurătate oraşul de ciumă şi a scăpat'o de cel mai mare pericol? Cu cât mai drept s'ar aplica denumirea acésta din cele săvârşite de acestă eroū al nostru? Pentru că nu numai de răi şi de cei deprinşi a duce o viaţă tâlhărescă a scăpat de ameninţarea primejdiei ţara, ş'a făcut acésta nu întrebuiţând violenţa asupra lor, nici uzând de arme, ori exilându-i, ceea ce-i mai comod; ci convingându-l să uite răutatea şi schimbându-se spre a deveni mai blândi, ceea ce-i cu mult de preferat singelui şi exilărilor celor răi spre a curăţi societatea, cu care chip se face mai mic şi mai slab guvernămîntul, pentru că ajunge mai mic numărul supuşilor. Ba încă şi pe cei fugiţi la chemat şi pe cei robiţi la slobozit şi la adus pe pămîntul patriei; de aceea să se numescă nu numai părinte al Valahiei, dar acum încă şi întemeitor al ei cu tótă dreptatea.

Acésta denumire i-o procură puterea şi în alt mod; dic, privind la acest oraş ce este în fruntea a tótă Valahia. Căci acesta înainte de declararea rezboiului era înfrumuseţat cu mulţime de clădiri (edificii) măreţe şi se bucura de multe miī de locuitori şi era cel mai bine aşezat între tóte oraşele, după care acestea se judecă a fi fericite. Acesta atât de rău a suferit în timpul rezboiului, în cât dacă l'ar fi privit atunci din cei ce-l cunoşteaă bine mai dinainte, n'ar fi ştiut

nici să-i dea numele, ne mai prezentând nimic din fericirea sa de mai nainte, ci ruine și prea puține case ordinare, ca o urmă de recunoștere. Deci acesta ce era așa de renumit altă dată, așa de neînsemnat acum, ajungând la atâta înjosire; bine facerea Eroului nostru l'a învioșat, l'a înalțat la atâta frumuseță și la ast-fel de fericire, în cât acum s'a dedat la atâta strălucire că mai nu-i chip să fie cunoscut de cine-va, așa că mai că s'ar cuveni să se fericescă nenorocirile de mai 'nainte, pentru că din pricina lor s'a înalțat atâta. Pentru că nu numai, cum am fost șis, l'a împodobit cu mulțime de locuitori, ceea ce este frumuseța cea mai bună și siguranță orașului; ci l'a și înmulțit cu edificii frumoase și cu prisosință, escesive prin măreție, cu strade publice pentru siguranță deodată și frumuseță făcute, și cu poduri peste riū a legat ambele maluri ale apei, ast-fel că l'a făcut un singur oraș și cu puțuri de apă, să le veđi dintre cele mai bune și mai clare și foarte plăcute de ale bea, și cu clădiri de clușmele mărețe, dintre cele mai reci, acum pentru întâia dată, prin cheltueli foarte mari s'a înfrumusețat cu lucruri vrednice de măreția sufletului său. Pentru ce ași euamera una câte una pe fie-care? Nu-i plină de acestea ori-ce scriere, și ori-ce poezie? N'a ostenit și limbele oratorilor și muzele poeților înșirându-le cu admirație? De aceea mi se impune a scurta cuvintul ne mai dicând nimic despre acestea, nu pentru că le-aș fi tratat după însemnătatea lor, ci pentru că snt cu neputință a se desfășura tóte acele lucrări. De alt-fel imi pare că-i și de prisos de a descrie prin cuvinte acelora ce-s cu putință a le privi cu ochii frumuseța. Acestea prestaū vederel; atrag pe privitor și'l fascinează la vedere, il duce la extaz și chiar pe vorbitor, dacă cine-va ar îndrăzni a face acésta, dovedește evident slăbăciune, învins de fapte.

Vorba spune că paserea Finicul ducându-se în perioade de ani regulate la Iliopol și făcându-și un cuib combustibil din

aromatele cele mai mirositoare se arde, apoi încălzindu-i-se cenușa prin puterea zoogonică a sórelui reînviază din cenușă, luând mai întâiu formă de vierme, apoi iarăș forma ce a avut'o mai înainte se înveșmintează cu frumuseță și devine tinăra din bătrână. Orașul Bucureștii suferind din împrejurările de mai înainte multe și cumplete și la sfirșit ajungând și la o distrugere cômplectă, ăștă-đi mult mafirumos, mai strălucit se ridică din chîiar ruinele ei prin mulțimea de bine-faceri ale Stelei Strălucitului nostru, venind cu strălucită strălucire la bine-făcător și cădëndu-i la picioré, împodobită, pentru că a înavuțit'o cu ast-fel de protector și Domn, și ce alt este el de nu fundator și părinte? Cu mult mai mult, mi se pare că a înfrumusețat'o de cât dacă i s'ar da de cătră el să se împodobescă cu numele seű și s'ar numi Alexandropol în loc de București; ceea ce i-ar fi și mai ușor și ar fi cu cuvînt fôrte drept, dacă Domnitorul nostru ar administra țara mai mult cu faptele de cât cu vorbele, și devenind fundator de fapte, iar gloria de nume, ca ceva nesuferit și copilăresc și înjositor aruncând'o a voit ca orașul să rămână cu numirea de mai înainte.

Deci privitor la cesteia așa de strălucite, a dat doveđi de măreție și bunătate, în cât n'a lăsat altuia al întrece; dar alegerile celor ce era să administreze sub el, nu le-a făcut tóte mai ales după interesul obștesc? Saű precum aceste le a așezat fôrte bine, iar respectiv de cel ce avea trebuință de umanitatea lui, nu tot ast-fel s'a arătat pe sine demn de cele mai mari laude? Ori despre acésta nu se compară nimeni și nici se apropie de el, dar respectiv de siguranțele justiției póte este inferior altora? Nici decum. Ci precum un atlet din cei mai buni luptându-se în o luptă ore care și neatins păzindu-se pe sine, apoi trece la o alt-fel de luptă, ambiționând ca să i se conserve până în sfârșit gloria ce a câștigat'o mai înainte, uzaze de o forță mai înfloritoare și și estinde cugetarea mai tare își și unge corpul seű cu

mai multă îngrijire, pentru că și aicea se devină învingător, ast-fel și Domnitorul nostru tot-deauna ambiționând ca să întrécă faptele de mai înainte cu cele de mai apoi, și în toate niměnuî n'a lăsat să se apropie de el, aparând pururea mai strălucit și mai minunat.

Deci așezările administratorilor de pe timpul său și sub el ast-fel le-a orânduit tot-deauna, le-a făcut și le face; așa că nici mai drepte, nici mai potrivite, nici mai folositoare obșteii de alt-fel nu puteau să se facă. Pentru că este de nevoie celui ce conduce Guvernământul cel mai înalt să întrebuințeze pe unii slujbași la afaceri speciale și conlucrători ai administrațiilor. Căci Dumnezeu n'a dat naturei omeștii a pătrunde pe deplin până în cele mai amănunte cu prevederile pentru ori-ce afacere. Și pe când alții făcea așezările de felul acestora în alt chip, fiind că-i cu puțință celui ce domnește să orânduască pe niște asemenea după voința sa; dar Domnul nostru se pare că a avut norocul și în acesta a celui mai bun, căci n'a făcut numirile după bogăție, nici dintre casnici ori prietini, ca să nu facă hatir, ci a ales tot-deauna pe cei mai buni dintre supușii săi, căci în acesta fie-care pune siguranța locului în știința de a governa, în care el însuși va fi mai folositor obșteii, ca nu cei ce sînt prea doritori de slujbe să'l bănuască ca nedrept și că numirea s'a făcut nepotrivită.

Ar fi deci deajuns și această prevedere, care-i și divină, duple cum se pare lui Sinesiū, și măreață de a caracteriza pe un Egegon de prea dumnezească, care nu pare de loc că s'a mărginit aicea, ci a mers înainte spre a imita perfecțiunea lui Dumnezeu. Căci n'a încetat de a lucra îngrijindu-se de cutare și cutare și de miî de alte îmbunătățiri nu numai în orașe, și sate și comunități, dar și de fie-care în parte. Despre aceste sînt mărturiile vădite, multele miî de cheltueli lunare din vistiere, mai ales celor din neam mai strălucit și darurile ce făcea cu îmbelșugare ȕilnic celor ce

cereaŭ. Căci cine venind la el, având nevoie, nu se întorcea veselindu-se de dărnicia sa? Care cerând mai puțin n'a primit din parte-i mai mult de cât avea trebuința? Pentru că nu suferea să se măsoare măreția lui de suflet cu cererea celui ce avea nevoie, ci întrecându-se cu Macedon prin strălucire în acestea, filotimisindu-se de a întrece cu darea trebuința în tot-deauna, știind că, de a ajuta pe cine-va cât are nevoie nu este vindecare nenorocirei, ci mai ales îi aduce amintirea; iar a bine-face cu mai mare liberalitate, acesta-i în adevăr a omului generos și o mângăere desăvârșită.

Ce ar putea cine-va să mai spună și despre învățatură și învățați, despre măreția sa de suflet cătră aceștia și de alte bine-faceri? Despre acestea se vede suprabondând nu numai cu măreția inimei sale, prevenind cererea tot-deauna cu dăruirea și trebuința o întrecea cu remunerațiile, și ceea ce-i mai însemnat, înfrumusețând dăruirea fără ambiție și ostentație, dar încă i se părea că-i face o grație, când cine-va voia să primescă, despre care sînt încredințat că este adevărat ceea ce s'a spus. Ceea ce este mai imposant, bogații și Regii cinstind pe filosofi și pe ei se cinstesc și pe aceia, iar filosofil cultivând pe bogați nu-i fac pe aceia mai glorioși, ci pe ei mai puțin lăudați. Deci încredințat de acesta nu așteaptă lingușirea din partea aceloră cât de puțin, ci el se duce la ei, le dă daruri și-i primește și cu cuvinte bune și cu fapte. Prin urmare nu vei vedea aicea turme de cultivatori ai muselor, ci străluciți cu onoruri de cătră Domn, sau pe cei ce escelează în filosofie, sau servesc prin cuvinte Cerul, sau sînt discipuli ai Calliopei (cântăreții) și dedați la retorie și poezie, în cât fiind-că arta-i produce servitori cu judecată, iar minte-i silește se înveșmînteze ideile cu cuvinte. Pe lângă acesta apoi este de a vedea umanitatea Domnitorului pentru ast-fel de bărbați, toți de pretutindenea cari se distingeau în orî-ce ramură de instrucție aici alergau și a devenit ușor orașul ospitalitatea Muselor și refugiū a

totă învățătura. Nu pe nedreptul se laudă August pentru dispoziția cătră filosofie și recompensele umanitare cătră toți învățații de ori-ce fel. Dar acela avea asociat pe Maecena, căruia făcându-i plăcere a ajuns multora folositor cu bani. Iar Domnitorul nostru făcându-se el singur pe sine Maecena a întrecut nu numai pe August în acésta, dar și pe toți împérații admirați pentru umanitatea lor în acésta privire, pentru-că plecând de la mai mic, a făptuit acésta virtute. Dar dacă celor bunî este bun, nu se pôte dice de aicea că pe cei răi ia lăsat să caște gura și se batjocoréscă legile orî cine ar fi vrut, ceea ce se întâmplă se vedem la Domnitori manifestând slăbiciune de suflet de cât umanitate pentru virtute; ci cuprindea în sine în adevăr o așa amestecare admirabilă de aceste virtuți, în cât el era cel mai bine-voitor celor bunî și cel mai înfricoșat celor răi, apoi cel mai acurat păditor al dreptului. Pe de o parte împărtea fie-căruia ceea ce era al său; iar pe de alta celui bun mai ales întrecându-i în tôte, și respectiv de aceștia suprabonda cu vrednicia bine-facerilor, iar față de acela nu le substrăgea din drepturi, iar din pedépsa provenită din legi le ridică asprimea, și atâta numai pedépsa că bătându-l să se înțeleptască, iar restul îl suspenda prin umanitate. De aceea asupra lui nu avea cuvînt să dică nimic cel ostndit că nu suferă pe dreptul, ci mai ales bine-cuvînta și săruta mâna condamnatore că nu ia impus pedépsa după dreptatea vinovățiilor.

Cine ar putea povesti după vrednicie acurateța sa în judecățile relative la convențiunii? Cine ar îndrăzni să-i discute tribunalul Ariopagului respectiv de dreptate? Sau cine s'ar indoi de regula dreptăței? Pe cine vei găsi mai pătrunzător de cât el a afla adevărul învăluit cu mîi de machinațiunii de cătră făcători de răle, și ascuns în un adinc întuneric? Cine de cât el, când află adevărul este mai ferm? Cine săvîrșind acestea mai ales în present își păzește obi-

ceiul nedisponându-și nici-odată spre o mai mare asprime liniștea sufletului? . . .

Ajung acum cu cuvîntul la cea mai înaltă culme, în cât nu numai Domn al Valahiei, nici numai părinte și tutore a unui oraș sau provincii l'am arătat pe eroul nostru, ci în genere protectorul întregului neam acoperindu-l cu măreția regală, ca unul ce a răspândit bunătatea la mai mulți. Pentru că vedînd neamul nostru renumit pretutindenea în vechime pentru înțelepciune și tot felul de învățături și mai presus, acum însă în căderea și nenorocirea și mai însemnat, dăc numele mare și celebru al Grecilor, a cărora glorie în artele frumoase era între toți ómenii, în cât pre nici un popor nu imitaă cu toții, de cât a se asemana cât mai aproape cu ei, întru atâta își închipuiaă cele-lalte popóre că este mai superior altora, întru cât s'ar fi apropiat mai mult de Greci și cu obiceiurile și cu învățăturile. Deci vedîndu-l pe aceștia atît de rěu decăduți prin restriștea timpurilor, în cât nici a mai scăpa ceva din strălucirea strămoșilor respectiv de învățătură, ci că se periclitează a se barbariza cu totul și a se acoperi cu o pîclă grósă de ignoranță și că lumina înțelepciunei întru atâta s'a stins întrânșii, în cât nici o mică scântee n'ar fi rěmas ca se lucească iarăși celor ce ar voi. O! cum voiă trece fără să plâng situația ce cuprinde acum pe ai noștri? Ce se cugetă? Și ce face? O! suflet în adevěr măreț și regal a aceluia. Ia asupra-și protecția întregului neam, pune mîna însuși pe Instrucție și se declară pe sine apărătorul filosofiei. Și în adevěr didește cu cheltueli mari școle și chiamă de pretutindeni profesori și dispune să se împartă bani regulat fie-căruia dintre școlari, găsindu-le tótă ușurătatea pentru întreținere în scopul numai să urmeze la învățătură, pe care de tot felul, și a celor ce înainte (învățături) nu erau, le introduce în școle. Căci nu numai acea veche filosofie să li se predee, cea cunoscută și mai înainte la ai lor și care se și învață pe

alurea, de și nu cu acea precisiune demonstrativă cuvenită filosofiei și evident științific, ci mai mult după obiceiul Gramaticilor, și furării de cuvinte, după cum se vede adevărit din disa filosofului Cirinic: că ar fi și cărți de filosofi după cum dovedesc unii Gramatici scurtând mai ales silabile și criticându-le; și dacă ceva mai nou în filosofie s'a aflat cu timpul, și ar fi de lipsă le a îndeplinit și a îndreptat ceea ce era greșit față de certitudine. Cu încetul a introdus și filosofia experimentală în școlile înființate de el și Chimia chiar, singurile interprete ale naturii, nu în silabe, nici în cugetări omenești, care ar putea fi și false, confundând acțiunile acelea, ci în natură, scrutate cele ale naturii, și din fapte să se prindă adevărul lor în aceste științi, așa că este natural nici să te înșăli, nici se înșăli; ci demonstrându-se tot-deauna ceea ce este real, dacă cineva numai le-ar profesa pe acestea cu abilitate și cu sirguință, cu punere și cu o pătrundere ascuțita a minții. Și nu numai acestea dar și tot felul de știință se învăța în aceste școli, și a disposat să se inițieze și în secretele medicinei, în tot și în toate și întru nimic să nu fie cu lipsă cel ce ar voi să învețe, așa că noi să nu mai rîvnim mai mult școlile celebre din Europa, și nici se mai dorim vechile fericiri ale Atenei, ci să ne fie în locul acelora arena de totă instrucția Bucureștiului și ca o adevărată locuință a înțelepciunii.

Deci cum toate acestea nu sînt vrednice de marea regală? Cum, acestea nu sînt dovedi de un suflet înțelept și foarte bun tot-odată și care e de cugetat că nu e un lucru mic? Căci nu cu cheltueli întâmplătoare și nici cu puține îngrijiri se realizează ast-fel de lucruri . . .

Aceste sunt pericopele ce cuprind material istoric din tratatul lui Manassi Iliade, prin care descrie cele ce a făcut Alexandru Ipsilant în Valahia în timpul Domniei sale de

opt ani cât a domnit. Dacă numai jumătate am presupune că sînt adevărate din câte le povestește Manassi Iliade despre Ipsilant, ar trebui să-l considerăm ca un activ, bun și capabil Domnitor. Iliade Manassi era contemporan cu faptele și cu tótă adulația ce o putea întrebuița în scrierea sa la adresa Domnului, totuși presupun că nu putea înșira fapte și acte pe séma Domnitorului, care n'ar fi avut de loc realitate, pentru că l'ar fi ris lumea, iar contemporanii și cei imediat următori i-ar fi combătut scrierea, ceea ce n'au avut loc, cât cunosc eu. Apoi acest Cuvînt de laudă a fost scris în București și prin urmare citit de toți ómenii timpului, atît din țară cât și din străinătate, pentru că-l imprimat în Lipsca. Din aceste pericope mai rezultă că în școlele Grecești se învăța serios carte și nu trebuie se admitem, ca unii dintre noi, că în aceste școli nu era de cât o întunecime și zăpăceală pe capul școlarilor, cari nu eșeau cu alt ceva mai bun de cât cu noțiuni ciuntite, de nesfârșita Gramatică Grecă. Lucrul se dovedește cu date contemporane că este cu totul alt-fel: Că se învăța Filosofia după cele mai noi metode occidentale, iar sub filosofie trebuie să înțelegem tótă partea literară și pozitivă, matematicile, apoi Fisica și chimia experimentală, Teologia, cîntarea și tot felul de științi trebuitoare, ba și începuturi de Medicină. Mai este apoi iarăș adevărat că aceste școle au fost înterupte și cursurile suspendate din timp în timp, din cauza împrejurărilor politice, ale războelor dintre Rusia și Turcia, când țara era ocupată de străini militarește. Ultim rezultă,—că în țara noastră și în trecut a fost cultură și încă și multă și bună, dar în limba străină, ocrotită de Domnii fanarioți în interesul neamului Grecesc, dar din care nu puțin a profitat și pătura socială înaltă, vréu a dice boerii și orășenii Români.

Cine este acest Manassi Iliade? După cât se cunoște, el era născut în Menelicul Macedoniei și a învățat pe la 1754

În București la Alexandru Turnavitu, apoi a trecut în Padova și Bononia, după aceea a venit în București și a fost profesor de filosofie în Academie. Pe timpul Domnitorului Alexandru Ipsilant a fost trimis în Italia și Germania a studia matematicile și se cumpere instrumentele trebuitoare pentru experiență la predarea științelor în Academie. El a murit în București la 1785. De la el nu ne-au rămas de cât acest discurs de laudă la adresa Domnitorului Alex. Ipsilant și câte-va epigrame, ca la Neofit Mitropolitul Ungrovlahiei, Alexandru Turnavitu, Scarlat Ghica și Const. Mavrocordat etc.

LXXVII). Συμεών τοῦ Μαχαρίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Κατὰ αἰρέσεων καὶ περὶ τῆς μόνης ὀρθῆς τῶν χριστιανῶν ἡμῶν πίστεως, τῶν τε ἱερῶν τελετῶν καὶ Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας διάλογος.

Περὶ τε τοῦ Θεοῦ Ναοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ Ἀρχιερέων, περὶ ἱερόν καὶ διακόνων καὶ τῶν ὧν ἕκαστος τούτων στοχῶν ἱερῶν περβάλλεται. Καὶ περὶ τῆς Θείας μυσταγωγίας. Εἰς τε τὸ τῆς ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν πίστεως σύμβολον Ἑρμηνεία καὶ κατὰ τίνων συγχειμέναι εἰσὶν. Ἐπι δεῖ περιεκτικὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφάλαια, ἧτοι ἄρθα δώδεκα. Καὶ ὅτι ταῦτα περιέχει τὸ ἱερόν σύμβολον. Καὶ περὶ τῶν περιεκτικῶν ἀρετῶν. Ἀποκρίσεις πρὸς τινὰς ἐρωτήσεις Ἀρχιερέως ἠρωτικότος αὐτόν. Καὶ τελενταίων περὶ Ἱερωσύνης. Μεθ' ὧν τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου Μάρκου Εὐγενικοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου Ἐξήγησις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ακολουθείας. Ἐφ' οἷς πίνακες ἀναγκαῖοι καὶ πλουσιώτατοι δύο.

Τυπόθεντα διὰ δαπάνης τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐν δοξοτάτου, ἐκλαμπρωτάτου τε καὶ γαληνοτάτου Ἡγεμόνος Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Δούκα βοεβόδα πάσης Μολδοβλαχίας, τοῦ μεγάλου πρεπεοτάτου αὐθέντου καὶ ἀρχηγοῦ πάτης Οὐκραίνης. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Νοτάρου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Ἰωάννου Μολίβδου τοῦ ἐξ Ἡρακλείας.

Ἐν τῇ σεβασμίᾳ Πατριαρχικῇ καὶ αὐθεντικῇ μονῇ τῶν πρωτοχορυφαίων Ἀποστόλων τῇ καλουμένῃ Τζετατζουῖα. Ἐν ἔτει σωτηριῷ 1683. κατὰ μῆνα Ὀκτίβριον. Ἐν Γιασιῷ τῆς Μολδαβίας.

«A fericitulul Simeon Archiepiscopul Tesalonicului, asupra eresurilor și despre singura dréptă credință a noastră a Creștinilor și a serviciilor sfințite și a monastirilor, catalogul bisericeii.

Despre templul Dumneđeesc și despre Archiereii din el, despre Preoții și Diaconi și cu care din aceste veșminte sfințite se îmbracă fie-care. Și despre sfințita mistagogie; Explicarea și la simbolul credinței Ortodoxe a Creștinilor și în contra cărora s'a'u compus. Apoi încă capitule prescurtate ale credinței Ortodoxe, sa'u douëspredece articule și că acestea le cuprinde sfințitul Simbol. Și despre virtuțile ce le cuprinde. Respunsuri la unele întrebări a unui Archiereu ce l'a întreat pe el. Și în sfișit despre preoție, împreună cu care explicarea serviciului bisericesc a prea înțeleptului și prea învățatului Marcu Eugenicul Mitropolitul Efesului, despre care două tabele necesare și fôrte bogate.

Tipărite ; rin cheltuiala prea piosului, prea gloriosului, prea strălucitulul și prea luminatulul Egemon Domnul Domn Ioan Duca Voevod a tótă Moldovlachia, prea mărețului Domn și Guvernator a tótă Ucraina. Prin îngrijirea și corectarea prea învățatului Notariu a marei Bisericii Domnul Ioan Molivd din Eraclia.

În respectata patriarchală și domnescă Monastire a celor întâi Corifel ai Apostolilor, numită Cetățuia, în anul mântuirii 1683, în luna Octombrie. În Iașul Moldovei».

Pe contra pagină este marca țarei Moldovei, iar împrejur se citește titulatura Domnului: 'Ελέφ Θεοῦ Αὐθέντης καὶ Ἡγεμῶν Πάσης Μολδοβλαχίας καὶ Ὀκραίνης Ἰωάννης Δούκας Βοεβόδας. Iar dedesupt aceste versuri:

Πρὸς τὸν εὐσεβέστατον, ἐκλυμπρότατον, γαλητότατον καὶ ἐνδοξότατον Αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας, Κυρίον Κυρίον Ἰωάννην Δούκαν βοεβόδα, τὸν μεγάλο πρεπέστατον ἀρχηγὸν πάσης Ὀκραίνης.

Δουκα Μολδαβίης μέγ ὑπείροχε κοίρανε γαίης.
Ἄρχωντ Ὀκραίνης Κράντορ ἐπωνυμίην.
Οὔνομα σὸν πάντη περιδέδρομε πείρατα κόσμου,
Εὖχος τ' εὐσεβέων καὶ κλέος ἡγεμόνων.
Ἑλλήνων γενεὴ μέγα τέρπεται, ἧ πόρες ἄρτι
Τὴν δὲ βίβλον, δαπάναις σαῖς τυπογραφίμενος.
Σοὶ στέφος ἐκ λιθάκων προσάγει τ' ἐριτίμων.
Αἶνω γηθοσύνας σὸν κράτος εὐχουμένη.

τῆς ὑμετέρας εκλαμπρότητος ελάχιστος δουλος. Ἰωάννης.

«Cu mila lui Dumnezeu Domn și Egemon a toată Moldo-
vlachia și Ucraina Ioan Duca Voevod».

«Cătră prea piosul, prea strălucitul, prea luminatul și
prea gloriosul Domn și Egemon a toată Ungrovlachia Domnul
Domn Ioan Duca Voevod, prea mărețul Guvernator a toată
Ucraina.

«Duca al Moldovei, superior multora, Stăpân al pământului
Și Guvernator al Ucrainei, supranumit Rege.

Numele tău a străbătut cu totul marginile lumii,

Și dorința pioșilor și lauda Domnitorilor.

Neamul Grecilor se bucură mult, cu editarea de acum

A acestei cărți, tipărind'o cu cheltuelile Tale.

Ție ți aduce cunună din petre de mult preț.

Laudă cu bucurie dorește stăpânirei tale.

Al strălucirei Vostre cel mai mic serv. Ioan.

După acesta urmază o dedicație cătră Domn făcută de
Dosoteiū Patriarchul Ierusalimului, din care estrag pericopa
ce ne privește:

«A prisosit însă măsura acestei dăruiri în veacul nostru
de către strălucirea ta, pentru că în timpul Domniei Tale
s'a făcut și pentru neamul nostru tipar grecesc, prin care
la toată lumea spirituală se vestește bucurie....»

«Că Domnitorilor pioși este propriu, prin diferite chipuri
și cu toată puterea a servi Religiunea Ortodoxă la care se
închină Ortodoxii Creștini, cum țice cel întocmai cu A-

postoliî Constantin. Iar eũ sînt dator cu deosebire a atinge un scop ca sã se pãzascã de cãtre fericitele mulțimi ale Bisericeî Creștine o credință, o iubire sincerã și o conînțelegere în închinarea prea puternicului Dumneđeũ. Iar dacã este adevãrat ceea ce s'a đis de un filosof, cã trebuie prin naturã sã cãutãm pre Dumneđeũ și judecata și Providența sa, iar prin moralã legea și societatea spre a instrui (invěța) binele în societate; tôte acestea le a desãvirșit acum adinca ta minte în Teologia cea adevãratã despre Dumneđeũ și cele Dumneđeesti, precum și în cele ce privesc Creațiunea și Providența și vecnica judecatã, de asemenea și ceea ce privesc Misteriile și obiceiurile și disciplina și organizarea bisericescã, apoi unirea Ortodoxilor și depãrtarea de eretici și schismatici, cum și cele ce privesc societatea, conform Scripturei și creatorului aceștia Sf. Duh, a sfinților saũ scurtarea celor đise în Sfinții....»

Iar în prefațã cãtre cititori tot de Dosoteiũ Patriarchul Ierusalimului se đice:

....«A fost pãnã acum acestã carte ca o grãdinã închisã și fãntãnã astupatã necunoscutã multora. Dar cel mai bun în tôte, prea strãlucitul și prea piosul Domn și Egemon a tötã Moldovlachia și Ocrainei Domnul Ioan Duca Voevod, acum rugat de noi ca mijlocitor a lui Christos ca și cum Dumneđeũ I-ar fi poruncit a primit rugãciunea ca un iubitor de Christos, a dat'o la luminã hotãrãnd a o tipãri cu cheltuelile sale proprii și a hãrãzit'o ca un dar de muș preț mumei lui, Sfintei Bisericei a lui Dumneđeũ....»

Dupã aceste prefețe urmẽzã o scarã de conținutul cãrței apoi textul în 319 pagine, iar la urmã o scarã alfabeticã pentru ușurãtatea aflãrei cestiunelor tratate în carte.

La finele cãrței este imprimatã nota urmãtoare:

Ἐτυπώθη ἐν Γισίφ τῆς Μολδαβίας, ἀναλώμασι μὲν τοῦ πανεκλαμπροτάτου εὐσεβεστάτου καὶ μεγάλου πρεπεστάτου Ἡγεμόνος Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Δούκα βσεβόδα πάσης Μολδοβλχίας, Αὐ-

θέντου καὶ Ἀργηγού πάσης Ὁκραίνης Ἐπιμελειὰ δὲ καὶ διορθίσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου Μολίβδου τοῦ Περινηίου, παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου χουσίου Κυρίου Μητροφάνους. Ἐν ἔτει 1683.

«S'a tipărit în Iașul Moldovei cu cheltuiala prea strălucitului, prea piosului și prea mărețului Egemon Domnul Domn Ioan Duca, Voevod a tótă Moldovlahia, Domn și Guvernator a tótă Ucraina, cu îngrijirea și corectarea prea învătățului Domn Ioan Molivd, din Perintiu, la prea iubitorul de Dumnezeu episcop al Hușului Mitrofan, în anul 1683».

Cartea este în folio mare, ca format, și litera cicero, imprimat de lux.

LXXVIII). Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλοελληνικὴν φράσιν, εἰς τόμους τρεῖς διαιρεθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα μετὰ πολλὰς χρησίμους καὶ ἀναγκαίας ὑποσημειώσεις καὶ ἀκριβεῖς πίνακας, παρὰ Γεωργίου Βενδῶτη ἐκ Ζακύνθου, καὶ παρ' αὐτοῦ διορθωθεῖσα. Νῦν πρῶτον τοποῖς ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιστάσιος καὶ ἀκριβοῦς ἐπιμελείας Πολυζῶη Λαμπανιτζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωάννινων, καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Αὐθέντι καὶ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Νικολάῳ Καρτζῶ. 1783. ἐν Βιεννῇ.

«Istoria Bisericească a lui Meletie al Atenelor. Tradusă din limba Grecă în limba noastră grecăscă aplă, împărțită în trei tomuri și îmbogățită cu multe însemnări și table sigure trebuincioase și necesare de cătră Gheorghe Vendoti, din Zachint și de el corectată. Acum întâiū dată la tipar prin supravegherea și acurata îngrijire a lui Polizoe Lampanitiotul din Ioanina și de el dedicată prea înălțatului prea piosului și prea luminatului Domn și Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Nicolae Caragea. 1783. în Viena».

Acéstă carte în trei volume, cea mai bună istorie din timpul trecut pentru Ortodoxi, este în quarto, mare, și-i dedicată la trei Domnitori, adică: Domnitorul Caragea, volumul al II lui Alexandru Constantin Mavrocordat, Domnul Moldovei, iar volumul al III Domnitorului Valachiei Ioan Mihail Suțu.

LXXIX). Ἀνδραγαθείαις—τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἀνδρειστάτου Μιχαήλ βοεβόδα.

Ἐτι δὲ καὶ τὰ ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Οὐγκροβλαχίαν, ἐπὶ τὸν καιρὸν ὅπου ἀθέντεψε ὁ Σερμπάνος βοεβόδας ἕως Γαυριήλ Μογίλα βοεβόδα.

Ἐτι δὲ περιέχει καὶ τινὰς παραγγελίας πνευματικὰς πρὸς τὸν Ἀ. ἕξανδρον Ἡλιάσι βοεβόδα καὶ εἰς ὅλους τοὺς διαδόχους τῆς Αὐθεντίας καὶ θρηνον περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 1785. ἐνετίγησι. παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

«Vitejiile prea piosului și prea vitezului Mihail Voevod. Încă și câte s'au întâmplat în Ungrovlachia din timpul ce a domnit Șerban Voevod până la Gavriil Movilă Voevod.

Cuprinde încă și sfaturile sufletești către Alexandru Iliăș Voevod și către toți următorii Domni și o plângere despre Constantinopol. 1785. Veneția. De Nicolae Glichi din Ioanina».

Acéstă lucrare istorică este o descriere a evenimentelor întâmplate în țările noastre și ține loc de Cronică, scrisă de Mitropolitul Mateiș al Mirelor, fost superior la Monastirea Dealului. Este publicată în Magazinul Istoric a reposatului Papiu Ilarian. Cartea este în 8°.

LXXX). Grammatica Graeco-latina ex variis collecta. Georgeo Demetr. de Chald. Kvr Argirocastrense ex Evropea Albania, a quo propriis observationibus, anotationibusque, Epistolis, sententiis Graeco-latinis, illustrium quorundam virorum vitis et scientiarum definitionibus aucta.

Nunc primo propriis ipsius expensis impressa, ac reverentor dicata serenissimo excellentissimoque Principi totius Moldaviae, Domino Domino.

Alexandro Ioanni Mavrocordato

Viennae 1785. Ex typographia Baumeisteriana

Acéstă Gramatică cste scrisă în limba veche Grécă și dedicată Domnitorului Alexandru Ioan Mavrocordat Domnul Moldovlahiei.

Cheltuiala imprimatului a fost dată de Domnitor, iar autorul Gheorghie din Argirocastru a compus'o pentru școlile Domnești, pe când era ca profesor în Iași cum singur mărturisește în prefață:

...«Δι' οὗ ὡσπερ πᾶσι τοῖς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν εἰδῶσι, οὕτω καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν ἡγεμονίαν διατελοῦσι (ὦν τῆς κηλοκάγαθίας ἐπὶ τῆς ἐν Γασιῶν δικτριῆς μου) οἶομαι τι χαρίζεσθαι ...»

...«Pentru aceea tuturor celor ce cunosc limba grécă, asemenea și celor ce viețuesc sub Domnia ta (a bunei-voinți despre acele ce ași arătat în timpul petrecerei mele în Iași) socot să vă hărăzesc ceva. ...»

LXXXI). Κατὰ Ὁκέλλου. Περί τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Πόνημα τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος μέγα Κλωτζιάρη Ἰωάννου Τζανέτου, ἀφιερωθὲν τῷ Ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεσιάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Αὐθέντι καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυριῷ Ἰωάννῃ Νικολάῳ Πέτρῳ Μαυρογένῃ. Θεωρηθὲν καὶ ἀκριβῶς διωρθωθὲν παρὰ Γεωργίου Βεντότη Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1787.

«Refutation du traité D'Ocellus de la nature de L'Univers. Ouvrage de Jean Zanetti Clutziar dédié à son Attesse serenissime Nicolas Mavrogene Prince regnant de Vallachie. Revu et corrigé par Mons. George Vindoti.

Vienne D'Autriche 1787. Chez Ioseph de Baumeister.

Acéstă carte polemică este scrisă în București de Geanet—ori Gianu atât în grecește cât și în franțuzește și imprimată în Viena, pentru că pe atunci nu exista literă latină sufi-

cientă în București, deși erau destule tipografii. După titlu urmărea o prefață, cu dedicație Domnului Mavrogheni și în care se descriu faptele și activitatea lui ca Domn pentru înfrumusețarea Bucureștilor. Iată acele pasaje ce ne interesează:

Scriu numai textul francez:

«..... Car c'est la ferveur de Votre amour pour le bien, Monseigneur, Votre zèle a préféré toujours l'avantage public à l'intérêt particulier, et mille autres qualités et vertus éclatantes, dont votre Altesse est ornée, qui ont porté la Divine Providence à vous appeler sur le trône de Vallachie, pour défendre et gouverner cette nation pour secourir les veuves et les orphelins, pour être le protecteur des grands et des petits, pour soulager les pauvres, pour repousser les attentats de l'injustice, et, a un mot, pour être le père commun de tous les sujets de l'état.

Réjoui-toi donc, O Vallachie, de ce que la Providence Divine t'a envoyé un tel Prince, et vous, Monseigneur, réjouissez-vous. Applaudissez au gouvernement sage et légitime d'un Prince, qui ne s'occupe que de la prospérité générale, et sa protection aux sujets, qui joignent beaucoup de sang froid et de réflexion à un esprit pénétrant, procure le bien public aux dépens de son intérêt particulier, qui pour l'exercice de la justice, ne craint pas de s'exposer à mille dangers, qui protège les pauvres et devient pour les riches un exemple de vertu, et de bonnes moeurs, qui orne le Capitale d'édifices superbes et dispose les esprits de tous les sujets à la vertu par de sages maximes, et qui, en un mot, étant regardé de tout le monde, comme l'auteur de la prospérité publique, inspire à tout les sujets, qui ont le malheur de tomber, la plus ferme espérance de se relever par son secours....

Iată și o poezie iambică, care descrie origina familiei Giani.

Ἄναγινώσικων πᾶς με ἴστω ὡς πέλω
Ποσῶ μικρὸν μὲν, τῷ δὲ ποιῶ ὡς μέγα
Ἰόνημα ἴδιον τοῦ Μεγάλου Κλουτζάρη
Τζανῆ ἐπίκλην εὐγενοῦς, Βιζαντίου
Καί μουστραφοῦς τοῦ Ἰωάννου λέγω
Εὐληπτός εἰμι τῶν βροτῶν σοφοῖς μόνοις.

Θεωδώρος ὁ σὸς ὅλος καὶ ἄλλος σὺ.

«Cetindu-mă cine-va să știe că sint, cu cantitatea mic, cu calitatea mare, opera proprie a Marelui Clucer, cu pronumele Gianî, nobil din Bizanț. Țic a lui Ioan iubitorului de știință, sint ușor de înțeles ómenilor, dar numai înțelepților. Al tēu cu totul și ca un alt Teodor».

Apoi după o prefață scrisă în București la 1787 către Geaneti scrisă grecește de Daniile al Sevastiei, apoi urmază o altă epistolă a Metropolitului Ungrovlachiei Grigorie tot în 1787. Iată-o în totă cuprinderea ei:

Ἀνεγνώσθη παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος τὰ κατὰ Ωκέλλου τοῦ Λευκανοῦ φιλοσόφου ἀντιρρητικὰ τοῦ εὐγενοστάτου Ἀρχοντος Μεγάλου Κλουτζάρου Κυρίου Ἰωάννου Τζανίτου, ἐν οἷς κατὰ φιλοσόφους, ἐπαγγέλεται τὴν τῶν τοῦ Ὁκέλλου παραλογισμῶν σηλίτευσιν ἃ δ' ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προυχειρίσαστο εἰς πλείονα τῶν λεγομένων ἐπιβεβαιωσιν οὐκ ἐναντιοφανῆ τοῖς ἡμετέροις ἔδοξεν. Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐκδόσεως ἀξίον τὸ βιβλίον διὰ ταῦτα κεκριται, καὶ τιμῆς ὅσης πλείστης τοῦ συγγραφοῦτος τοῖς τε αὐτοῦ φιλοπονίας ἔνεκα καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας. 1787. Νοεμβρ 8. ὁ Ουγγροβλαχίας Γρηγόριος.

«S'a cetit de modestia noastră combaterile cele contra lui Ochell Leucan filosoful al prea nobilului boer, marelui Clucer, Domnului Ioan Gianeti, în care, după filosofii, descrie mustrarea aberațiunelor lui Ochell. Cele ce a întreprins din Biserica noastră Universală a lui Christos spre mai mare întărire a celor ce se Țic, nouă ni s'a părut că nu sint contrare. Dar încă pentru acestea cartea se judecă a fi demnă de publicare și de onórea cea mai mare a scri-

itorului și pentru iubirea sa de ostenelă și pentru folosul obștesc. 1787, Martie 8.

Al Ungro-Vlachiei Grigorie.

LXXXII). Συνοπτική Περίληψης τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου καὶ τροπαιοῦχου Αὐθέντου ἡμῶν καὶ Ἡγεμόνος πάσης Ουγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου, Ἰω Νικολάου Πέτρου Μαυρογένει; βοεβόδα.

Συντεθεῖτα παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου καὶ ἐλλογιμωτάτου ἄρχοντος μεγάλου Καμενάρη Μανολάκη τοῦ Περσιάνου.

Ἔτι δὲ καὶ ἐτέρων ἐλλογιμῶν στοίχοίτε καὶ λόγοι ἐγκομιστικοί, συλλεχθέντες τε καὶ εὐτάκτως τύποις ἐκδοθέντες.

Ἐν τῇ νεοσυσταθείσῃ Τυπογραφίᾳ δι' Αὐθεντικῆς ὑπερασπίσεως, κατὰ τὴν ζωοδόχου πηγῆν τοῦ τζεσμέ. τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ.

Πρὸς Νικολάφ καὶ Ἰωάννη Λαζάρ καὶ παρ' αὐτῶν μετὰ δουλικῆς ὑποκλήσεως πρυσφωνηθέντες τῇ αὐτοῦ μεγαλοπρεπεστάτῃ Ὑψηλότητι.

Ἐν ἔτει σωτηριῷ 1789 ἐν μηνὶ Φεβρουαριῷ. Παρὰ Δημητρίῳ τυπογράφῳ.

«Cuprindere Sinoptica a faptelor eroice a prea înalțatului, prea piosului și purtătorului de triumf Domnului nostru și Egemon a toată Ungrovlachia, Domnul Domn Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevod.

Compusă de prea nobilul și prea învătătul marele boer Căminar Manolache Persianu. Încă și a altor învățați, stihuri și cuvinte de laudă, adunate și date în bună ordine la tipar. În tipografia din nou înființată prin sprijinul domnesc la Isvorul cel de viață dătător, la Ciușmea. În București. De către Nicolae și Ioan Lazăr și de ei cu supunere servilă dedicată prea înaltei sale măreții.

În anul mântuirii 1789 în luna Februarie de Dimitrie tipografu».

Pe contra pagină este marca țarei, dar într'un chip curios, corbul ține în cioc și crucea și capul de Zimbru de

un corn. Apoi sub stemă sînt versurile următoare în grecește: «Pe Ilie l'a nutrit corbul, iar pe tine te-a onorat Nicolae ca pe cel mai brav Domn dintre Domnii Daciei. Intreci cu virtuțile pe tot omul, precum cu armele pe Nemți, acum cu harul lui Dumnezeu. În timpî îndelungați nu'ți va pësa, Dumnezeu va sfârîma resvrătirile, ședënd în scaun pănă la sfârșitul vieții».

Apoi urmëză dedicația din partea lui Nicolae și Ioan Lazăr din Ioanina cãtră Domnitor, după acesta niște versuri ale lui Mateiü al Mirelor cãtră Cãminarul Manolache Persianu la poema sa, prin care Persianu descrie luptele și faptele lui Petru Mavrogheni. Înainte de poema lui Persianu este o stampă, ce n'am mai întãlnit'o pănă acum și în care se reprezintă iarăși marca țarei Corbul cu Crucea și Zimbrul în cioc, încunjurată de o ghirlandă, din drępta este Apostolul Petru cu sabia scõsă apărând Stema, iar de cea-l-altă parte Sf. Ioan Botezãtorul cu crucea în mână ca stindard. În jurul acestor stampe sînt sãpate literile inițiale: Ιω. Ν.Χ. ΠΤ. Μ.Β. Β.Β. Α. Η. Π Ο. e adică: Io Nicolae Petru Voevod, Egemon a tõtã Ungrovlachia. Apoi de desuptul Stampei versurile urmãtore Grecești: «O cruce a lui Christos împreună cu ajutorul dat piosului Domnitor Nicolae ca sã alunge pe tot vrãjmașul din tot pãmântul Dacilor și a Moldaviei, pe cari, tu sigil cu corbul împreună cu zimbrul, îi înfășuri de Ioan și Nicolae».

După un proimiu în prosă scris de Persian, se începe poema lui Persian, scrisă în o limbă fõrte populară și în care sînt o sumă de cuvinte și expresii turcești, ceea ce dovedește cã acest Persianu era un grec romanisat. Fiind cã acẽstã poemă este o descriere istoricã a luptelor lui Petru Mavrogheni, mĩ-am propus a o traduce tõtã în Românește. După poemă urmëzã iarăși cãte-va versuri te-trastihe, cu care se terminã lucrarea literarã lui Persianu. După acest scriitor urmëzã o poesiea lui Filaret Episcopul

de Rîmnic și care a fost și Mitropolit sub numele de Filaret al II, om cult și păstor vrednic. Poesia lui Filaret este mică, dar certifică că toate cele cuprinse în poesia lui Persianu despre Petru Mavrogheni sînt fapte alevărate.

Urmază apoi altă poesie a lui Alexandru Calfoglu fost mare Comis, apoi o alta scrisă de Ioan Geanet fost mare Logofăt și în fine două epigrame tot spre lauda lui Petru Mavrogheni scrise de profesorul școlii domnești din Sf. Sava, Teodoru. Aci se termină seria întâia a poeziilor. După acestea urmază un Cuvînt de laudă a profesorului Dimitrie Zisu, preot, pronunțat la sêrbătórea Nașterei Domnului. Un alt cuvînt tot de laudă a lui Eustație trimis din Constantinopol lui Manolache Persianu, apoi o poesie de laudă a lui Gheorghe, fiul marelui Vornic Slătineanu în stihuri ieroelegiace, alte versuri ale lui Scărlat Slătineanu tot în metru ieroelegiac și în fine o epistolă tot a lui Mateiŭ al Mirelor, prin care laudă poema lui Persianu și-i alătură și o altă poesie la adresa faptelor lui Petru Mavrogheni. Aci sã termină cartea, cu toate că mai sînt două foi, dar numai pe două fețe ni s'aŭ păstrat în ea câte-va epigrame și laude tot la adresa lui Petru Mavrogheni. Pe ultima fôe se citesc cuvintele: "Ἐτεροι στοίχοι τοῦ ἀγίου Μυρέων, Κυρίου Μαρθαιου, dar care lipsesc. S'ar părea dar că cartea nu-i completă, dar se vede că așa a fost imprimată, pentru că aceste două file ultime samănă mai mult a niște corecturi, de cât o continuare a cărței, ori că s'a mai găsit cu timpul acela mică poeziă și s'aŭ adaus la carte, după ce fusese imprimată, pentru că pagina de la sfârșitul cărței se termină la jumătate, prin urmare putea se continue cu alte poezii, de mai erau și altele cunoscute atunci, și la sfârșit se dice τέλος—adică: că s'a terminat cartea.

Tot aicea se termină și numerotarea cărței, care cuprinde 47 de pagini, afară de dedicație. Cartea-i în quarto, iar litera cicero.

Acéstă carte are valóre mare istorică, națională.

LXXXIII) Συνοπτική Περίληψις— τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ Ὑψηλοτάτου εὐσεβεστάτου καὶ τροπαιοῦχου Αὐθέντου ἡμῶν καὶ ἡγεμόνος πάσης Ουγκροβλαχίης, Κυρίου Κυρίου Ἰω Νικολάου Πέτρου Μαυρογένη βοεβόδα.

Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου τε καὶ ἔλλογιμωτάτου ἀρχοντος μεγάλου Καμινάρι Κυρίου Μανολάκη τοῦ Περσιάνου

Ἔτι δὲ καὶ ἐτέρων ἐλλογίμων στοίχοιτε καὶ λόγοι ἐγκομιστικοὶ, συλλεχθέντες τε, καὶ εὐτάκτως τύποις ἐκδοθέντες,

Ἐν τῇ νεοσυσταθείσῃ τυπογραφίᾳ δι' Αὐθεντικῆς ὑπερασπίσεως, κατὰ τὴν Ζωόδαχον πηγὴν τοῦ τῆσμε, τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ.

Παρὰ Νικολάου καὶ Ἰωάννη Λαζόρου τῶν ἐξ Ἰωάννινων, καὶ παρ' αὐτῶν μετὰ δουλικῆς ὑποκλήσεως προσφωνηθέντες τῇ αὐτοῦ Μεγαλοπρεπεστάτῃ Ὑψηλότῃ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1789 ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ.

Παρὰ Δημητρίῳ τυπογράφῳ.

«Cuprindere Sinoptică a faptelor eroice a prea Înălțatului, prea piosului, prea bravului Domnului nostru și Egemon a toată Ungrovlahia, Domnul Domn Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevod. Compuse de prea nobilul și prea învățatul boer, marele Caminar Domnul Manolache Persianu.

Încă și ale altor învățați stihuri și cuvinte de laudă, adunate și în regulă editate în tipar în tipografia din nou înființată prin sprijinul domnesc, la Isvorul de viață dătător de la Clușmea, din București.

De cătră Nicolae și Ioan Lazăr din Ioanina și de ei cu supunere servilă aferosite prea măritei Sale Înălțimi.

În anul mântuirii 1789, luna Februarie.

La Dimitrie tipografu.

Pe contra pagină este marca țerei Vulturul ori Corbul ținând crucea în cioc și de care e atârnată marca Moldovei, capul de bou, iar sub efigie sînt versurile următoare:

Ἠλίαν ἔκτρεφεν ἠδὲ σε τίσει κόραξ ὀχ' ἀριστε,

Ἡγεμόνων Δακίης Κοίρανε Νικόλαε.

Ἐθνικᾶς ἀρετῆσι βροτὸν πανθ', ὥσπερ ὄπλοισι

Γερμανούς ἤδη τῆ Κυρίου χάριτι.

Εἰς ἐτέων ἀμέλεισε Θεὸς σώσειεν Ἐλίξεις,

Πολλὰς ἐν Φωίῳ ἐς τέλος ἰδρυμένον.

«Pe Ilie l'a nutrit Corbul, iar pe tine te a onorat forte mult între Domniî Daciei, Domnitorule Nicolae, învingî cu virtuțile pe tot omul, precum cu armele acum pe Nemți cu harul Domnului, pentru mulți ani Dumneșeu s'a îngrijit să mântue de năvăliri tronul, stabilit desăvîrșit».

LXXXIV) Περιγραφή τῆς Βλαχίας. Περιέχουσα τὴν θέσιν αὐτῆς, τὸ εἶδος τῆς διοικήσεως, τὰς ἐτησίους προσόδους καὶ δαπάνας, τὴν τε ἀπαρίθμησην τῶν καδηλικίων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς χωριῶν.

Ἔτι δὲ καὶ τὴν τάξιν τῶν ὄρφικίων καὶ ἄλλα τινά. Νῦν πρῶτον μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον καὶ τυπωθεῖσα ἐν τῇ κατὰ τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν τοῦ τζεσμὲ τυπογραφία, ἐπὶ τῆς πανεκλάμπρου καὶ θεοστηρίτου Ἡγεμονίας τοῦ Θεοσεβεστάτου, Ὑψηλοτάτου, γαληνοτάτου τε καὶ τροπαιούχου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Ουγκροβλαχίας, Κυρίου, Κυρίου Ἰω Νικολάου Πέτρου Μαυρογένῃ βιεβόδα.

Καὶ ἀφιερωθεῖσα τῇ θεοστηρίκτῳ αὐτοῦ Ὑψηλότῃ.

Παρὰ Νικολάφ Λαζάρου, τῷ ἐξ Ἰωαννήνων. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1789, Ἰουνίου 17. Παρὰ Δημητρίῳ τυπογράφῳ.

«Descrierea Valahiei, cuprindend poziția ei, felul administrărei, veniturile și cheltuelile anuale, și numerarea districtelor și a satelor din ele. Apoi și ordinea oficiilor și alte ore care. Acum întâi tradusă din franțuzește în limba noastră Grecescă aplă și tipărită în tipografia de la Ciușmea de la Isvorul cel de Viață dătător, pe timpul prea strălucitei și de Dumneșeu întăritei Domniî a prea piosului, prea înălțatului, prea luminatului și învingătorului Domn și Egemon a totă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Io Nicolae Petru Mavroghene Voevod, și aferosită înălțimei Sale cei de Dumneșeu păzite, de Nicolae Lazăr, din Ioanina. În București, la 1789 Iunie 17. La Dimitriu Tipografu!».

Pe contra pagină este marca țerei, apoi o dedicație către Domn de către Nicolae Lazar. Cartea este de cea mai mare însemnătate pentru Români, pentru că descrie și oficiile din timpurile fanarioșilor, districtele, orașele și mai ales numerele satelor, din care multe s'aũ perdut. Eũ am tradus totă acěstă carte în românește. Este un quarto și cuprinde 140 de pagini, terminând cu o marcă specială a țerei, ce n'am mai întâlnit'o în acěstă formă, avënd și sus și jos stihuri de laudă la adresa Domnitorului Petru Mavroghene.

LXXXV) Λεξικὸν τρίγλωσσον τῆς γαλικῆς, Ἰταλικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς διαλέκτου, εἰς τόμους τρεῖς διηρημένον, συνερανισθὲν παρὰ Γεωργίου Βεντότη. Ἐπιτιγῆ μὲν καὶ φιλοτίμω δαπάνῃ τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ γαληνοτάτου Πρίγκιπος Μολδοβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Μαυροκορδάτου, συνδρομῇ δὲ καὶ φιλοπόνω σπουδῇ τοῦ τιμητοτάτου ἐν πραγμαυταῖς Κυρίου Δημητρίου Παύλου εὐπατρίδου τῆς ἐν Ἠπειρῶ προτευούσης πόλεως Ἰωάννινων. Τόμος Α' Γαλλο-Ῥωμαϊκός-Ἰταλικός. ἐν Βιέννῃ 1790. In quarto.

«Lexicon în patru limbi, Franceză, Italiană și Romaică, divizat în trei volume, compus de Gheorghe Vendoti. Prin ordinul și cheltuiala iubitoare de cinste a prea Înălțatului și prea luminatului Principe al Moldovlachiei, Domnul Domn Alexandru Ioan Mavrocordat, cu concursul și îngrijirea iubitoare de ostenelă a prea cinstului între neșuțitori Domnul Dimitrie Pavlu, cu patria din orașul principal din Epir Ioinina. Tomul I. Francezo-Romaico-Italian. In Viena 1790».

LXXXVI) Τρόπαιον τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως. Πόνημα Ἀντονίου Μανουῆλ τοῦ ἐν Μολδοβλαχία μεγάλου Σερδάρη χρηματίσεντος.

Τὰ μὲν ἐν τῷ κειμένῳ μεταφροσθέντα ἐξ Ἰταλικοῦ, τὰ δὲ ἐν τοῖς σημείωσει συλλεχθέντα ἐκ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐξωτερικῶν συγγραφέων, καὶ προσφυῶς ἐφαρμοσθέντα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀκριβείας, καὶ ἀναίρεσιν τῶν φληναρῶν δυσσεβῶν.

Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν, δαπάνῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀφιερωθὲν.

Τῷ πανεογενεστάτῳ Ἄρχοντι Μεγάλῳ Σπαθάρῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Βακαρέσκουλῳ. Συνδρομῇ δὲ καὶ φιλοπόνῳ σπουδῇ τοῦ τιμιωτάτου ἐν Πραγματευταῖς Κυρίου Δημητρίου Πάυλου. Εὐπατρίδου τῆς ἐν Ἠπείρου προτεουσῆς πόλεως Ἰωαννίνων ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας 1791. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰωσήφ τοῦ Βαυμαῖστέρου.

«Triumful credinței Ortodoxe. Opera lui Antonie Manuel din Moldovlachia, ce a fost mare Sardar.

Cele din text sînt traduse din Italienește, iar cele adunate în însemnări (note) din diferiți scriitori bisericești și profani și genial aplicate spre dovedirea certitudinii și combaterea impioșilor bărfitori.

Acum întâiū publicată prin tipar cu cheltuiala sa și afierosit prea nobilului boer, marelui Spatar Domnului Domn Ioan Văcărescu. Cu concursul și cu îngrijirea iubitorului de ostenelă, prea onoratului între Neguțitori Domnul Dimitrie Pavlu. Patriot al orașului de căpitanie în Epir, Ioanina. În Viena Austriei, 1791. în tipografia lui Baumeister».

Cartea este un quarto și cuprinde 291 de pagine. După o dedicație către Ioan Văcărescu și o altă prefață asupra cărței, apreciându-î valórea, de Arhiepiscopul Nicodin al Sinaadelor, urméză două epigrame, una asupra cărței, de marele Logofet Ioan Geanet, alta la autor de marele Postelnic Gheorghe Rizu.

La finele cărței există: Ἐπίλογος τῶν σημειωμάτων προσφερθεῖς φιλοστόργως τῷ εὐγενεσιτάτῳ ἄρχοντι μεγάλῳ στολνίκῳ Κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Βακαρέσκῳ.

«Epilogul notelor se atribue cu iubire nobilului boer, marelui Stolnic Domnului Alexandru Văcărescu».

Cartea este scrisă în Muntenia, acesta-î sigur de către Antoniu Manuil, care a fost profesor lui Alexandru Văcărescu.

LXXXVII) Μικρὰ Κατήχησις ἤτοι σύντομος ὀρθόδοξος ὁμολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν ἢ Ῥωμαίων εἰς χρῆ-

σιν τῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνων Γραικῶν τε καὶ Βλάχων, συντεθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Καρλοβίτζῃ κατὰ τὸ 1774 συγκροτηθείσης ἱεραῆς συνόδου τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐπικυρωθεῖσα. Ἐν Βιέννῃ 1791 ἔτει, παρὰ Ἰωσήφ Βαουμειστέρφ.

«Catihisis mic saũ prescurtare de mărturisirez Ortodoxă a Bisericei Răsăritene a Grecilor saũ Romeilor spre usul fiilor Bisericei Răsăritului a Grecilor și a Vlahilor, compusă, și de Sf. Sinod din Carlovitz, adunat la anul 1774 din Episcopi Ortodoxi, întărită. In Viena, anul 1791, la Iosif Bauemeister».

LXXXVIII) Ἱστορία τῶν δυὸ ἐτῶν 1787 καὶ 1788 περιέχουσα τὰς πράξεις τῶν παρόντων πολέμων μέσον τῶν Αὐστρ.-Ρώσων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων εἰδήσεων, ὅπου ἐκ δέδονται εἰς τύπον εἰς τὴν Ἱταλικὴν καὶ γαλλικὴν διάλεκτον καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὸ κοινότερον τῶν κατ' ἡμᾶς Ἑλλήνων ἰδίωμα. Παρὰ Α. Λ. καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς παρὰ τοῦ αὐτοῦ διορθωθεῖσα 1791. Ἐνετίησι. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

«Istoria celor doi ani 1787 și 1788 cuprinzând faptele a resbóelor presente dintre Nemți și Ruși și Turci, adunată din diferite isvóre ce s'aũ tipărit în limba italiană și francesă, și tradusă în idioma noastră mai obștéscă a Grecilor, de cătră A. L. și cu tótă îngrijirea de el corectate, 1791. In Venetia. La Dimitrie Teodosiu din Ioanina».

Cartea este in 8° și se află și în biblioteca mea. Are mare însemnătate istorică pentru noi, fiind-că se descriu pe lângă Teatrul de război și tóte actele diplomatice urmate între aceste puteri până la încheerea păcei. Sub inițialele A. L. se ascunde scriitorul Agapie Robert.

LXXXIX) Ἡ στοχαστικὴ καὶ ὠραία χήρα. Κωμωδία τοῦ Κυρίου Καρόλου Γολδόνη, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἱταλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν φράσιν. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα, δαπάνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ Πολυζῶῃ Δαμπαητζιώτῃ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ'

αὐτοῦ ἀφιερωθείσιν τῷ εὐγενεστάτῳ ἀρχοντι, μεγάλῳ Καμάρασῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Δημητρίου Μαυρογένῃ. 1791.

«Věduva gānditóre ſi frumóſă. Comedie de D-nul Carol Goldoni, tradusă din limba Italiană în limba noastră aplă. Acum întâia oră dată în tipare, cu cheltuēla ſi îngrijirea lui Polizoi Lambaniſiotul din Ioanina ſi de el aſierosită prea nobiluluī boer, marele Camaraſ Domnul Domn Ioan Dimitriu Mavrogheni. 1791. în Viena». Formatul 8°.

Aceſt Mavroghene era mare Camaraſ în Bucureſti.

XC) Γεογραφία νεωτερικῆ, ἐρανεσθειſα ἀπὸ διαφόρους συγγραφείς παρὰ Δανιὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τῶν Δημητρίων. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθειſα ἐπιſταſία τῶν ἰδίων καὶ φιλοτιμῷ χρηματικῇ συνδρομῇ τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου Ἰβου Δροσινου Χατζῆ Ἰβου ἐξ Ἀμπελεκίων. Τομος Α΄ πεμέχων τὴν Εὐρωπεϊκὴν Τουρκία, Ἰταλία, Σπανία, Πορτογαλία καὶ Φράντζα. Ἐν Βιέννῃ. Παρὰ τῷ εὐγενεῖ κυρίῳ Θωμᾷ τῷ Τράττνερ. 1791.

«Geografie nouă, culésă din diferiſi ſcriitori, de Daniil Ieromonahul ſi Grigorie Ierodiaconul, Dimitrienī. Acum întâia oră dată în tipare prin îngrijirea lor proprie ſi cu ajutorul benevol de bani a prea onoratuluī Domn Ivu Drosin Hagi Ivu din Ambeliche Tom. I. Cuprinđend Turcia Europeană, Italia, Spania, Portugalia ſi Franța. în Viena. La nobilul Domn Toma Tratter. 1791». Formatul 8°.

Aceſti doi prietenī ſunt Dimitrie Fillipid ſi Grigorie Costanda, cari aῦ aſierosit cartea Generaluluī Potemchin ce era cu armatele în Bucureſti; iar ei eraῦ ſtabiliſi în Valahia chiăr în Bucureſti ca profesori.

XCI) Ἱστορία τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου, ἤτοι Κριμίου, μικρᾶς Ταρτάρεως μετὰ τῶν παραπληſίων χώρων αὐτῆς.

Νῦν πρῶτον ἐκ τῆς Ἰταλικῆς διαλέκτου μετενεχθειſα καὶ τύποις ἐκδοθειſα δι' ἀκριβοῦς ἐπιμελείας καὶ δαπάνης τοῦ Πολυζῶν Λαμπανιζιώτη. 2 volume.

«Istoria Hersonezului Tauric, saũ a Crimeei, Tartaria mică, cu țările învecinate ei.

Acum întâiũ tradusă din limba Italiană și dată în tipar prin îngrijirea de aprópe și cheltuéla a lui Polizoe Lambanițiotul.». 2 volume.

Prefața, este dedicată către Mitropolitul Moldovei Gavriil. Τῷ πανιερωτάτῳ, Θεοπροβλήτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μητροπολίτῃ πάσης Μολδαβίας Κυρίῳ, Κυρίῳ Γαβριήλ.

«Preasfințitului, de Dumneđeũ alesului și prea înțeleptului Mitropolit a tótă Moldavia, Domnul Domn Gavriil».

....Fiind-că și între aceste nedumeriri și turburări, în orice resvrătire și agitație, în aceste rezbóe crâncene și lupte contra barbarilor și nebarbari, care pretutindenī se războeai și se mișcaũ, în asemenea împrejurări te-ai ridicat la Scaunul a tótă Moldavia, care era atunci vėduvită, ca un protector și păstor le ai înălțat vrënd nevrënd....

LCII) Ὀμιλίαι περὶ πληθύος Κόσμου τοῦ Κυρίου Φοντενελ, τοῦ ἐκ τῶν ἀκαδημιῶν τῆς τε κυρίως Γαλλικῆς, τῆς τῶν ἐπιστημῶν, τῆς τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων, τῆς ἐν Λονδίῳ, τῆς ἐν Νανσί, τῆς ἐν Βερολίῳ καὶ τῆς ἐν Ῥωμῇ. Μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, καὶ ἰποσημειωθεῖσαι παρὰ Παναγιωτάκη Καζκελλαρίου Κοδρικᾶ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν διὰ προσταγῆς τοῦ Ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος μεγάλου πρεπεστάτου πάσης Μολδοβλαχίας Κυρίου Ἰωάννου Μιχαήλ Κωνσταντινοῦ Σουτζου Βοεβόδα. Τύποις ἐκδοθεῖσαι ἤδη τὸ πρῶτον διὰ δαπάνης τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος ἐπὶ τρίτης τοῦ Ὑψους τοῦ Ἡγεμονείας, τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Μολδαβίᾳ εὐδαιμόνως ἡγεμονευόντος, οὗ τῷ Ὑψει καὶ ὑποκλινῶς ἀφιερῶθαισάν. Ἐν Βιέννῃ 1794.

«Vorbiri despre mulțimea lumelor a domnului Fontenelle de la Academia și a Franciei propriũ, a științelor și a învățăturilor enciclopedice, din Londra, Nanci, Berlin și Roma. Traduse din limba franțuzescă în limba noastră aplă

Romaică și adnotate de Panaghiotache Cancelarul Codrica, din Ioanina. Prin ordinul prea înălțatului, prea piosului Domn și Egemon, prea măreț a totă Moldovlachia, Domnul Ioan Mihail Constantin Suțu Voevod. Și acum întâiü tipărite cu cheltuēla Înălțimei Sale, în al treilea an a înaltei Domnii, care acum întâia dată domnește cu fericire în Moldavia, cărei înălțimi s'a și așerosit cu supunere. În Viena 1794». Cartea este în octavo.

XCIII) Τῶν Μεταμορφώσεων Π. Ὀβιδίου Νάζωνος βιβλία ἑε εἰς δυὸ τόμους διηρημένα, μετὰ τινων ἐξηγήσεων ἐν τῷ τέλει ἐκάστου μύθου, νῦν πρῶτον μεταφασθέντα εἰς τὴν κοινοτέραν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐλλήνων διαλέκτον, τύποις δὲ ἐκδοθέντα φιλοτίμῳ δαπανῇ τοῦ Πολυζῶν Λαμπανιτζιώτη, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθέντα τῷ ὑψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Γεωργίῳ Χαντζαρῇ βοεβόδα, ἐνατιήσι 1798.

«Metamorfosele lui P. Ovidiu Nasone 15 cărți, împărțite în două tomuri cu unele explicări la sfârșitul fie-cărui mit. Acum întâiü traduse în limba noastră mai populară grecescă, și tipărite cu cheltuēla iubitorului de cinste Polizoe Lambanitiotul, din Ioanina, și de el dedicate prea înălțatului, prea piosului și prea luminatulului Egemon a totă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Gheorghe Hangeri Voevod. În Venetia, 1798». Cartea este în octavo.

XCIV) Ἐξηγησις τῆς Θείας Λειτουργίας, συλλεχθεῖσα καὶ στιχορρηθεῖσα παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετ' ὀνομασθέντος Καισαρίου. ἀφιερωθεῖσα δὲ τῷ πανιερωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Φιλάρετῳ, ἡγεμονεύοντος τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψητολάτου Αὐθέντου καὶ Ἠγεμόνος Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Νικολάου βοεβόδα τοῦ Μαυροκορδάτου. Τόμος Α' ἐν Βιέννῃ 1795.

«Explicarea dumnezeestii Liturgii, adunată și în stihuri

lucrată de Constantin Daponte, ce s'a numit Chesarie; a-fierosită preasfințitului și de Dumneđeū alesului Mitropolit al Ungrovlachiei, Domnul Domn Filaret, pe când era Domnitor Domnul Domn Ioan Constantin Nicolae Voevod Mavrocordat. Tomul I. în Viena 1795». In octavo.

Scrierea Doctorului Dimitrie Caracaș.

XCV). Tot în Biblioteca statului am dat și peste scrierea Doctorului Dimitrie Caracaș ce pòrtă numerotarea 489, a cărei titlu este următorul: Δημητρίου Καρακάσι Ἱατροφιλοσόφου καὶ ἰατροῦ τῆς πόλεως Βουκουρεστίου καὶ τοῦ ἐν ταύτῃ Νασοχομείου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πανταλεήμονος. Ποιημίτια Ἱατρικὰ, ἅπερ ὁ αὐτὸς εἰς τὴν Λατινίδα φωνήν μετένευχε. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας 1795. «Dimitrie Caracaș doctor și filosof și medic orașului București și a spitalului cu numele Sfintului Panteleimon, Poeme medicale, pe care însuși le-a tradus în limba latină».

Cine este acest Dimitrie Caracaș? Chiar din opera lui se constată origina sa. El este Macedonean, născut la 1734 la Siatîța—Σιατίστα, pe părintele său l'a chemat Nicolae Caracaș și a studiat mai întâi în țara sa la Popa Mihail Gramatica orî literatura Grécă, filosofia și Teologia. Apoi s'a dus în Austria spre a studia limbî. În Posen a învățat latinește și nemțește, după aceea a trecut în Halle și a studiat medicina și a fost mult timp Doctor la spitalele din Viena. Ducându-se în Patria lui se ocupa tot cu arta sa, dar vedënd că acolo n'are un teren deschis de cercetări medicale, a venit în București și a fost ca medic, dar curând a fost numit medic de oraș și doctor la spitalul nou înființat cu numele Sf. Panteleimon. Din scrierea lui se constată că era un om cult și se ocupa cu știința medicală, asupra căria ne-a lăsat mai multe tratate dintre care citez a) Cel în contra multor medicamente; b) Reacțiunea naturei; c) Despre luarea sîngelui; d) Despre frigurile mitrei.

Tóte aceste cercetări sînt scrise în poezie veche Grécă în exametru și traduse tot de el în prosă latină.

Despre el se pronunța D. C. N. Satha că era foarte cunoscător de limbele Grécă, Latină și Germană și un Doctor prea experimentat. El a murit în București pe la începutul secolului nostru. Scrierile sale medicale pot interesa pe medicii noștri, cari vor voi a face istoria medicinei la Români. Pe noi alte scrieri, tot din acesta și care's cuprinsă la urma cărței sale ne vor interesa, fiind-că cuprind material istoric național. Chiar în dedicația cărței, care-i scrisă în proză, dar în limba veche, întălnim o pericopă de o mare valóre istorică și pe care nu mă pot opri de a nu o reproduce atât în textul original cât și în traducere, spre cunoștința tuturor Românilor. Dedicatia este adresată Domnului fanariot Ioan Alexandru Constantin Moruzi V.V. la 1795.

Iată acéstă pericopă din dedicație și în care se descrie ce a făcut Moruz în Domnia sa pentru Tară: «Ὅς κατὰ τὸν πανέκλαμπρον μετὰ ταῦτα τῆς Δακίαις θρόνον Μολδαβίηθεν, ὡσπερ ἀπὸ τινος τροπίκου κύκλου τεταθεῖς τῆς ζωογόνου ἀκτίνος τὴν θαλπωρὴν ἐφήπλωσε ταχίστα ἐπὶ πᾶν τὸ ἀρχόμενον, ἀγρόπνοις ἔμμασι καὶ λιπαρεστάτῃ σπουδῇ τὸ κοινῇ συνοῖσον εὐφυῶς ξυνορῶν καὶ ὅσα πρὸς εὐζωίαν καὶ τελειότητα τείνει τοῦ πολιτεύματος διηνεκῶς ποριζόμενος. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας ἀριστα διαθέμενος ἐπὶ τὸ κρεῖτον καὶ τελειώτερον τὰ ἀξιώματα μετήνεγκεν, ἐφ' οἷς καὶ πάσαν ὁδὸν ἐπινοῶν οὐκ ἐπάυσασα, ὦν ἑώρα πρὸς ὄφελος, ἐπίδοσιν καὶ κόσμον τῶν ἀρχομένων. Τὴν τοῦ Ἑλληνομουσείου φημί σύστασιν καὶ διηνεκίς περιθολψιν. Τὰς ἐπαινομένους διὰ τε τὸ χρήσιμον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀναγκάιον οἰκοδομάς, οἷα τὸ, τε ἐκ θεμελίων νεουργηθὲν τῶν ἐξ ἐρίου πολυχρήστων ὑψασμάτων ταλασσιουργεῖον, τὸ τοῦ γραφικοῦ χάρτου ἐργαστήριον. καὶ ὃ οὐποτε πρότερον οὐδενὶ τῶν προηγουμνευσάντων εἰς νῦν ἀπῆλθεν, ἀναηγκαῖον γε μὴν εἰς τὰ μάλοστα, τὸ τοῖς ἐλευσινῶς τῆ κατέχοντι τὴν γῆν ταύτην ὀλεθρίῳ λοιμῶ προσπαλαίουσιν ἀνεγερθὲν ἐν εὐπνουστέρω χωρίῳ καὶ οἰκήμασιν εὐφυῶς μάλα καὶ δεξιῶς

πρὸς κάθαρσεν ἔχουσι Νοσοκομείον. Καὶ ταῦτα ἐντοσάυταις τῶν ἡμερῶν ἐπισυμβάσαις δυσχερεῖαις· ἄς πάτας, καὶ τὸ περιστάμενον τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ τὰ πολλαχθὲν ἀναφύομενα σκῶλα εὐπετῶς ὑπερβαίων, τοῖς τῶν ἀρχομένων μόνῃς εὐδαιμονίας ἐκ παντὸς τρόπου ὄραθαι κηδόμενος, τὸ τε περὶ τὰς δαπάνας ἐλευθέριον καὶ τὴν περὶ τὰ ἐρικυδέα δῶρα μογαλοπρέπειαν ἐπιδεικνύμενος....»

Dedicația pörtă titlul: «Prea Înălțate, prea Înțelepte, prea religioșule și prea Mărețule Domn Domn Ioane Alexandre Constantine Moruze Voevode Domn și Igemon a tötă Ungrovlachia..... apoi urméză pericopa:

«Tu care strămutat ca și dintr'un ciclu tropic după această și din strălucitul tron al Daciei din Moldova ai răspândit căldura razei zoogonice pretutindene asupra tuturor guvernanzilor, observând genial cu ochi neadormiți și cu îngrijirea cea mai viguroasă interesul obșteii, și producând neîntrerupt societăței câte tind spre hrană ducerea vieței. Mai întâiū dispunând foarte bine alegerile judecătorilor le ai adus serviciile la mai bine și mai perfecte, asupra cărora n'ai încetat căutând tötă calea celor ce o vedeai că-i de folos și de progres și înfrumusețare pentru guvernanzii. Țic instituirea și continua îngrijire a Muselor Grecești (șcölelor grecești), clădirile laudabile, de trebuință și necesare, precum țidirea din temelie a fabricei de lânărie, a stofelor de lână foarte trebuitoare, fabrică de hârtie de scris și ceea ce nimănuī dintre predicesorii Domnii nu l-a venit în minte, dar foarte necesară, spitalul, ridicat din nou în o localitate foarte aerică pentru cei ce miserabil se luptă contra ciumei distrugătoare a celui ce locuește acéstă țară, și să aibă ei locuinți mai bune și îndemnatice pentru îndreptare. Iar acestea în țile cu atâtea greutăți întâmplare, pe care le ai învins cu fericire și prin măreția conducerii afacerilor și a împrotivirilor ce se ridică de pretutindenī, te vedeai îngrijindu-te în tot chipul numai de fericirea supușilor, arătându-te galantom în cheltueli și măreți în daruri prea strălucite....»

Dacă aceste fapte sînt reale, așa cum le povestește Doctorul Caracaș, despre Alexandru Moruzi, dacă a făcut fabrică de postăvărie, de hîrtie, Spitalul Panteleimon pentru căutarea celor ciumați și bolnavi, dacă a ținut case pentru școle și a regulat spre mai bine Justiția în țară, alegînd persoane vrednice, pe lângă administrația țerei, dacă țin toate acestea le a făcut Moruzi ca Domn, atunci Domnia lui este o domnie bună și meritorie, bine-făcătoare. Cel ce spune acestea este un cărturar luminat, contemporan și care nu prea avea interes de a linguși, pentru că el trăea independent prin arta sa. Rămîne acum istoricilor noștri se urmăriescă și scruteze adevărul, bazați pe documente, și numai atunci aceste cuvinte bine-voitoare la adresa Domnitorului Moruzi vor fi pe deplin justificate.

Acum trec la alte serii de scrieri, care iarăși ne interesează pentru datele istorice. Scrierea medicală în poezie termină la pag. 197 și apoi începe: Ejusdem Poemata Miscellanea, seu diversi argumenti. Τοῦ αὐτοῦ ποιήματα ἐπίμικτα, ἢ διαφόρων ὑποθέσεων.

La pagina 209 găesc: La preasfințitul, prea învățatul și prea respectatul Episcop de Rîmnicea Domnul Domn Filaret, Epigramă. Iată-o:

<p>Ὄνομα τῶν φράσσει σ' ἀρετῶν ἕξοχ' ^{εραστὴν} Ἐμμέναι· ἰδμοσύνης θεοσεύτης δ' ^{λόγος.} Ὀλβιος ὅς ῥα δέδεκται ἰδ' ὅς σε θρέ- πατο θάκος Παμφανάων τε ἀμφοῖν πρήξαι τ' ἠδὲ ^{λόγω.}</p>	<p>Ce om 'ți va descrie iubirea extra-ordinară a virtuților. Și învățătura științei dumnezeiești. Fericit cel ce te primește și tronul ce te nutrește Strălucind în amândouă și în cuvînt și în faptă.</p>
--	---

Alta aceluiași.

<p>Ἀτρακέως ἐρέουσα Νομῆδ γὰρ δὲ δε- δρομαι φήμις Ὡς ἰσπῶν σε λόγων, τῶς φίλον ἐνεπίης. Τοῖως ἐὼν δὲ μάκαρ, πρὸς δ' εὐνοσέων φιλομούσοις Δέχουσα προφρονέως πᾶμφρασιν ἦν προσάγω.</p>	<p>Renumele s'a grăbit ați dice cu dreptul Păstor bun. Atât a sfințitelor tale cuvinte, cum și a eloquenței iubire. Ast-fel de fericit fiind, bine voitore al iubitorilor de muse Primește bine-voitor expresia ce-ți o aduc.</p>
---	--

După ce expune în poezie exametrică câte-va din bucățile însemnate din ritualul nostru Bisericesc, ca Βουλὴν προαιώνιον—Sfatul cel mai înainte de vecl, apoi Γλωσσαν ἤνοθα ἔγνω—Glasul pe care nu l'am cunoscut. Τὸ πρυσταχθεὺ μυστικῶς—Porunca cea cu taină..., Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν—Hristos a înviat din morți, iarăși vine la Episcopul de Rîmnic și-l dedică aceste scrieri prin următoarele versuri, pe care le traduc în prosă:

«Poesia acésta în versuri a lui Dimitrie, cu arta doctor, cu numele Caracaș, care ast-fel cânta pe Maica cea curată și pe Cuvîntul cel ce vindecă bólele sufletului și ale trupului, cu recunoștință și cu respect le aduce acestea ca present Episcopului de Rîmnic, amicului celui în adevăr renumit al virtuței, celui ce jărtfește jărtfă de mulțămire Cuvîntului, cu lauda și fapta și cu proaducerea cuvîntul, care este fructul buzelor pioșe».

Urmézá apoi o poezie la Pronia divină, cuprinđend 70 de versuri, intitulată: Παραμυθητικὸν ἡ περὶ Θείας εἰς ἀνθρώπους πρόνοίας, ἐν εἴδει ἐπιστολῆς — Mângăere saũ despre Dumneđeescă Pronie la ómení, în formă de Epistolă. După acestea urmézá o serie de poesii idilice compuse la mai mulți Domnitori Fanarioți începênd cu Alexandru Ipsilant, cuprinđend 167 de versuri, scrisă în 1780, în al 7-lea an al Domniei. Lui Nicolae Racovitză în 25 de versuri, scrisă la 1792, în întăitul an al Domniei. Lui Mihail Constantin Suțu în 32 de versuri, la 1792, în al doilea an a Domniei întăia la 27 Iulie în amintirea Sfîntului Marelui martir și tămăduitor Panteleimon. În fine lui Constantin Moruzi. în 75 de versuri, scrisă la 1793, în întăitul an a Domniei. Mai sunt și alte poesii ocașionale, dar care n'aũ interes pentru noi. După acestea vin o serie de epigrame la Zidiri noi de case și ciușmele. Intre ciușmele se amintește cea a lui Nicolae Mavroghene, a lui Scărlat Greceanu, la casele lui Dimitrie Ghica. ale lui Nicolae Brâncoveanu, a Vornicului Ioan Moruzi, iarăș la ciușmeața Protosinghelui Calinic etc.

La pagina 243 citesc următorul Epitafiū:

Ἐπιτάφιον εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Καισάριον Ῥιμνίκου
Ἐπισκοπον κείμενον ἐντῷ ναῶ τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων.

«Epitaful celui întru fericire adormit Chesarie Episcopul
de Rimnic, înmormîntat în Biserica celor 40 de martiri».

Νηὸς Ἀσθλοφόρων τετράκις δέκα ἔν-
δεκα κούθει

Καισαρίοιο δέμας θεοπεσίῃς Νομέος
Ῥιμνίκα ὅς γὰρ ἔην πρόφρων θερά-
πωνδε Νοεως

Πῶσα τ' αλδαίων, εὐσεβίητε τρέφων.
Αὐτὰρ ἀεθλεύεσκε ποιοῖς κηρυγμα-
τος ἱεροῦ

Οἶα λόγοιο λόγοις μάρτυς εὖς τε λά-
τρις.

Nava purtătorilor de biruințe de
patru ori deuce, unspre-deuce ascunde
corpul lui Chesarie dumnezeescul
păstor al Rîmnicului; care era în-
țelept și servitor și păstor crescînd
turmele și nutrindu-le cu religio-
sitate. Luptându-se dar cu ostenea
predicării sfințite, precum martirul
cuvîntului cu cuvinte și adorator
brav.

După acesta mai are un epitafiū la un ôre care Neofit,
și la un medic Emanuel.

Ast-fel scrierea lui Dimitrie Caracaș arată vădit că el era
Macedonean de origină, om consumat în filologie și filosofie,
Teolog și Doctor experimentat și că ș'a profesat mult timp
arta sa în Valachia, a fost doctor și de oraș și la spitalul
Sf. Panteleimon, atunci înființat.

XCVI). Προσθήκη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Μελετίου Μη-
τροπολίτου Ἀθηνῶν πρὸς ἐξακόλουθησιν τῶν ἄλλων τριῶν τόμων.
Ἐρανοσθεῖσα μετὰ μεγάλης προσυχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐκ διφόρων
ἀξιολόγων συγγραφέων εὕρισκομένων ἐν τῇ περιφήμῃ Κ. Β. βι-
βλιοθήκῃ τῆς Βιέννης εἰς τὴν ἀπλήν ἡμῶν διάλεκτον παρὰ Γεωρ-
γίῳ Βενδότου τοῦ ἐκ Ζακύνθου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπι-
ταγῇ μεν καὶ δαφιλεῖ δαπάνῃ τοῦ Ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου καὶ
γαλινοτάτου Πρίγκισος καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, κυ-
ρίου, κυρίου Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μοκροῦζη Βοεβόδα, ᾧ καὶ
προσεφωνήτη, ἐπιστάσι δὲ καὶ ἀκριβεῖ ἐπιμελείᾳ Πολυζῶν Διμπα-
νιτζιώτη. Τόμος δ. περιέχον τὰ ἐν τῇ ἐκκλησιᾷ συμβάντα ἀπὸ τοῦς
1700 χρόνους γεννίσεως ἄχρι τῆς σήμερον, δηλαδὴ ὅλου τοῦ πα-
ρόντος αἰῶνος. Ἐν Βιέννῃ 1775. ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ
Γεωργίου Βενδότη.

«Adaus la Istoria Bisericească a lui Meletie Metropolitul Atenelor, spre continuarea celor-l-alte trei tomuri. Adunat cu mare îngrijire și luare aminte din diferiți scriitori vrednici de cuvânt aflați în renumita Bibliotecă Cesaro-impăratătescă din Viena, în limba noastră apla de cătră Gheorghe Vendoti din Zachint. Acum pentru prima oră editate prin tipare prin porunca și îmbelșugată cheltuială a prea înalțatului, prea piosului și prea luminatului Principe și Egeomon a totă Ungrovlachia, Domnul Domn Alexandru Constantin Moruzi Voevod, căruia s'a și închinat, prin osîrdia și îngrijirea de aprópe a lui Polizoe Lambanițiotul. Tomul al 4, cuprindënd întâmplările din Biserică de la anul nașterei 1700 până astă-đi, adică tot secolul present. În Viena 1775. În Tipografia Grecăscă a lui Gheorghe Vendoti.

XCVII). Δημητρίου Καντιμίρου, αξιομνημόνευτα ἐν Βλαχίᾳ συμβεβηκότα. μεταφρασθέντα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ἐν Βιέννῃ 1795

«A lui Dimitrie Cantemir, întâmplările cele mai vrednice de amintit în Valachia, traduse din nemțește. În Viena 1795».

NB. Zavira a spus că Gheorghie Vendoti a scris despre Români: Βλαχία ἤτοι περὶ τῶν ἡγεμονουσάντων ἐν τῇ Βλαχίᾳ κατὰ καιροὺς ἕως τοῦ νῦν ἱστορικὴ συνοπτικὴ, ἐν ἣ προσετέντη καὶ συνοπτικὴ ἱστορία περὶ τῆς παλαιᾶς Δακίας. Ζωῶζεται ἔτι ἀνέκδοτον. (Veđi Zavira Θεάτρον, pag. 221). «Vlahia saŭ despre cei ce aŭ domnit în Valahia la care s'a adaus și istoria pe scurt și despre vechia Dacie. Se conservă încă de editata». Acestă scriere ar trebui urmărită și publicată. Cartea trebuie să fie în Biblioteca Universităței de Athena.

XCVIII). Φριδερίκου Χριστιάνου Βαχμαϊστέρου Λογικὴ, ζυγραφεῖσα μὲν ὑπ' αὐτοῦ λατινιστὶ, μεθόδῳ μαθηματικῇ κατὰ Βόλφιον. Μεταφρασθεῖσα δὲ ἀπὸ τῆς λατινίδος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου διδασκάλου Κυρίου Νικολάου Βαρχόση τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. τύποις ἐκδοθεῖσα ἀναλόματι Ἀθανασίου Γεωργίου Μανούση, ἐκ τοῦ Σιαστίστης. Ἐν Βιέννῃ 1795.

«Frideric Christian Baumeister Logica, compusă de el în

latinește cu metod matematic după Volf. Tradusă din latinește în limba Grécă de prea învêțatul dascal Domnul Nicolae Barcosi, din Ioanina, dată la tipar cu cheltuiala lui Atanasie Gheorghiu Manusi, din Siastista, în Viena 1795».

Cartea are o prefață ca dedicație Domnitorului Alexandru Constantin Moruzi, scrisă de Manusi, și în care laudă calitățile lui Moruzi pentru sprijinul dat școlilor din Valachia. Apoi mai citește și nota următoare: Καὶ τὸδε συντοῖς ἄλλοις Ναοῦ Ἱεροδιακόνου 1801. «Și acesta împreună cu altele, a lui Naum Ierodiaconului 1801».

XCIX) Ἀκολουθιὰ τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βησαριῶνος τοῦ Σαυματουργοῦ. Ἡ τὸ πρῶτον μὲν εἰς φῶς φανήσα ἐπὶ τοῦ αἰδίδμου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Σκαρλάτου Γιήκα βοεβόδα, τὰ νῦν τὸ τρίτον ἐκδίδεται εἰς τύπον δαπάνη καὶ ἀναλώμασι τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος Κυρίου Ἰωάννου Φλωρέσκουλου, μεγάλου Βορνίκου τῆς Βλαχίας προστεθέντων ἐν αὐτῇ τῶν τροπαρίων τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σαυροῦ, τοῦ Παρακλητικοῦ κακόνος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησαριῶνος, ψαλομένη εἰς πάσαν ἀνάγκην δειυνῶ, ἐπειρίας καὶ λοιμοῦ καὶ τοῦ ἐγκομίου πρὸς τὸν ἅγιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ παρὰ τοῦ ἀγίου δειχθέντα θαύματα. Βιέννη 1797.

«Serviciul celui întru sfinți părintelui nostru Visarion făcătorul de minuni. Care s'a arătat la lumina întâi pe timpni pururea pomenitului Domn și Egemon a tótă Ungro-Vlachia, Domnul Domn Ioan Scarlat Ghica Voevod, iar acum a treia óră se publică prin tipar cu cheltuiala și îngrijirea prea nobilului boer Domnul Ioan Florescu, marele Vornic al Valachiei; adăugându-se în ea troparele Inalțarei Crucii, canonul de rugăclune (cerire) a celui întru sfinți părintelui nostru Visarion, ce se cântă la tótă trebuința de nevoi, constrângerii și clumă și a laudei cătră Sfant saŭ mai bine a dice minunile săvirșite de Sfant. În Viena 1797».

Cartea este în quarto.

C). Ἄτλας ἢ χάρτης περιέχων καθολικοὺς γεωγραφικοὺς πί-
νακας τῆς ὕδρογείου σφαίρας κατὰ τε τὴν ὀρθὴν παράλληλον καὶ
πλαγίαν αὐτῆς θέσει, τὴν τε παραλληλόγραμον καὶ ἀλλοιότροπον
γενικὴν καταγραφὴν τῆς ὕδρογείου σφαίρας καὶ ἡμικύκλιον. Περιέ-
χων παλαιῶν Ἰωνίων ὀναμασίας κατὰ Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν
καὶ μερικὸν πίνακα τῆς Βλαχίας, πρὸς δὲ τὰ τε συστήματα καὶ
τὰς σφαίρας καὶ τοὺς πλανήτας καὶ σχῆμ' ἄλλα, τὰς τῆς σφαίρας
θέσεις δεκινύοντα καὶ τοὺς ἀνέμους καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς γενικὴν
εἶδησιν γεωγραφίας καὶ ἀστρονομίας συντείνοντα πονηθεὶς χάριν τῶν
φιλομαθῶν, ὑπὸ Γεωργίου υἱοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχοντος μεγάλου
Βορνίκου Ῥαδουκάνου Γολέσκου, οὗ καὶ ἀναλώμασι τύποις ἐξεδόθη.
1800 Βιέννη.

«Atlas saũ hartã cuprindẽnd tabele geografice generale a
sferei pãmîntului, dupã poziþiunea lui drẽptã paralelã și o-
blicã și descrierea generalã paralilogramã și variatã a sferei
pãmîntului și a imiciclului. Cuprindẽnd numirile vechilor
Ioanieni dupã Dionisie Periegetul și o tabelã parþialã a Va-
lachiei; pe lângã acestea sistemele, sferile, planeþiile și alte
scheme ce aratã poziþiunile sferei și vẽnturile și multe al-
tele contribuind la cunoșcinþa generalã și a Astronomiei,
lucratã pentru iubitoriã de invẽtãturã de Gheorghe, fiul prea
gloriosului boer, mãrele Vornic Rãducanu Golescu, cu a
cãruã cheltuiãlã s'a și dat în tipar. 1800 Viena».

Acestã scriere în grecește a unui Român invẽtat Gheorghe
fiul lui Rãducanu Golescu, a fãcut mare vog în lumea A-
pusanã și iaũ adus titlu de om erudit, iar grecilor le-aũ
fãcut un serviciũ din cele mai mari. Acestã lucrare mai
probẽzã cã Românii invẽtaũ perfect limba Grecã ș'o scriãũ
admirabil, adesea mai corect chiar de cãt grecii, din punct
de vedere litarar, pentru cã nu eraũ însufleþiþi de loc de
limba vorbitõre Grecã.

CI). Στοιχεία τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Ἀλγέβρας, ἐν Ἰενῇ 1800.
«Elemente de Aritmeticã și Algebrã în Iena 1800».

Carte de școlă.

Este însemnată prefața dedicată lui Lambru Fotiade, Directorul și întâiū profesor al școlii Domnești din București, între altele se dice:

«Cui altui mai drept ar fi să închin această carte, care privește folosul obștesc, bărbate prea învățate, de cât ție celui ce răspândești folos obștesc pentru toți, și în conformatate cu numele te anevoești în tot chipul a reazeza vechia strălucire a neamului la aceiași înălțime? Pe mulți cu învățătura ta luminând i-ai scos din întunericul neștiinței la cunoștință, dând prin ei la ivelă atâtea lumini spre propășirea neamului. Pe tine dar cu dreptul te numește cartea protector....»

CII) Εἰσαγωγή διδασκαλία περιέχουσα λεξικὸν τετράγλωσσον τῶν τεσσάρων κοινῶν διαλέκτων, ἤτοι τῆς ἀπλῆς Ῥωμαϊκῆς, τῆς ἐν Μοισίᾳ Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς καὶ τῆς Ἀλβανικῆς, συντεθεῖσα μὲν ἐν ἀρχῇ χάριν εὐμαθείας τῶν φιλολόγων ἀλλογλώσσων νέων παρὰ τοῦ αἰδεσιμωιάτου καὶ λογωτάτου διδασκάλου οἰκονόμου καὶ ἱεροκήρυκος Κυρίου Δανιήλ, τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως, καλλυνθεῖσα δὲ καὶ επαυξηθεῖσα τῇ προσθήκῃ τινῶν χρειωδῶν καὶ περιεργίας ἀξίων καὶ εὐλαβῶς ἀφιερωθεῖσα τῷ πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Πελαγωνίας, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πασῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας Κυρίῳ Κυρίῳ Νεκταρίῳ τῷ ἐκ Μουντανίων οὐ καὶ τοῖς ἀναλώμασι τύποις ἐκδοθέντες δι' ὠφελείας τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ εὐλαβῶν Χριστιανῶν, Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1802. Ἐν Βιέννῃ.

«Invetătură Introductivă, cuprindend lexicon în patru limbi a celor patru limbi obștești, adică a celei Romaice apla, a celei Valahice din Mesia, a celei Bulgare și a celei Albaneze. Compusă la început pentru ușora învățare a tinerilor filologi de alte limbi de cătră prea respectatul și prea învățatul dascal, econom și predicator Domnul Daniil din Moshopol, îmbunătățită și adaugită cu unele adause trebui-

tóre și demne de curiositate și respectuos dedicată preasfințitului și prea învățatului Metropolit al Pelagoniei, prea cinstit și Exarh a tótă Bulgaria Macedoniei, Domnul Domn Nectarie din Muntenia, cu acărula cheltuială s'a și dat în tipar, pentru folosul Eparchioșilor lui, creștini evlavioși. În anul mântuirii 1802. În Viena.

CIII) Χημική φιλοσοφία ἢ Στοιχειώδεις ἀληθείας νεωτέρας χημικῆς, νεωτέρα τινὶ μεθόδῳ τεταγμένα ὑπὸ Α. Φ. Φουκροῦ, ἱατροῦ καὶ διδασκάλου τῆς χημικῆς ἐν Παρισίοις. Ἐγκραμισθεῖσα μετὰ προσθήκης καὶ τινῶν σημειωμάτων ὑπὸ Θεοδοσίου Μ. Ἰλιάδου. Ἐπιδιορθωθείσα καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ Ἀρχιμανδρίτου, τοῦ ἀπὸ Μιλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους, καὶ μέλος τῆς ἐν Ἰένη ἐταιρίας τῶν ὀρυκτολόγων, χάριν τῶν φιλολόγων. Ἐν Βιέννῃ 1802.

«Filosofia chimică saŭ adevăruri elementare ale chimiei mai noi, așezate după un metod mai nou de A. F. Foucrois doctor și profesor de chimie în Paris. Tradusă în grecește cu adaus și unele însemnări de T. M. Iliade, corectată și dată în tipar de Antim Gazi Arhimandritul de la muntele Pileŭ din Milec și membru societăței de Orietologi din Iena, pentru filologi. În Viena 1802.»

Cartea este în octavo. Acești traducători au fost profesori în Valahia.

CIV) Κυριακοδρόμιον ἥτοι ἐρμηνεία καὶ μετ' αὐτὴν ὁμιλία εἰς τὸ κατὰ Κυριακὴν ἐν τᾷς ἀγίαις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιαίς ἀναγιγνωσκόμενων εὐαγγελίων. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1803.

«Chiriacodromiŭ saŭ explicarea și cu ea omiliile la Evangheliile ce se citește Duminică în sfintele Biserici ale Ortodoxilor. În București 1803». în folio.

Acéstă scriere este a lui Teotochi și s'a reimprimat numai în București. Intâia ediție s'a tipărit la Moscva în 1794, în două Tomuri.

CV). Ζηνοβίου Κ. Ποπ. Μετρικῆς. Βιβλία Β (adică 2 vol.) ἐν Βιέννῃ 1803

«Zenobiū C. Pop. Metrică, două cărți, în Viena 1803.»

La început are portretul lui Lambru Fotiade cu inscripția următoare;

Λάμπρος Φωτιάδης, ἐξ Ἰωαννίνων τοῦ ἐν Βουκουρεστίοις Ἡγεμονικοῦ Γυμνασίου διδάσκαλος, ἐτῶν V.

«Lambru Fotiade, din Ioanina, profesorul Gimnasiului domnesc din București, de cinci ani!».

Cartea este dedicată lui Lambru Fotiade.

Τῷ φιλογογιωτάτῳ διδασκάλῳ τοῦ ἐν Βουκουρεστίοις Γυμνασίου Κυρίῳ μοι Κυρίῳ Λάμπρῳ Φωτιάδῃ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, Πατρὶ, εὐεργέτῃ.

Τὸ περὶ Μετρικῆς σύνταγμα ἰσοβίου εὐγνωμοσύνης τεκμήριον ταπεινῶς ἀνατίθῃσι, ὃ ἐν μαθηταῖς εὐγνώμων. Ζηνόδιος Κωνσταντίου Ποπ.

«Marelui literat profesorului Lambru Fotiade Domnului meu Domn, la Gimnasiul din București, din Ioanina, părintelui și bine-făcătorului meu

Scrierea despre Metrică cu supunere i-o închină ca semn de recunoștință vecinică. Zenobiū Constantin Pop».

Cartea este completă, cuprinde și volumul A'.

Cartea are o prefață foarte erudită asupra felurilor metrelor poeziei Grecești, și care-i scrisă în București de acest student învățat a lui Lambru Fotiade.

Ἐν Βουκουρεστίοις, κατὰ τὸ 1802, ἐν μηνὶ Μάρτιῳ Ζηνόδιος Ποπ.

«La Bucureșii, în 1802 în luna Martie. Zenobiū Pop».

La început se citesc cuvintele următoare scrierea lui Lambru:

Τῷ Θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ ἀγίῳ Μποζαίου Κῶ. μοι Κῶ. Κωνσταντίῳ εὐγνωμοσύνης μνημόσονον ἀνάτιθεται. Α. Φ.

«Prea iubitorului de Dumnezeu Episcop al Buzelui prea sfințitului Domnului meu Domn Costantie spre vecinică amintire i se dedică L. F».

Acéstă scriere este o probă evidentă de o mare erudiție a lui L. Fotiade în limba Grécă, Latină și Germană, și de o adâncă pricepere a poeziilor vechi Greci, pe care-i învățau elevii școlii Grecești în București.

CVI). Ἐπιτομή Ἀστρονομίας, συγγραφεῖσα ὑπὸ Ἱερωνύμου Λαλανδ, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν καθωμιλουμένην Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δ. Δ. τοῦ Φιλιππίδου, τοῦ ἀπὸ Μηλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους, ἐν Βιέννῃ 1803.

«Manual de Astronomie, scris de Ieronim Laland, tradus în limba Grécă vorbitore de D. D. Filipide din Miliele Muntelui Piliu. În Viena 1803».

Acéstă carte este dedicată Domnitorului Alexandru Constantin Muruzi Voevod al Moldaviei, de cătră însăși Daniil Filipide. Iată prefața.

«Prea Înălțatului, prea piosului Domnitor Domnul Domn Alexandru Constantin Muruzi, prea măritului Egemon a tótă Moldavia.

Editându-se acest resumat de Astronomie a urmașilor lui Ipparh, Eratosten și Ptolomeu, primește-o cu largeță să se publice sub sceptrul Vostru, care prețuiți mult protecțiunea și îngrijirea literilor și a științelor. Egemone! a prefera și a prețui fericirea supușilor este cea mai dréptă dintre virtuțile Domnești, iar dovada cea mai vădită despre acésta este scopul vostru că voiți a fi protectorul artelor și a științelor, fără de desvoltarea cărora adevărată fericire și putere care se o conserve și se o salveze și pacea ca o urmare, este cu neputință Regilor. Egemone! Ignoranța este o putere de rău-făcătoare, care a izvorit lumei din întunicile Iadului și care face totul o tragedie de plâns. Științele sînt puteri, care sînt trimise lumei din ceriū pentru luminare. Fie ca aceste bine-faceri comune neamului omenesc și insedite și în voi să créscă și să se resfrîngă și la cel de un nume cu voi marele protector al științelor. Acésta este

dorința cea mai bună și cea mai plăcută marelui și umanitarei vóstre inimii.

Al prea respectatei de Dumnezeu Înălțimei Vóstre
cel mai supus și mai mic serv

Daniil Filippide.

Cartea este un manual de școlă după care se preda noțiunile de Astronomie în școlile Grecești de la noi. Din acest timp sînt două volume, volumul I cuprinde 423 pagini și 8 hărți de figuri, iar volumul al II-lea 443 de pagini și 10 hărți de figuri astronomice.

Cine este acest Filippid? Este acela ce a scris Istoria veche a României până la al doilea descălicat și geografia României la 1816. El cel întâiu a numit în grecește acest popor *România*.

CVII). Στοιχεία Γεωγραφίας έρανησθέντα υπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκου, πλείστης δὲ σημειώμασι καὶ σχήμασι πλουτισθέντα, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν αὐταδέλφων Ζωσιμάδων, ἵνα διακείμενοι δωρεὰν εἰς χῆσιν ἑλληνηκῶν φροντιστηρίων. Ἐν Βιέννῃ 1804.

«Elemente de geografie adunate de Archiepiscopul Nichifor Teotochi, îmbogățite cu fôrte multe însemnări și figuri, prin cheltuiala iubitore de cinste a fraților Zosimade, spre a se împărți în dar spre uzul școlilor Grecești. În Viena 1804.

CVIII). Φροντίσματα τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀοιδήμου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ ἐξ ἀπορρήτων. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκ δοθέντα ἀναλώμασι τοῦ Ἐπισημοτάτου καὶ εὐγενεστάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας Κυρίου Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη βοεβόδα. Ἐν Βιέννῃ 1805.

«Meditațiunile prea strălucitului pururea poiaenit Alexandru Mavrocordat Exaporitul. Acum întâiu date la tipar cu cheltuiala prea Înălțatului și prea nobilului Domn și Ege-

mon a tótă Moldovlahia, Domnul Alexandru Muruzi Voevod.
In Viena 1805.

Cartea este în quarto.

CIX). Ὕμνος εἰς τὸν Ὑψηλότατον, σοφώτατον Θεοσεβεστάτον καὶ μεγελοπρεπέστατον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντην βοεβόδαν καὶ Ἡγεμόνα πάσης Ουγγροβλαχίας συντεθεὶς καὶ στιχουργηθεὶς ἐν Βουκουρεστίῳ παρὰ τοῦ ἐν ἱερεῦσι ἐλλογίμου διδασκάλου Πολυζῶη Κοντοῦ, τοῦ ἐξ Ἰωάν. Ἐν Βιέννῃ 1805.

«Imn la prea înălțatul și prea înțeleptul de Dumnezeu iubitor și prea mărețul Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod și Egemon a tótă Ungrovlachia, compus și făcut în poezie în București de învățatul între preoți profesorul Polizoe Condu, din Ioanina. In Viena 1805». Cartea în quarto.

Dositeiū Filitis.

Preasfințitului și de Dumnezeu alesului sfințit Metropolit al Ungrovlachiei Domnul Domn Dositeiū, închinăciune cu evlavie și ascultare în Domnul.

CX). Și Apolon Fivul reclamă și Zeița Themis justifică de a vă afierosi această mică lucrare a ocupațiilor mele. Pe de o parte, pentru că de demult fiind stăpân al Muzelor (învățăturilor) ajuți acum pe învățator și de aici te-ai găsit să fii protectorul învățăturilor; iar pe de alta, pentru că îngrijindu-vă și de școlari i-ai ajutat din cele ce ai avut cu putință și i-ai îndemnat cât ai putut la câștigarea învățăturilor. Iar pe mine mă mână, proverbul să îndreptez spre mare apele driguindu-le. Iar îngrijirea vōstră nu se înțelege despre apa cea mai bună, despre elementul cel spre bună întrebuițare, după cum s'a exprimat Liricul, ci despre cea vie și curățitoare, ce curge din izvorul cel nesecat al virtuței și al spiritului, curățind nu intinăciunile trupurilor, ci mai ales ale sufletelor și conducând spre o desăvârșire variată pe cei ce să împărtășesc cu recunoștință și mai ales pe cei dedați la dragostea învățăturai.

Căci îndată ce lumina s'a pus în sfeșnic și nu puțin îngrijindu-te de tinerime, ai devenit sprijinul cel mai mare al Muzei elenice ajutând mai ales și pe cei ce se învață și pe cei ce învață, și acei ce de împrejurări s'ar îndepărta de la învățatură, precum sint lucrurile omenești, foarte puțin îngăduindu-le; ci îi îndemnai pe unii să se lupte contra sorței, pururea ocupându se, iar pe alții cari ar avea trebuință și de ajutor bănesc, îndestulându-i cu îmbelșugare, i-ai sprijinit mult timp. Și în scurt ținând cugetându-te nu mai la bunul cel mai înalt, îi îndemnai acolo împreună cu toții să meargă și să se înalță pe Elicon curând și ajunși acolo pe culmea cea mai înaltă, după Pindar, să se arate vrednici și de nenorocita Grecie și de îngrijirea părintescă. Dovadă evidentă de cele șise nu se mai aduce de loc, când cine-va cugetă că de foarte îndelungat timp aceste se petrec în Dacia și în timpurile de mai înainte, respectiv de învățături, pentru că și Musele, precum și ori-ce alt lucru de preț, se bucură de preșidenția voastră inveselindu-se de cei iubitori de știință. Pe timpul tău și profesorii Greci cei întâi (ajungând cu vorba aicea, curgându-mi lacrimile din ochi, suspin foarte, dar fie amintirea pururea a acelui bărbat, Lambrou, Preasfințite Părinte și Stăpâne, acel extraordinar, care de cătră tine și fiind în viață a fost bine apreciat și ajutat, și acum murind se amintește și se laudă. Și ertare, dacă în ceva de dor, a învins dorul de asemenea a sufletului tău părintesc și sfințit). Asupra cărora ai arătat buna voință, dedându-se și studenții cei mai mulți, cu vrednicie la cele ce se învățau după putința acelor, prin tine protectorul și ajutătorul, conformându-se împrejurărei; nediscutându-se de loc de cătră cei ce cădeaū dintre ei, precum odinioară Marte a zguduit inverșunat turma ta cuvintătoare, dar îndată ce fortuna a încetat fără ezitare aū plecat spre lupta cea mai mare. Și acum percurg nelnpedicați arena, având în minte că pentru care premii vor munci, pentru

acela se vor presenta la cel în drept al încununa. Aceste așa bune fiind, n'ai desprețuit de a avea îngrijire și de aceea, căci cel întâiu te-ai arătat preocupându-te mult și de cei ce s'ar deda la vinarea artelor sfințite, cu care obicei-nesc a se desfăta fiii Asclipiadelor, și cu o filosofie mai înaltă și pe aceștia protejându-i părintește, cu fericire și-ai ajuns scopul dorit. Și nu sînt puțini dintr'ai noștri ce cugetă că vi se cuvine o mulțămire cu recunoștința pururea amintită de cei ce au fost ajutați și nutriți. Apoi curând din străinătate întorcându-se împărtășesc și de altele pe cei ce au nevoie, pe care bunuri aceia le-au câștigat de pe acolo, așa precum din acelaș izvor curg deosebite riuri și în liniște udă totă Grecia însetată. De aici dar dîcătorea obștească nu-și pierde însemnătatea «unul este mai valoros de cît miile și renascerea patriei întregi, iar mulțimea nu valorază cît unul». Căci fericirea poporului este cînd domnește filosofia și principiul filosofal, dupre cum filosoful preferă cuvîntul (rațiunea) și mai ales cînd se conduce de lumina evanghelică; cu care umblînd cineva nu se va împiedica nici odată, ceea ce înțelepciunea lui Solomon o dă numai celui singur fericit. Cel ce a aflat înțelepciunea și prudența și cele vechi și le represintă din cele prezente și ceea ce este nevedut încă în adîncul viitor îl prevede din cele trecute.

Căci tu singur sa-ai cu puțini tu singur din dîilele noastre, avînd experiență de multe, ai arătat în toate o forță de o natură deosebită, care în adevăr prin o prudență proprie devenind cunoscătorul cel mai bun la cele ce curând și se propunea, prin o mică cugetare și încercatul cel mai expert de a ghici despre cele ce se vor întîmpla în cele mai multe cazuri, prevîdînd mai ales despre ceea ce era necunoscut, ceea ce va fi mai bine și mai rău. Și în genere în puterea naturei și a scurtimei gândirei te-ai arătat cel mai bun de a plănui cele de nevoie, pe unele curând bine dispunîndu-le, iar despre altele din afară devenind judecă-

torul cel mai competent; și de a cunoște cele de trebuință și de a-ți aminti n'ai fost inferior nimăruî din cei din present și de a explica și altora cu abilitate amintirile pentru interesul obștesc.

De aceea dar ți-a fost ție predestinată demnitatea, și tronul, o datorie vedită a virtuței și acesta cu drept cuvint. Căci cine consciu fiind nu va mărturisi, cum de la început asociându-ți virtutea dărniceii, ai ajutat părintește pe orfanii și săracii, nu numai pe cei localnici, ci și pe străini și i-ai scăpat de ori-ce sărăcie și de totă nevoia? Cine fiind reprezentantul evangheliei atâta veghiază pentru turma cuvintătoare? Cine s'a jertfit pe sine întru ceva pentru toți, pe unii mângăindu-i cu explicări morale în împrejurări de restrikte, pe alții întărindu-i cu învățături din dogme, iar pe alții cu mulțimea dăruirilor? Căci se cuvine servitorilor lui Dumneșeu și preoților cuvintul să fie conform cu mintea sănătosoșă și fapta în acord cu cuvintul.

Las să mai amintesc de atâtea văduve și orfanii, care găsindu-și hrana la tine socotesc Sf. Măropolie ca un ospiciu public. Iar fericirea tinerimei din jurul tău nu voiu lăsa-o trecută sub tăcere. Pe aceștia stringându-i de pe la mulți părinți, te-ai socotit că tu însuți ești părintele lor obștesc, dându-le și mâncarea cea de trebuință și îmbrăcăminte totă ca ceva firesc, și ai dispus să se dea la ocupațiile cele mai frumoșe și a trăi împreună cu Muzele (cărturăria) studiind nu numai limba grăcă, ci dacă ceva este de folos și din cele străine și aduce o înobilare pentru sporirea ori-carei virtuți, ai îndreptățit că și aceea să nu lipsescă, pregătindu-le fericirea mai în urmă și celor de aicea și la tot grecul, introducându-i mai întâiu în ale lui Apolone, părintele învățăturilor și ca un rezultat al îngrijirei producându-i lui ca o jertfă de primitiu.

Deci dară cei ce s'au folosit de acestea din izvorul tău cel nesecat, te mărturisesc că ai devenit părinte al lor ob-

ștesc și la aînci bătrânețe nimic din ce este rău să nu te atingă precum în slăbirea naturei să nu vi se întâmpie la acea vîrstă, aceia vă spun lumii neîncetat că ați lucrat și ați îngrijit pentru ei ziua și noaptea, ocupându-vă despre ei ca despre un ce de interes obștesc. Tu ești în adevăr dintre sprijinatorii publici cel mai bun și dintre luptătorii cel mai mare

Acesta ai fost dar pentru neamul Grecesc, prin care te-ai arătat că ești mare folositor, rămânendu-ți deapaurarea recunoscută bine-facerea, acum pe față, iar mai ales după acésta din partea acelor ce au primit bine-facerile tale, cari ajungînd la bătrânețe își vor reaminti din tinereța lor instrucția (învățătura), protecția, timpul fericit, când manu-duși, ajutați, nutriți de tine au ajuns prin acésta ómeni împodobiți cu învățatură.

Acestea dar m'au convins și pe mine a vă afierosi cu dreptate sfințitului Vostru tron acésta carte, pe de o parte ca o dovadă de cele ce în multe împrejurări am fost ajutorat, primind din partea bunei tale voinți curate, iar pe de alta ca un semn de recunoștință cătră tine pentru tóte. La tine bine-făcătorule și stăpâne! Să se insinueze cu bunăvoință și cei ce au nevoie de a fi ajutați, pentru că ești protectorul învățaturii după socotința lui Five și Thiede.

Al Preasfințeniei Vóstre cei de Dumneșeú alese
fiú prea supus spiritual.

Neofet Duca.

Acésta prefață care-i o dedicație să găsește în cartea publicată de Neofet Duca în Viena la 1805, intitulată:

Θουκυδίδου τοῦ Ὀλόρου, περὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, βιβλία ὀκτώ μεταφραθέντα, σχολιασθέντα τε καὶ ἐκδοθέντα τύποις Παρὰ Νεοφύτου Δουκα ἐν Βιέννῃ, παρὰ Ἰωάννη Σχραιμβα 1805.

«Tucidid Oloru, despre rezboiul Peloponisiac, opt cărți, traduse, interpretate și publicate prin tipar de Neofet Duca, în Viena, la Ioana Schraimb. 1805».

Cartea o posed, este un quarto în 4 volume și în care este imprimat textul vechiū grec cu o parafrasă în apla, apoi fórte bine comentat în note. Acest autor care-î cel mai greū dintre prozaici, se studia cu multă stăruință în Academia domnescă din Principatele Române. Este tot ce pôte fi mai greū în grecește.

CXI). Același grec cleric Neofet Ducă, care a fost mult timp profesor renumit de limba și literatura Grécă în Academia domnescă din București. A profesat în București în două rânduri, între anii 1783—1800, apoi după încetarea din viață a celebrului erudit și director a Academiei din București Lambru Fotiade, a fost chemat în București din Austria spre a-l încredința Direcția Academiei, unde venind pe la 1816—21 a escelat prin erudiția și zelul său patriotic. El era și agentul activ al formărei ligei secrete eteriste, la el cel ce voia a intra în Eterie trebuia să se presinte și numai după o catehisare seriósă și depunerea unui jurămint în prezența sa, putea să fie enumerat cine-va între șefii Eteriei.

Dar să lăsăm partea lui politică, și să ne ocupăm de ale școlei, care mai mult ne interesază în scopul ce urmărim.

Neofet Duca era un infocat apărător al limbei vechi Grecești, combătând puternic limba grécă vulgară dintre Greci atât în scriere cât și în vorbire, din care cauze ș'aū făcut mulți vrăjmași, cari s'aū încercat a-l și ucide aci în București spărgându-i capul. El este un scriitor abundent, un comentator al operilor clasice grece neintrecut și un publicist renumit. Nu este locul se enumerăm aicea scrierile lui. Cine voește ale cunoște să consulta cartea *Νεοελληνική φιλολογία* de C. Satha pag. 702. 707. Aicea mă voiū ocupa cu o singură lucrare a sa mică, *Εγχειρίδιον περι διαδόσεως σχολείου Ἑλληνικοῦ*—«Manual despre Organizarea școlei Gre-

cești», imprimat la Viena în 1805, unde sînt tipărite mai toate scrierile sale. Acastă Broșură îi scrisă în urma rugăminței unui prietin al său și care-i proprietatea Bibliotecei Statului, înregistrată la No. 161/19, dar care-i venită acolo din fosta Bibliotecă a Colegiului Sf. Sava. Insemnătatea acesteia scrieri pentru noi constă, în cunoștința exactă a mersului și organizării Școlilor Grecești în țările noastre, cum și a lipsurilor ce trebuiau îndeplinite după propunerile lui Neofet Duca.

Totă lucrarea constă din opt Capitole. Capitolul întâiu se ocupă cu Progresul studiilor. Chiar la început se exprimă ast-fel: Προκείσθωλοιπὸν ἡμῖν συν Θεῷ, ὅσον ἐν τῷ παρόντι, τὸ σχολεῖον τῶν Ἰωαννίνων ἢ τοῦ Βουκουρεστίου. «Să luăm de model cu ajutorul lui Dumnezeu, în present, școla din Ioanina sau cea din București». Din toate școlile existente Grecești în tot Orientul, Duca ia ca cele mai bune o școlă din Turcia și una din țările Românești, din București, spre a'și desvolta teoriile sale asupra reformelor ce ar fi de introdus.

În Capitolul al II-lea tratéză cestiunea: Ce studiū trebuie să predee fie-care dintre profesori și convine că fie-care să propună științi similare, în specialitatea sa. Aci e vorba de Clasele inferioare, unde se învață mai ales limba Grecă.

În Capitolul III tratéză cestiunea: Despre datoriile Profesorilor și cum trebuie să'și explice lecțiile. Pretinde ca profesorii să fie metodici și se facă dese repetiri a celor învățate în cursul săptămănei, așa că Sămbăta o consacără unui examen a celor studiate. Capitolul IV tratéză cestiunea: Câte și în care ore sînt mai potrivite să se facă propunerile studiilor. Combate obiceiul unor profesori de a ținea mai tótă ziua pe școlarii la lecții, și propune ca să se începă de dimineță până la améză, și apoi după améză. Susține că pentru un profesor sînt de ajuns 3 ore pe zi, două dimineța și unul după améză. Acesta în Gimnasiū. În Capitolul al V vorbește: Despre penalitățile studenților desordinați ori ne-

disciplinați și admite principiul că profesorul nu trebuie nică odată să bată, lovască ori să pronunțe cuvinte grele elevilor, ci să-i sfătuiască, iar de nu reușesc să-i noteze și să-i arate Directorului spre a-l pedepsi, care penalitate rămâne la Director de a-i o rădica, când observă corectarea elevului. Când nu este chip de corectare se excludea din școlă. Capitolul al VI tratăză condițiile celor ce se nutrea ca interni de cătră școlă. Ei erau obligați la finele studiilor din anul al IV înainte de a trece la clasele de filosofie ori cursul superior, de a scrie un tratat, pe care să-l dedice ori școliei ori persoanei ce l'a întreținut, și care scriere era publicată de școlă, acesta ca un semn de recunoștință că a fost internul școliei. Capitolul al VII se ocupă cu examenele anuale și semestrale, la cari erau supuși elevii. După examenele săptămânale, erau și semestriale și anuale, după care, dacă elevul reușea, era promovat în clasa imediat următoare. Calificarea elevilor era: "Αριστον—eminent, καλόν—bun și ἀδόκιμον—slab. Cel ce avea slab nu se promova. Examenenele se făceau în fața Metropolitului, Episcopilor, boerilor, epitropilor și a părinților de familie—erau publice. Cei ce nu voiaū a merge mai înainte, în cursul de filosofie, își primeaū atestatul. Capitolul ultim VIII se ocupă cu premiarea a celor dintre studenți, cari terminaū școlă complet și cărora li se dăruiaū premii în cărți de valoare. La examenenele acestea erau prezenți toți profesorii școliei și toate autoritățile și se făcea cu mare solemnitate. Elevii erau întrebați din toate materiile învățate și cei ce reușeau erau aplaudați de public și încununați pentru succesul lor.

Aceste erau îmbunătățirile introduse de Neofet Duca în învățămîntul școlilor Grecești din țară pe la începutul Eteriei ori Zaveriei 1831.

Să se observe că, cele propuse de profesorul Duca, s'au continuat în școlile românești mult timp — ca metod de predare a cursurilor.

Eū insumi am studiat după acest metod și cunosc pozitiv că, așa se urma și în academia din Iași și în seminarul Veniamin.

CXII). Φρόντισμα τοῦ εκλαμπροτάτου κοιδήμου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξάπορρύτου, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρουζι βοεβόδο, 1805. ἐν Βιέννη

«Cugetarea prea strălucitului pururea pomenitului Alexandru Mavrocordat Exaporitul, de Alexandru Constantin Muruzi Voevod. 1805 în Viena.

CXIII). Ἱστορία τῆς Βλαχίας πολιτικὴ καὶ γεωγραφικὴ, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῆς καταστάσεως ἕως τοῦ 1774 ἔτους.

Νῦν πρῶτον φιλοτίμῳ δαπάνῃ ἐκ δοθεῖσα, τῶν τιμιωτάτων καὶ φιλογενῶν αὐταδέλφων Τουνουσλῆ. ἐν Βιέννη τῆς Αὐστρίας 1806.

«Istoria Valachiei politică și geografică, de la așazaeaa ei cea mai veche până la anul 1774.

Acum întâi editată cu cheltuiala iubitorilor de cinste frați prea cinstiți și de neam iubitori Tunusli. In Viena 1806».

Cartea este un quarto, cuprinzând 367 de pagine, afară de scara de la început și o anexă la sfârșit ce conține material: despre dote, clironomi, despre garanția femeiei, zelogirea lucrurilor ei, despre a treia parte ce trebuie să ia din averea bărbatului, despre întăetate, despre țigani, despre cheltuelile pentru dotă, despre hotărnicii, procente și vechilii (avocați) apoi tratatul de pace între Rosia și Turcia *din 1774 Iulie 10*; cuprinzând 72 de pagini. Acastă Istorie cuprinde foarte multe fapte privitoare la desvoltarea și viața internă a Valachiei, și prea puține date la Domni și rezbõe. Este însă de o mare însemnătate pentru Români.

Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, τὰ νῦν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νεοτέρων συγγραφέων συνκριθεῖσα, παρὰ Διονυσίου Φωτεινοῦ. ἐν Βιέννη τῆς Αὐστρίας 1818.

«Istoria Daciei Vechi, a Transilvaniei de acum, Valachiei

și Moldovei, adunate din deosebiți scriitori vechi și mai noi, de Dionisie Fotino. In Viena 1818».

Acastă lucrare istorică este divizată în trei volume, volumul I conține Istoria veche a Daciei până la descălicatul al doilea, Seculul al XIII, și cuprinde 320 de pagini. Volumul al II conține domniatele Valachiei de la Radu Negru, 1241 până la 1812, Domnia lui Caragea, cuprindând 568 de pagini. Volumul al III conține domniatele Moldaviei, începând cu Dragoș Vodă, 1352 și sfârșaste cu Scărlat Calimah, 1812, pagina 151. De aicea înainte, autorul are Geografia politică a Valachiei, divisiunile politice, despre administrația țarei, oficiile împărțite în 5 trepte, despre Tribunale și veniturile Valachiei, expunând aceste de la pagina 151—558. Apoi mai tratéză și despre Geografia politică a Moldovei, divisiunile politice, administrarea, judecățile și veniturile Moldovei de la pagina 558—588. Acest volum ultim mai cuprinde și un Catalog analitic a tuturor volumelor.

Cartea este un quarto și-i de o însemnătate capitală pentru Români.

Acastă carte a servit ca normă în Valachia pentru istoria națională până în timpurile noastre.

Intre pronunerații la această carte ni s'aũ conservat numele doctorilor din București, a celor abonați: Rale doctor primar, Vretos doctor primar, Silvestru, Constantin Caracaș și Mihai Hristasi. De asemenea și a profesorilor din acel timp, câți aũ fost pronunerați la carte, și anume: Chir Veniamin de matematicile înalte, Căminarul Constantin Promache, Stolnicul Constantin Necolaide Bizantinul, Dimitrie Fotilă, Constantin Istropol, Gheorghe Mundaniote, Gheorghe Filipopolitu, Vasilie Neculaũ, Hristea Necolaid Albanitohoritul.

СХІV). Γραμματικῆς Γαλικῆς ἀκριβῆς διδασκαλίᾳ τοῦ Ὑψηλοτάτου, Θεοσεβεστάτου καὶ σοφωτάτου ἀθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Κωνσταντινου Καρατζᾶ, ἐν Βιέννῃ 1806.

«Invēțătură sigură a Gramaticēi franceze a prea Înălțatului de Dumneșeu iubitorului și prea înțeleptului Domn și Egemon a totă Ungrovlachia Domnul Domn Ioan Nicolae Constantin Caragea. In Viena 1806».

Cartea în octavo.

CXV), 'Ιστορία συνοπτική τῆς Ἑλλάδος, διηρημένη εἰς τέσσαρα μέρη... Συντεθείσα μὲν Ἀγγλιστὶ ὑπὸ τινος ἀνωνύμου εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Λόνδρας, μεταφρασθεῖσα δὲ ὑπ' αὐτῷ τούτῳ εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ ἐξ αὐτῆς μετενεχθεῖσα εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ἡμῶν διάλεκτον παρὰ Π. Π. Εὐθυμίου τοῦ ἐκ Κωνσταντῆς τῆς Μακεδονίας εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων μας. Προσφωνηθεῖσα δὲ τῇ ἐντιμωτάτῃ ἀδελφότητι τῶν ἐν Βιέννῃ ἐντοπίων Ῥωμαιο-βλάχων ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἐν τῇ Νεᾷ τυπογραφίᾳ. 1807.

«Istoria sinoptică a Greciei, împărțită în patru părți, compusă în limba Engleză de către un anonim pentru usul școlilor din Londra, tradusă de el însuși în limba Germană și din ea tradusă în limba noastră Grecă apla de P. P. Evthimie din Costangicul Macedoniei pentru trebuința școlilor. noastre. Dedicată prea onoratei frățietăți a Greco-Vlachilor locali în Viena. In Viena Austriei, în Noua tipografie 1807».

Pe acest timp erau profesori Greci la Gimnasiu: 1) Constantin Vardalah. 2) Gheorghe Ștefan. 3) Vasilie Neculaș. Iar studenți Români abonați la această carte sînt: Gheorghe Văcărescu, Scărlat și Matei Ghica, Gavriil Antoniu, Ioan Emanuel Persianu, Neculae Antoniu, Neculae Petrescu, Const. Sardaru, Zamfir Greceanu, Grigorie Ianculeș, Ștefan Budeșteanu, Constantin Berendeiu etc. etc. Mai sînt și studenți din Meșov cari învățau în București...

CXVI). Στοιχεῖα τῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὧν προηγείται ἱστορία φιλοσοφίας, συγραφέντα μὲν εὐμεθόδως ὑπὸ Ἰω Γοττλ. Αἰνεκκίου, τοῦ περικλεεστάτου νομικοῦ καὶ ἐν Ἑλλάδι σχολάρχῃσαντος. Μεταφρασθέντα δὲ φιλυπόνως ἐκ τῆς Λατικίδος εἰς τὴν

Ἑλλάδα φωνήν, ὑπὸ τοῦ εὐγενεστάτου Ἄρχοντος Μεγάλου Βορνίκου Κυρίου Γρηγορίου Βραγχοβάνου Βασσαραβα, οὗ καὶ φιλοτίμου ἐκδοθέντα δαπάνῃ, νέμονται δωρεὰν πᾶσι τοῖς φιλομεθέσι. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βενδῶτου. 1808.

«Elemente de logică și de filosofia Etică, căroră la premerge istoria filosofiei, scrisă metodic de Io Gott. Henecius prea renumitul legist și profesor în Halle. Traduse cu îngrijire din limba Latină în cea Grécă de prea nobilul boer, Marele Vornic Domnul Grigorie Brâncoveanu Basarabă, cu a căruia cheltuială filotimă s'a u publicat. Se împart în dar tuturor iubitorilor de învățatură. În Viena Austriei. În tipografia lui Gheorghe Vendoti. 1808».

Acastă scriere este dedicată de cătră Grigorie Brâncovanu părintelui său Marelui Ban Manuel Brâncovanu pentru cuvântul că, a îngrijit în mod deosebit de instrucția și educația sa, prin profesori aleși și prin pilde bune ce i-a dat în totă viața sa părintele său. Duca în prefața sa iată ce dice despre erudiția lui Grigorie Brâncovanu:

...Ὁ δὲ εὐγενέστατος Ἄρχων Μεγὰς Βόρνικος Γρηγόριος Βραγχοβάνος Βασσαράβας Εὐπατριδῆς Βουκουρεστίου, λόγους καὶ μούσας θεραπεύσας ἐπιλοχὺ, ὑπὸ Λάμπρῳ τῷ Φωτιάδῃ, ἀνδρὶ Ἑλλογιμῷ, καὶ οὐδενὸς ἥττονι ἐν λόγοις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν τοῖς Ἑλλησι, ταυ ἐγκύκλια παιδευθεῖς, καὶ τῆς κατὰ πᾶν εἶδος φιλοσοφίας ἐξεως ἡκανῶς γενόμενος ἐγκρατεῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα εἰς τὸ δόγμα φέρει τῆς πύστεως τρανῶς τε καὶ ἀμωμήτως διακούσας αὐτοῦ, ἀναδεξάμενος αὐτήν, ἐκ λατινίδος περιβολῆς τῷ Ἑλληνικῷ καὶ γεναίῳ τουτωτῷ μετημφίασε ἱματίῳ, ἑαυτῷ μὲν τυχὸν μελέτης φιλοσόφου ἀγώνισμα ποιησάμενος, τοῖς δε Ἑλλησι καὶ Ἑλληνισταῖς κτήμα εἰς τὸν ἅπαντα βίον εἰς εὐεργεσίαν ἐνάγραπτον ἀζιώσας καταλειπεῖν...

...«Prea nobilul boer, marele Vornic Grigorie Brâncovanu Basarabă, iubitor de patrie din București, cultivând mult timp învățăturile și musele sub Lambru Fotiade, om prea învățat și întru nimic inferior în învățături celor din timpul

nostru, educat în aceste științi enciclice și devenind stăpân indeajuns deprinderii filosofiei de tot felul, ba încă și câte se referă la dogma-Credinței ascultându-l deajuns și neîntinat, îmbrătoșind'o pe acésta, a îmbrăcat'o în veșmintul acesta grecesc și nobil, transformând'o din latinește, făcându-și-o obiect întâmplător de întrecere în studiul filosofiei, iar Grecilor și Grecizanților lasă un folos pentru tot-d'auna prin o bine-facere neștersă...»

CXVII). De decremento attera hominum aetatis periodo, seu de Marasmo senili in specie, dissertatio inauguralis Medica, quam consensu illustris Medicorum ordinis in Academia Fridericiana pro gradu Doctoris Medicinae et Chirurgiae obtinendo publicae disquisitioni submittit Constantinus Athanasiades Philetas Epirota. Halae 1808. In octavo.

Acéstă scriere este dedicată Mitropolitului Ungro-Vlachiei Dositeiū Filitis, iar Candidatul ce a obținut titlul de doctor era de sigur din familia lui Filitis, vre-un nepot al său din Epir. Cu baniș săi s'a educat de sigur în străinătate, adică cu baniș românești.

CXVIII). Εἰς δόξαν τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου τριάδος, Πατρὸς. Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Συναπταὶ καὶ ἐκτενεῖς λεγόμεναι ἐν αἰρῶ πολέμου κατ'εθνῶν ἐπερχομένων ἡμῖν καὶ Παράκλησις εὐχαριστήριος, μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τῆς Ῥωσικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, ἐπιταγὴ μὲν τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου καὶ Ἐξάρχου πάσης Μολδαβίας, Βλαχίας καὶ Βασσαραβίας, Κυρίου Γαβριήλ. Καὶ εἰς τύπον νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσαι, δαπάνῃ τῆς αὐτοῦ Πανιερώτητος, χάριν τῶν ἐν Μολδαβίᾳ γρικῶν, Ἐπιμελεία δὲ τοῦ Πανιερωτάτου Γρηγορίου Μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως, τοῦ καὶ προεστῶτος τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναλήψεως τοῦ λεγομένου Γόλια. Ἐν ἔτει 1809. Ἐν τῇ Θεοφρουρήτῳ πόλει Ἰασιῶ. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῆς ἐν Ἰασιῶ Μητροπόλεως.

«Intru slava sfintei și de o ființă și nedespărțitei Treimi, a Tatălui, Fiului și a Sfântului Duh.

Reuniri (de rugăciuni) și ectenii numite, în timp de rezboiului asupra vrăjmașilor ce năvălesc asupra noastră, și rugăciune de mulțămire (Te-Deum) traduse din limba Rusască în cea Grecă, din porunca Preasfințitului Metropolit și Exarh a totă Moldova, Valahia și Bassarabia, Domnului Gavriil. Și date acum întâia dată în tipar pentru Grecii din Moldova, cu îngrijirea Preasfințitului Grigorie Mitropolitul Irinupoliei și proistosul sfintei Monastiri a lui Christos a Înălțarei, numită Golia. În anul 1809, în păzită de Dumneșu cetate Iași. În Tipografia Mitropoliei din Iași».

CXIX) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Τραπεζουντίου συντεθείσα ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Κρητός. Καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα εἰς τύπον μετὰ τινων προσθηκῶν καὶ διορθώσεων, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Κυρίου Θωμᾶ Μπουγιουκῆ, τοῦ Τραπεζουντίου. ἐν Ἰουσίῳ 1819. ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ.

«Slujba sfintului Martir Ioan din Trapezunda, compusă de Patriarchul Alexandriei Domnul Nichifor din Creta. Și acum întâia dată publicată prin tipar cu unele adause și îndreptări, prin cheltuială filotimă a Domnului Toma Bughiuchi, din Trapezunda. În Iași 1819, în tipografia Grecă».

«... Până a nu se imprima acest serviciu, exista în Moldova în manuscripte, dar cari difereaū între ele, de aceea acest editor Toma Buțuche din Riziu (Ροιζείου) provincie în Trapezund, a adunat acele manuscripte din Iași, le-a comparat și îndreptat și a imprimat acest serviciu în Iași, pentru că până la o vreme acest sfint Ioan de la Sucéva avea serviciul în limba Slavonă, apoi Română și în fine Grecă, sub fanarioți. Icóna ce o are serviciul în frunte este executată după un vechiu tip ce s'a păstrat în Moldova în Biserica Bârnova».

CXX) Ὀικακὴ διδασκαλίη τῆς φύσεως χάριν τῶν μικρῶν

παιδων και χορσιων, εκδοθεισα υπο Δημητριου του Δαρβαρεως, διαπανη των αυταδελφων Δαρβαρεων. εν Βιεννη 1810.

«Invătătura casnică a naturei pentru copii și copilele mici, editată de Dimitrie Darvari, cu cheltuēla fraților Darvari, în Viena 1810. Acéstă carte a servit ca manual de școlă».

CXXI) Φυσική Πειραματική, περιεκτική των νεωτέρων εφευρέσεων. συγγραφέισα και εκδοθεισα έλληνιστί χάριν των άρχαριων, υπο του εν Βουκουρεστιοις διδασκαλου Κωνσταντινου Βαρδαλάχου, του 'Αιγυπτίου εν Βιέννη της 'Αουστρίας. 1812.

«Fisica experimentală cuprindēnd descoperirile cele mai noi, scrisă și tipărită grecește pentru începători de profesor din București Constantin Vardalah Egipténul În Viena Austriei. 1812».

Acéstă carte a fost un manual de școlă, care s'a predat în Școlă ori Academia din București la începutul secolului nostru de cătră unul din cei mai învățați dascăli ai Academiei. Până acum nu cunoșteam precis după ce manuale se prelaū științele fizice în aceste școli grecești, acum însă cercetând în Biblioteca fóstă a Statului, am dat peste două cărți de fizică, ce aū fost în uz în aceste școle. Acéstă carte în 4° mare, cuprinde 773 de pagine, cu cicero și trei hărți de planșe fôrte frumos executate pentru trebuințele școlărilor. Cartea-i catalogată sub Nr 141. Fiind că acéstă scriere a servit de bună sémă și la mulți Români ca carte de școlă după care ș'aū căpătat cunoștințele fizice, cred că i bine în interesul Istoriei culturei generale la Românii din trecut a-i traduce prefața, din care cel interesat să cunoscă asemenea lucrări și să se pôta mai ușor folosi Iată acéstă Prefață:

«Progresul ori-cărul fel de instrucțiune și mersul gigantic ce de cât-va timp neamul Grecesc a început să facă, dîlnic se sporește și se apropie de neîntinată Filosofie și prin ea de strălucirea strămoșilor, acésta m'a mișcat și pe mine ca să produc ceea ce pot.

Multe scrieri se imprimă zilnic și nu încetază bunii agricultori să lucreze în grădina neamului și vedem din experiență cât folosesc ostenelele lor și semințele lor ce le depun dau rod unul 60 și altul 100.

Dintre aceste scrieri folosite lipsea Fisica. Fisica, adică cunoștința naturii, prin mijlocul căreia cunoștem cauzele fenomenilor din natură și pe care nimeni nu poate se o tăgăduescă că este cea mai plăcută dintre toate științele; pentru că ori-ce am dori, îl vom afla în sinul acestui întins nesfârșit. Chimia, Fiziologia, Astronomia, Geografia, Într'un cuvânt toate științele sînt feluri de ale Fisicii. În cât cel ce dăce că studiază Fisica, profesază în genere toate științele acestea, iar obiectul ei este creatura întregă. Și de aceea are cine-va drept se dăcă cătră Creatorul Naturii: În lucrările mînilor tale am studiat.

Acastă lipsă de o carte didactică de Fistică în neamul nostru adese doream s'o îndeplinesc. M'am cugetat în ce chip, dacă aș scrie Fisica, ar produce un folos mai mare neamului. În genere toți cei învățați a-î neamului știu că Fisica este saũ matematică saũ experimentală. Cea întâia se probază cu Geometria și cu calculul aritmetic (Ἐπιλογισμὸν); iar a doua cu fenomenile și cu experiența; în cât ar putea una să se numescă teoretică, iar alta practică. Prima, reclamă multă ocupație și un timp îndelungat de exercițiu în matematica pură și prin urmare nu puțin ani. Trebuie însă se avem în vedere, că zilele noastre sînt scurte și cer pentru viață un grabnic ajutor. Pușini sînt acei tineri ai neamului cări aũ mijloce de a urma un studiu îndelungat și costisitor.

Dacă vom adaugi și înclinarea, pe care a luat'o ori-cine de la natură spre acesta saũ spre altă specialitate a învățătorei, vom vedea că dintre câșii aũ mijloce, mulți n'aũ fire spre acastă specialitate. Trebuie dar să atragem prin desfătare dorințele tinerilor, și pentru a-î atrage trebuie mai întâiu se punem înaintea ochilor lor lucruri pipăite ca se

audă și se pipăe etc. și ast-fel îndemnați să se miște spre teoriile cele mai înalte, convingându-se că pentru ca se ajungă la plăcerea desăvârșită, trebuie pe acésta mai întâi s'o studieze, de cât pe cele-l-alte științi.

Am lucrat iar pentru tinerii neamului Fisica experimentală. Dar e greu, va spune cine-va, ca să se pue în practică după situația actuală a neamului Fisica experimentală, pentru lipsa multor din cele necesare? Nu. Școlile grece aũ acum protectori zeloși: Adunarea Archiereilor, bărbați glorioși și străluciți le sprijinesc. Neamul în genere contribuie la educația tinerilor și nu se sgârcesc bogații locali pentru dăruirea celor necesare. Apoi nu cum-va Academiiile cele mai mari ale Europei aũ avut de la începutul înființării lor instrumentele cele multe și variate, câte le aũ astă-zi? Cu timpul se va îmbogăți cu de acestea Academia. Dată fiind situația neamului, nici eũ nu ȃic că are nevoie neamul de ast-fel de Fisică, în cât se cuprindă experiențele din totă lumea. Scopul meũ, am spus, că are în vedere pe tineri și începători. Niște asemenea nu trebuie să se buimăcescă cu experiențele continue (scumpe), valoróse și grele de executat. Simplitatea-i va conduce la scopul urmărit; ajunge se aibă sub ochi cel puțin Mașina Pneumatică și mașina Electrică și altele de acestea de un preț modest, și prin urmare eftine.

«O ast-fel de Fisică trebuie în același timp să fie scurtă, nu însă cu lipsă de cele generale și necesare. În școle este trebuință de rezumate; tinerul nici e cu putință a se desăvârși în școlă în orı-ce știință, și nici are timp. De la profesor trebuie să capete principii bune, să se învețe cele generale, și dacã are mijlóce, se progreseze după aceea singur la știința la care are inclinare. Iar de nu, va alege, tiner încă fiind, o profesiune ca să trăescã în pace restul vieții și va putea fi comerciant orı meșteșugar instruit și mai presus de poporul de jos.

Ast-fel de Fizică am voit să proaduc neamului, ușoră de înțeles, ca o scriere în limba grăcă vorbitore, ferită de argumentări matematice și de multele și grelele experiențe; pe scurt și cuprinzătoare în acel timp de cele de nevoie, într'un cuvînt proprie tinerilor și începătorilor. Iar de nu sînt ast-fel, trebuința n'aŭ de acéstă carte. Nu cum-va ori-ce carte este pentru ori-ce om? Niște asemenea ȃic, aŭ cărți mai înalte, să se perfecționeze în acestea; aŭ dascăli mai învățați, să-1 învețe ei; aŭ, și să astupe gurile celor ce ne calomniază neamul; aŭ pe Veniamin, aŭ pe Ioan, aŭ pe Dungaș, aŭ pe Cum, aŭ pe Daniil și alți mulți învățați dascăli, cari cu rurile învățaturii lor și a scrierilor lor adapă Grecia și căroră tot neamul le recunoste meritul. Eŭ prin acéstă lucrare am în scop tinerimea Grăcă și am luat exemplu (mărturisesc) de la frații Capitanachi, cari cu scrierile lor au în scop creșterea copiilor de la nașterea lor și din mica lor pruncie să le insuflu în sufletele lor dragostea cătră învățatură. Dacă lucrarea mea este ast-fel, judecata celor învățați ai neamului și experiența o va dovedi».

(Subseris) *Constantin Vardalah.*

Deși autorul din modestie spune că Fizica sa este elementară, cuprinde însă în 28 de capitule tótă Fizica, ba la urmă termină cu cunoștinți astronomice, despre Planii. Dar cine este acest Constantin Vardalah ce a profesat în Academia din București? Iată câte-va notiți despre el:

Constantin Vardalah s'a născut pe la 1775 în Cair, este dar grec din Chio de origină, duși fiind în Egipt părinții lui pentru comerț. El a rămas orfan și s'a educat mai întăiu în Alexandria, apoi în Smirna. După aceea prin îndemnul profesorului său Grigorie s'a dus în Italia și a studiat medicina în Universitatea din Patavia. Acolo a făcut cunoștința și cu Capodistria și alți patrioți; iar după ce s'aŭ luat diploma de Doctor în medicină a venit în București pe la începutul seculului nostru și a fost profesor de mate-

maticii, împreună și sub Direcția lui Lambru Fotiadi, care murind l'a succedat Vardalah. La 1815 a fost chemat în Patria lui Chio ca director al școlii de acolo, a trecut la Odesa, tot la școlă greacă ș'apoî s'a reîntors iarăși în București tot ca profesor.

Când a izbucnit zavera la 1821, Vardalah s'a refugiat în Transilvania și nu s'a mai întors în București, ci a trecut la Odesa, unde a profesat până la 1830.

Voinđ însă să vadă Elada liberă, chemat de Capodistria, spre nenorocirea lui s'a naufragiat vasul și Constantin Vardalah s'a înecat, așa că n'a putut să se bucure să'și vadă patria liberă pentru care atâta a lucrat în școlă, însădind între ucenicii săi simțul de independență națională.

El a lăsat mai multe scrieri, toate școlare, dintre care amintesc:

- 1) Retorica, imprimată la Viena în 1815.
- 2) Gramatica limbei vorbitore grecești.
- 3) Lecții pentru copii. Și o sumă de manuscripte, unele editate, iar altele nu, pe lângă Fisica experimentală.

CXXII) Σύνοψις Μεγάλη τῆς Νυχθημέρου Ακολουθίας καὶ προσευχῆς ἐκάστου Χριστιανοῦ, περιέχουσα καὶ Μηνολογιον, τὰ τοῦ Τριοδίου καὶ Πεντηκοσταρίου Τροπάρια καὶ κοντάκια, Πασχάλιον καὶ ἄλλα ὠφέλημα νεωστὶ πλουτισθεῖσιν.

'Εν Ἰασίῳ. 1813. 'Αδεία Ἐκκλησιαστικῆ.

«Sinopsă mare a slujbei de noapte și de zi și de rugăciune pentru ori-ce creștin, cuprindend și Minologiul, cele ale Trio-dului și Penticostarului, Troparele și Condacele, Paschalia și alte de folos, îmbogățită din nou.

În Iași 1813, cu învoirea Bisericească». Mai citesc apoi: Μανουὴλ Βερνάρδος Κρής ἐνεργ'ς καὶ ἐπίτροπος τῆς τυπογραφίας ταύτης.

«Manuel Bernare din Creta, lucrător și epitrop acestei tipografii».

La sfârșit se citește: 'Ο Εκκλημ. πρότατος πρίγιψ Κύριος Σκαρλάτος Γιήκας έφορος τής 'Εκκλησιαστικῆς ταύτης τυπογραφίας.

«Prea strălucitul Principe Domnul Scariat Ghica, eforul acestei bisericești tipografii»

Cartea este un octavo și cuprinde 420 de foi.

CXXIII) Γραμματική 'Ρωμανική ήτοι Μακεδονο βλαχική, σχεδασθεΐσα και πρώτον εις φῶς άχθεΐσα υπό Μιχαήλ Γ. Μποϊαντζή, διδασκάλου ένταύτα τής άποελληνικής σχολής. 'Εν Βιέννη. 1813.

«Gramatică Romanică sau Macedo vlahică, compusă și în-tăi la lumină dată de Mihail Gh. Boiangi, profesor aicea a școliei Grecești. In Viena 1813».

CXXIV) 'Ρηγα Βελεστενλή. 'Υμνοι και ᾠδαί, μετά προσθήκης και άλλων τινῶν. έν 'Ιασιφ. 1814.

«Riga Valestenli. Imne și ode cu adausul și a altora órecare. In Iași. 1814».

Cartea in octavo.

CXXV) In scrierea numită 'Απολογία ιστορική και κριτική υπέρ του ιερῶ κλήρου τής ανατόλικῆς 'Εκκλησίας, κατά τῶν συκοφαντιῶν του Νεοφύτου Δουκα, συγγραφείσα παρά Κυρίλλου Κ. κατ' έπίμονον ζήτησιν τῶν ὁμογενῶν 1815, la fața 86 citesc acestea:

Μολδάβοι, Βλάχοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Βλάχοι τής 'Ηπέιρου, 'Ελλάδος και Θεσσαλίας, 'Αλβανοί και Τσάκονες μικρός λαός τής Πελοποννήσου; ὅσα δε τήν 'Ανατολήν: 'Ιωνες, λαοί του Πέντου μέχρι Μεσοποταμίας και 'Αραβες: οί Μολδαβοί και Βλάχοι κάτοικοι τής Μολδαβίας και Βλαχίας, έχουν τήν λητουργίαν και τά 'Εκκλησιαστικά βιβλία εις τήν γλώσσαν των, ή αύτή είναι και γλώσσα τής διοικήσεως, μόνον ὅτι οί διοικοῦντες 'Ηγεμόνες είναι Γραικοί. 'Η γραικική είναι κοινή μόνον εις τούς εὐγενείς του τόπου, ὁδε λαός δέν ήξέυρει άλλην γλώσσαν παρά τήν βλαχικήν.

«Moldovenii, Valachiï, Bulgarii, Sërbiï, Vlachiï Epirului, Greciei și Tesaliei, Albanesiï și Taconiï, un popor mic din

Peloponez; iar cât despre Orient, Ionieniî, popor din Pont până în Mesopotania și Arabia: Moldoveniî și Valachii, locuitorii Moldovei și Valachiei, aũ liturgia, după cărțile bisericești în limba lor, acésta-î și limba administrației, cu tóte că Domnitorii ce administréză sînt greci. Limba Grecă este comună numai nobilelor locului (țerei), iar poporul nu știe altă limbă de cât cea valacă (romănescă).

Pag. 89. Οἱ βλάχοι τῆς Ἠπέρου εἶναι μέτοικοι τῆς Βλαχίας. Τὸ μέρος ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐκτείνησαν τῆς Θεσσαλίας ὠνομάστη παρομοίως Βλαχία, ὡς φαίνεται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλείου διεσκαρπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. Εἶναι λαὸς ποιμενικὸς, καὶ τὸ ἡμῖν τοῦ χρόνου, τὸν χειμῶνα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀνοιξὴν διχτρίβει εἰς τὰς πεδιάδας μετὰ ζῶα του, τὸ δὲ θέρος καὶ τὰ φθινόπομον εἰς τὸ βουνά, ἅπου ἔχει καὶ τὰς καθ' αὐτὸ τὰς οικίας του. Εἰς τὰς κωμοπολεῖς τῶν Βλάχων τούτων εὐρίσκονται καὶ πολλοὶ ἔμποροι ἐξ αὐτῶν. Ἡ οικιακὴ των γλῶσσα εἶναι ἡ βλαχικὴ διευθαρμένη, ὁμιλοῦσι ὁμῶς ὅλοι καὶ τὴν γραικικὴν, ἀλλ' οἱ λειτουργία εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία εἶναι ὅλα εἰς τὸ Ἑλληνικόν....

«Valachii Epirului sînt coloniștii ai Valachiei. Partea unde aũ locuit de la început al Tesaliei s'a numit de asemenea Valachia (Vlachia), cum se vede în istoricii Bizantini. După cãderea Imperiului Romaic (Grecesc) s'a împrãștiat în diferite părți. Este un popor păstoresc și jumătate de an, adică iarna și primavara locuește la șesuri cu animalele lor, iar vara și tómnă la munți, unde și-aũ în realitate și locuințele lor. În orãșelele acestor Vlachi se află și mulți comercianți dintre dînșii. Limba lor casnică este Valahă coruptă, vorbesc însă toți și pe cea Grecescă, dar liturgia și cărțile bisericești sînt tóte în limba Grecă».

CXXXVI) Ῥητορικὴ τέχνη, συνταχθεῖσα χάριν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας, ἀφιερωθεῖσα δὲ τοῖς ἐκλαμποτάτοις καὶ περιδλέπτοις Κυρίοις Κυρίοις Γεωργίῳ καὶ Κωνσταντίνῳ Καρατζᾶ, ταῖς ἀγαθαῖς

τῶν Ἑλλήνων ἐλπῖσι παρὰ Κωνσταντίνῳ Βαρδαλάχῳ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐν Βιέννῃ. 1815.

«Arta Retoriceî compusă pentru tineretul Grecesc, afierosită prea strălucitilor și prea renumiților Domni Domni Gheorghe și Constantin Caragea, bunelor speranțe ale Grecilor, de Constantin Vardalah Egipteanul, în Viena 1815».

CXXVII) Οἰκονομία πρακτικὴ τε καὶ γενικὴ πάντων τῶν τῆς Ἀγροικίας κτημάτων, ἐκ πολλῶν ἐραυσιθεῖσα, παρ ἀρτήμασι οἰκείοις καὶ σημειώσεσι πλουτισθεῖσα, ὑπὸ Δημητρ. Παναγεωτάδου τοῦ Γοδδελὰ, Δόκτωρος τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας. Τῶμος πρῶτος, περιέχων τὴν τε οἰκοδόμησιν καὶ τὴν ορνιθοτροφίον. ἐν Βιέννῃ. 1816.

«Economia practică și generală a tuturor proprietăților agricole, adunată din multe, și îmbogățită cu părți proprii și însemnări de cătră Dimitrie Panaghiotade Govdela Doctor în artele libere și filosofie. Tomul 1-iū cuprinzând clădirea și ornitotrofia (nutrirea paserilor) În Viena 1816».

Cartea în octavo mare. Autorul cugeta se publice această lucrare în 8 volume, dar lipsa de mijloce se vede că l'a împedicat, cum și evenimentele. El a fost profesor în Academia din Iași.

CXXVIII) Κώδιξ πολιτικός τοῦ Πριγκιπάτου τῆς Μολδαβίας. Ἐν Ἰασίῳ, εντῷ νεουργηθέντι ἑλληνικῷ τυπογραφίῳ, ἐνδον τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν 1816.

«Codice politic a Principatului Moldaviei. În Iași în tipografia din nou înființată în interiorul sfințitei Monastiri a celor trei Ierarchi 1816».

Acest codice este în folio.

CXXIX) Ἱστορία τῆς Ῥουμανίας, ἢ Ἐκθεσις τῶν ἀξιολογητέων μνημονευομένων συμβάντων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κάτω Παρισίοις, ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Αἰγυπτίων μέχρι τῆς καταστάσεως

τῶν Ῥουμουνηκῶν ἀρχηγεμονιῶν τοῦ Ῥουμουνηκοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς Μολδαβίας. Νῦν πρῶτον συντεθεῖσα καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα. Ἐν Λειψία, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τάουχνιτς Τομός Α'. Μερὸς Α'. 1816

«Istoria României saŭ expunerea întâmplărilor amintite cele mai însemnate în stânga Dunărei de jos de la năvălirea Egiptenilor până la așezarea a conducătorilor Românești a Țărei Românești și a Moldovei. Acum întâiŭ compusă și dată în tipar. În Lipsca, în tipografia lui Tauschnitz. tom. I, partea I. 1816».

Cartea este în quarto și cuprinde Istoria veche a Dacilor în 471 foi. Autorul ș'a bazat cercetările sale mai ales pe scriitorii Bizantini și merge cu istoria până la descălicatul al II, ori înființarea Principatelor. Scriitorul acestei cărți de mare valoare pentru noi Români e Dimitrie Filippide. El a scris istoria sa în limba greacă bizantină, și are o frașă elegantă, ceea ce probéză că era un erudit. Origina sa este macedonenă ori Română din Balcani. Acéstă scriere o dedică Impăratului Alexandru I al Rosiei și în care amintește că Basarabia cea nepopulată, dar frumoșă și foarte bogată astă-đi este intrupată la Rusia! Autorul cugeta a continua istoria Românilor până în present, dar intrigile, criticile nedrepte ale grecilor, conduși de ideile lor paneliniste, îndreptate în contra lui, pentru că s'a propus a desgropa viața națională a neamului Românesc, pe care ei credeau a-î predomina prin cultura greacă ș'apoî a-o anihila și conțopi cu Grecii, l'a disgustat de a mai continua lucrarea sa. În o Revistă, intitulată: Δόγιος Ἑρμεῖς, la pagina 212—222 s'a publicat o aspră critică asupra lui Filippide, prin care se probéză că publicarea sa nu-î absolut de nici un folos pentru neamul Grecesc! Unde vor fi ore cele-l-alte volume din istoria țarei noastre pe care de sigur că le-a scris Filippide? Ori vor fi asvărлите prin bibliotecile Basarabiei, ori arse ca netrebnice, de cei interesați!

ρεστέραν κατάληψιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Νῦν πρῶτον συντεθὲν καὶ τύποις ἐκδόθην. Ἐν Λειψία, ἐν τυπογραφίᾳ τοῦ Τάουχνιτς. Τομος Α' Μέρος 6'. 1816.

«Geografia României spre înțelegerea mai acurată și mai deplină a Istoriei ei. Acum întâi compusă și dată în tipar. În Lipsca, în tipografia Tausnitz. Tom. I. Partea II. 1816».

Acastă Geografie este de cea mai însemnată valoare ca și istoria lui Filippide, pentru că eu nicăiri n'am citit așa de bine descrise localitățile de peste Dunărea ocupate de Macedo-Români; vorbește de toate provinciile din Turcia unde sînt Români. Apoi descrie țările noastre cu toate apele, munții și producțiile lor. Este un tezaur pentru Români, din ea se cunoaște precis situația teritoriului Românesc de pretutindeni unde locuiesc Români.

CXXXI) Ἐπιστολὴ τῆς νεάς φιλοσοφίας στυλιτευτικῆ πρὸς τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν. Καὶ δύο παραρτήματα.

«Epistolă muștrătoare a noii filosofii către poporul Grec, și două adaosuri».

Care-i imprimată clandestin în Iași, după cum se vede din Revista Λόγιος Ἑρμῆς din 1818, pag. 59, formatul este octavo.

CXXXII) Ἀντίρρησις εἰς τοὺς ἐν τῷ βιβλιαρίῳ τοῦ Αἰσχίνου προσκολληθέντας διαλόγους τοῦ διδασκάλου Νεοφύτου Δούκα, διὰ μαρτυριῶν τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, εἰς ὧν τοὺς λόγους πιστεύειν ἐν τῷ τῆς πίστεως ἱερῷ συμβόλῳ ὁμολογοῦμεν, εἰς μίαν, ἀγύαν, καθολικὴν καὶ ἀπυστολικὴν Ἐκκλησίαν πιστένοντες; ἐπειδὴ ἡ εἰς αὐτὴν πίστις εἰς τὸν Θεὸν ἀνάγεται, κατὰ τὸ, εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, πιστεύετε ἂν ἐμῇ, περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε 1817.

«Combaterea dialogurilor alăturate la cărticica lui Eschim ale profesorului Neofet Duca, prin mărturia sfinților părinților noștri și de Dumnezeu purtători, în a căror cuvinte mărturisim că credem în sfințitul Simbol al credinței, în

una, sfântă, catolică și apostolică Biserică creștând; fiind-că credința în ea se rapórtă la Dumneșeũ, cum se șice: Dacă ați creșut lui Moisi, ați creșut în mine, căci despre mine a scris acela». 1817.

CXXXIII) Ἐπιτομή τῶν Φιλιππιῶν τοῦ Πομπίου Τρόγου, νῦν πρῶτον ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὴν Αἰολοδωρικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταλλωτισθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ῥουμουνίας Ἐν Λειψία 1817.

«Resumat din Filipicele lui Pompius Trogus, acum întâi din latinește în limba eolodorică grecescă tradusă și editat de apopiografatul României. În Lipsca 1817».

Autorul acestei scrieri cu numele de apopiografatul României este Dimitrie Daniil Fillippide.

CXXXIV) Ἀκολουθία τῆς ὁσίας πατρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς ἐπιβατινῆς νῦν ἐκ νέου ἐπιμελῶν διορθωθεῖσα καὶ προσθήκαις πλουτισθεῖσα, τύποις τε ἐκδοθεῖσα σπουδῆ καὶ δαπάνῃ τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀρχιεμανδρίτου καὶ καθηγουμένου τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Κυρίου Σεραφεῖμ τοῦ Καρακαλήνου καὶ τοῦ Δ. Μ Γ ἐν Ἰασίῳ. ἐν τῷ ἑλληνικῷ τυπογραφίῳ.

«Serviciul Cuvioșei mașcei nóstre Paraschevei de la Epivat, acum din nou corectată cu îngrijire și îmbogățită cu adăugiri și editată în tipar cu îngrijirea și cheltuēla prea cuviosului Arhimandrit și egumen a sfințitei Monastiri a celor trei Ierarhi, Domnul Serafim, din Caracalin și a lui A. M. Gh. în Iași, în tipografia grecescă».

CXXXV) Ἀπόπειρα ἀναλύσεως τοῦ Νοουμένου ἑτεροίως, παρὰ τὰς νῦν. Νῦν πρῶτον ἐκπονυθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ρουμουνίας... καὶ προσφωνηθεῖσα τῷ φίλῳ τῆς επιστήμης. ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας. 1817.

Incercarea analizărei diferințelor înțălesului, la cele de acum. Acum întâiũ lucrată și publicată de apopiografatul

României și afierosită iubitorului de știință. In Lipsca Saxo-
niei 1817».

Acéstă carte este fórte curiósă ca conținut. Autorul este
tot Filipid.

CXXXVI) Ἀνατροπή τῆς ὀρησκείας τῶν Ἑυραίων καὶ τῶν
ἐθίμων αὐτῶν, μετ' ἀποδείξεως ἐκ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας Γραφῆς πα-
λαιᾶς τε καὶ Νέας. Μεταφρασθεῖσα δε ἐκ τῆς Μολδαβικῆς εἰς τὴν
καθ' ἡμᾶς ἀπλουστέραν τῶν Γραικῶν διάλεκτον ὑπὸ Ἰωάννου Γεωρ-
γίου. Ἐν ἣ προσειέθησαν περὶ τότέλος ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Παύλου
Μεδίκων γραφέντων τὰ ἐκλεκτότερα Νῦν τύποις ἐκδοθεῖσα συντομῇ
καὶ δαπάνῃ τοῦ τιμιωτάτου ἐνπραγματευταῖς Κυρίου Γ. Κ. Γ. καὶ
ἀφιερωθεῖσα τοῖς φιλοχρίστοις καὶ φιλομαθέσι Γραικοῖς. 1818... in
quarto.

«Infruntarea legei Jidovilor și a obiceiurilor lor, cu do-
vedī din sfințita și dumnezeésea Scriptură Veche și Nouă.
Tradusă din limba Moldovenescă in limba nóstră cea mai
aplă a Grecilor de Ioan Gheorghiu. La care s'a adaus spre
sfârșit cele scrisă de Pavel din Medici cele mai alese (părți).
Acum dată in tipar cu concursul și cheltuéla prea cinsti-
tului între neguțitori Domnul Gh. C. Gh. și dedicată gre-
cilor de Dumnezeū iubitori și de învățatură doritori. 1818».

In acéstă carte nu se arată nici numele complet al tra-
ducătorului, nici locul imprimărei. Dar se știe că traducē-
torul este un neguțitor grec Gheorghe Constantin Ghatzu,
iar scriitorul ori autorul acestei scrieri in Românește, in-
titulată: *Infruntarea Jidovilor*, este Neofet Cavsocalivitul,
fost profesor in București, evreū de origină și apoi botezat
și cēlugărit. El a trăit și in Chinovia din Neamț se dice,
unde ș'a imprimat și scrierea sa.

CXXXVII) Νομοθεσία τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου αὐ-
θέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλγικῆς Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου
Γεωργίου Καρπτζᾶ Βοεβόδα. ἐ Βιέννη 1818.

«Legiuirile prea Înălțatului și prea piosului Domn și Egemon a tótă Ungro-Vlachia, Domnul Domn Ioan Gheorghe Caragea Voevod. In Viena 1818».

Cartea este in formatul octavo.

CXXXVIII) Βιβλίον ιστορικόν περιέχων ἐν συνόψει διαφόρους καὶ ἐξόχους Ιστορίας, παρὰ Δωροθέου. 1818. ἐν Βιέννῃ.

«Carte istorică cuprindên l în scurt deosebite și însemnate istorii, de Doroteiũ. 1818. în Viena».

Prefața este dedicată Domnitorului Duca al Ungrovlahiei, în care se laudă meritele lui Duca ca om religios, drept și apărător al credinței. Acéstă carte este o reimprimare, ea a fost fórte mult studiată în deosebite timpuri în școlele grecești din țară.

CXXXIX) Δημητρίου Παναγιωτάδου τοῦ Γοδῶλᾶ, Δόκτωρος καὶ καθηγητοῦ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας.

Στοιχεία Ἀριθμητικῆς. Ὀδοῦ μαθηματικῆς. Μέρος Πρῶτος τύποις τῆς ἐν Ἰκσίῳ ἐλληνικῆς τυπογραφίας. 1818.

«A lui Dimitrie Panaghiotade Govdela, doctor și profesor de artele libere și de filosofie, Elemente de Aritmetică.

Calea Matematicei. Partea întâia. Publicată în tipografia grecéscă din Iași. 1818».

Acest manual școlastic de Aritmetică, are următórea dedicație:

Τῷ Ἰψηλοτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ τε καὶ Θεοφρουρήτῳ Αὐθέντι, Κυρίῳ Κυρίῳ Ι. Σκαρλάτῳ Ἀλεξάνδρῳ Καλλιμάχῃ βοεβόδα, τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἡγεμόνι πάσης Μολδοβλαχίας εἰς ἐλάχιστον εὐγνωμοσύνης αἰδίου τεκμήριον ἱερὰν ἀνέθετο ὁ συγγραφεὺς.

«Prea Înălțatului, prea piosului și de Dumnedeũ păzitului Domnitor, Domnul Domn I. Scarlat Alexandru Callimah Voevod, prea mărețului Egemon a tótă Moldovlachia în preamie semn de recunoștință sfințită vecinică scriitorul o dedică». Acéstă dedicație fiind de o însemnătate mare culturală o daũ aicea în traducere în tótă întregimea ei:

«Prea Înălțate și prea piosule Domn!

Ar fi a omului dificil și ridicul, dacă ceea ce întreprinde le ar sprijini, lăsând bazele, ceea ce-i principal, și ar neglija cele de trebuință, disprețuind ceea ce este legal, ar trece numai la lucruri secundare și adese neînsemnate. Dar Arhitectul calculând mărimea edificiului și măsurând înălțimea, de bună seamă că pe aceste pune o bază tare; armonisând dar fie-care parte cu colone le sprijinește și le întărește, pentru ca lucrarea să fie întărită față de restul clădirii. Iar eu care atâta m'am nevoit și m'am muncit pentru această lucrare, cu dreptul și mai ales stnt obligat nu numai să nu negligiez de aceste temelii, ci încă să caut ceea ce însemnată și se nu mă privez de protecția unul barbat pe care se așază colónele de aur, cari cum sprijinindu-se pe el ca pe niște baze mai bine întărite, nici odată să nu fie cuprinse de reaua înrăurire a rătăției, după cum și poetul Liric se pronunță ore unde. *„Dupre cum, când vom clădi un edificiu admirabil la privire, începând lucrarea trebuie să punem o persoană renumită...»* Deci pe cine să aleg protector așa de dumnezeesc (δαίμόνιον) pentru Musa mea, ce este neglijată și săracă, spre a mă încuraja, nu numai ajutându-mă, dar care se strălucescă și să mă lumineze cu mulțimea virtuților? Pe ce Zeu, pe ce Eroù? ore pe vre unul din cei fericiți, cari trăesc în locașurile vecinice? Dar acum numai este de crezut în Zei așa de deșărți și dați uitărei, ne învață vechiul Mith (μύθος) combatând și pe însuși Joia și sfărâmându-l de o dată cu cuibul și sfărâmându-i și oule paserei.

Cui dar se cuvinea o ast-fel de lucrare se o dedic mai potrivit, mai ales eu care de curând eșit din Academie mă simt prea mult jenat, cui? de nu Ție, care strălucești mai luminat cu podóba virtuților în tóte, Ție filosofule și cel mai uman dintre Egemoni? Ție, pe care te numim protectorul nostru cel mai bine-voitor și Rectorul zelos al Masei elle-

nice, nu numai Domn prea puternic, după o alegere mai dumnezească, ci și protectorul cel mai mare și al filosofiei și îngrijitor dumnezeesc te reclamăm să te avem și să te posedăm. Tu dar, cel mai filosof dintre Domnitori, rădicându-te la trepta cea mai înaltă a Guvernamentului și primind de sus frânele Domniei strămoșești, te-ai arătat mai bună odraslă pentru fericirea și speranțele poporului, readucând pământului Moldovei acel veac de aur, când toate erau bune omenilor... *iar pământul a produs automat (de la sine) fruct îmbelșugat...*

CXL) Ἐραστος. Δράμα Ποιμενικὸν εἰς δύο πράξεις. Μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν ἀπλὴν διάλεκτον ὑπὸ Ρωξάνης Σαμουράσι. ἐν Ἰασιῶ. 1819.

«Amorezatul. Dramă pastorală, în două acte tradusă din limba Germană în cea vorbităre a noastră aplă de Rucsanda Samurcaș. În Iași 1816».

Formatul este în 12.

CXLI) Διαλόγοι Φωκίωνος, ὅτι εἰκειότατον τὸ ἠθικὸν πρὸς τὸ πολιτικὸν ὑπὸ Μαβλῆ. Μεταφρασθέντες δὲ ὑπὸ νεανίδος Δικατερίνης Σούτσης, καὶ ἐκδθέντες ὑπὸ Θεοδώρου Νέγρη. Ἐν Ἰασιῶ. 1819.

«Dialogurile lui Focion, că este foarte proprie morala în politică de Mabli. Traduceri de tinăra Ecaterina Suțu și publicate de Teodor Negrea. În Iași. 1819».

CXLII) Παραίνεσις τῆς μητρὸς πρὸς θυγατέρα. μεταφρασθεῖσαι ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων συγγραμμάτων τῆς Κυρίας Δελαμπέρ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν παρὰ τῆς ἐκλαμπροτάτης Δομνίτζας Ραλοῦς Σούτζης, καὶ προσφωνηθεῖσαι τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ πατρὶ αὐτῆς καὶ Αὐθέντι Κυρίῳ Ἀλεξάνδῳ Σούτζο βοεβόδῳ, ἀποδοθεῖσαι δὲ κατὰ χάριν τῇ ἐν Κωνσταντινοπόλει βιβλωνομικῇ Ἐφορῆῃ. ἐν Βενετίῃ 1819.

«Sfaturile mamei către fiică, traduse din scrierile cele mai

alese a Domniei Delamber în limba noastră, de către prea strălucita Dómnă Ralu Suțu și dedicate prea înălțatului și prea respectatului său părinte și Domn, Domnul Alexandru Suțu Voevod. Date gratis bibliotecii Eforiei din Gonstantinopol. În Veneția 1819.

Formatul este în 12.

CXLIII) Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Τραπεζουντίου, συντεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Κρητός. Καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα εἰς τύπον μετὰ τινῶν προσθηκῶν καὶ διορθώσεων, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Κυρίου Θωμᾶ Μπουγιουπή, τοῦ Τραπεζουντίου. ἐν Ἰασσίῳ 1819. ἐν τῇ ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ.

«Slujba sântului Martir Ioan din Trapezunda, compusă de Patriarchul Alexandriei Domnul Nichifor din Creta. Și acum întâia dată publicată prin tipar cu unele adause și îndreptări, prin cheltuélă filotimă a Domnului Toma Bugiuchi, din Trapezunda. în Iași 1819, în tipografia grecescă».

«.... Până a nu se imprima acest serviciu, exista în Moldova în manuscripte, dar care difereaū între ele, de aceea acest editor Toma Buiuche din Riziu (Ροιζείου) provincie în Trapezund, a adunat acele manuscripte din Iași, le-a comparat și îndreptat și a imprimat acest serviciu în Iași, pentru că până la o vreme acest sfint Ioan de la Suceava avea serviciul în limba Slavonă, apoi Română și în fine Grecă, sub fanarioți. Icoña ce o are serviciul în frunte este executată după un vechiu tip ce s'a păstrat în Moldova în Biserica Bârnova».

CXLIV) Γένικη ἱστορία ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νέων ἱστορικῶν συνερανισθεῖσα καὶ συνταχθεῖσα ἐν ἐπιτομῇ ὑπὸ Ν. Π. Τόμος πρῶτος (Nicolae Polien manuscript la mine). Ἐν Ἰασσίῳ 1820. ἐν τῇ ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ.

«Istoria Generală din diferiți istorici vechi și noi culésă

și compusă în resumat de N. P. Volumul I. În Iași. 1820. în tipografia grecăscă». (Restul acestei istorii există în manuscrisul original al autorului în biblioteca mea).

CXLV) Διατριβή εις τήν παλαιάν ιστορίον τῆς Ἐπείρου ὑπό Νικολάου Πολυαίνου. ἐν Ἰασσίῳ. 1820.

«Tratat în Istoria veche a Epirului de Nicolae Polien. în Iași. 1820.

CXLVI) Συλλογή διαφόρων τραγωδιῶν, ὅσαι παρεστάθησαν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βουκουρεστίου. Μεταφρασθεῖσαι εἰς τήν κοινήν ἡμῶν διάλεκτον, ἤγουν Μερόπη, μεταφρασθεῖσα ἐλευθέρως ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὸ νεόν Ἰαμβικόν, παρεστάθη εἰς τὸ πεζόν, κατὰ τήν 20 Ἀπριλίου τοῦ 1819 ἔτους. Βροῦτος παρά Βολταίρου, μεταφράσθη ἐλευθέρως διὰ στιχῶν Ἰαμβικῶν, παρεστάθη κατὰ τήν 17 Μαρτίου 1820. Ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ νεοσυστάτου τυπογραφείου, 1820.

«Adunare de diferite tragedii, câte s'aũ representat în teatrul din București, traduse în limba noastră comună, adică: Meropi tradusă liber din franțuzește în limbă nouă. S'a representat în proză la 20 April, anul 1819. Brutus de Volter, s'a tradus liber în stihuri iambice, s'a representat la 17 Martie 1820. În tipografia din nouă înființată în București».

CXLVII) Νέον Ἀναστασιματάριον, μεταφρασθὲν κατὰ τήν νεοφανῆ μέθοδον τῆς Μουσικῆς ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μουσικολογιωτῶν δηδασκάλων καὶ ἐφευρεθῶν τῶν νέου μουσικοῦ συστήματος, νῦν πρῶτον εἰς φῶς ἀχθὲν διὰ τυπογραφικῶν Χαρακτήρων τῆς Μουσικῆς, ἐπὶ τῆς Θεοστηρίκτου ἡγεμονίης τοῦ Ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου πάσης Οὐκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Νικολάου Σούτζου, Βοεβόδα, ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Οὐκροβλαχίας Κυρίου Διονυσίου. Ἐκδοθὲν σπουδῆ μὲν ἐπιπόνῳ τοῦ Μουσικολογιωτάτου Κυρίου Πέτρου τοῦ Ἐφειοῦ, φιλοτίμῳ δὲ προκαταβολῇ τοῦ Πενευγενεστάτου ἀρχοντος μεγάλου Βορνίκου Κυρίου Γρηγορίου Μπαλλιάνου. Ἐν τῷ τοῦ Βουκουρεστίου νεοσυστάτῳ τυπογραφείῳ. 1820.

»Noû Anastasimatar prelucrat după metoda cel noû al Musichiei de cei din Constantinopol prea învațați în musică dascăli și aflător ai noului sistem de musică, dat acum întâi la lumină cu caractere tipografice de musică pe timpul păzitei de D-zeu Domnii a prea înalțatului nostru Domn a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Alexandru Neculai Suțu Voevod, pe când era ca Metropdlit, preasfințitul Mitropolit al Ungrovlahiei chir Dionisie. S'a editat cu ostrdia și ostenéla prea învățatului musicant Domnul Petru din Efes, cu concursul filotim a prea nobilului Boer marele Vornic Domnul Grigorie Balianu. În tipografia Bucureștilui de curând înființată. 1820.

Formatul este în 4° mic, are o introducere de 10 foi, apoi text 270 pagini. Eu posed această însemnată carte.

La 1817 s'a înființat în București o școlă de psaltichie unde au fost ca profesori Petru Efesianul, renumit cântăreț, după sistema nouă, apoi Grigorie Ierodiaconul din Chio.

Era o eforie pentru școlile de musică și ca efor era Vornicul Grigorie Bălianu.

Semne de psaltichie, după noua sistemă au fost turnate pentru întâia dată în București la 1819. În prefața Anastasimatarului se spune: că pe când Petru Efesiu era profesor de musica bisericăscă în școlă domnescă din București, Vornicul Bălianu ia dat mijloce bănești și a turnat semnele la un argintariu, conducându-l el, și care se numea Serafim Hristodul.

Și la Iași s'a înființat o asemenea școlă de psaltichie la 1816. Metopolitul Veniamin a chemat ca profesor pe Grigorie Chiotul și-i plătea 300 franci lunar, și a scos 10 ucenici, cari se plăteau cu câte 30 lei pe lună. (Veđi 'Εταιρια τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν 1880 ἐν Κωνσταντινουπόλει).

CXLVIII) Ἠθικαὶ Φαντασίαι τοῦ ἐν ἱεροῦσι Ἐλλογίμου διδασκάλου, Κυρίου Πολυζῶη Κοντός ἐπὶ τῆς κατὰ Πλοέστιον διατριβῆς αὐτοῦ. Προσφωνηθεῖσαι Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ ἁγίῳ

Μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας Κυρίω Κυρίω Διονυσίω.

Ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίω νεοσυστάτου τυπογραφείου. 1820.

Imaginații morale, ale aceluși între preoți învățatul profesor Polizoe Contos, pe când petrecea în Ploești. Dedicată Prea Sfințitului și de Dumnezeu alesului și Sfântului Metropolit al Ungrovlahiei Domnul Domn Dionisie.

În din nou înființata în București tipografie. 1820.

După titlu, pe contra pagină urmază o mică dedicație în versuri către Dionisie Lupu, Mitropolitul țarei. Iată acea dedicație.

CXLIX) Πανιερώτατε καὶ Θεο-
σπρόβλητε δέσποτα.

Κἄν πρὸς μέγιστον προσφέρω
Μικρόντι καὶ εὐτελές.

Δέξι, Δέσποτα τὸν δῶρον
ὡς δοκοῦν ἐπωφελές.

Ταλθῆ δ'οὕτω προσάδων
Αὐθῆ εἶην συγγωστῆς.

Ἐκκλησία συνεισφέρω
τάδε, ὡς αὐτῇ πιστὸς.

Ὁ ἐν ἱερεῦσι ἐλάχιστος
Πολυζῶης Κοντὸς.

Preasfințite și de D-zeu a-
lesule Stăpâne.

Deși dedic către un prea mare
Ceva mic și neînsemnat,
Priimește, Stăpâne, darul
Ce se pare folositor.

Cautând astfel cele adevărate
Fie-mi mie ertător.

Bisericeii le închin acestea
Ca un credincios al ei.

Cel mai mic între preoți
Polizoe Contos.

Cine este acest Polizoe Contos? După cât se cunoște, el s'a născut în Ianina și a fost educat în patria lui. După ce a fost hirotonit s'a dus în Veneția unde a studiat limbile francesă și italiană, apoi a fost profesor prin Viena, prin Ungaria de limba grăcă. S'a dus și la Paris când a pronunțat și o odă frumoasă lui Napoleon Bonaparte. Apoi a venit în București și a făcut pe profesorul particular, ba și în Ploești până la începutul Zaverii grecești. Avea un talent natural către poezie, versifica foarte ușor el a scris mai multe opere. Pentru noi este însemnat: Ὕμνος πρὸς τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην.—Imn către Domnitorul Constantin Ipsilant, la Viena, în 1805.

Cartea sa imprimată în București—Imaginații Morale—este o scriere religioasă, dar cu mici aluzii la eliberarea Bisericii de diavolul, ori a Greciei de turci. La pagina 22 cetesc următoarea descriere: Περιγραφή προμηθείας τοῦ μακαρίτου φιλοπάτριδος καὶ φιλοχρίστου ἀρχοντος Μπάνου Δ. Γήικα, διὰ προβλήματος. — Descrierea previderii fericitului iubitor de patrie și de Christos boerul Banul D. Ghica, prin probleme. În această descriere laudă meritele patriotice ale lui Dimitrie Ghica, care cu curaj și combătea abuzurile timpului, cu deosebire lăcomia și destrăbălarea societății noastre. După acesta are și alte sujete tratate tot în poezie și care s'nt tot de cuprins moralizator. Poezia lui Polizoe Contos este în limba vorbitoare, forma poeziei noi, dar scrise într'o limbă îngrijită și atrăgătoare.

CL) Τὰ κατὰ Χαρίτων καὶ Πολύδαδρον Μυθιστορία, ἐν Βουκουρεστίοις. 1820.

Istoria mistică relativă la Charit și Palidavru, în București 1820.

Cartea este dedicată Domnului Ioan Alexandru Neculai Șuțu Voevod în prefață traducătorul spune Domnitorului Șuțu: «Nu numai ai restaurat școala elenică, dar încă ai ordonat și celor străluciți ai neamului cu cuvântul și cu fapta și cu exemplu însufletind pe studenții săraci a urma la școală. Apoi ai ajutat înființarea tipografiei și ai dispus interpretarea și explicarea cărților de legi și a altora și la acestea fiind ca președinte cu onoarea domnească și ajutând pe cei culti din ai neamului, și ai ajuns ca să vadă și să cunoscă. Pe lângă acestea ai cultivat prin eselență limba greacă vorbitoare a noastră, adevărata fiică a acelei limbi, metodic, frumos și plăcut și în vorbire și în scriere....».

CLI) Ῥουτος, Τραγωδία παρὰ Βολταίρου, παρεστάθη εἰς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ θεάτρον πρώτην φοράν, κατὰ τὴν 17 Μαρτίου τοῦ 1820 ἔτους, ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ νεοσκοτάτου τυπογραφείου, κατὰ τοὺς 1820.

Ruth. Tragedia lui Voltaire, s'a reprezentat la teatrul din București întâia dată, la 17 Martie, anul 1820. Din tipografia de curând înființată în București la 1820.

CLII) Γεώργιος Δαντινός, ὁ ἐντροπιασμένος σύζυγος. κωμῳδία, ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ νεοσυστάτου τυπογραφίας, κατὰ τοὺς. 1827.

Gheorghie Dantin, soția rușinósă, Comedie, in tipografia de curând înființată în București, la 1827.

CLIII) Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῶν νέων Ἑλλήνων. Ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων, μέχρι τῶν ἡμερῶν μᾶς, μεταφραθεῖσα ἐκ τῆς λατινικῆς γλώσσης, ὑπὸ Ἀθνασίου Κωσταντά. Ἐν Βουκουρεστίοις 1828 ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἡλιάδου καὶ Χρηστίδων.

Resumat de istoria Grecilor noi, de la năvălirea Turcilor până în zilele noastre, tradusă din limba latină, de Atanasie Costanda în București 1828 în tipografia Eliade și Christidii.

CLIV) Συνοπτικὴ γενικὴ ἱστορία τῶν Ἀξωλογοτέρων συμβελημάτων τοῦ κόσμου, εἰς χρῆσιν τῶν κοινῶν σχολίων, συνταχθεῖσα ὑπὸ Γ. Γ. Βρεβόδ. μεταφροθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ παρὰ Ἰω. Σκαρλάτου. ἐν Βουκουρεστίοις ἐν νεοσυστάτῳ τυπογραφείῳ. 1828.

Istoria generală pe scurt a faptelor celor mai însemnate din lume pentru trebuința școlilor de obște, compusă de G. G. Brevad, tradusă din nemțește de Io. Scarlat, în București, în decurând înființata tipografie, 1828.

CLV) Δι' ἐξαστίχων παράφρασις τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς Ὀρθόδοξου ἀνατολικῆς, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἦτοι συνάφεια τῶν δώδεκα ἄρθρων τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Καὶ τις παρεπομένη ἠθικὴ παραίνεσις πρὸς τὴν δογματικὴν φιλομάθειαν.

Καὶ παράφρασις τῆς πρὸς Ὀρθόδοξον ἐπιστολῆς τοῦ αἰδίου καὶ σεφωτάτου Μητροπολίτου Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Θετόκη περιτοῦ τίνες οἱ σχισματικοὶ καὶ οἱ σχίσται τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ περὶ τοῦ ἀποστάτου δεκαμήλου ἐφευρεθοῦ τοῦ νέου σχίσματος, λεγομένου Οὐνίας.

Προσφωνηθεῖσαι καὶ ἀφιερωθεῖσαι τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Ἐλλογιμωτάτῳ Ἁγίῳ Ἐπισκοπῷ Ῥιμνίου, Κυρίῳ Κυρίῳ Νεοφύτῳ.

Νῦν πρῶτον ἐκδίδονται διὰ δαπάνης τοῦ ἐντιμοτάτου Κυρίου Εὐσταθίου Χατζῆ Γιαννάκι Καριάδη Γουριώτου τοῦ Θετταλοῦ εἰς κοινήν ὠφέλειαν. Ἐκ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Νεοσυστάτου τυπογραφίου. 1829.

«Parafraza în șase silabe a sfințitului simbol al Bisericeii catolice și apostolice de Răsărit. Adică întrunirea celor două-spre-dece articule ale credinței Creștinilor, și óre-care îndemnare morală ce-î urmăzează pentru iubirea de învățatură dogmatică.

Și parafrasa epistolei către un ortodox apurarea pomenitului și prea înțeleptului Mitropolit chir Nichifor Teotoche, despre cine sînt schismaticeii, și dejghinătorii Bisericeii. Și despre apostatul Decamil inventatorul noii schisme, numită Unia.

Dedicate și afierosite preasfințitului și prea învățatului sfințitului Episcop al Rîmnicului Domnul Domn Neofet.

Acum întîi se edaă prin cheltulala prea onoratului Domn Eustatie Xagi Ianachi Cariade Guriotul din Tesalia spre folosul obștesc, în București la noua tipografie înființată. 1829.

Autorul versificărei acestei Cărți este preotul Polizoe Contos profesorul, cum se constată de pe contra pagină.

Tótă poesia este în limba vorbitóre și după modelul poesiei materne. Versurile țin 26 de foi, după care urmăzează patru foi de note. Tótă acéstă carte este tradusă și în Românește și publicată de odată cu textul Grecesc, cu deosebire că traducerea Românească este făcută în prosă.

Acéstă scriere este îndreptată în contra uneltirilor papistașăști și prin care se combate Unirea Ortodoxilor Români cu Papistașii.

Cartea are caracter polemic. Este în quarto mic.

CLVI) Χαρίτανος ἀφροδισίως των περὶ Χαίρεαν καὶ Καλλιρρόην ἐρωτικῶν διηγημάτων λόγοι ὀκτω, παρὰ Μιχαήλ Χρηστίδου. 1831 ἐν Βουκουρεστίῳ.

Cariton Afrodisieul despre Cherea și Calliroe, opt cuvinte povestitoare de amor, de Mihail Christide 1831 în București.

CLVII) Κατήχησις τῶν κυριωτέρων καθηκόντων κοινωνικῶν, συλταχθεῖσα ὑπὸ Μ. Χρήστου πρὸς Χρῆσιν καὶ ὠφέλειαν τῆς νεωλαίας. ἐν Βουκουρεστίοις 1831.

Catihis de datorile sociale cele mai însemnate, compus de M. Christari pentru trebuința și folosul tinerimei, în București 1831.

CLVIII) Στοιχεῖα παιδαγωγίας ἐρανισθέντα καὶ ἐκδοθέντα ὑπὸ Διμητρίου Γκάνη τοῦ ἐκ κόμης Ῥαψάνης, διηρημένα εἰς τρία τμήματα. ἐν Βουκουρεστίῳ. 1832.

Elemente de pedagogie adunate și editate de Dimitrie Ganea, din satul Rapsane, împărțită în trei părți, în București 1832.

CLIX) Καλλιγραφία Ἑλληνικὴ τε καὶ Γαλλικὴ, σχεθιασθεῖσα παρὰ Σ. Χρήστου, εἰς χρήσιν τῶν νέων. 1836. ἐν Βουκουρεστίῳ.

Caligrafia grăcă și franceză, lucrată de S. Christu spre trebuința tinerilor 1836, în București.

CLX) Ὀκτώηχος Ἰωάννου τοῦ Δαμσκούου, παρὰ αὐταδέλφων Μ. καὶ Σ. Χρηστίδων ἐν Βουκουρεστίῳ 1836.

Octoiul lui Ión Damaschin, de frații M. și S. Christidi în București 1836.

CLXI) Πίνακας τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς. 1836. ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑλληάδου καὶ Χρηστίδην.

Tabele de alilodidactică 1836 din tipografia lui Eliade și Christidi. Metodul alilodidactic a fost profesat mai întâi la Iași.

CLXII) Λουκίανου ἐνύπνιον καὶ νεκρικοὶ διάλογοι ΙΓ. Μετὰ δὲ

πούτους ὁ Αποκηρυττόμενος, τύποις ἐκδοθέντα πρὸς χρίσιν τῶν σπουδασθέντων παίδων, παρὰ τῶν αὐταδέλφων Μιχαήλ καὶ Συμεῶν Χρηστίδων. ἐν Βουκουρεστίοις. 1838.

Visul lui Lucian și dialogurile morților 13. Iar după aceștia desmoștenitul, date în tipar pentru trebuința copiilor ce învață, de către frații Mihail și Simeon Christidi. În București 1838.

CLXIII) Χρηστομάθεια ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων. ἐν Βουκουρεστίοις. 1838.

Christomatie din scriitorii Greci. în București 1838.

CLXIV) Συλλογὴ γνωμικῶν καὶ ἀποφθεγμάτων ἐκ διαφόρων συγγραφέων, παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Κυρίλλου ἐκ Λασινίτζης. ἐν Βουκουρεστίῳ 1838.

Adunare de sentinți și precepte din deosebiți scriitorii de ieromonahul Ciril din Lasinița. în București. 1838.

CLXV) Λυρικά παρὰ Λουκά Στεφανίδου, ἐν Βουκουρεστίοις. 1839.

Lirice de Luca Stefanide, în București. 1839. editate de Comaneanu Ioan.

CLXVI) Ἱερὸν ἐλκλόπιον (διβλίον ὀνομαζόμενον), παρὰ τοῦ ἱερομονάχου Κυρίλλου ἐκ Λασινίτζης, ἐν Ἰασίῳ, ἐκ τῆς τυπογραφίαις τῆς χωρικῆς ἐφημερίδος. 1843.

Carte numită Engolpiŭ sfințit, de Ieromonahul Ciril din Lisinița, în Iași, din tipografia gazeta sătésacă. 1843.

CLXVII) Ἱστορία Ἑρρίκου τοῦ Ἄιτενφελς, παρὰ Μ. Χρηστίδου. ἐν Βουκουρεστίῳ. 1843.

Istoria lui Enric Esenfels de M. Christide. în București. 1843.

CLXVIII) Αλζία ἢ οἱ Ἀμερικάνοι, Τραγῳδία, σύγραμμα Βολταίρου. ἐν Βουκουρεστίοις 1839.

Algira sau Americani, tragedie, opera lui Voltaire, in Bucuresti. 1839.

CLXIX Βρούτος, Τραγωδία ὑπὸ Βολταίρου, ἐν Βουκουρεστίῳ 1844.

Brut, tragedie de Voltaire, in Bucuresti. 1844.

CLXX) Παιδαγωγία Νέα, ἐν Βουκουρεστίῳ. 1844. cu figurî. Pedagogia Nouă, in Bucuresti 1844.

CLXXI) Ὁ κατὰ φαντασίαν κερατάς, Κωμωδία Μολιέρου ἐν Βουκουρεστίῳ. 1845.

Cel stricat după Inchipuire (Le Malade imaginaire) comedie de Moliere in Bucuresti. 1845.

